

*Academia de Științe
a Moldovei*

*Institutul Național de
Cercetări Economice*

*Ministerul Economiei
al Republicii Moldova*

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 12 (trim. IV) 2013

ISSN 1857-3126

Chișinău

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Eugenia Lucașenco, Oleg Cara, Olga Timofei, Veronica Vragaleva, Viorica Șeptelici, Victoria Clipa, Corina Gribincea, Alexandra Novac, Tatiana Colesnico, Zinaida Toacă, Zaharia Olarescu, Olga Gagauz

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de Proiectul European Identity, Cultural diversity and Political change (EU in Depth), FP7-People-2013-IRSES.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodușă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a INCE.

© Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul Național de Cercetări Economice

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: iefs@iefs.md, web site: www.ince.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	11
Rezumatul ediției	15
Capitolul I. PRODUCȚIA	22
Capitolul II. PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB	33
Capitolul III. FINANȚE	38
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	62
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	83
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	87
Capitolul VII. PROGNOZA PENTRU ANUL 2014	103
Olga Gagauz PROVOCĂRI DEMOGRAFICE ȘI POLITICI NECESARE	106
ANEXE STATISTICE	115

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Președinte	Nicolae Timofti
Președintele Parlamentului	Igor Corman
Prim-ministru	Iurie Leancă
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 34, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 31, Partidul Democrat din Moldova - 15, Partidul Liberal Reformator - 11, Deputați neafiliați - 10)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Găgăuzia, Unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația stabilă	3559,5 mii locuitori
Principalele religii	ortodoxă (93,34%), protestantă (1,98%), creștină de rit vechi (0,15%), catolică (0,14%), etc.
Moneda națională	Leu moldovenesc (1 USD = 13,0153 MDL, 1 EUR = 17,7110 MDL)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
APC	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	- Biroul Internațional al Muncii
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNM	- Banca Națională a Moldovei
BNP	- Bugetul Național Public
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul protecției efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
INCE	- Institutul Național de Cercetări Economice
IHH	- Indicele Herfindahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi Mici și Mijlocii
IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție

IPPI	- Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
IVF	- Indicele Volumului Fizic
IVU	- Indicele Valorii Unitare
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MAIB	- Moldova Agroindbank
MDL	- Leu Moldovenesc
MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională a Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
OMS	- Organizație de Microfinanțare
ONU	- Organizația Națiunilor Unite
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare adăugată brută
VMS	- Valorile mobiliare de stat

TABELE

Tabelul 1.1. Evoluția produsului intern brut în anul 2013	22
Tabelul 1.2. Indicii producției industriale pe principalele tipuri de activități în ianuarie-decembrie 2013 (%)	25
Tabelul 3.1.1. Structura datoriei de stat externe pe valute, % din total datorie externă.....	45
Tabelul 3.2.1. Evoluția activelor bancare după volum și structură, %.....	47
Tabelul 3.2.2. Structura creditelor în economia Republicii Moldova, %.....	47
Tabelul 3.2.3. Evoluția creditelor noi acordate după volum și structură în anul 2011-2013 ...	49
Tabelul 3.2.4. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, %	50
Tabelul 3.2.5. Evoluția obligațiunilor bancare după volum și structură, %.....	52
Tabelul 3.3.1. Procurările de valută efectuate de BNM pe piața interbancară în anul 2013....	60
Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent în anul 2013 (prezentare sintetică).....	62
Tabelul 4.2. Ponderea contului curent în PIB, %	62
Tabelul 4.3. Evoluția comerțului extern cu servicii în anul 2013	63
Tabelul 4.4. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar în anul 2013 (prezentare sintetică).....	64
Tabelul 4.5. Evoluția influxurilor nete de ISD pe forme de capital	65
Tabelul 4.6. Principalii indicatori ai comerțului exterior cu bunuri al Republicii Moldova....	69
Tabelul 4.7. Structura și evoluția exporturilor pe grupe de produse în anul 2013	70
Tabelul 4.8. Structura geografică a exporturilor de vin ale Republicii Moldova.....	71
Tabelul 4.9. Structura și evoluția importurilor pe grupe de produse în anul 2013.....	75
Tabelul 4.10. Tendințe de dezvoltare ai principalilor parteneri economici ai Republicii Moldova (% f.p.s.a.p.).....	79
Tabelul 5.1. Date privind profitul (pierderea) net al organizațiilor din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în perioada ianuarie-septembrie 2013	85
Tabelul 6.1. Evoluția proceselor demografice pe regiuni de dezvoltare în anul 2013, mii pers.	87
Tabelul 6.2. Numărul șomerilor înregistrați în ANOFM în ianuarie-decembrie 2013, pers. ..	90
Tabelul 6.3. Evoluția numărului șomerilor în ianuarie-decembrie 2013, pers.....	91
Tabelul 6.4. Câștigul salarial mediu nominal brut în anul 2013 pe activități economice, MDL	91
Tabelul 6.5. Instituții de învățământ primar și secundar general în anii de studiu 2012/13 și 2013/14, unități	94
Tabelul 6.6. Studenți în învățământul superior în anii de studii 2012/13-2013/14, pers.	96
Tabelul 6.7. Numărul mediu al pensionarilor și mărimea medie a pensiilor în Regiunea din partea stângă a Nistrului în anul 2013	100
Tabelul 6.8. Minimul de existență al Regiunii din partea stângă a Nistrului în anul 2013 (medie pe o persoană, ruble pe lună).....	101
Tabelul 6.9. Repartizarea elevilor pe instituții de învățământ general ale Regiunii din partea stângă a Nistrului în anul 2013/2014	101
Tabelul 7.1. Evoluția principalilor indicatori macroeconomici pentru anii 2011-2013 (în baza modelului macro-econometric al INCE).....	104
Tabelul 1. Dinamica numărului populației în vârstă de 0-15 ani, anii 2014-2030.....	108
Tabelul 2. Dinamica numărului populației în vârstă aptă de muncă, anii 2014-2030.....	109
Tabelul 3. Dinamica numărului populației în vârstă de pensionare, anii 2014-2030.....	110

FIGURI

Figura 1.1. Evoluția PIB în anii 2008-2013 (%)	22
Figura 1.2. Contribuția la formarea și creșterea PIB a componentelor pe categorii de resurse (%)	23
Figura 1.3. Evoluția contribuției componentelor pe categorii de utilizări la formarea PIB în anii 2008-2013 (%)	24
Figura 1.4. Indicii producției industriale în anii 2008 - 2013 (%)	24
Figura 1.5. Indicii infraanuali ai volumului producției industriale în 2012-2013 (cumulativ de la începutul anului, în % față de perioada respectivă din anul precedent).....	25
Figura 1.6. Evoluția volumului producției agricole în anii 2008-2013 (în % față de anul 2008)	26
Figura 1.7. Contribuția diverselor tipuri de produse agricole la creșterea volumului producției agricole globale în anul 2013 (în % față de anul 2012).....	27
Figura 1.8. Evoluția volumului investițiilor în active materiale pe termen lung în anii 2008-2013 (%).....	27
Figura 1.9. Structura investițiilor în active materiale pe termen lung pe elemente de structură tehnologică în anii 2008-2013 (%)	28
Figura 1.10. Evoluția lunară a volumului cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul (în % față de luna respectivă a anului precedent).....	29
Figura 1.11. Evoluția volumului mărfurilor transportate în anii 2008-2013 (mii tone).....	30
Figura 1.12. Evoluția parcursului mărfurilor în anii 2008-2013(mil. tone-km).....	30
Figura 1.13. Numărul turiștilor cazați în structurile de cazare turistică colective în anii 2008-2013 (mii persoane).....	31
Figura 1.14. Numărul înnoptărilor turiștilor cazați în structurile de cazare turistică colective în anii 2008-2013 (mii)	32
Figura 2.1. Rata medie anuală a IPC și a componentelor sale, %.....	33
Figura 2.2. Rata anuală a inflației de bază și a IPC, %	34
Figura 2.3. Evoluția indicelui prețurilor producției industriale și al componentelor sale, comparativ cu anul precedent, %.....	34
Figura 2.4. Evoluția prețurilor în construcții, comparativ cu anul precedent, %	35
Figura 2.5. Evoluția prețurilor produselor agricole, comparativ cu anul precedent, %	35
Figura 2.6. Evoluția cursului nominal de schimb al MDL comparativ cu USD și EUR	36
Figura 2.7. Evoluția ratei reale de schimb a MDL comparativ cu USD și EUR (2005 = 100).....	36
Figura 3.1.1. Evoluția veniturilor acumulate la bugetul public național și a PIB în anii 2009-2013, mil. MDL.....	38
Figura 3.1.2. Structura veniturilor bugetului public național în anul 2013	39
Figura 3.1.3. Structura veniturilor bugetului public național în anii 2009-2013	39
Figura 3.1.4. Structura veniturilor fiscale în anii 2009-2013, mil. MDL.....	40
Figura 3.1.5 Nivelul presiunii fiscale în anii 2009-2013, mil. MDL	40
Figura 3.1.6. Evoluția cheltuielilor de la bugetul public național și a PIB în anii 2009-2013 (mil. MDL).....	41
Figura 3.1.7. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anul 2013, mil. MDL....	42
Figura 3.1.8. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anii 2009-2013, mil. MDL.....	42
Figura 3.1.9. Structura datoriei de stat în anii 2011-2013, mil. MDL.....	44

Figura 3.1.10. Structura datoriei de stat în dependență de tipul datoriei în anii 2011-2013, mil. MDL.....	44
Figura 3.1.11. Structura veniturilor transnistrene în raport cu valoarea planificată pentru anul 2013, mil. MDL.....	46
Figura 3.2.1. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare, în anul 2013, %.....	47
Figura 3.2.2. Structura portofoliului de credite pe ramuri, în anul 2013, %.....	48
Figura 3.2.3. Evoluția calității creditelor bancare, %.....	48
Figura 3.2.4. Ritmul anual de creștere al creditelor noi acordate în anul 2013,%.....	49
Figura 3.2.5. Evoluția creditelor noi acordate, mil. MDL.....	50
Figura 3.2.6. Depozitele și creditele din sectorul bancar la data de 31.12.2013, mil. MDL....	51
Figura 3.2.7. Evoluția capitalului sistemului bancar, mil. MDL.....	52
Figura 3.2.8. Ritmul anual de creștere al depozitelor noi atrase în anul 2013, %.....	52
Figura 3.2.9. Evoluția depozitelor noi atrase, mil. MDL.....	53
Figura 3.2.10. Structura depozitelor noi atrase după scadență, %.....	53
Figura 3.2.11. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii a dobânzii la depozite și la credite în MDL, %.....	54
Figura 3.2.12. Evoluția profitului bancar, mil. MDL.....	54
Figura 3.2.13. Indicatori de lichiditate și suficiența capitalului, %.....	55
Figura 3.2.14. Evoluția cardurilor bancare după volum și structură, %.....	56
Figura 3.2.15. Evoluția dispozitivelor speciale, unități.....	56
Figura 3.2.16. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare Transnistrene în anul 2013, %.....	57
Figura 3.3.1. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL (la sfârșitul perioadei).....	58
Figura 3.3.2. Structura masei monetare M3.....	59
Figura 3.3.3. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei, în perioada 2011-2013.....	59
Figura 3.3.4. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL.....	60
Figura 4.1. Evoluția comerțului exterior cu servicii, 2008-2013.....	63
Figura 4.2. Evoluția influxurilor de ISD, 2010-2013.....	65
Figura 4.3. Evoluția influxului de remiteri în Republica Moldova.....	66
Figura 4.4. Evoluția remiterilor conform surselor de proveniență geografică, %.....	66
Figura 4.5. Structura valutară a remiterilor efectuate din străinătate.....	67
Figura 4.6. Contul curent al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului în ianuarie-septembrie 2012-2013, mil. USD.....	67
Figura 4.7. Contul financiar al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului în ianuarie-septembrie 2012-2013, mil. USD.....	68
Figura 4.8. Comerțul exterior cu bunuri, 2009-2013.....	68
Figura 4.9. Indicii termenilor de schimb, 2011-2013.....	69
Figura 4.10. Dinamica exporturilor principalelor produse manufacturate nealimentare.....	72
Figura 4.11. Structura produselor exportate conform principalelor destinații geografice de export.....	72
Figura 4.12. Evoluția exporturilor pe destinații geografice, ritmul de creștere f.a.p. 2011-2013.....	73
Figura 4.13. Dinamica principalelor produse importate.....	74
Figura 4.14. Evoluția importurilor pe destinații geografice, ritmul de creștere f.p.s.a.p. 2011-2013.....	75
Figura 4.15. Evoluția balanței comerciale cu bunuri 2005-2013.....	76

Figura 4.16. Balanța comercială raportată la PIB a Republicii Moldova, comparativ cu țările din regiunea Europei Centrale de Est și din spațiul CSI (2012).....	76
Figura 4.17. Deficitul comercial pe categorii de produse, mil. USD	77
Figura 4.18. Comerțul exterior al Regiunii din partea stângă a Nistrului, 2011-2013.....	78
Figura 4.19. Creșterea economică a Republicii Moldova în profil regional	79
Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în perioada ianuarie-noiembrie 2012-2013	83
Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în perioada ianuarie-noiembrie 2012-2013	83
Figura 5.3. Evoluția cifrei de afaceri pentru comerț și servicii în a. 2013 în % față de anul 2012 pe regiuni de dezvoltare.....	84
Figura 6.1. Ratele natalității, mortalității și sporul natural al populației în anii 2007-2013, promile	87
Figura 6.2. Distribuția cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în anul 2013,%.....	88
Figura 6.3. Cazurile morbidității prin infecții respiratorii acute în anul 2013, mii cazuri la 100 mii populație	97
Figura 1. Piramida pe vârste și sexe a populației Republicii Moldova, populația stabilă, anul 2013	107
Figura 2. Transformări demografice: determinanți și consecințe ale acestora.....	111

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sfârșitul anului 2013 a fost caracterizat de un șir de evenimente atât pe plan politic, cât și economic și social.

1 octombrie

Echipa de experți FMI a avut o întrevedere cu prim-ministrul Iurie Leancă, viceprim-ministrul, ministrul Economiei, Valeriu Lazăr, ministrul Finanțelor, Anatol Arapu și guvernatorul Băncii Naționale, Dorin Drăguțanu. În cadrul întrevederii au fost puse în discuție rezultatele misiunii de monitorizare post-program, desfășurată de experții FMI în Republica Moldova cu referire la politicile bugetar-fiscale, evoluția sectorului financiar, politica monetară și reformele structurale. Șeful misiunii FMI, Max Alier, a accentuat importanța promovării în continuare a reformelor structurale în vederea asigurării unei dezvoltări economice sustenabile și a echilibrului bugetar pentru următoarea perioadă. Oficialul a punctat și unele recomandări ale misiunii FMI în acest sens, precizând că o atenție sporită trebuie acordată gestionării riscurilor și asigurării transparenței în sectorul financiar. Astfel, Fondul Monetar Internațional a ajuns la concluzia că în Republica Moldova se atestă o evoluție pozitivă a principalilor indicatori macroeconomici, fapt ce denotă corectitudinea acțiunilor întreprinse de instituțiile de profil.

4 octombrie

Banca Europeană de Investiții va susține producătorii moldoveni prin intermediul mai multor proiecte ce țin de domeniul infrastructurii transporturilor, sectorului energetic și promovării exporturilor. Aceste investiții au fost menționate în contextul unei întrevederi dintre prim-ministrul Iurie Leancă și Heinz Olbers, directorul Departamentului operațiuni de creditare pentru țările Parteneriatului Estic și Departamentului Asiei Mijlocii al Băncii Europene de Investiții. Cu referire la sectorul energetic, s-a vorbit despre noi proiecte de conectare a rețelei de electricitate la cea a Uniunii Europene, în perspectivă oferind consumatorilor din Republica Moldova resurse alternative de energie electrică la tarife mai justificate. În domeniul promovării exporturilor a fost abordat, în special, proiectul Filiera Vinului, care este aplicat din anul 2010 pentru a susține vinificatorii locali în procesul de modernizare și promovare a produselor moldovenești pe piața Uniunii Europene.

7 octombrie

Alteța Sa Regală Margareta, Princesesa Moștenitoare a României și Alteța Sa Regală Radu, Principe al României au efectuat o vizită la Academia de Științe a Moldovei, în cadrul căreia au avut o întrevedere cu președintele AȘM, acad. Gheorghe Duca. Altețele Lor Regale au avut, ulterior, o întâlnire cu reprezentanții comunității științifice. În cadrul lecturilor academice, Alteța Sa Regală Principele Radu al României a susținut o prelegere publică.

17 octombrie

Ministerul român al Afacerilor Externe a decis să aloce autorităților din Republica Moldova suma de 150 de mii EUR, bani care urmează să fie folosiți pentru dezvoltarea capacităților Biroului de Migrație și Azil. Pe durata implementării proiectului, personalul BMA va fi pregătit în domeniul tematicilor privind migrația ilegală, migrația legală și integrarea migranților. De asemenea, va fi dezvoltată o nouă metodologie pentru depistarea migranților ilegali.

17 octombrie

Moțiunea de cenzură împotriva Guvernului a fost dezbătută în Parlament și supusă votului. Propunerea comuniștilor de a acorda vot de neîncredere Cabinetului de Miniștri condus de Iurie Leancă a acumulat numai 36 de voturi. Astfel, Executivul rămâne în funcție și își va desfășura și în continuare activitatea în conformitate cu Programul de Guvernare asumat la învestire.

13 noiembrie

Prim-ministrul Iurie Leancă a avut o întrevedere cu Qimiao Fan, director de Țară al Băncii Mondiale pentru Republica Moldova, Belarus și Ucraina. Discuția s-a axat pe cooperarea bilaterală. Părțile au făcut o trecere în revistă a proiectelor realizate și a celor în derulare și au punctat o serie de obiective privind perspectivele de extindere a relațiilor bilaterale. Șeful Executivului a apreciat că recent Consiliul Executiv al Băncii Mondiale a aprobat Strategia de Parteneriat cu Republica Moldova pentru anii 2014-2017, care se axează pe trei priorități strategice: ameliorarea competitivității, îmbunătățirea capitalului uman și minimizarea riscurilor sociale, precum și promovarea unui model durabil de dezvoltare a țării. La rândul său, Qimiao Fan a precizat că valoarea totală a proiectelor pentru finanțare în cadrul Strategiei constituie 450 mil. USD, menționând disponibilitatea Băncii Mondiale de a continua colaborarea cu țara noastră. Astfel, în anul financiar 2014 vor fi alocate 160 mil. USD, în 2015 – 115 mil. USD, în 2016 – 90 mil. USD, iar în 2017 – 85 mil. USD.

14 noiembrie

Republica Populară Chineză va acorda Republicii Moldova 3 mil. USD. Bani vor fi acordați sub formă de grant nerambursabil, în baza Acordului de cooperare economică și tehnică. Suma va fi folosită pentru realizarea unor proiecte identificate în comun. De asemenea, a fost lansată inițiativa de a elabora o Strategie comună de cooperare moldo-chineză și de a intensifica activitatea comisiei mixte interguvernamentale pentru cooperare economică. Strategia va determina domeniile de interes comun în care pot fi aplicate proiecte de dezvoltare economică.

21 noiembrie

Prim-ministrul Republicii Moldova, Iurie Leancă a discutat cu șeful Guvernului de la Moscova, Dmitri Medvedev, despre reluarea exporturilor producției vinicole moldovenești pe piața rusă. Subiectul a fost abordat la Sankt-Petersburg, după ședința Consiliului șefilor de Guvern din Comunitatea Statelor Independente. Șefii de Guvern au pledat pentru organizarea, în timpul apropiat, a ședinței ordinare a Comisiei interguvernamentale mixte moldo-ruse pentru colaborarea economică în dezvoltarea și aprofundarea cooperării comercial-economice. Un alt subiect a vizat situația muncitorilor migranți moldoveni, aflați temporar pe teritoriul Federației Ruse. În acest context, a fost menționată importanța semnării, cât mai curând, a acordurilor interguvernamentale privind colaborarea în domeniul migrației de muncă, combaterea migrației ilegale și cu privire la readmisie, menite să creeze un cadru juridic eficient pentru protejarea intereselor și drepturilor cetățenilor moldoveni, aflați la muncă în Rusia. De asemenea, Iurie Leancă și Dmitri Medvedev au examinat evoluțiile de ultimă oră privind reglementarea conflictului transnistrean. Părțile au reiterat importanța continuării dialogului în formatul 5+2 și consolidării eforturilor tuturor participanților pentru identificarea unei soluții viabile, care va respecta suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova. De asemenea, a fost menționată necesitatea detensionării situației din Zona de Securitate.

27 noiembrie

Comisia Europeană a propus Parlamentului și Consiliului European acceptarea regimului de călătorii fără viză în zona Schengen pentru cetățenii Republicii Moldova.

29 noiembrie

În cadrul celui de-al treilea Summit al Parteneriatului Estic, Moldova a parafat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, care cuprinde și Acordul privind crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător.

4 decembrie

În cadrul vizitei în Republica Moldova, secretarul de stat american John Kerry a transmis un mesaj de încurajare pentru Republica Moldova, reiterând susținerea Statelor Unite ale Americii pentru parcursul european al Republicii Moldova.

5 decembrie

Președintele Senatului României, Crin Antonescu a fost decorat de președintele Academiei de Științe a Moldovei cu ordinul Dimitrie Cantemir. Oficialul român a susținut o prelegere la Academia de Științe a Moldovei, în cadrul căreia a vorbit despre cursul de integrare europeană a Republicii Moldova și implicarea României în acest proces. Dl Antonescu a susținut, în contextul discursului său, că proiectele energetice realizate în comun de către autoritățile de la Chișinău și București vor fi implementate în termenul stabilit. Președintele Senatului de la București a reiterat că România va susține, în continuare, procesul de integrare europeană a Moldovei.

10 decembrie

Membrii Parlamentului European au votat liberalizarea importului de vinuri din Republica Moldova. Deputații europeni au decis ca aceste modificări să intre în vigoare din 1 ianuarie 2014. Această decizie vine în contextul în care Federația Rusă a înghețat, pentru o perioadă nedeterminată, importul de vinuri moldovenești. Aceste schimbări vor ajuta producătorii de vin din Moldova să depășească situația dificilă creată de anumite circumstanțe.

19 decembrie

Guvernul României va acorda aproximativ 20 mil. EUR pentru dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova, în baza unui parteneriat între cele două ministere de resort.

23 decembrie

Parlamentul a aprobat, în lectură finală, proiectul legii politicii bugetar-fiscale pentru 2014. În lege a fost prevăzută majorarea accizelor la produsele petroliere cu 9,3%, țigări 9% și alcool cu 5%. În 2014 va fi reintrodusă cota redusă a TVA de 8% în schimbul cotei standard de 20% pentru producția agricolă primară și zahăr. Totodată, importul tehnicii agricole va fi scutit de TVA și va fi permis importul tractoarelor uzate cu termen de până la 20 de ani. Valoarea neimpozabilă a mărfurilor importate va crește de la 200 la 300 EUR.

23 decembrie

A fost aprobat bugetul de stat pentru 2014. Parlamentul a votat în lectură finală proiectul de lege, cu votul a 59 de deputați. Bugetul prevede venituri de 25,8 mild. MDL, iar la capitolul cheltuieli este stabilită suma de 28, 2 mild. MDL, deficitul bugetar fiind de 2,4 mild. MDL. Circa 4 mild. MDL vor ajunge în bugetele locale, alte 3,3 mild. MDL vor fi alocate pentru educație, iar pentru transporturi și întreținerea drumurilor vor fi cheltuite 2,5 mild. MDL.

28 decembrie

Fondul Provocările Mileniului Moldova și compania franceză SADE au semnat primul contract de reabilitare a sistemelor de irigare de pe râul Prut. Reabilitarea sistemelor de irigare în Blindești,

Grozești și Leova Sud, situate pe malurile râului Prut, va costa circa 23 mil. USD. Bani vor fi alocați din fondurile Programului Compact al Guvernului SUA. De sistemele reabilitate vor beneficia peste 1300 de producători agricoli care activează în aria celor 3 sisteme de irigare. Reconstrucția și modernizarea sistemelor respective va permite irigarea a peste 2667 de hectare de teren agricol, iar datorită posibilităților tehnice fermierii, cu investiții private, vor putea, ulterior, extinde suprafața irigată cu încă 1300 de hectare.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

Evoluția sectorului real al economiei în 2013 indică asupra unei performanțe deosebite a economiei naționale din acest an. Conform statisticilor oficiale, produsul intern brut (PIB) în anul 2013 a constituit 99879 milioane lei, în creștere cu 8,9% față de anul 2012 (în termeni reali). Astfel, Republica Moldova se plasează printre țările cu cele mai înalte ritmuri de creștere anuală a PIB în regiune. În perioada 2008-2013 PIB a marcat o majorare de 16,3% și o creștere medie anuală de 3,1%.

Cea mai importantă contribuție la creșterea PIB, în anul 2013, i-a revenit activității agricole, a cărei valoare adăugată brută, în condițiile favorabile din acest an, a marcat o creștere spectaculoasă – de circa 41,0%, generând creșterea PIB cu 4,5%.

Majorarea producției agricole – cu 38,3% față de anul 2012, a fost determinată de saltul volumului producției vegetale – cu 61,8%, producția animalieră marcând o creștere moderată (cu 0,7%).

În anul 2013, comparativ cu anul 2012, producția industrială a sporit cu 6,8%, fiind susținută de industria prelucrătoare (+7,9%) și industria extractivă (+22,2%), care au contribuit la majorarea volumului de producție în această importantă ramură a economiei naționale, respectiv cu 6,8% și 0,5%. Totodată, producția de energie electrică și termică s-a redus (cu 4,3%), cauzând atenuarea creșterii producției industriale cu 0,5%.

Deși în 2013 au fost marcate evoluții pozitive sub aspectul utilizării PIB, rămân a fi excesive contribuțiile la formarea PIB a consumului final (113,5%) și a exportului net (-37,8%). Activitatea investițională rămâne a fi relativ redusă, formarea brută de capital fix înregistrând în anul 2013 o pondere de 22,6% în PIB și o creștere de doar 3,3% față de anul 2012.

Evoluții pozitive în anul 2013 au fost marcate în domeniul comerțului și serviciilor destinate pieței. Volumul cifrei de afaceri în unitățile de comerț cu amănuntul a fost în creștere cu 3,1% (în termeni reali), comparativ cu anul 2012, iar în întreprinderile cu activitatea principală de servicii de piață prestate populației – a sporit cu 10,7%.

În anul de analiză a sporit semnificativ și activitatea de transportare a mărfurilor (volumul mărfurilor transportate – cu 26,5% și parcursul mărfurilor – cu 14,9%). Totodată, numărul pasagerilor transportați cu transportul public s-a redus (cu 1,4%).

Prețuri și rate de schimb

În 2013 inflația medie anuală a fost de 4,6%, iar evoluția prețurilor pe parcursul anului a fost neuniformă. Principalul factor ce a cauzat majorarea prețurilor în 2013 a fost afectarea ofertei agricole, din cauza condițiilor climaterice nefavorabile atipice pentru RM, precum și majorarea prețurilor la produsele agricole pe piețele externe. Inflația de bază după o evoluție relativ stabilă în primele luni ale anului, când a fost cuprinsă între 3,9-4%, din luna mai 2013 a crescut de la 4,2% până la 4,8%, la sfârșitul anului. Majorarea inflației de bază în ultimele luni ale anului se datorează în special proceselor de devalorizare a valutei naționale față de principalele valute internaționale.

În decursul anului 2013, cu excepția trimestrului III, IPC depășește nivelul inflației de bază. Această devansare a fost cauzată de scumpirea produselor agro-alimentare, ce nu sunt luate în considerație la calcularea inflației de bază și, care au determinat majorarea IPC. În același timp, stabilizarea inflației de bază, cel mai probabil trebuie asociată cu temperarea cererii interne.

Pe parcursul anului 2013 au cunoscut creșteri neuniforme și alți indici ai prețurilor, care comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent au avut următoarele evoluții:

- ✓ indicele prețurilor producției industriale a avansat cu 3,2%, față de aceeași perioadă a anului precedent. Creșteri de preț au fost înregistrate în industria extractivă și prelucrătoare, moderat au scăzut prețurile în sectorul energetic;
- ✓ în sectorul construcțiilor prețurile s-au majorat comparativ cu anul 2012 cu 8,3%. În trimestrul IV, 2013 ritmul de creștere al prețurilor în construcții a fost de 8,1%. Cele mai mari creșteri de prețuri la construcții au fost înregistrate în industria constructoare de tractoare și mașini agricole, industria materialelor de construcție și agricultură;
- ✓ prețurile la producția agricolă au scăzut cu 22,2%. Contribuția majoră la reducerea prețurilor la produsele agricole a avut în special ieftinirea produselor vegetale.

În anul 2013 cursul nominal al monedei naționale a fost de 12,59 lei moldovenești pentru un dolar SUA, ceea ce reprezintă o depreciere a MDL cu 3,9%, comparativ cu anul 2012. Totodată, față de moneda unică europeană s-a înregistrat o cotație de 16,72 lei moldovenești pentru un Euro – o depreciere de 7,4%. Deprecierea monedei naționale pe parcursul anului 2013 s-a datorat atât modificării cotațiilor principalelor valute de referință de piețele externe cât și politicii monetare promovate de BNM în vederea ajustării evoluțiilor economice interne cu politicile macroeconomice promovate de autorități.

Finanțe publice

Analizând evoluția în timp a ponderii veniturilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză, de la 41% în 2009 la 44% în 2013.

Examinând structura veniturilor BPN în anul 2013 se observă că partea dominantă continuă să fie formată din venituri fiscale

Făcând o analiză a evoluției în timp a veniturilor pe parcursul perioadei 2009-2013, se constată că veniturile fiscale au înregistrat o creștere continuă. Totodată, celelalte categorii de venituri au înregistrat fluctuații majore. Spre exemplu, veniturile nefiscale au înregistrat o creștere în anul 2010 cu o descreștere pronunțată în 2011 și o ușoară creștere în 2012-2013. Veniturile din granturi au înregistrat o creștere vertiginoasă în anul 2010, pentru ca în 2011 să se înregistreze o diminuare a veniturilor la capitolul în cauză cu menținerea trendului și în anul 2012 și o creștere accelerată în 2013. Suplimentar, menționăm că veniturile din fondurile speciale au înregistrat o continuă creștere cu descreștere pronunțată în 2013, comparativ cu 2012, iar veniturile din mijloacele speciale au înregistrat o creștere infimă, dar totuși, stabilă până în 2011 pentru ca să înregistreze o descreștere pronunțată în 2012 și o revenire în 2013.

Presiunea fiscală în perioada examinată, care se determină raportând veniturile fiscale la PIB a constituit 36,6%, valoarea medie a acesteia, pe parcursul anilor 2009-2013, reprezentând 32,9%, crescând cu 0,8 puncte comparativ cu valoarea înregistrată pentru anii 2008-2012. Astfel, se nuanțează o tendință de diminuare a presiunii fiscale, începând cu anul 2008 – tendință menținută până în 2012 cu o creștere de 4,4 puncte în 2013.

Analizând evoluția în timp a ponderii cheltuielilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză în 2009 (42%), cu o eventuală diminuare până la 40% în 2012 și o creștere de până la 47% în 2013.

Per ansamblu, pe parcursul anilor 2009-2013, se observă tendința de creștere a volumului de cheltuieli de ordin social și a celor aferente justiției și jurisdicției constituționale cu o diminuare în anul 2012 în comparație cu anul 2011 și o revenire în 2013. Merită a fi menționat că cheltuielile de ordin economic au înregistrat o accelerare în anul 2013. Cheltuielile pentru știință și inovare înregistrează un trend negativ, spre deosebire de cheltuielile cu privire la protecția mediului înconjurător, care a înregistrat un trend pozitiv.

Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Sectorul bancar

În anul 2013, evoluția sectorului bancar din Republica Moldova continuă să fie stabilă, înregistrând bune performanțe la principalii indicatori de activitate: activele bancare s-au majorat de la 58304,4 mil. MDL în 2012, la 76183,9 mil. MDL în 2013, volumul creditelor în 2013 a crescut cu 18,8% față de 2012, depozitele s-au majorat, la fel, în 2013 cu 24,3% față de 2012, iar volumul creditelor neperformante s-a redus de la 14,5% în 2012, la 11,8% în 2013.

Un alt indicator sugestiv care reflectă evoluția sectorului bancar este profitul bancar, care pe parcursul anului 2013, a cunoscut o creștere continuă, constituind 1020,3 mil. MDL majorându-se de 1,8 ori comparativ cu anul 2012, când acest indicator a constituit 572,5 mil. MDL. Chiar în pofida faptului că B.C. „Eximbank Gruppo Veneto Banca” S.A. a înregistrat rezultate financiare negative de 111,2 mil. MDL în anul 2013, profiturile bancare la 14 bănci comerciale prezente pe piață, au înregistrat în continuare creșteri de 78,3%. De menționat că, liderul la capitolul profit este B.C. „Moldova Agroindbank”, înregistrând valoarea de 320,8 mil. MDL, urmată de către B.C. „Moldindconbank” cu un profit de 301,3 mil. MDL și B.C. „Victoriabank” cu 232,3 mil. MDL. În acest context, profitul celor 3 lideri reprezintă 84% din întreg profitul înregistrat pe sistemul bancar.

O caracteristică importantă evidențiată în anul 2013 este creșterea creditelor noi acordate de către bănci. Astfel, în luna decembrie 2013, băncile au acordat credite noi cu 64,4% mai mult față de decembrie 2012. Respectiv, în perioada decembrie 2012 – decembrie 2013, în structura depunerilor în valută străină, se observă o scădere de 2,7%, consemnând o descreștere la rata medie a dobânzii la depozitele atrase cu 0,17 p.p.

În anul 2013, s-a efectuat un pas important în cadrul activității de supraveghere a băncilor din Republica Moldova, elaborarea *Regulamentului cu privire la dezvăluirea de către băncile din Republica Moldova a informației aferente activităților lor*¹. Acest regulament are ca scop perfecționarea standardelor de promovare a comparabilității, relevanței, rezistenței și actualizării informației dezvăluite, încorporează modificări aferente informației atât calitative cât și cantitative, ce țin de activitatea economico-financiară, raportul auditului extern, prestarea serviciilor și produselor, precum și de guvernarea băncii. De asemenea, în cadrul proiectului hotărârii sunt incluse prevederi ce țin de criteriile și modul de dezvăluire de către bancă a informației privind acționarii și/sau grupele de persoane, care acționează concertat și dețin cote substanțiale în capitalul social al băncii și beneficiarii efectivi ai acestora.

Politica monetară

În anul 2013 în condițiile unor procese inflaționiste moderate BNM a promovat o politică monetară stimulative urmărind realizarea obiectivului său primordial de menținere a inflației în limitele prognozate.

Pe parcursul anului 2013 indicatorii monetari au cunoscut o evoluție ascendentă și au crescut semnificativ comparativ cu valorile anului 2012. Volumul masei monetare în luna decembrie 2013 a înregistrat un avans în termeni reali de 26,4% față de luna decembrie a anului precedent. Baza monetară a crescut și ea cu 31,8%, constituind la 31.12.2013 circa 23,25 mild. MDL față de 17,63 mild. MDL înregistrate în aceeași perioadă a anului trecut.

¹Proiectul Hotărârii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei „Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la dezvăluirea de către băncile din Republica Moldova a informației aferente activităților lor”, disponibil pe: http://www.bnm.md/md/draft_311213_103318

În anul 2013 au fost diminuate ratele instrumentelor politicii monetare, la sfârșitul anului 2013 rata de bază a constituit 3,5%, rata dobânzii la creditele „overnight” a fost de 6,5% iar rata dobânzii la depozitele „overnight” – 0,5%. Rata rezervelor obligatorii a rămas constantă în tot decursul anului 2013, fiind menținută la nivelul de 14%.

Pe parcursul anului 2013 BNM și-a intensificat intervenția pe piața valutară internă. În scopul menținerii ratei inflației la nivelul stabilit precum și pentru a atenua fluctuațiile excesive ale cursului oficial de schimb al valutei naționale BNM a recurs la procurări masive de valută, îndeosebi în lunile august și septembrie 2013. Soldul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul anului 2013 a constituit 2,82 mild. USD, majorându-se cu 12% față de perioada similară a anului 2012.

Sectorul extern

În 2013, comerțul exterior și-a reluat tendința de creștere, după declinul din anul 2012, cu precădere, exporturile. Deși, cu un ritm, care ar putea fi apreciat relativ modest, comparativ cu performanțele înregistrate în alți ani, exporturile au avansat mai rapid decât importurile ceea ce a permis menținerea creșterii soldului negativ al balanței comerciale pe un ritm temperat, creșterea gradului de acoperire al importurilor prin exporturi și sporirea ponderii exporturilor în PIB, comparativ cu reducerea cotei deținută de importuri.

Factori favorabili în sensul creșterii exporturilor au fost anul agricol favorabil, care a permis obținerea unei recolte record în ultimul deceniu, impulsionând exporturile în cea de a doua jumătate a anului, revenirea treptată a economiilor Europei Occidentale și diversificarea geografică a exporturilor. De menționat că, în anul 2013 am putut asista și la o modificare a topului principalilor 5 importatori, Turcia avansând foarte rapid, plasându-se pe locul 5.

Evoluția prețurilor mondiale pentru produsele agroalimentare a influențat valoarea unitară a exporturilor Republicii Moldova. Totodată, în primele două trimestre ale anului a avut loc o îmbunătățirea a termenilor de schimb cu 2% și, corespunzător, 1% pe fondul unei evoluții modeste a valorii unitare a importurilor. Situația poate fi explicată, inclusiv prin deprecierea leului moldovenesc față de principalele valute de referință – Euro și USD, care determină reducerea puterii de cumpărare a leului și, respectiv influențează cererea pentru produsele importate, orientând consumatorii autohtoni spre furnizori ce oferă prețuri mai mici.

În același timp, în anul 2013 au existat o serie de provocări pentru exporturile moldovenesti. Republica Moldova fiind o țară mică și deschisă, reflectă un grad relativ înalt de vulnerabilitate la evoluțiile produse în economiile principalilor parteneri economici. Temperarea economiei Federației Ruse s-a reflectat într-un ritm moderat de creștere al exporturilor către această destinație. În plus, în luna septembrie au fost impuse interdicții pentru intrarea unor fructe pe această piață și pentru vinuri.

Evoluții modeste au continuat să înregistreze exportul unor produse textile fabricate în baza contractelor de procesare în lohn, ceea ce ar putea semnifica epuizarea treptată a avantajelor comparative ale țării pentru a activa în acest sistem și necesitatea trecerii la o etapă mai avansată, companiile extinzându-și activitatea și în alte verigi ale lanțului valoric.

Scăderea drastică a exporturilor de uleiuri de floarea soarelui, care în ultimii ani dețineau o pondere relativ importantă în exporturi, semnaleză asupra existenței unor probleme cu care se confruntă industria producerii uleiurilor vegetale în țară.

Importurile, au fost influențate și ele, în mare parte de aceiași factori ca și exporturile. Anul agricol favorabil a permis temperarea ritmului de creștere a produselor agroalimentare. La fel o creștere temperată au înregistrat și unele produse manufacturate, care erau destinate fie incorporării în produse, ce urmau a fi ulterior exportate sub formă de produse compensatoare, fie reexportului către piețe din partea cărora s-a resimțit o contractare a cererii externe.

Mediul de afaceri

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat s-a diminuat nesemnificativ în perioada ianuarie-noiembrie 2013, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 98,9%.

Numărul întreprinderilor radiate în perioada ianuarie-noiembrie 2013 a constituit 2521 de unități sau cu 14,7% mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent.

Sectorul social

Situația demografică. În anul 2013, numărul *născuților-vii* total pe țară a constituit 37859 pers., fiind în scădere cu 4,0%, comparativ cu anul precedent. Rata natalității a constituit 10,6 *născuți-vii* la 1000 locuitori. Numărul celor *decedați* a constituit 38060 pers. Mortalitatea generală a înregistrat o scădere de 3,8%, comparativ cu anul trecut. Rata mortalității a constituit 10,7 *decedați* la 1000 locuitori. Scăderea naturală a constituit 201 pers. în anul 2013. *Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an* în această perioadă a constituit 358 pers. și s-a micșorat cu 27 pers. comparativ cu anul precedent. Rata mortalității infantile constituind 9,5 *decedați în vârstă sub un an* la 1000 *născuți-vii*. Numărul *căsătoriilor* total pe republică a constituit 24448, fiind în creștere cu 0,8% față de anul precedent. Rata nupțialității a constituit 6,9 *căsătorii* la 1000 locuitori. Numărul *divorțurilor* total pe țară constituie 10775, fiind în creștere cu 1,3% față de anul precedent. Rata divortțialității a alcătuit 3,0 *divorțuri* la 1000 locuitori.

Migrarea populației. În anul 2013, permis de ședere – permanentă și temporară, au primit 3349 cetățeni străini și 323 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați de familii – 32,0%, la muncă – 31,7%, cetățeni imigrați la studii – 21,1%, din alte cauze – 15,1%. Pe parcursul anului trecut din țară au plecat pentru a se stabili cu domiciliul permanent în străinătate 2585 persoane. Cele mai active legături migraționale se mențin cu Ucraina și Rusia - corespunzător 1054 și 684 emigranți. Numărul cetățenilor Republicii Moldova, ce și-au ales noul domiciliu în Germania a constituit 256 pers., Israel – 169, SUA – 160. Majoritatea emigranților, atât femei, cât și bărbați, fac parte din grupele de vârstă de la 20 până la 49 de ani.

Migrația internă. Pe parcursul anului 2013, și-au schimbat locul de trai în interiorul țării 36,7 mii pers. Intensitatea migrației interne poate fi măsurată după numărul de sosiri și plecări la 1000 de locuitori. Indicele de mobilitate al populației, în anul 2013, a înregistrat o valoare de 9,4 pers. la 1000 de locuitori comparativ cu 10,3 în anul 2012.

Piața forței de muncă. *Populația economic activă în anul 2013* a constituit 1235,9 mii pers., fiind în creștere cu 1,8% (21,4 mii) față de anul 2012. Disparități pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților (51,0%) a depășit ușor ponderea femeilor (49,0%), iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea din mediul urban: respectiv 52,5% și 47,5%. *Rata de activitate a populației de 15 ani și peste* a constituit 41,4%, fiind în creștere față de valoarea anului precedent (40,7%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 44,5%, în comparație cu cea feminină – 38,6%. *Populația ocupată* a constituit 1172,8 mii pers., în creștere cu 2,3% față de 2012. *Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste* a fost de 39,3%, înregistrând aproximativ aceeași valoare ca în 2012 (+0,9 p.p.). Rata de ocupare la bărbați (41,8%) a fost mai înaltă în comparație cu femeile (37,0%). *Numărul șomerilor*, estimat conform definiției BIM a fost de 63,1 mii pers., fiind cu 4,6 mii pers. mai mic față de 2012. *Rata șomajului* la nivel de țară a înregistrat valoarea de 5,1%, fiind mai mică față de 2012 (5,6%). Rata șomajului la bărbați a fost de 6,0% iar la femei – de 4,1%. *Populația inactivă de 15 ani și peste* a constituit 1751,2 mii pers., sau 58,6% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind cu 17,0 mii pers. mai mică față de 2012 (-0,7 p.p.).

Remunerarea muncii. În anul 2013 câștigul salarial nominal mediu brut din economia națională (unitățile sectorului real cu numărul de 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare, indiferent de numărul de salariați) a constituit 3765,1 MDL și s-a mărit față de anul 2012 în valoare nominală cu 8,3%, salariul real (ajustat la indicele prețurilor de consum) crescând cu 3,5%.

Protecția socială a populației. Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2014 a constituit 659,6 mii pers. sau cu 9,7 mii pers. mai mult, comparativ cu 1 ianuarie 2013 conform datelor preliminare a Casei Naționale de Asigurări Sociale. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2014 a constituit 1020,6 MDL, fiind în creștere cu 6,6% față de 1 ianuarie 2013.

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în anul 2013 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1612,3 MDL, fiind în creștere față de anul precedent cu 6,9%. Delimitarea minimului de existență pe medii de reședință relevă diferențe semnificative, cea mai mare valoare fiind înregistrată pentru populația din orașe mari (mun. Chișinău și Bălți) – 1747,0 MDL sau cu 6,4% mai mult comparativ cu minimul de existență pentru alte orașe – 1641,7 MDL și cu 12,8% mai mult comparativ cu mediul rural – 1549,4 MDL. Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă – 1710,0 MDL și în special bărbaților – 1855,5 MDL. Cea mai mare valoare a minimului de existență a fost înregistrată în semestrul II pentru bărbați în vârstă aptă de muncă din orașele mari – 2066,0 MDL.

Veniturile disponibile ale populației. În anul 2013 veniturile disponibile ale populației au constituit în medie pe o persoană pe lună 1681,4 MDL, fiind în creștere cu 11,4% față de anul precedent. În termeni reali veniturile populației au înregistrat o creștere de 6,5%. Cea mai importantă sursă de venit a populației sunt câștigurile salariale, cu o pondere de 41,6% din total venituri disponibile. Comparativ cu anul 2012 se atestă o reducere a contribuției plăților salariale în total venituri cu 1,1 p.p., dat fiind unui nivel mai mic al ponderii salariaților în total populația ocupată în T. IV al anului 2013.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în anul 2013 au constituit în medie pe o persoană 1775,8 MDL, fiind în creștere față de anul precedent cu 11,1%. În termeni reali populația a cheltuit în medie cu 6,2% mai mult comparativ cu anul 2012. Cea mai mare parte a cheltuielilor rămâne a fi destinată necesarului de consum alimentar – 42,8%, sau cu 0,4 p.p. mai puțin comparativ cu anul 2012. Pentru întreținerea locuinței o persoană în medie a alocat 19,2% din cheltuielile totale de consum (+ 0,7 p.p.), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte – 10,3% (-0,3 p.p.). Celelalte cheltuieli au fost direcționate pentru sănătate (5,7% față de 5,6% în anul 2012), transport (4,7% față de 4,2%), comunicații (4,2% față de 4,4%), dotarea locuinței (3,6% față de 3,5%), învățământ (0,8% față de 1,0%), etc.

Învățământ. *Activitatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general în anul de studii 2013/14.* La începutul anului de studii 2013/14 rețeaua instituțiilor de învățământ primar și secundar general este constituită din 1374 școli, gimnazii și licee, inclusiv 1372 de zi și 2 școli serale. Majoritatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general (98,7%) reprezintă proprietatea publică. În același timp, în țară funcționează 18 licee nestatale care sunt amplasate doar în mediul urban.

Învățământul secundar profesional. În anul de studii 2013/14 numărul instituțiilor de învățământ secundar profesional constituie 67 unități. Numărul elevilor din învățământul secundar profesional este în continuă descreștere, la începutul anului de studii 2013/14 înregistrând 18,2 mii elevi, comparativ cu 19,6 mii în anul de studii precedent. În anul de studii 2013/14, în instituțiile de învățământ secundar profesional au fost înmatriculate 11,2 mii pers., sau cu 5,9% mai puțin, comparativ cu anul de studii precedent.

Învățământul mediu de specialitate. În anul de studii 2013/14 învățământul mediu de specialitate este organizat în 45 colegii, inclusiv 41 colegii de stat și 4 nestatale (cu 2 unități mai puțin comparativ cu anul de studii 2012/13). La începutul anului de studii 2013/14 numărul de elevi a constituit 29,3 mii pers., fiind înregistrată o reducere cu 4,6% față de anul de studii 2012/13. Majoritatea elevilor își fac studiile în colegiile de stat (94,4%). În anul de studii 2013/14, în colegii au fost înmatriculate 8,2 mii pers. sau cu 6,8% mai puțin față de anul de studii precedent.

Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2013/14. Rețeaua instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2013/14 era formată din 32 unități, inclusiv 19 instituții de stat și 13 – nestatale (cu 2 unități mai puțin, comparativ cu anul de studii precedent). Două din cele 19 instituții de stat au doar Ciclul II – studii superioare de masterat.

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației pe unele boli infecțioase în anul 2013 se caracterizează prin majorarea cazurilor de morbiditate prin gripă și a cazurilor de hepatită conform informației preliminare a Ministerului Sănătății. Totodată, pe parcursul anului 2013 au fost înregistrate mai multe cazuri de infecții acute ale căilor respiratorii - 259,9 mii cazuri față de 199,1 mii cazuri în anul 2012.

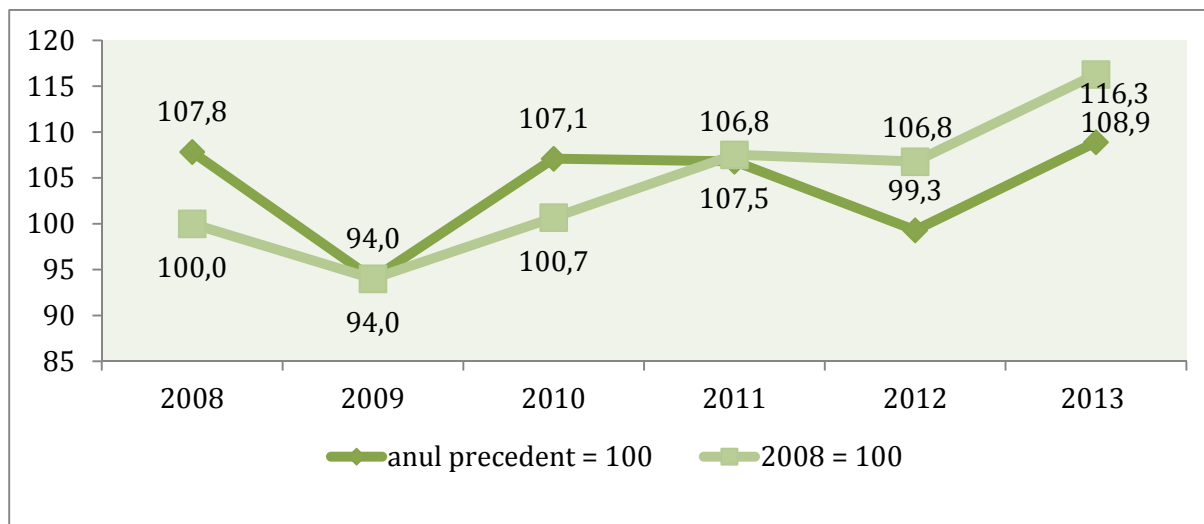
Infrațiuni. Pe parcursul ultimilor ani se remarcă o tendință de creștere a infracțiunilor înregistrate de la 25,7 mii în anul 2009 până la 38,2 mii în anul 2013 conform informației Ministerului Afacerilor Interne. Din numărul total de infracțiuni înregistrate, 3,3% sau aprox. 1,3 mii cazuri revin celor excepțional de grave și deosebit de grave, 6,5 mii cazuri (17,0%) – celor grave, iar cea mai mare parte revine celor puțin grave – 21,2 mii cazuri sau 55,5%. În ultimii 5 ani numărul infracțiunilor ușoare s-a triplat. Numărul infracțiunilor înregistrate la 10 mii locuitori a constituit 107 crime față de 72 crime în anul 2009. În mun. Chișinău, rata infracționalității a constituit 176 de crime la 10 mii populație, ceea ce depășește nivelul mediu pe țară de 1,6 ori. Un nivel înalt al criminalității a fost înregistrat de asemenea și în mun. Bălți – 124 crime la 10 mii locuitori.

Capitolul I

PRODUȚIA

Produsul intern brut

Produsul intern brut (PIB) în anul 2013, conform estimărilor preliminare, a constituit 99879 milioane lei (în prețuri curente de piață), în creștere cu 8,9% față de anul 2012 (în prețuri comparabile). În perioada 2008-2013 PIB a marcat o majorare de 16,3% și o rată medie anuală de creștere de 3,1%.

Figura 1.1. Evoluția PIB în anii 2008-2013 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Evoluția trimestrială a PIB în 2013 se caracterizează prin ritmul ascendent al creșterii PIB, marcând în trimestrul III o majorare impunătoare – de 12,9% în raport cu perioada similară a anului precedent și o încetinire a creșterii de până la 11,2% în ultimul trimestru al anului.

Tabelul 1.1. Evoluția produsului intern brut în anul 2013

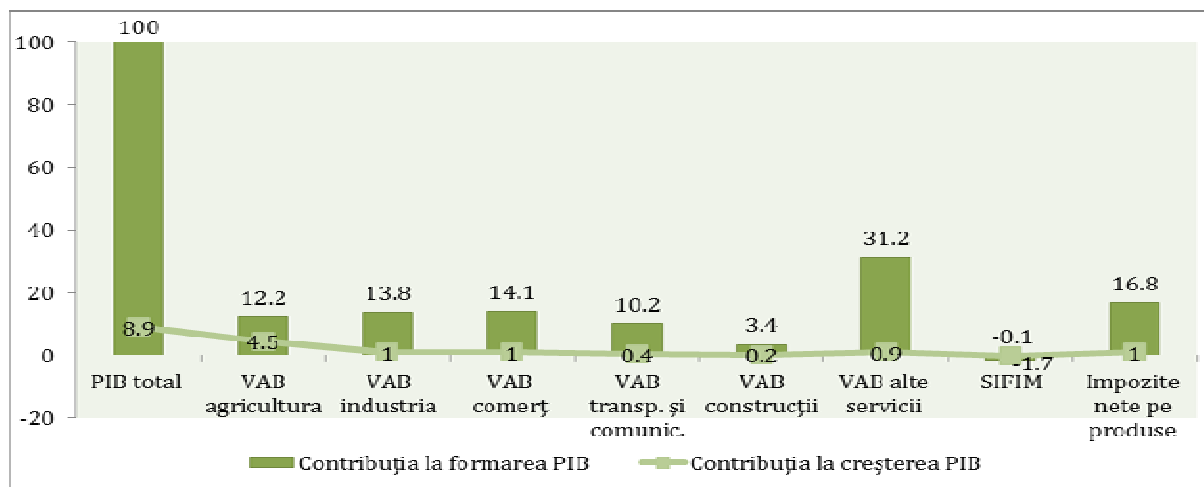
	T. I	T. II	T. III	T. IV	Anul
PIB, mil. lei	19 673	23 703	29 936	26 567	99 879
În % față de perioada respectivă din anul precedent	103,5	106,1	112,9	111,2	108,9

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Cele mai importante contribuții la creșterea PIB în anul 2013, comparativ cu anul 2012, le-au avut următoarele ramuri ale economiei naționale:

- *Agricultura, economia vânatului, silvicultura, pescuitul și piscicultura*, cu o pondere de 12,2% în structura produsului intern brut, al căror volum de activitate a crescut vertiginos (cu 41,0%), au generat creșterea PIB cu 4,5%;
- *Industria*, a cărei volum de activitate s-a majorat cu 7,4%, a determinat creșterea PIB cu 1,0%;
- *Comerțul cu ridicata și cu amănuntul*, volumul de activitate al căruia s-a majorat cu 7,3%, a influențat majorarea PIB cu 1,0%;
- *Transporturile și comunicațiile*, al căror volum de activitate a sporit cu 7,3%, au stimulat creșterea PIB cu 0,4%;

- *Construcțiile* – au marcat creșterea volumului de activitate cu 5,1% și au generat majorarea PIB cu 0,2%.

Figura 1.2. Contribuția la formarea și creșterea PIB a componentelor pe categorii de resurse (%)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Astfel, în anul 2013 sectorul de producere a bunurilor, cu ponderea totală de 26,0% în PIB și ritmul de creștere a volumului de activitate de 22,1%, a determinat creșterea principală a PIB – cu 5,5%. Cea mai impunătoare creștere a valorii adăugate a sectorului de bunuri a fost marcată în trimestrele III și IV – respectiv cu 35,2% și 28,9%, în special, sub influența creșterilor de volum ale valorii adăugate brute (VAB) generate de *agricultura, economia vânătorului, silvicultura, pescuitul și piscicultura* – în cele două sferturi ale anului, corespunzător, cu 59,8% și cu 52,2%.

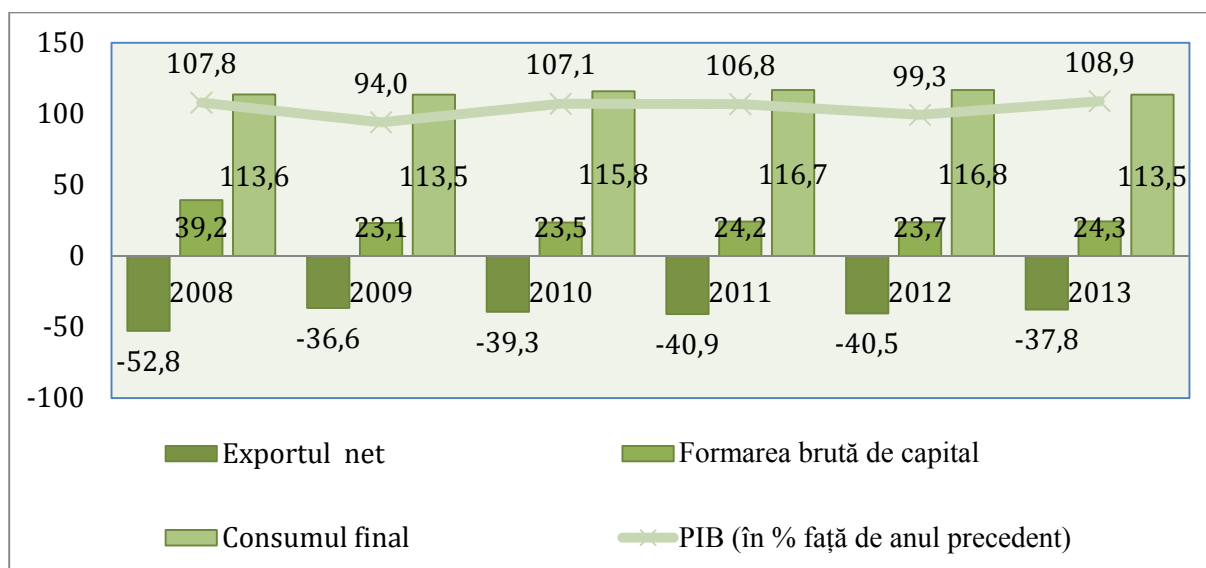
Activitățile economice de producere a serviciilor, preponderente la formarea produsului intern brut (cu 58,9%), au contribuit la sporirea PIB cu 2,5%. Impozitele nete pe produse, deținând 16,8% în PIB și, fiind în creștere cu 6,0% au generat majorarea acestuia cu 1 la sută.

Sub aspectul utilizării PIB, în anul 2013, comparativ cu anul precedent, a fost marcată creșterea accentuată a consumului final al gospodăriilor populației – cu 6,5%, care deținând ponderea majorată, de 92,9% în produsul intern brut, a contribuit la creșterea PIB cu 6,2%. Este remarcabil faptul că, contribuția excesivă a consumului final al gospodăriilor la formarea PIB în 2013 a fost în descreștere, al treilea an consecutiv. În 2013 a fost marcată reducerea consumul final al administrației publice și instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației – cu circa 0,2%, contribuind de asemenea la reducerea valorii totale a consumului final în PIB – până la 113,5%, similar nivelului marcat în a.2009.

Impact pozitiv asupra evoluției PIB în anul 2013 a avut formarea brută de capital (FBC), care deținând ponderea de 24,3%, a determinat majorarea PIB cu 2,7%, contribuția determinantă (de 1,9%) revenind variației stocurilor. Activitatea investițională totuși, rămâne a fi relativ redusă, formarea brută de capital fix (FBCF) înregistrând în 2013 față de anul 2012 o creștere de doar 3,3% și reducere a ponderii sale în PIB cu 1,1 p.p. (până la 22, 6%).

Rata anuală sporită de creștere în 2013 a exporturilor de bunuri și servicii (+10,7%) față de cea a importurilor (+ 5,5%) a contribuit la reducerea valorii negative a exportului net ca contribuție la formarea PIB până la (- 37,8%), fiind astfel înregistrat cel mai mic nivel al acestui indicator în ultimii 4 ani.

Pe plan internațional, Republica Moldova s-a plasat printre țările cu cele mai bune performanțe privind ritmurile de creștere a PIB în regiune, în spațiul CSI fiind devansată de Kîrgîzstan (care a înregistrat majorarea anuală a PIB cu 10,5%).

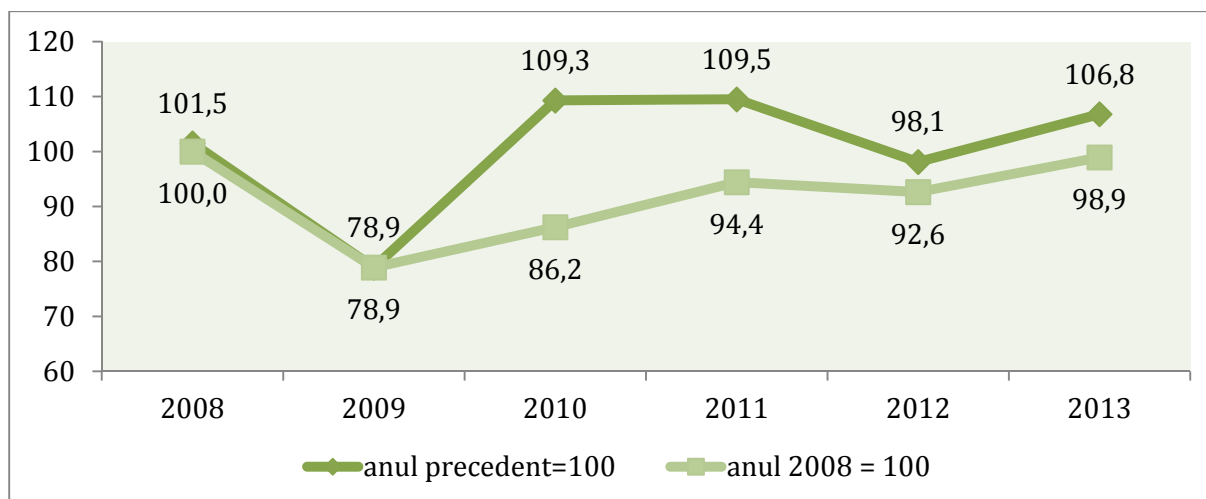

Figura 1.3. Evoluția contribuției componentelor pe categorii de utilizări la formarea PIB în anii 2008-2013 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Industria

În anul 2013, comparativ cu anul 2012, producția industrială a înregistrat o creștere, cu 6,8%, susținută de industria prelucrătoare (+7,9%) și industria extractivă (+22,2%), care au contribuit la majorarea volumului de producție în această importantă ramură a economiei naționale respectiv cu 6,8% și 0,5%.

Figura 1.4. Indicii producției industriale în anii 2008 - 2013 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Dar, de menționat că, producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat a scăzut cu 4,3%, cauzând atenuarea creșterii producției industriale cu 0,5%.

La nivel mai dezagregat, un impact important asupra evoluției în industrie a fost marcat de producția de mașini și aparate electrice, care a sporit în anul 2013 cu 31,1%, generând creșterea producției industriale în ansamblu cu 3,7%.

Industria alimentară și a băuturilor, ponderea căreia în valoarea adăugată brută pe total industrie constituie 29,5%, a marcat în anul 2013 creșterea volumului producției cu 6,3%,

contribuind la majorarea producției industriale totale cu 1,9%. Evoluția pozitivă în această activitate economică a fost influențată îndeosebi de creșterea producției de: prelucrare și conservare a fructelor și legumelor (cu 13,7%); fabricare a băuturilor alcoolice distilate (cu 19,6%); fabricare a produselor lactate (cu 8,9%); fabricare a pâinii și a produselor de patiserie proaspete (cu 4,9%), condiționând creșterea pe total industrie, respectiv cu 0,6%, 0,3%, 0,3% și 0,2%.

Tabelul 1.2. Indicii producției industriale pe principalele tipuri de activități în ianuarie-decembrie 2013 (%)

	2013 față de 2012	Structura valorii adăugate brute	Contribuția la creșterea producției industriale (+/-)
Industria - total	106,8	100,0	+6,8
Industria extractivă	122,2	2,3	+0,5
Industria prelucrătoare	107,9	84,1	+6,8
<i>din care industria alimentară și a băuturilor</i>	106,3	29,5	+1,9
Producția și distribuția de energie electrică și termică	95,7	13,6	-0,5

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Concomitent, s-au înregistrat reduceri ale volumului de producție la următoarele activități ale industriei alimentare și a băuturilor: fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale – de 3,7 ori (cauzând reducerea producției industriale totale cu 1,6%); fabricarea vinului – cu 7,4% (cauzând scăderea pe total industrie cu 0,3%); fabricarea apei minerale și a băuturilor răcoritoare – cu 7,5% (motivând descreșterea pe total industrie cu 0,1%).

Figura 1.5. Indicii infraanuali ai volumului producției industriale în 2012-2013 (cumulativ de la începutul anului, în % față de perioada respectivă din anul precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Impact negativ asupra evoluției producției industriale în anul 2013 l-a exercitat, de asemenea, contractarea volumului producției în următoarele activități: fabricarea produselor de tutun – cu 19,4%; edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative – cu 16,1%; fabricarea de mașini și echipamente – cu 11,8%, condiționând reducerea producției industriale cu câte 0,3%.

Pe parcursul anului 2013, comparativ cu perioadele respective ale anului precedent, producția industrială a marcat o evoluție preponderent ascendentă, în special în ultimele 2 luni ale anului.

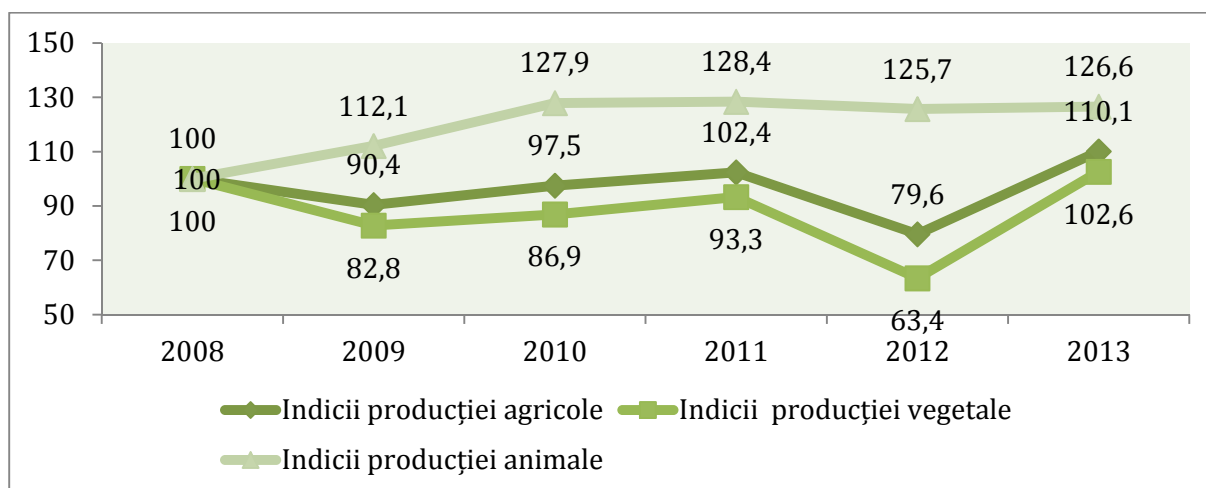
Ponderea producției livrate pe piața externă de către întreprinderile industriale în 2013 a constituit 34,6% din totalul producției livrate, marcând o creștere cu 2,4 p.p. față de anul 2012. Nivel relativ sporit al producției industriale, destinate comercializării peste hotarele țării revine producției de: textile – 88% (din producția livrată în activitatea respectivă); prelucrare și conservare a fructelor și legumelor – 84%; de aparatură și instrumente medicale – 84%; mașini și aparate electrice – 83%; îmbrăcăminte; prepararea și vopsirea blănurilor – 78%; băuturi alcoolice distilate – 78%; vinuri – 76%.

În structura volumului total al producției livrate pe piața externă, ponderea mai înaltă revine producției industriei: alimentare și a băuturilor – 44% (inclusiv producției de prelucrare și conservare a fructelor și legumelor – 12%, de fabricare a băuturilor – 23%, din care de vin – 16%); de fabricare a produselor textile – 11%; de fabricare a articolelor de îmbrăcăminte, de preparare și vopsire a blănurilor – 7%.

Agricultura

Producția agricolă în anul 2013, a înregistrat o creștere impunătoare – cu 38,3% față de anul 2012. Majorarea producției agricole a fost determinată de saltul volumului producției vegetale – cu 61,8%, producția animalieră fiind în creștere moderată (cu 0,7%). Pe fundalul descreșterii vertiginoase a volumului producției agricole în 2012 (ca urmare a condițiilor climaterice extrem de nefavorabile) – cu 22,3% față de anul 2011, producția agricolă în 2013 a marcat față de același an o creștere de 7,5%. Astfel, în 2013 volumul producției agricole a marcat cea mai mare valoare (în condiții de preț comparabile) din ultimul deceniu.

Analiza impactului principalelor tipuri de produse asupra evoluției producției agricole în anul 2013 față de anul 2012 indică faptul că, contribuția mai importantă îi revine majorării producției de: cereale și leguminoase boabe (de 2,2 ori), floarea soarelui (cu 66,6%), struguri (cu 21,0%), legume (cu 28,8%), sfeclă de zahăr (cu 59,5%), cartofi (cu 31,5%), care a condiționat creșterea producției agricole globale, respectiv, cu: 22,0%; 7,0%; 2,2%; 1,6%; 1,1% și cu 0,8%.

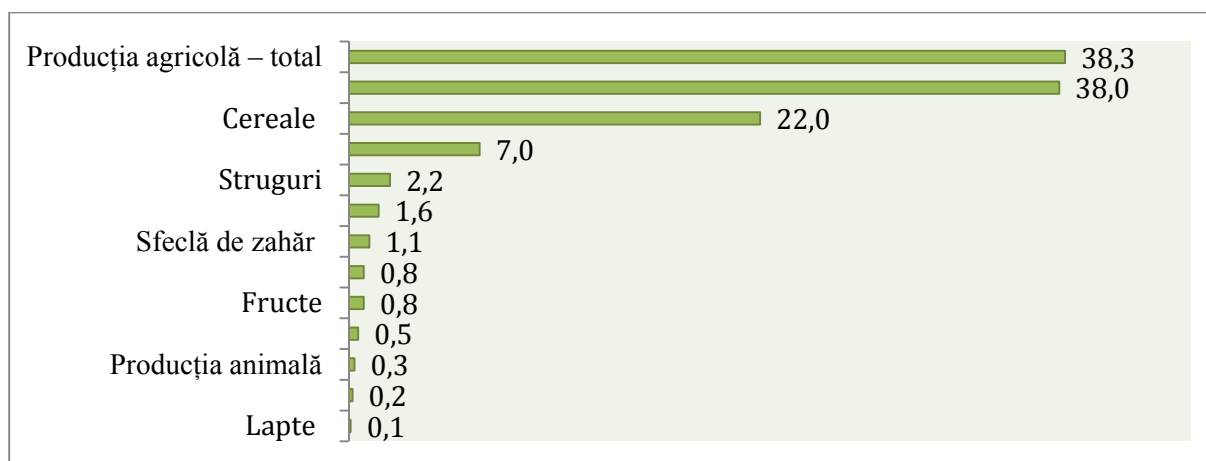

Figura 1.6. Evoluția volumului producției agricole în anii 2008-2013 (în % față de anul 2008)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Creșterea accentuată a producției vegetale a determinat sporirea ponderii acesteia în totalul producției agricole până la 72% (în anul 2012 constituind 62%), inclusiv a cerealelor și leguminoaselor boabe – până la 29% (18%) și a culturilor tehnice – până la 18% (15%).

Majorarea producției vegetale în anul de analiză a fost determinată, în temei, de sporirea randamentului culturilor agricole, în cea mai mare măsură datorită condițiilor climaterice favorabile. Astfel, în unitățile agricole cu suprafața terenurilor agricole de 10 ha și peste, recolta

Figura 1.7. Contribuția diverselor tipuri de produse agricole la creșterea volumului producției agricole globale în anul 2013 (în % față de anul 2012)

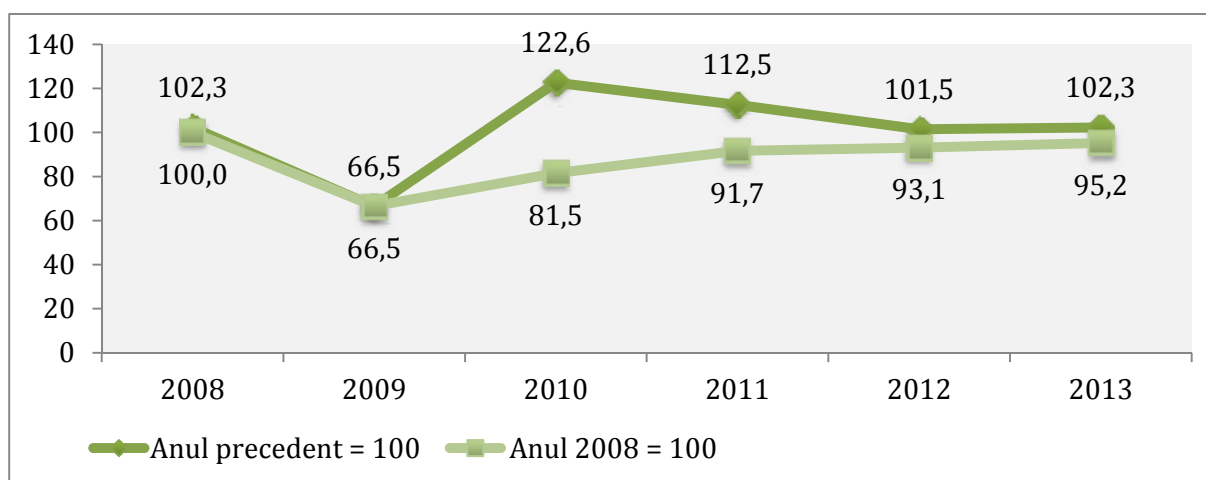
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

medie de cereale și leguminoase pentru boabe a crescut în 2013 de 2,1 ori (marcând 28,1 chintale pe hectar), de floarea soarelui – cu 82% (18,2 q/ha), de sfeclă de zahăr – cu 77% (339,1 q/ha), de cartofi – cu 35% (100,7 q/ha), legume de câmp – cu 24% (86,4 q/ha), struguri – cu 23% (47,3 q/ha). Majorarea productivității în fitotehnie în anul 2013 a fost susținută și de utilizarea în creștere a fertilizanților chimici și celor naturali – pe suprafețe mai extinse, respectiv cu 21% și 12% în comparație cu anul 2012.

Producția animală continuă să fie determinată de situația din gospodăriile populației, în care, conform stării la sfârșitul anului 2013 efectivele de animale au fost concentrate după cum urmează: 98% din numărul total de ovine și caprine, 94% – de bovine, 64% – de porcine. Drept rezultat, cota-parte a acestor gospodării în producția laptelui în anul de referință a constituit 97%, de creștere a vitelor și păsărilor – 64%, producția de ouă – 60%. În total în anul 2013, în raport cu anul 2012, producția de creștere a vitelor și păsărilor, s-a majorat cu 1,3%, producția de lapte de toate tipurile – cu 0,5%, producția de ouă fiind în descrește – cu 0,8%.

Investițiile în active materiale pe termen lung

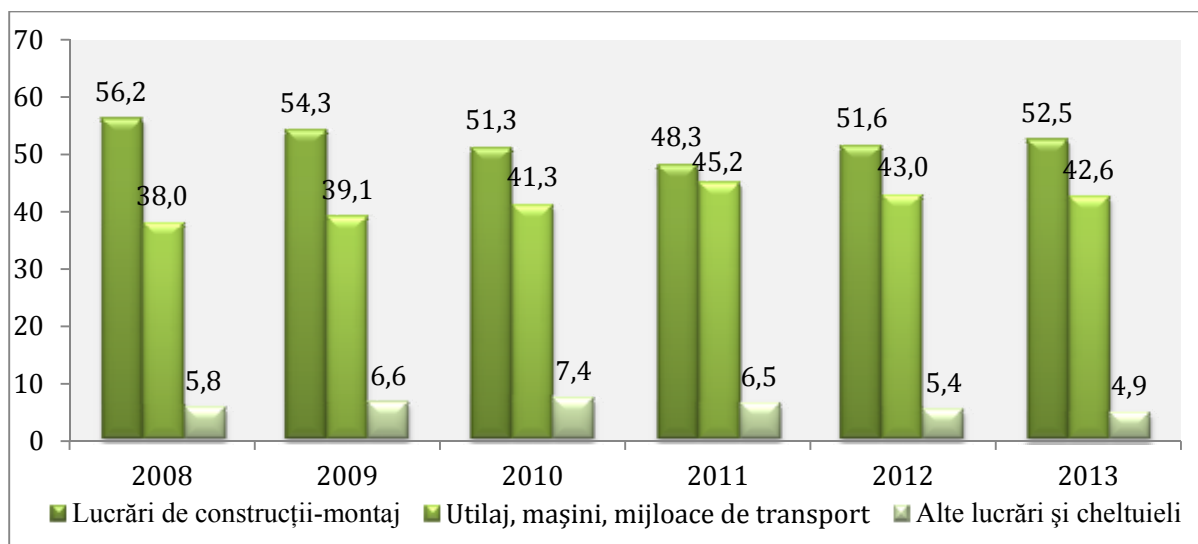
În anul 2013 investițiile în active materiale pe termen lung au totalizat 18461,5 mil. lei (în prețuri curente), înregistrând, în termeni reali, o creștere cu 2,3% față de anul 2012.

Figura 1.8. Evoluția volumului investițiilor în active materiale pe termen lung în anii 2008-2013 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Din punct de vedere al elementelor de structură tehnologică cel mai mare impact pozitiv asupra evoluției investițiilor l-au exercitat investițiile în utilaje, mașini și mijloace de transport, volumul cărora a sporit cu 4%. Pe fundalul contribuției la formarea investițiilor de 42,6% în 2013, această creștere a contribuit la majorarea volumului total de investiții cu circa 1,7%. Evoluția ascendentă a volumului lucrărilor de construcții-montaj (+1,6%) a condiționat creșterea anuală a investițiilor totale cu 0,8%.

Figura 1.9. Structura investițiilor în active materiale pe termen lung pe elemente de structură tehnologică în anii 2008-2013 (%)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Analiza investițiilor sub aspectul tipurilor de mijloace fixe indică asupra evoluției pozitive a tuturor componentelor principale, contribuind la creșterea volumului total de investiții. Astfel, majorarea investițiilor în construcția locativă a constituit 5,4%, în construcția altor clădiri și edificii – 1,1%, în utilaje, mașini și mijloace de transport – 4%.

Analiza investițiilor pe forme de proprietate a arătat că, intensificarea activității investiționale a fost determinată de entitățile din sectorul public și privat al economiei naționale, volumul investițiilor cărora a sporit, respectiv cu 8,9% și 3,4%, determinând creșterea ponderii în structura volumului total al investițiilor de până la 33,3% și 47,5% respectiv. Volumul investițiilor întreprinderilor mixte cu proprietatea Republicii Moldova a înregistrat o creștere impunătoare – de 62,3%, care însă din cauza ponderii nesemnificative (de 1,4% în 2012) a avut un impact de creștere pe total investiții de circa 0,9%. Este de menționat descreșterea în 2013 a investițiilor realizate de întreprinderile cu participarea capitalului străin (cu 14,6%), cauzând reducerea cu 3 p.p. din ritmul de creștere al volumului total de investiții în anul 2013 și la micșorarea în continuare a ponderii acestor întreprinderi în total investiții de până la 18% (față de 20,4% în 2012).

În anul 2013 volumul lucrărilor de construcții realizate în antrepriză a înregistrat o majorare de 2,8% (în termeni reali) față de anul 2012. Pe elemente de structură a lucrărilor executate, în anul 2013 au predominat construcțiile noi, cota-parte a cărora a constituit 55,1% din volumul total de construcții, marcând o creștere de 5,9% față de anul precedent. A fost înregistrată de asemenea evoluția pozitivă a volumului lucrărilor de reparații curente, care a crescut cu 4,3%. Dar, concomitent, s-a redus considerabil volumul reparațiilor capitale – cu 12,5%, condiționând descreșterea ponderii acestora în volumul total al construcțiilor de la 21,9% în 2012 până la 18,6% în 2013.

Volumul lucrărilor de construcții în antrepriză în anul 2013 a sporit la construcțiile ingineresti și la clădirile nerezidențiale – respectiv cu 5,2% și 3,3% față de anul 2012. Totodată, volumul

lucrărilor de construcție a clădirilor rezidențiale, influențat de cererea scăzută pe piața imobiliară, s-a micșorat în aceeași perioadă cu 6,3%.

Comerț și alte servicii destinate pieței

În anul 2013 volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul a fost în creștere cu 3,1% (în termeni reali), comparativ cu anul 2012. Creșterea anuală a volumul cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul a înregistrat 11,7% (decembrie 2013 față de luna respectivă din anul precedent), fiind susținută de evoluția ascendentă a acestuia, în special în ultimul trimestru al anului de analiză.

Figura 1.10. Evoluția lunară a volumului cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul (în % față de luna respectivă a anului precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

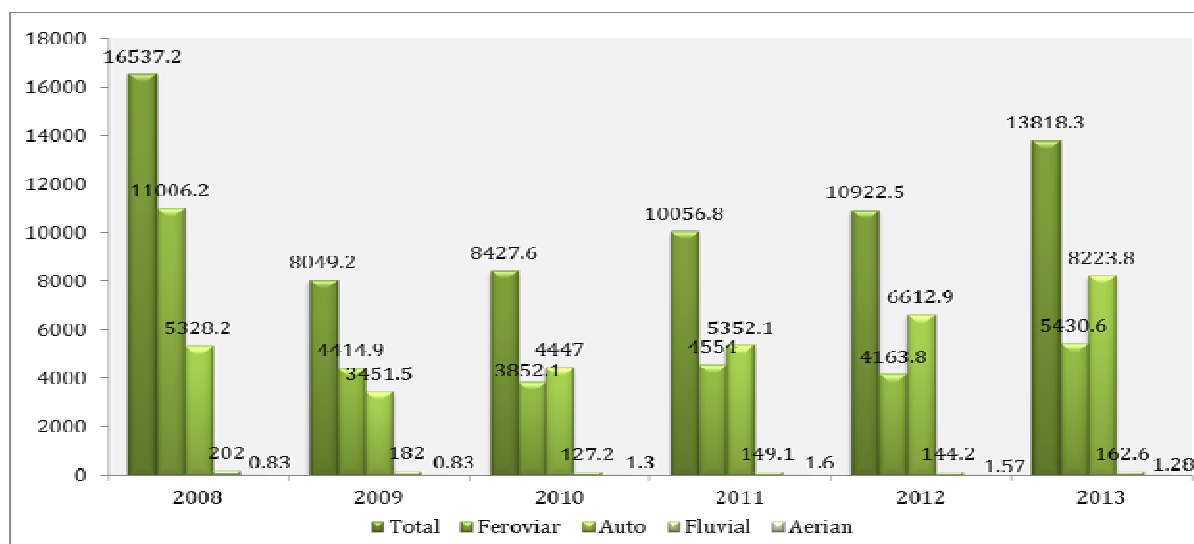
În anul 2013 volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitatea principală de servicii de piață, prestate populației, a crescut față de anul 2012 cu 10,7% (în condiții comparabile de prețuri). Creșterea anuală a indicatorului menționat (decembrie 2013 față de luna respectivă din anul precedent) a înregistrat un ritm sporit – de 13,7%.

Valoarea cifrei de afaceri a întreprinderilor de comerț cu ridicata în anul 2013 a sporit față de anul 2012 cu 9,1%, iar a întreprinderilor cu activitatea principală de prestare a serviciilor, în special, întreprinderilor – a crescut cu 6,9% (în prețuri curente).

Transporturi

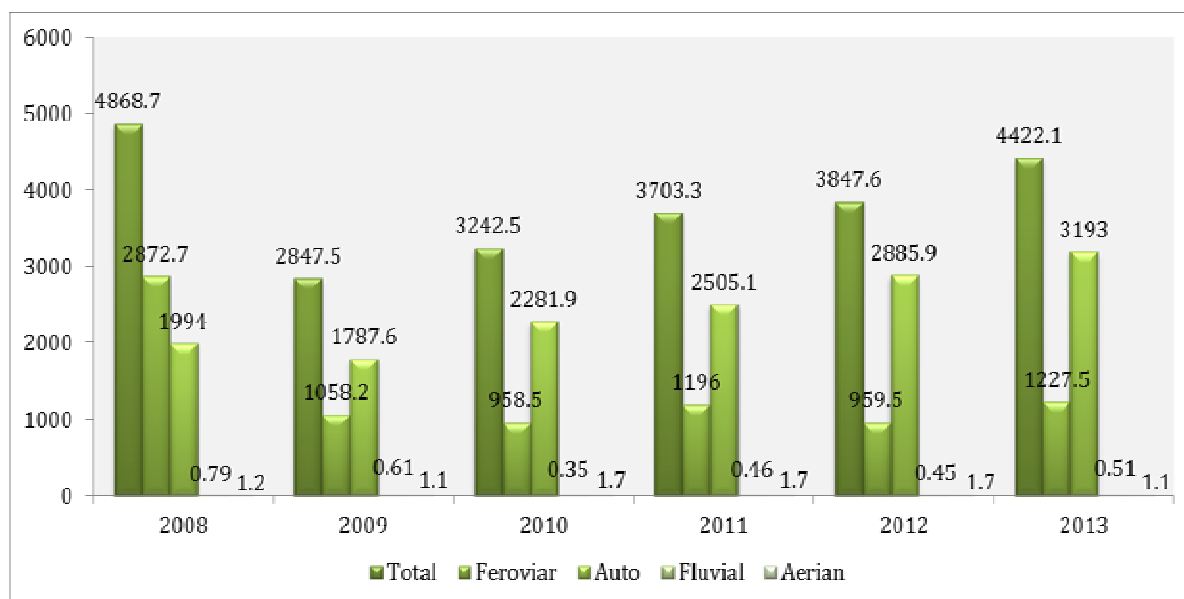
În anul 2013 întreprinderile de transport au realizat transportarea mărfurilor în volum de 13,8 mil. tone, în creștere cu 26,5% față de anul 2012, asigurând astfel continuarea evoluției pozitive a acestei activități, începând cu anul 2010.

Cea mai mare contribuție la majorarea volumului mărfurilor transportate a revenit întreprinderilor de transport auto, care au transportat 8,2 mil. tone de mărfuri, sau cu 24,4% mai mult față de anul 2012, determinând creșterea volumului total al mărfurilor transportate cu 14,9%.

Figura 1.11. Evoluția volumului mărfurilor transportate în anii 2008-2013 (mii tone)
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Contribuție importantă la evoluția ascendentă a activității de transport a mărfurilor revine și transportului feroviar, cu care au fost transportate 5,4 mil. tone de mărfuri, volum superior celui marcat în anul 2012 cu 30,4%, care a generat creșterea volumului total al mărfurilor transportate cu 11,6%.

Figura 1.12. Evoluția parcursului mărfurilor în anii 2008-2013(mil. tone-km)
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Parcursul mărfurilor a totalizat 4,4 mild. tone-km, cu 14,9% mai mult față de anul precedent. Parcursul mărfurilor cu transportul auto a marcat 3,2 mild. tone-km (circa 72% din total parcursul mărfurilor), iar cel feroviar – 1,2 mild. tone-km (28%), sau în creștere cu 10,6% și respectiv 27,9% față de anul precedent.

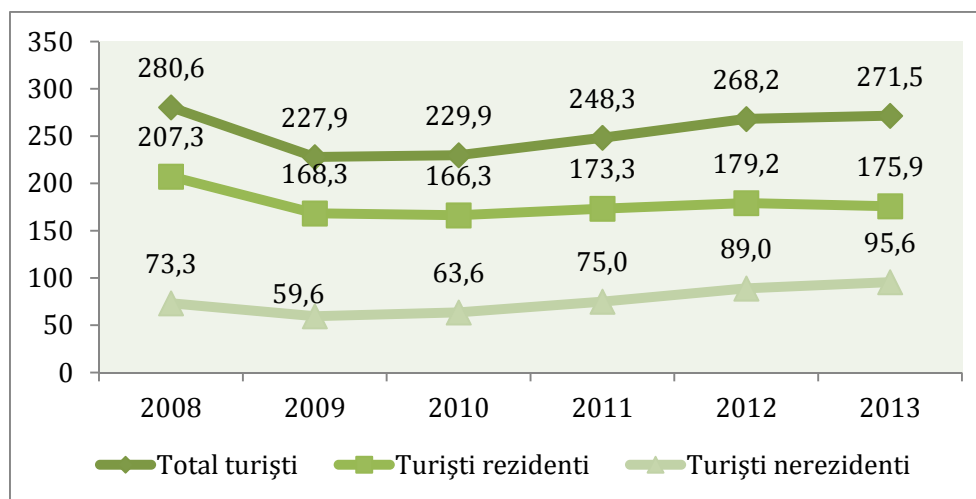
Activitatea transportului fluvial de mărfuri, deși puțin semnificativă ca pondere, (deținând 1,2% în totalul mărfurilor transportate) a avut de asemenea o evoluție pozitivă, marcând creșterea volumului pentru ambii indicatori analizați, cu peste 12 la sută. Totodată, volumul transportului de mărfuri cu transportul aerian, pe fundalul creșterii semnificative a activității în anii 2010-

2012, în anul analizat a descrescut cu 18,4% la volumul de mărfuri și cu 36,5% – la parcursul mărfurilor.

În anul 2013 a fost înregistrată reducerea, comparativ cu anul 2012, a numărului de pasageri transportați cu transportul public (cu 1,4%), parcursul pasagerilor fiind în creștere (cu 2,2%). Descreșterea activității transportului de pasageri a fost cauzată de micșorarea numărului de pasageri pe principalele moduri de transport public: transportul feroviar – cu 5,7%, autobuze și microbuze – cu 2,9% și transportul aerian – cu 2,7%. Parcursul pasagerilor a fost în descreștere doar în transportul feroviar (cu 5%) și cel aerian (cu 6%).

Turism

În anul 2013 numărul turiștilor cazați în structurile de cazare turistică colective a totalizat 271,5 mii persoane, dintre care 64,8% au fost turiștii moldoveni și 35,2% – cei străini (nerezidenți). Față de anul 2012, numărul total de turiști în structurile nominalizate a fost în creștere – cu 1,2%, datorită majorării numărului turiștilor străini (cu 7,4%) și sporirii frecvenței turistice a tuturor tipurilor de unități turistice, cu excepția pensiunilor turistice și agroturistice (-0,4%), precum și a vilelor turistice, satelor de vacanță și altor structuri de odihnă (-16,4%).

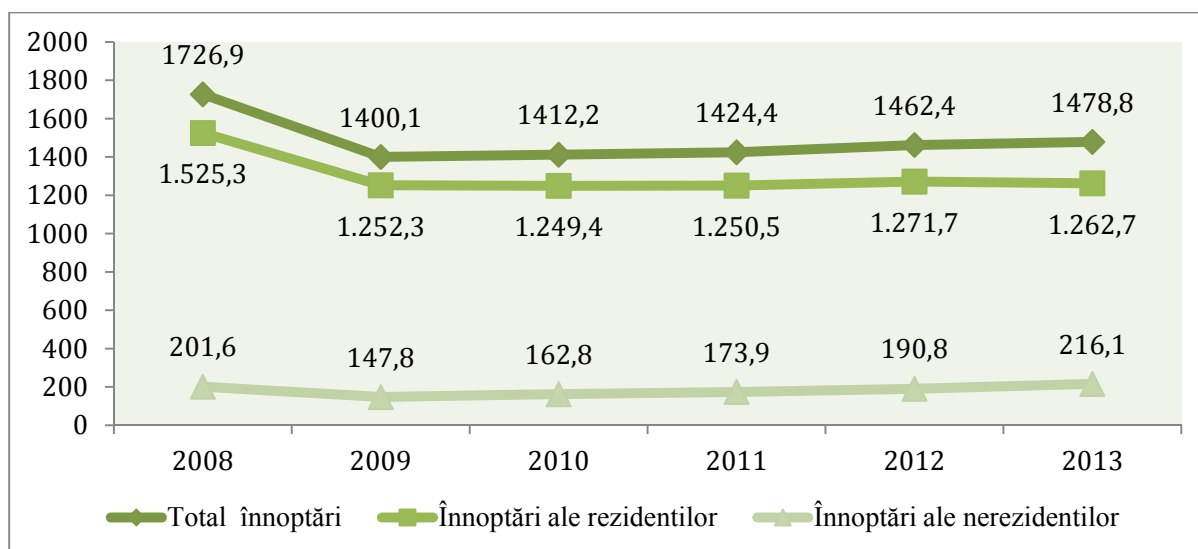
Figura 1.13. Numărul turiștilor cazați în structurile de cazare turistică colective în anii 2008-2013 (mii persoane)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Repartizarea pe țări a turiștilor străini cazați la structurile menționate, în anul de analiză, se prezintă astfel: ponderea turiștilor din România a constituit 22,0% din totalul turiștilor nerezidenți, din Federația Rusă – 11,5%, din Ucraina – 9,7%, Germania – 6,2%, Italia – 5,3% etc.

Ca și în cazul numărului de turiști, creșterea numărului de înnoptări în structurile de cazare colective în anul 2013 (cu 1% față de 2012), a fost generată în exclusivitate de creșterea activității turistice a nerezidenților (cu 13,3%), pe fundalul descreșterii numărului de înnoptări a turiștilor moldoveni (cu 1%). Este remarcabilă continuarea în 2013 a evoluției ascendente, începând cu anul 2010, a frecvenței turistice.

În anul 2013 prin intermediul agențiilor de turism și turoperatorilor au beneficiat de servicii turistice 204,9 mii de turiști și excursioniști, cu 5,6% mai mult în comparație cu anul 2012. Turismul emițător a totalizat 157,6 mii persoane, sau cu 7,3% mai mult față de anul 2012, turismul receptor a constituit 13,2 mii persoane, depășind cu 2,8% nivelul anului precedent. Dar, de menționat că, turismul intern, la care au participat 34,2 mii turiști și excursioniști, s-a redus cu 0,6%.

Figura 1.14. Numărul înnoptărilor turiștilor cazați în structurile de cazare turistică colective în anii 2008-2013 (mii)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Destinațiile turistice preferate de moldoveni sunt: Turcia (37% din turismul emițător), Bulgaria (34%), România (9%), Ucraina(6%), Grecia(5%).

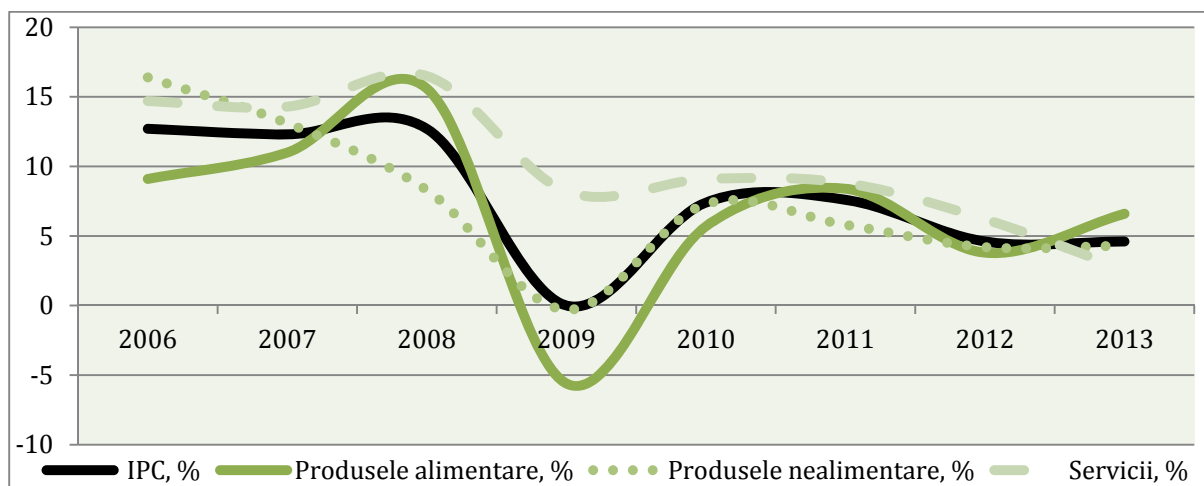
Capitolul II

PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

Prețuri

În 2013, inflația medie anuală a fost de 4,6%, iar evoluția prețurilor pe parcursul anului fiind neuniformă. Primul trimestru a fost marcat de reduceri treptate a dinamicii nivelului general al prețurilor, ce a constituit pentru această perioadă 4,4%. Aceste reduceri au fost determinate în special de prețurile la produsele nealimentare și la servicii. În trimestrul II al anului creșterile substanțiale ale prețurilor la produsele alimentare au determinat majorarea prețurilor de consum cu 5,2%. În trimestrul III datorită micșorării presiunii inflaționiste a prețurilor la produsele alimentare, la care a contribuit roada bogată de produse agro-alimentare obținută în vara anului 2013, IPC a scăzut până la 4%. În trimestrul IV IPC s-a mărit din nou, și a ajuns până la 4,9%. Această majorare se datorează în special proceselor de depreciere a monedei naționale în raport cu principalele valute de referință, precum și condițiilor climaterice nespecifice, care au influențat negativ în ultimele luni de toamnă procesele de colectare și păstrare a produselor agroalimentare.

Rata medie anuală a inflației pentru anul 2013 a rămas la nivelul anului 2012, constituind 4,6%. Acest nivel al IPC se consideră drept cel mai bun rezultat din perspectivă istorică pe întreaga perioadă a independenței Republicii Moldova, cu excepția anului 2009 când nivelul scăzut al inflației s-a datorat în special consecințelor crizei financiare mondiale, ci nu evoluțiilor economice benefice. Comparativ cu anul 2012, în care la majorarea IPC au contribuit, în special, prețurile la servicii și la produsele alimentare, în anul 2013 presiuni inflaționiste majore au survenit din partea produselor alimentare. Creșteri sub 5% se atestă atât pentru prețurile la produsele nealimentare, care au crescut cu 4,3% cât și pentru servicii ce s-au scumpit cu 2,6%. În același timp, prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 6,6%.

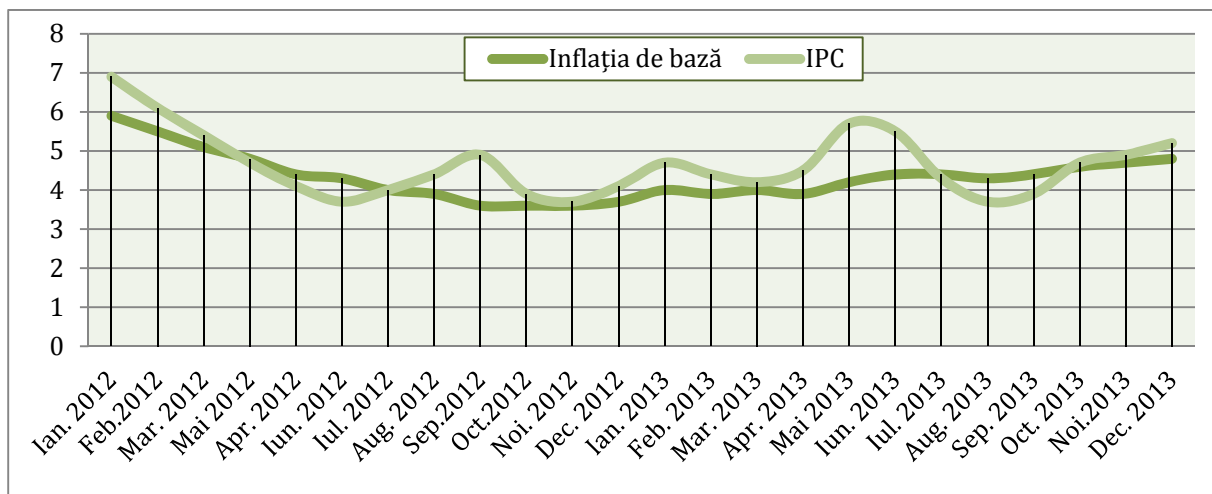

Figura 2.1. Rata medie anuală a IPC și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2013 inflația de bază medie anuală a constituit 4,3%, valoare similară cu cea înregistrată în anul 2012. În primele trei luni ale anului 2013 inflația de bază s-a menținut la nivelul de 3,9-4%, după care dinamica evoluției acesteia s-a modificat în direcția unei lente majorări. Din luna mai 2013 până în decembrie 2013 inflația de bază a crescut de la 4,2% la 4,8%, corespunzător. Majorarea inflației de bază în ultimele luni ale anului se datorează în special proceselor de devalorizare a valutei naționale față de principalele valute internaționale.

În trimestrele I, II și IV ale anului 2013, rata anuală a inflației depășește rata anuală a inflației de bază. Această devansare a fost cauzată de scumpirea produselor agro-alimentare, ce nu sunt luate în considerație la calcularea inflației de bază și, care au determinat majorarea nivelului IPC. În același timp, stabilizarea inflației de bază, cel mai probabil trebuie asociată cu temperarea cererii interne.

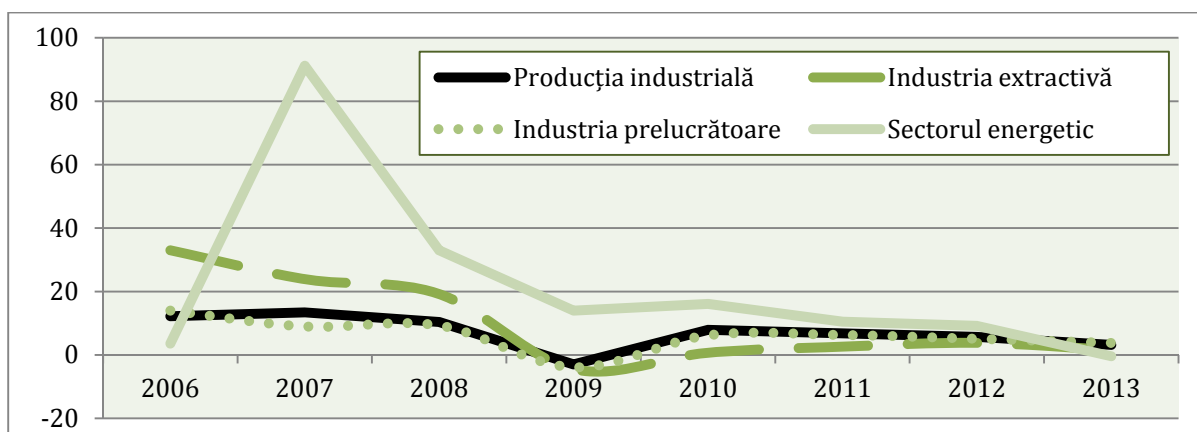
Figura 2.2. Rata anuală a inflației de bază și a IPC, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2013 indicele prețurilor producției industriale a avansat cu 3,2%. Pe parcursul anului 2013 indicele prețurilor producției industriale a avut o evoluție moderată: în primul trimestru avansarea a fost de 2,6%, (comparativ cu aceeași perioadă a anului 2012), în trimestrul II majorarea a fost de 3,2%, în trimestrul III creșterea a fost de 3,4%, iar trimestrul IV a fost caracterizat printr-o ascensiune de 3,7%.

În subsectoarele industriei, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, în anul 2013 s-au înregistrat următoarele evoluții:

- ✓ în industria prelucrătoare indicele prețurilor a avansat cu 3,8%;
- ✓ în industria extractivă, prețurile au înregistrat un spor de 1,6%.
- ✓ în sectorul energetic, prețurile au scăzut cu 0,4%.

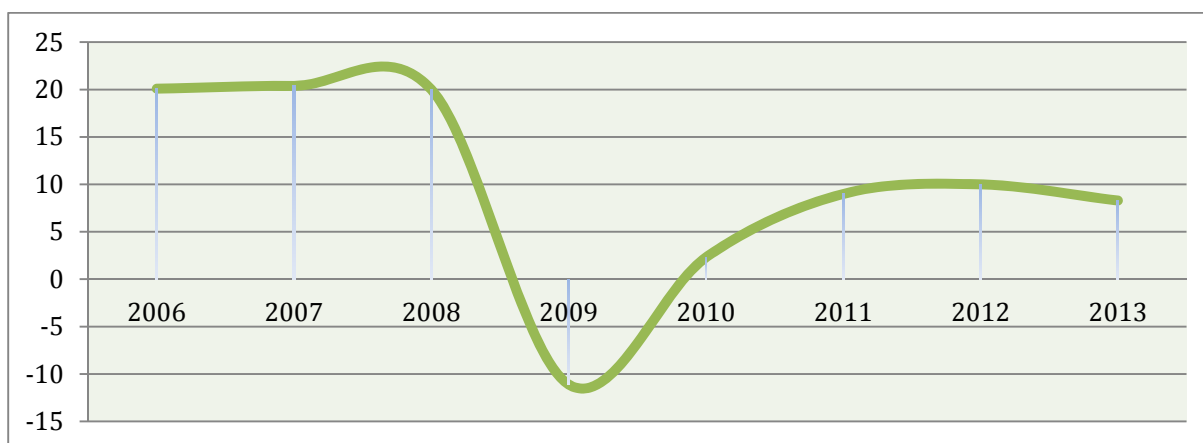

Figura 2.3. Evoluția indicelui prețurilor producției industriale și al componentelor sale, comparativ cu anul precedent, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Comparativ cu perioada precedentă crizei se observă o reducere a ritmurilor de creștere ale prețurilor producției industriale. Între anii 2006-2008 prețurile producției industriale au crescut cu ritmuri mai mari de 10%, însă, după criză, majorările se mențin sub nivelul de 10%.

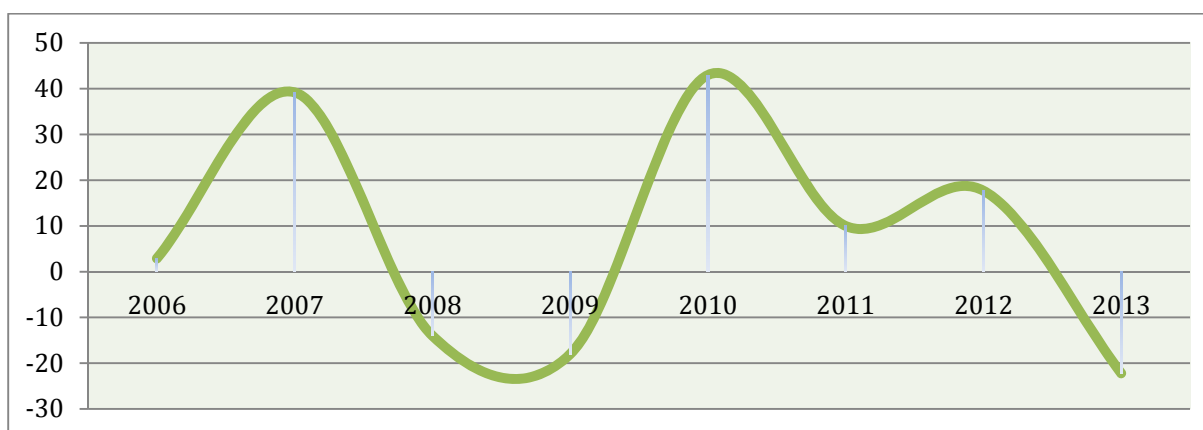
În anul 2013, prețurile în construcții s-au majorat cu 8,3%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. În trimestrul IV, 2013 indicele prețurilor în construcții a fost de 8,1%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În profil sectorial, cele mai mari creșteri de prețuri la construcții au fost înregistrate în industria constructoare de tractoare și mașini agricole – 11,7%, industria materialelor de construcție – 11,3% și agricultură – 10,6%.

Figura 2.4. Evoluția prețurilor în construcții, comparativ cu anul precedent, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2013, prețurile la producția agricolă au scăzut cu 22,2%. În general, evoluția prețurilor producției agricole este extrem de volatilă, scăderile spectaculoase fiind urmate de majorări modeste sau chiar de creșteri considerabile, și depind în mare măsură de condițiile climaterice ale anului. Evoluția descendentă a prețurilor la produsele agricole a fost înregistrată încă de la începutul anului, în trimestrul I acest indicator a fost de 10,4%, scăzând treptat până la 2,7% și -26,4% în trimestrul II și III al anului 2013, corespunzător. În trimestrul IV, 2013 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, prețurile la produsele agricole au înregistrat o scădere de 28,9%.

Figura 2.5. Evoluția prețurilor produselor agricole, comparativ cu anul precedent, %

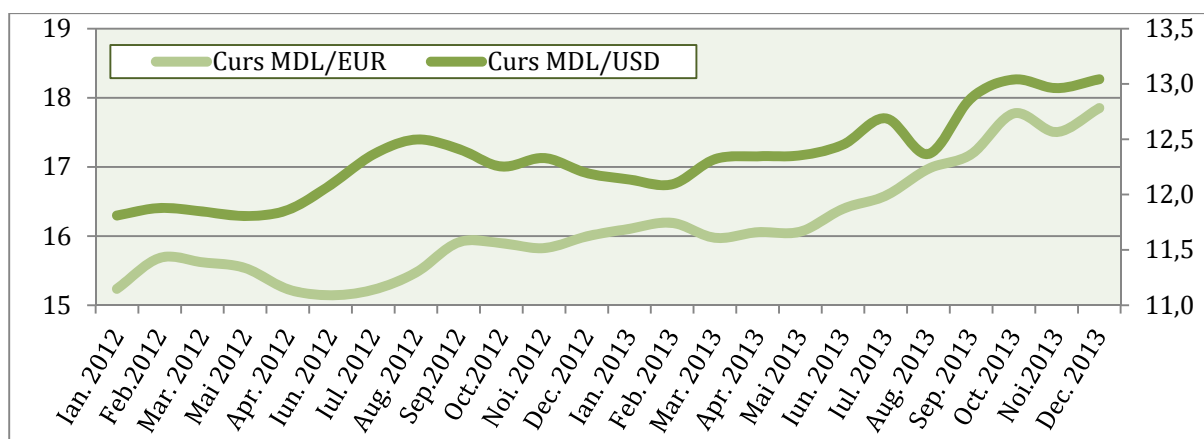
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

La reducerea considerabilă a prețurilor la produsele agricole în 2013, au contribuit în special prețurile la produsele vegetale, care s-au redus cu 25,8%, produsele animaliere au scăzut din preț ceva mai modest, doar cu 4,1%. Pentru produsele vegetale, cele mai mari descreșteri de

prețuri, cu 39% s-au înregistrat pentru floarea soarelui, fiind urmată de porumb care s-a ieftinit cu 35,1%. Referitor la produsele de origine animalieră, cele mai mari reduceri de prețuri au fost pentru ouă cu 6,7% și păsări cu 5,9%.

Rate de schimb

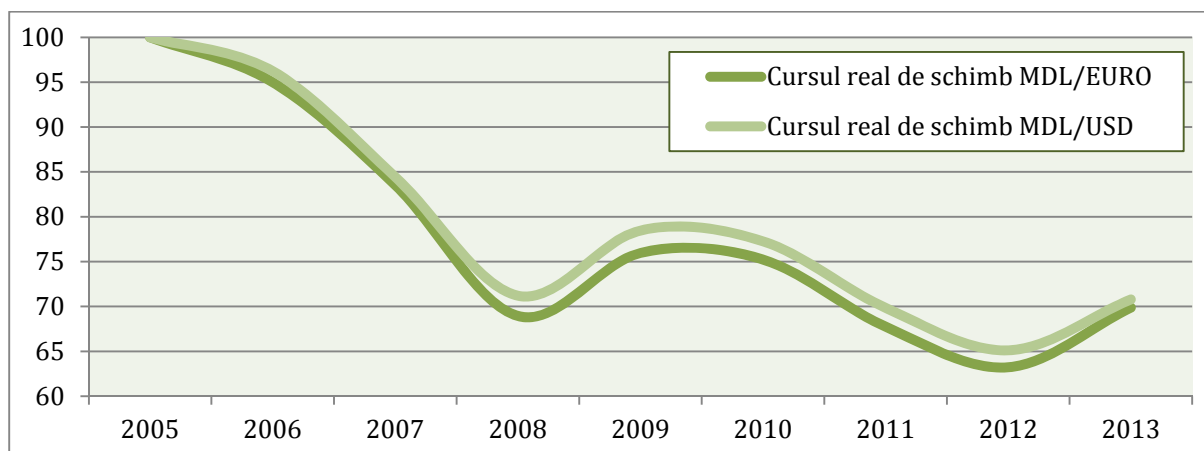
În anul 2013 cursul nominal al monedei naționale a fost de 12,59 lei moldovenești pentru un dolar SUA, ceea ce reprezintă o depreciere a MDL cu 3,9%, comparativ cu 2012. Față de moneda unică europeană s-a înregistrat o cotație de 16,72 lei moldovenești pentru un Euro – cu o depreciere de 7,4%. Pe parcursul ultimilor ani evoluția cursului nominal al monedei naționale față de principalele valute de referință a avut o dinamică relativ stabilă, însă din trimestrul III al anului 2013 moneda națională a început activ să se devalorizeze. În trimestrul IV, 2013 cursul nominal de schimb MDL/USD a fost de 13,01 lei, iar MDL/EUR – de 17,71 lei, continuând să se deprecieze și în primele luni ale anului 2014.

Figura 2.6. Evoluția cursului nominal de schimb al MDL comparativ cu USD și EUR

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Cursul real al monedei naționale, care pe parcursul anilor 2011 – 2012 a cunoscut o continuă apreciere, în anul 2013 s-a depreciat cu 4,9%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. Acest fapt se datorează deprecierei continue a leului, însoțite de creșterea variațiilor zilnice ale cursului de schimb MDL/EUR, a căror valoare a atins în ultimele zile ale anului maximum ultimilor 13 ani (18,11 MDL/EUR la data de 30.12.2013).

Figura 2.7. Evoluția ratei reale de schimb a MDL comparativ cu USD și EUR (2005 = 100)

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru

În regiunea din partea stângă a râului Nistru anul 2013 s-a caracterizat prin niveluri relativ joase ale inflației. În decembrie 2013, comparativ cu decembrie 2012 IPC a constituit 103,6%. În aceeași lună a anului 2013, comparativ cu luna decembrie 2013 componentele IPC au înregistrat următoarele valori: produse alimentare – 105,2%, produsele nealimentare – 100,4%, servicii – 105,4%. În decembrie 2013, comparativ cu decembrie 2012 au scăzut cu 3,2% prețurile producției industriale, cel mai mare aport la această reducere au avut industria ușoară și metalurgia feroasă, unde prețurile au scăzut cu 7,9 și 7,2% corespunzător.

În 2013, cursul mediu al valutei din regiunea din partea stângă a râului Nistru a fost de 11,1 ruble pentru un dolar SUA, fapt ce a constituit o depreciere moderată, cu 0,3%, față de cursul de schimb înregistrat în aceeași perioadă a anului 2012.

Capitolul III

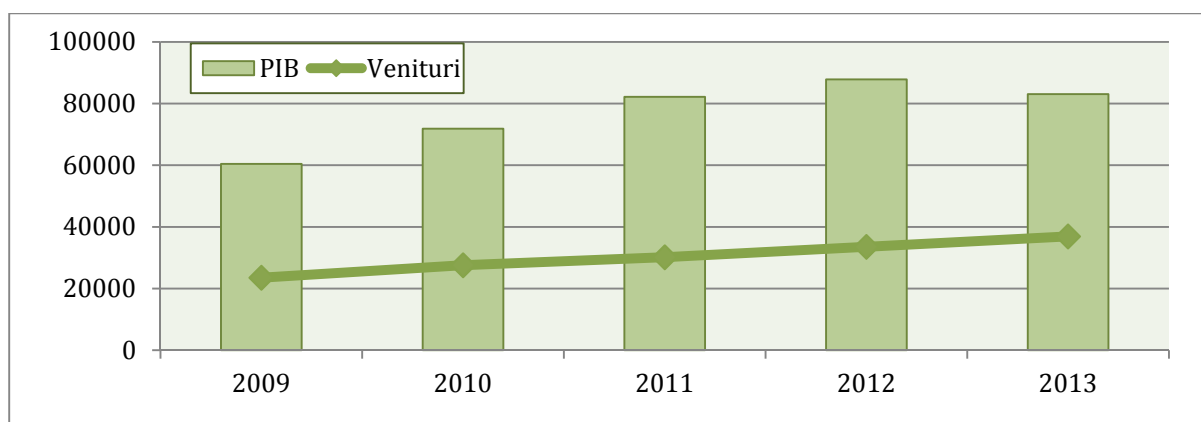
FINANȚE

3.1. Finanțe publice

Veniturile Bugetului public național

În anul 2013 la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 36908,5 mil. MDL, sau la un nivel de 100,3% față de sarcinile anuale. Față de anul 2012 încasările au înregistrat o creștere cu 3378,2 mil. MDL sau cu 10,1%.

Analizând evoluția în timp a ponderii veniturilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză, de la 41% în 2009 la 44% în 2013.

Figura 3.1.1. Evoluția veniturilor acumulate la bugetul public național și a PIB în anii 2009-2013, mil. MDL

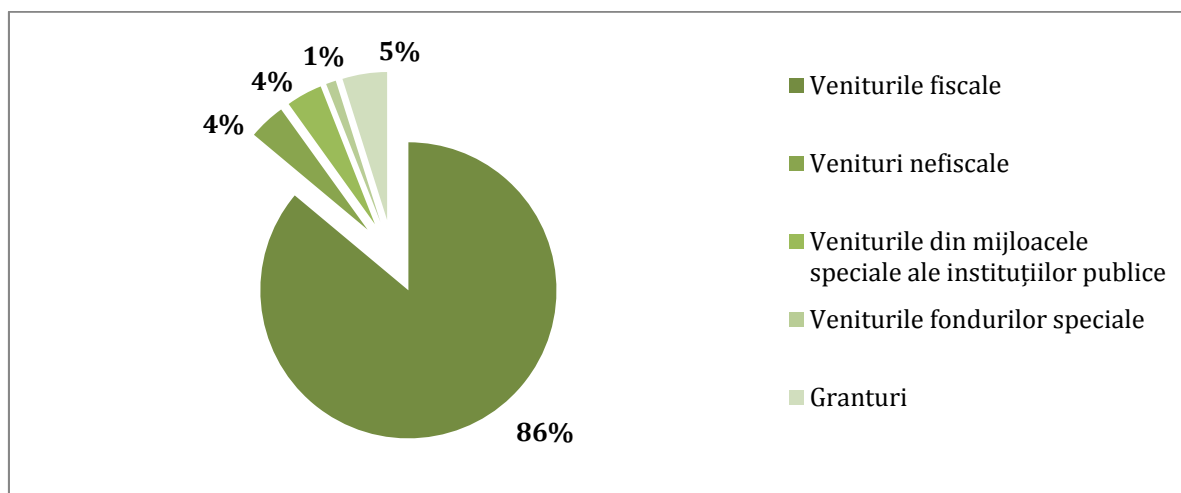
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor și ale Biroului Național de Statistică.

În trimestrul IV al anului 2013, la bugetul public național au fost acumulate 9086,9 mil. MDL adică cu 1514,2 mil. MDL sau cu 15,8% mai mult ca în perioada similară a anului precedent. Se relevă o tendință de creștere a veniturilor la buget în ultimul trimestru, în special, din contul veniturilor fiscale.

Făcând o analiză a veniturilor pe bugetele constitutive, menționăm că, veniturile la **bugetul de stat** pe toate componentele au constituit 22436,4 mil. MDL, ceea ce este mai puțin cu 108,7 mil. MDL sau la nivel de 99,5% față de prevederile anuale. În comparație cu anul 2012, suma veniturilor acumulate s-a majorat cu 2345,8 mil. MDL sau cu 11,7%. Partea de venituri a **bugetelor unităților administrativ-teritoriale** pe toate componentele a fost realizată în sumă de 9435,8 mil. MDL, la nivel de 99,7% față de prevederile anuale. Din suma totală a veniturilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, circa 52,3% sau 4996,8 mil. MDL constituie veniturile proprii (fără transferuri), sarcina acumulării a căror a fost realizată la nivel de 99,4% sau cu 28,3 mil. MDL mai puțin față de prevederile anuale. Comparativ cu anul precedent, la bugetele unităților administrativ-teritoriale au fost încasate venituri proprii cu 494,0 mil. MDL mai mult. Partea de venituri a **bugetului asigurărilor sociale de stat** a fost executată în sumă de 10609,0 mil. MDL, (inclusiv transferurile de la bugetul de stat – 2828,1 mil. MDL), ceea ce constituie 99,3% față de prevederile anuale sau cu 76,8 mil. MDL mai puțin. Veniturile proprii au fost executate în sumă de 7780,9 mil. MDL, care comparativ cu anul 2012 s-au majorat cu 626,7 mil. MDL sau cu 8,8%. La **fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală** în anul 2013 au fost încasate venituri în sumă totală de 4161,0 mil. MDL, (inclusiv transferurile de la bugetul de stat în sumă de 2161,2 mil. MDL), ceea ce este cu 41,7 mil. MDL sau cu 1,0% mai mult

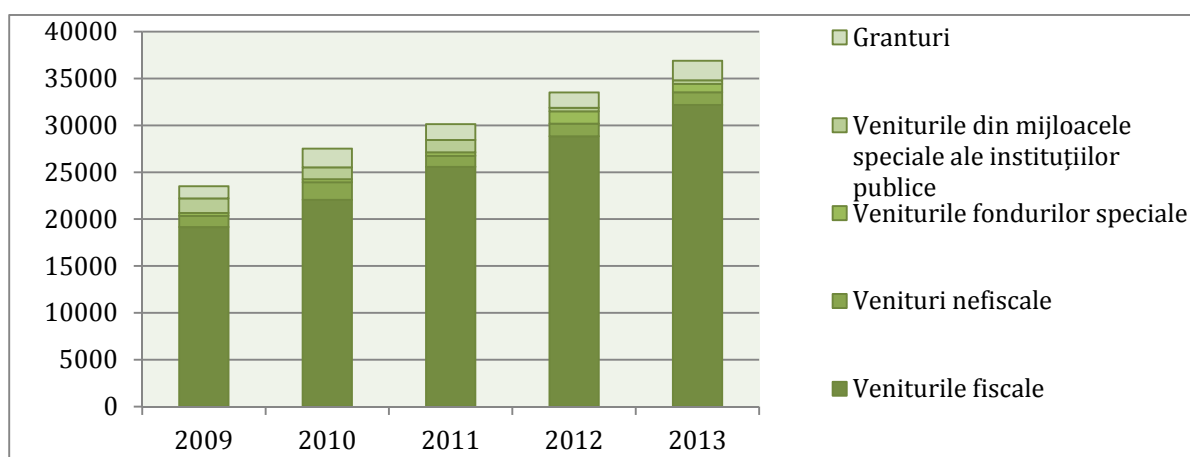
față de prevederile anuale. Veniturile proprii ale fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală au fost executate în sumă de 1999,8 mil. MDL, care comparativ cu anul 2012 s-au majorat cu 173,0 mil. MDL sau cu 9,5%.

Examinând structura veniturilor BPN în anul 2013 se observă că partea dominantă continuă să fie formată din venituri fiscale (87%) sau 32192,8 mil. MDL (100,3% din veniturile planificate), iar încasările nefiscale – 1351,1 mil. MDL (96,2% din veniturile planificate). Comparativ cu anul 2012, veniturile fiscale s-au majorat cu 3329,6 mil. MDL, iar încasările nefiscale – cu 10,5 mil. MDL. Veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice au fost acumulate în sumă de 893,8 mil. MDL, sau la nivel de 98,4% față de prevederile anuale. Veniturile fondurilor speciale au constituit 397,2 mil. MDL, sau 101,5% față de sarcinile stabilite. Pentru susținerea bugetului și pentru finanțarea proiectelor finanțate din surse externe din partea donatorilor externi și investitorilor autohtoni au fost debursate granturi în sumă de 2073,6 mil. MDL, dintre care: granturi interne – 36,0 mil. MDL și granturi externe – 2037,6 mil. MDL.

Figura 3.1.2. Structura veniturilor bugetului public național în anul 2013

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

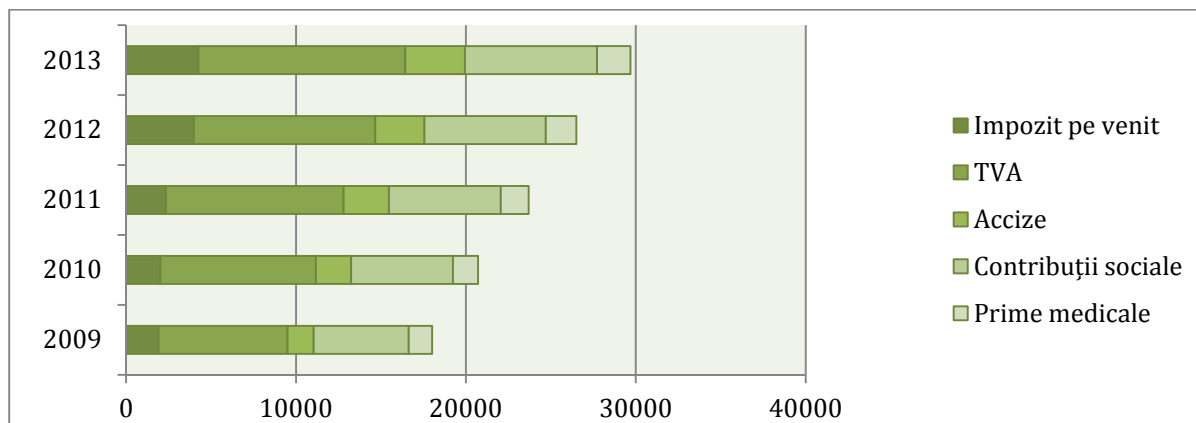
Figura 3.1.3. Structura veniturilor bugetului public național în anii 2009-2013

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Făcând o analiză a evoluției în timp a veniturilor pe parcursul perioadei 2009-2013, se constată că veniturile fiscale au înregistrat o creștere continuă. Totodată, alte categorii de venituri au înregistrat fluctuații majore. Spre exemplu, veniturile nefiscale au înregistrat o creștere în anul 2010 cu o descreștere pronunțată în 2011 și o ușoară creștere în 2012-2013. Veniturile din granturi au înregistrat o creștere vertiginoasă în anul 2010, pentru ca în 2011 să se înregistreze

o diminuare a veniturilor la capitolul în cauză cu menținerea trendului și în anul 2012 și o creștere accelerată în 2013. Suplimentar, menționăm că veniturile din fondurile speciale au înregistrat o continuă creștere cu descreștere pronunțată în 2013 comparativ cu 2012, iar veniturile din mijloacele speciale au înregistrat o creștere infimă, dar totuși, stabilă până în 2011 pentru ca să înregistreze o descreștere pronunțată în 2012 și o revenire în 2013.

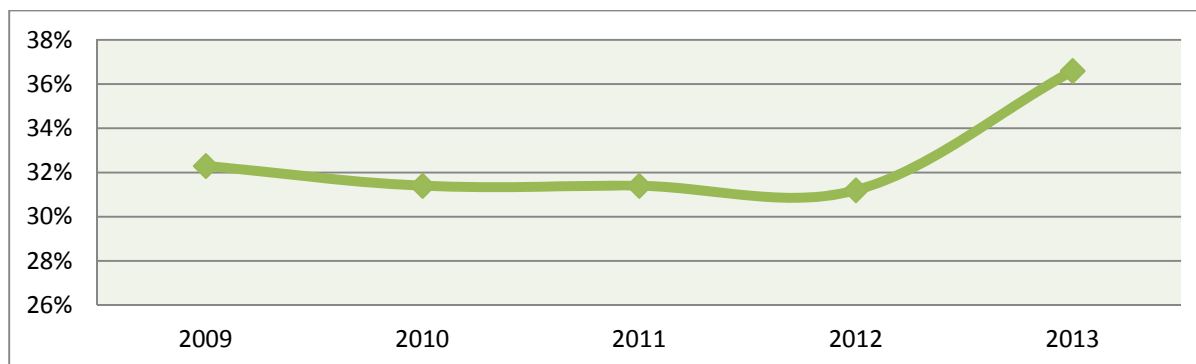
Din veniturile fiscale înregistrate în anul 2013, ponderea cea mai importantă o au veniturile din TVA (37,8%), contribuțiile sociale – 24,2%, impozitul pe venit – 13,2%, accizele – 10,9% și primele obligatorii de asistență medicală – 6,1%. Comparativ cu anul 2012, cea mai accelerată creștere la nivel de pondere au înregistrat-o veniturile din accize (+0,9 puncte) și TVA (+0,8 puncte).

Figura 3.1.4. Structura veniturilor fiscale în anii 2009-2013, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Presiunea fiscală în perioada examinată, care se determină raportând veniturile fiscale la PIB a constituit 36,6%, valoarea medie a acesteia, pe parcursul anilor 2009-2013, reprezentând 32,9%, crescând cu 0,8 puncte procentuale, comparativ cu valoarea înregistrată pentru anii 2008-2012. Astfel, se nuanțează o tendință de diminuare a presiunii fiscale, începând cu anul 2008 – tendință menținută până în 2012 cu o creștere de 4,4 puncte în 2013.

Figura 3.1.5 Nivelul presiunii fiscale în anii 2009-2013, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Referitor la încasările nefiscale, menționăm că în anul 2013 acestea au constituit 1351,1 mil. MDL, ponderea în total venituri fiind de 3,7%, în timp ce în perioada similară a anului 2011 acest indicator a fost de 4,0%. În valori absolute, veniturile nefiscale au crescut cu 9,7 mil. MDL.

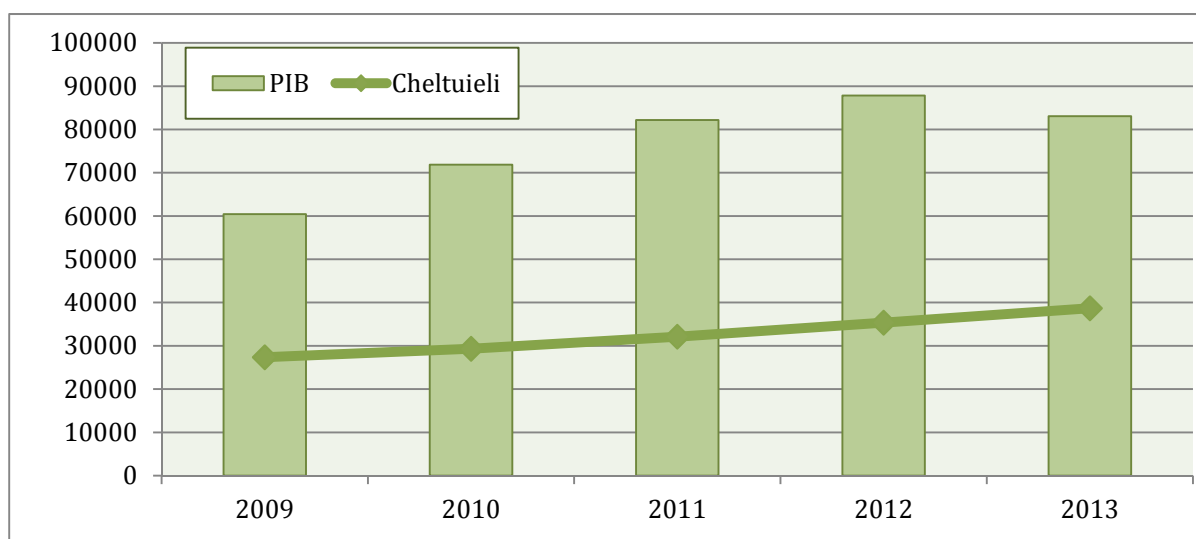
Cea mai importantă contribuție la formarea veniturilor din granturi, o au granturile externe. Pentru anul 2013, suma totală a veniturilor bugetare sub formă de grant a reprezentat 2073,6 mil. MDL, dintre care 2037,6 mil. MDL – granturi externe și 36,1 mil. MDL – granturi interne. De

menționat că, comparativ cu anul precedent, veniturile din granturi au crescut cu 436,8 mil. MDL, în anul 2012, comparativ cu 2011 înregistrându-se, dimpotrivă, o diminuare.

Cheltuielile Bugetului public național

În anul 2013, partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat în sumă de 38673,1 mil. MDL, ceea ce constituie 96,4% față de prevederile anuale. Comparativ cu perioada similară a anului 2012, cheltuielile bugetului public național sunt în creștere cu 3299,6 mil. MDL sau cu 9,3%.

Analizând evoluția în timp a ponderii cheltuielilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză în 2009 (42%), cu o eventuală diminuare până la 40% în 2012 și o creștere de până la 47% în 2013.

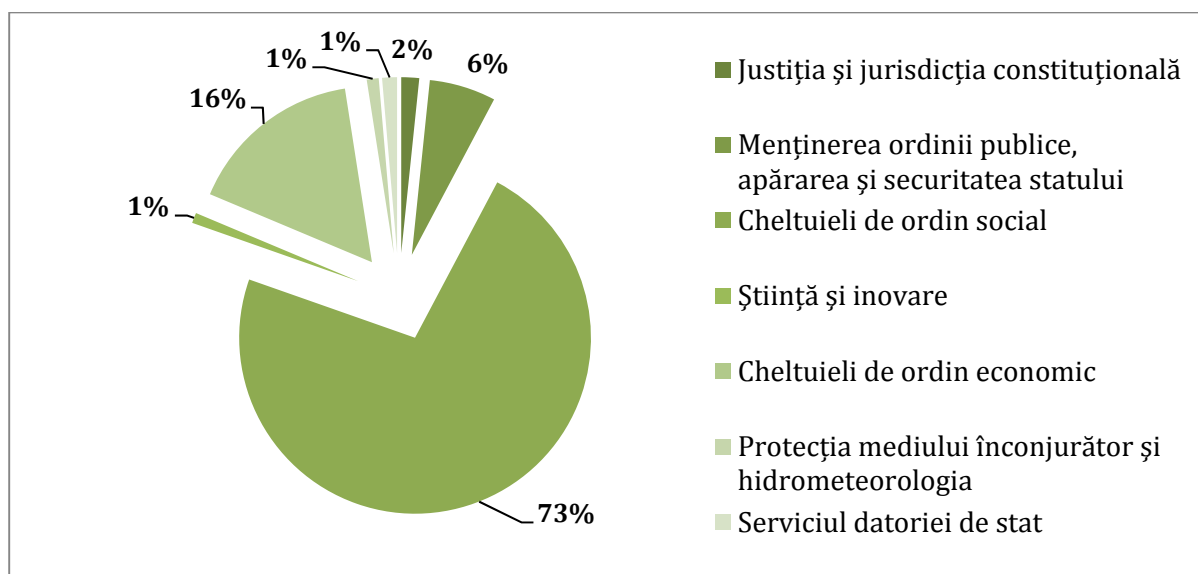
Figura 3.1.6. Evoluția cheltuielilor de la bugetul public național și a PIB în anii 2009-2013 (mil. MDL)

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

În trimestrul IV al anului 2013, partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat în sumă de 12221,7 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2012, cheltuielile bugetului public național sunt în creștere cu 1606,1 mil. MDL sau cu 15,1%.

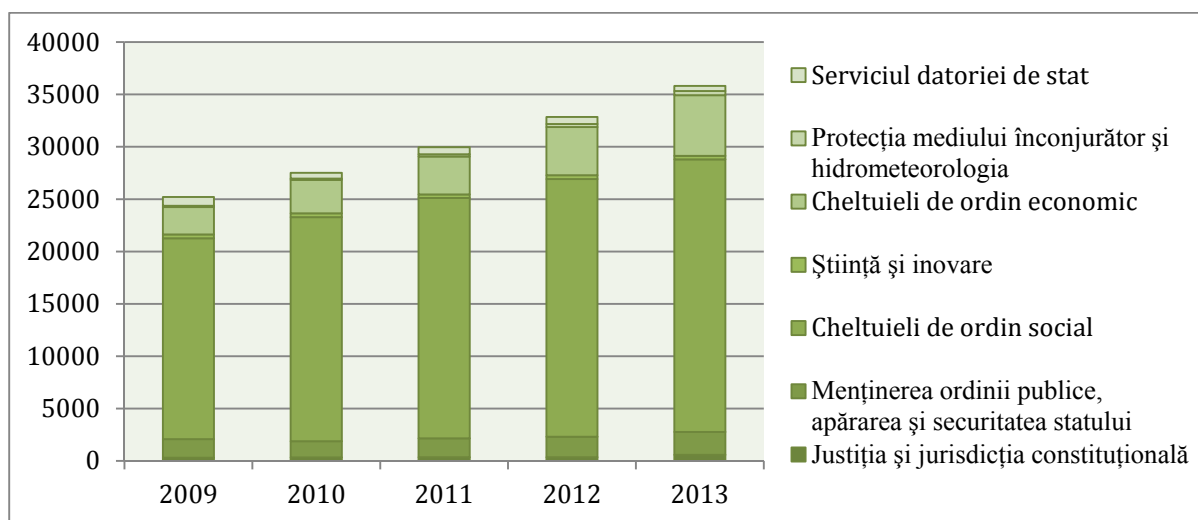
În anul 2013, partea de cheltuieli a **bugetului de stat** pe toate componentele s-a realizat în sumă de 23901,8 mil. MDL, cu 633,7 mil. MDL mai puțin sau la nivel de 97,4% față de prevederile anuale, ceea ce este cu 2226,5 mil. MDL sau cu 10,3% mai mult, comparativ cu anul 2012. De la **bugetele unităților administrativ-teritoriale** s-au efectuat cheltuieli în sumă totală de 9536,6 mil. MDL, cu 704,2 mil. MDL mai puțin sau la nivel de 93,1% față de prevederile anuale, ceea ce este cu 616,0 mil. MDL sau cu 6,9% mai mult, comparativ cu anul 2012. Partea de cheltuieli a **bugetului asigurărilor sociale de stat** a fost executată în sumă de 10735,3 mil. MDL, cu 30,5 mil. MDL mai puțin sau în proporție de 99,7% față de prevederile anuale, cu 980,2 mil. MDL sau cu 10,0% mai mult față de anul 2012. Cheltuielile **fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală** au fost realizate în sumă de 4226,1 mil. MDL, cu 93,2 mil. MDL mai puțin sau la nivel de 97,8% față de prevederile anuale și cu 274,9 mil. MDL sau cu 7,0% mai mult, comparativ cu anul 2012.

Făcând o analiză a structurii cheltuielilor din BPN în anul 2013 se remarcă faptul că partea predominantă continuă să cuprindă cheltuielile de ordin social (73%), ponderea acestora diminuându-se cu 2 puncte procentuale, comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Figura 3.1.7. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anul 2013, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Per ansamblu, pe parcursul anilor 2009-2013, se observă tendința de creștere a volumului de cheltuieli de ordin social și a celor aferente justiției și jurisdicției constituționale cu o diminuare în anul 2012 în comparație cu anul 2011 și o revenire în 2013. Merită a fi menționat că cheltuielile de ordin economic au înregistrat o accelerare în anul 2013. Cheltuielile pentru știință și inovare înregistrează un trend negativ, spre deosebire de cheltuielile cu privire la protecția mediului înconjurător, care au înregistrat un trend pozitiv.

Figura 3.1.8. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anii 2009-2013, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Din valoarea totală a cheltuielilor, cele de ordin social dețin cea mai importantă pondere (67,3%). Cheltuielile de ordin social au fost realizate în anul 2013 cu 5,7% sau cu 1399,8 mii MDL mai mult ca în anul 2012. În anul 2013, din total cheltuieli de ordin social, ponderea cea mai importantă o au cheltuielile privind asigurarea și asistența socială (48,8%), care înregistrează o creștere de 1087,5 mii MDL (+9,4%), comparativ cu anul 2012, aceasta pe fondul creșterii ponderii altor componente ale cheltuielilor de ordin social (ocrotirea sănătății – 10,0%) și diminuarea altor componente (învățământ – diminuare cu 4,5%). Totodată, cea mai accelerată

creștere au înregistrat-o cheltuielile pentru cultură, artă, sport și acțiunile pentru tineret, care au crescut cu 165,9 mii MDL sau cu 19,5%.

O altă componentă importantă a cheltuielilor publice o reprezintă cheltuielile de ordin economic, ponderea cărora în anul 2013 a reprezentat 15,0%. În valori absolute, cheltuielile de ordin economic realizate în anul 2013 au crescut cu 25,8% sau cu 1191,0 mii MDL, comparativ cu anul 2012. Principala componentă a cheltuielilor de ordin economic o reprezintă transporturile, gospodăria drumurilor, comunicații și informatică, care în anul 2013 a reprezentat 46,2% din total cheltuieli cu caracter economic. Ponderea cheltuielilor în cauză a crescut cu 27,9%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Cea mai mare creștere au înregistrat-o cheltuielile ce țin de gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe, care a crescut cu 44,9%, urmate de cheltuielile ce țin de complexul pentru combustibili și energie (+33,7%) și cheltuielile ce țin de agricultură, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor (+8,8%).

Rezultatul financiar bugetar

Executarea bugetului public național în anul 2013 s-a soldat cu un deficit în sumă de 1764,6 mil. MDL.

Sursele de finanțare a deficitului au fost:

- încasările de la valorile mobiliare de stat (+ 610,0 mil. MDL);
- răscumpărarea valorilor mobiliare de stat emise pentru asigurarea stabilității financiare (-93,1 mil. MDL);
- împrumuturile debursate din surse externe (+ 1271,3 mil. MDL);
- rambursarea sumei principale (-683,3 mil. MDL);
- mijloacele din vânzarea și privatizarea patrimoniului public (+92,5 mil. MDL);
- modificarea soldurilor (+130,8 mil. MDL);
- alte surse (+137,2 mil. MDL).

Soldurile la conturile bugetului public național, comparativ cu începutul anului, s-au micșorat cu 199,1 mil. MDL și, potrivit situației din 31 decembrie 2013 au constituit 2802,3 mil. MDL. Soldurile în conturile **bugetului de stat**, comparativ cu începutul anului, s-au micșorat cu 130,8 mil. MDL și la situația din 31 decembrie 2013 au constituit 1619,3 mil. MDL. Soldurile la conturile **bugetelor unităților administrativ-teritoriale**, comparativ cu 1 ianuarie 2013, s-au majorat cu 123,1 mil. MDL și potrivit situației din 31 decembrie 2013 au constituit 819,7 mil. MDL. Soldurile la conturile **bugetului asigurărilor sociale de stat** au constituit 78,9 mil. MDL, micșorându-se cu 126,3 mil. MDL, comparativ cu începutul anului. Soldurile la conturile **fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală** au constituit 284,4 mil. MDL, micșorându-se cu 65,1 mil. MDL, comparativ cu începutul anului.

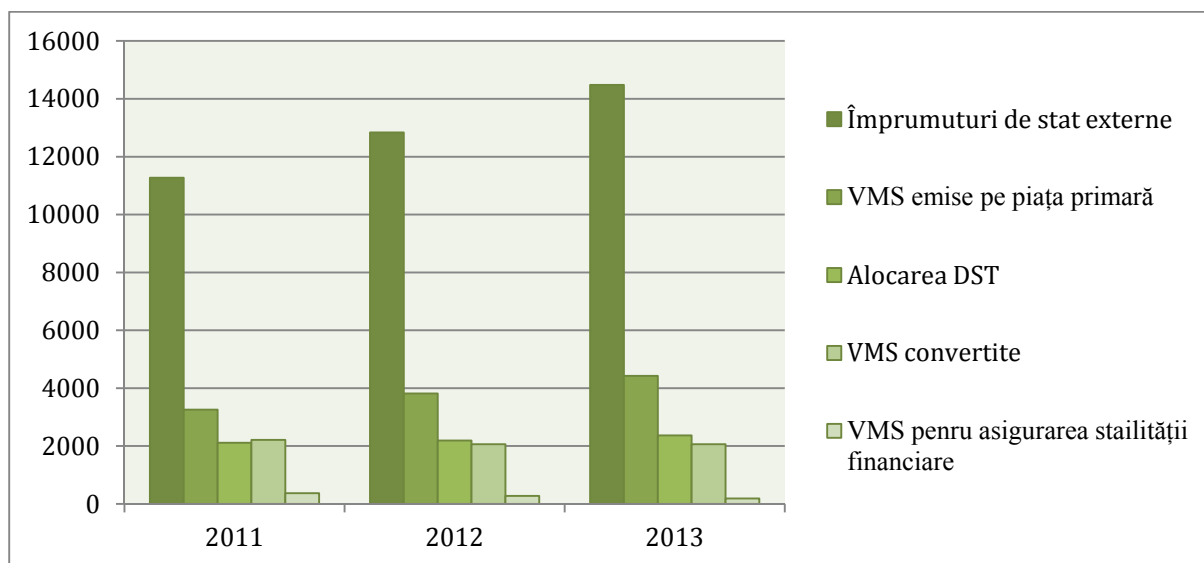
Datoria de stat

Conform situației din 31 decembrie 2013, soldul datoriei de stat s-a majorat, comparativ cu sfârșitul anului 2012, cu 2336,8 mil. MDL sau cu 11% și a constituit 23521,5 mil. MDL.

Evoluția părților componente a datoriei de stat se prezintă influențată de un trend general de creștere pentru împrumuturile de stat externe și a valorilor mobiliare de stat emise pe piața internă și de diminuare pentru valorile mobiliare de stat pentru asigurarea stabilității financiare.

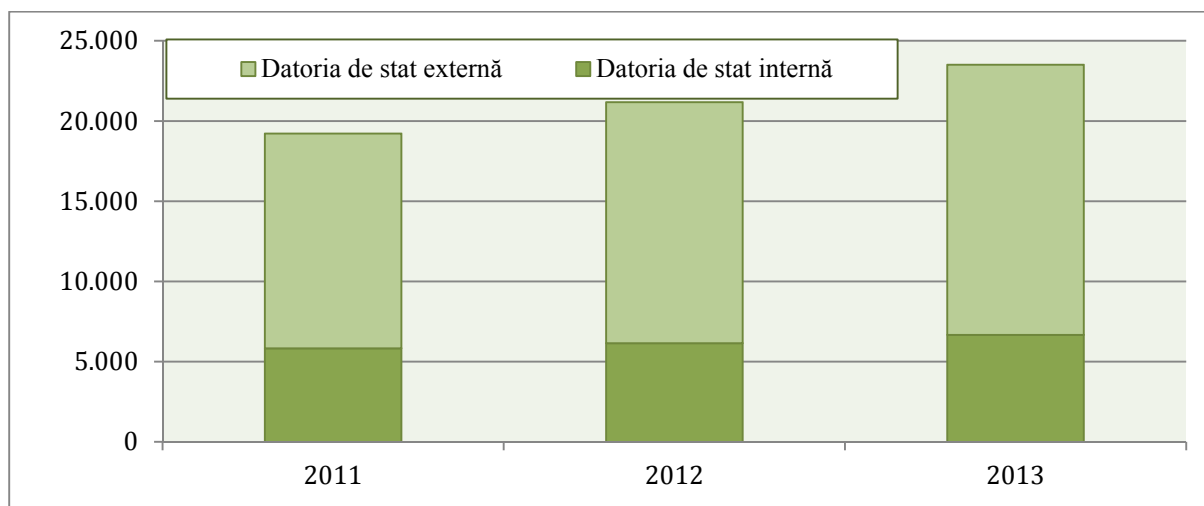
Potrivit situației din 31 decembrie 2013, datoria de stat a fost formată în proporție de 71,6% din datoria de stat externă și 28,4% din datoria de stat internă. În dinamică se observă că, ponderea datoriei de stat externe s-a majorat față de situația similară a anului 2011 cu aproximativ 0,7 puncte procentuale. Totodată, ritmul de creștere este de două ori mai mic, comparativ cu ritmul

de creștere a datoriei de stat externe în 2012, comparativ cu 2011, care a fost de 1,7 puncte procentuale.

Figura 3.1.9. Structura datoriei de stat în anii 2011-2013, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Figura 3.1.10. Structura datoriei de stat în dependență de tipul datoriei în anii 2011-2013, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Datoria de stat internă

La situația din 31 decembrie 2013, datoria de stat internă a constituit 6675,8 mil. MDL, dintre care:

- VMS emise pe piața primară – 4426,1 mil. MDL (66,3%);
- VMS emise pentru asigurarea stabilității financiare – 186,9 mil. MDL (2,8%);
- VMS convertite – 2062,8 mil. MDL (30,9%).

De la începutul anului 2013, datoria de stat internă s-a majorat cu 516,9 mil. MDL sau cu 8,4%. Modificarea soldului datoriei de stat interne s-a produs, în mare parte, din contul majorării emisiunii VMS pe piața primară.

Analizând datoria de stat internă în dependență de maturitate la data de 31.12.2013, se constată că ponderea cea mai mare o are datoria publică internă pe termen scurt (97,0%), urmată de datoria publică internă pe termen mediu (3,0%), datoria publică internă pe termen lung lipsind în totalitate. Astfel, se reliefează tendința enunțată și în edițiile precedente și, anume, creșterea ponderii datoriei interne pe termen scurt.

Datoria de stat externă

La situația din 31 decembrie 2013, soldul datoriei de stat externe a constituit 16845,7 mil. MDL. De la începutul anului 2013, soldul datoriei de stat externe exprimat în lei moldovenesti s-a majorat cu 1820,0 mil. MDL sau cu 12,1%. Această majorare se datorează majorării soldului datoriei de stat externe, exprimat în dolari SUA, precum și a fluctuației ratei de schimb a monedei naționale față de dolarul SUA.

În *structura datoriei de stat externe pe instrumente*, la situația din 31 decembrie 2013, împrumuturile de stat externe au deținut ponderea majoră de 85,9%, caracterizându-se printr-o tendință ascendentă comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2012 (+0,4 puncte procentuale), alocarea DST având ponderea de 14,1%.

În dependență de *structura pe valute a datoriei*, datoria externă este examinată fără descompunerea DST și cu descompunerea DST.

Tabelul 3.1.1. Structura datoriei de stat externe pe valute, % din total datorie externă

Tipul valutei	DST	USD	EURO	JPY	GBP	WPU
Cu descompunerea DST	-	42,2	42,3	6,8	8,5	1,0
Fără descompunerea DST	71,7	11,5	15,2	6,2	8,6	0,7

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

În *structura datoriei de stat externe pe creditori*, creditorii multilaterali continuă să fie principalii creditori ai Guvernului Republicii Moldova. Datoria de stat externă față de creditorii multilaterali, la situația din 31 decembrie 2013, a constituit 85,8% din soldul total al datoriei de stat externe, față de creditorii bilaterali – 13,9%, față de creditorii comerciali – 0,3%. Cea mai mare pondere în soldul datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali o deține AID cu 41,4%, urmată de FMI – cu 25,4%, BEI – cu 6,7%, FIDA – cu 4,9% etc.

Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

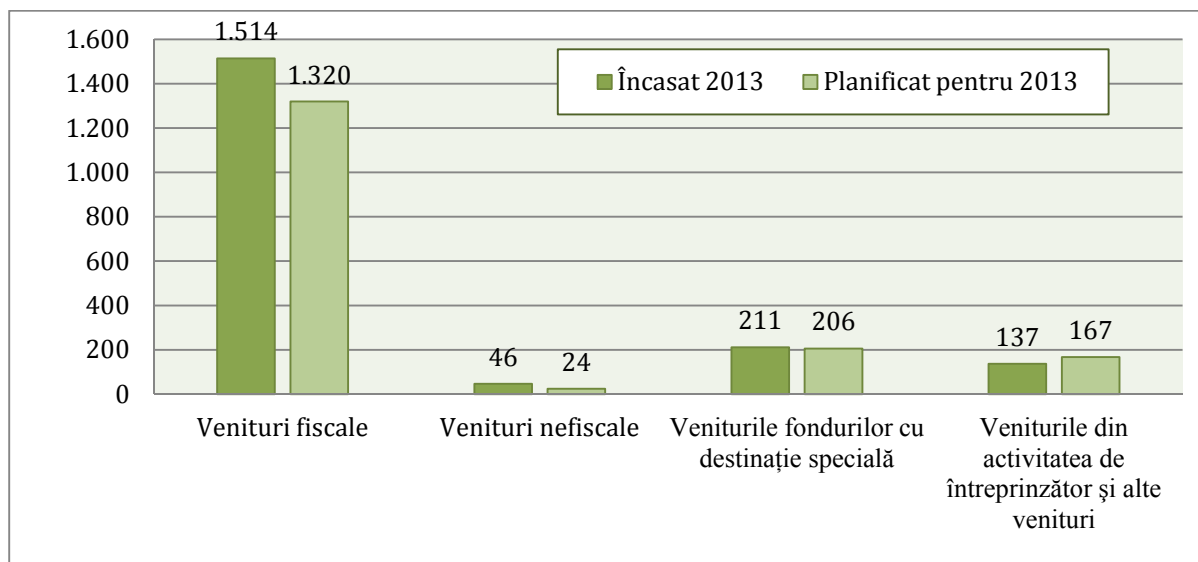
Analizând datoria de stat externă *în dependență de maturitate* la data de 31.12.2013, se constată că aceasta e compusă în mare parte de datoria publică externă pe termen lung (81,2%) – situație ce diferă de cea înregistrată în același moment al anului 2012, dat fiind faptul că se reliefează și alte două poziții – datoria publică externă pe termen mediu (circa 14,9%) și datoria publică externă pe termen scurt (circa 3,9%).

Finanțele publice ale regiunii din partea stângă a râului Nistru

În anul 2013, veniturile bugetului regiunii din partea stângă a râului Nistru a constituit 2353,5 mil. MDL, ceea ce reprezintă 6,4% din total venituri realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova, din care: 1827,3 mil. MDL plăți fiscale (77,6%); 56,0 mil. MDL plăți nefiscale (2,4%); 254,8 mil. MDL veniturile fondurilor cu destinație specială (10,8%) și 165,6 mil. MDL veniturile din activitatea de întreprinzător și alte venituri (7,0%).

Acumularea veniturilor bugetare în anul 2013 a fost cu 21,5% mai mare ca veniturile înregistrate în perioada similară a anului 2012. Comparativ cu valoarea planificată, au fost acumulate cu 14,7% mai mult.

De menționat că, circa 20% din bugetul regiunii din partea stângă a râului Nistru e compus din ajutorul material primit din partea Federației Ruse.

Figura 3.1.11. Structura veniturilor transnistrene în raport cu valoarea planificată pentru anul 2013, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor al Transnistriei.

Cheltuielile bugetului regiunii din partea stângă a râului Nistru au reprezentat 2885,9 mil. MDL sau 7,5% din total cheltuieli realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova, ceea ce constituie 88,4% de la planul de cheltuieli fixat. Principalul capitol de cheltuieli l-au reprezentat cheltuielile sociale, ce constituie 80,2% din total cheltuieli realizate.

3.2. Sectorul bancar

În anul 2013, per ansamblu, sectorul bancar din Republica Moldova continuă să fie stabil, cu suficiente lichidități și o bună capitalizare, fapt ce permite rezistența băncilor la diverse șocuri și perturbări imprevizibile. Prin urmare, în anul 2013 comparativ cu anul 2012, s-au înregistrat următoarele modificări la principalii indicatori ai sectorului bancar:

- Creșterea activelor totale cu 31%, până la 76183,9 mil. MDL;
- Sporirea soldului creditelor bancare cu 18,8%, până la 42690,6 mil. MDL;
- Avansarea soldului depozitelor bancare cu 24,3%, până la 45081,6 mil. MDL;
- Creșterea volumului creditelor noi acordate cu 64,4%, până la 5131,1 mil. MDL;
- Sporirea volumului depozitelor noi atrase cu 4%, până la 2904,5 mil. MDL;
- Volumul creditelor neperformante s-a redus de la 14,5% la 11,8%.

În anul 2013, *activele totale ale sectorului bancar* au totalizat 76183,9 mil. MDL, majorându-se cu 31% față de anul 2012. La data de 31.01.2014 *activele totale ale sectorului bancar* au constituit 77327,9 mil. MDL majorându-se cu 1,5% față de 31.12.2013. În anul 2013, cea mai mare pondere în totalul activelor a revenit portofoliului de credite cu 57,3%. Respectiv, se observă o descreștere a activelor generatoare de profit ca pondere din total active, de la 62,3% în 2012 la 56,9% în 2013.

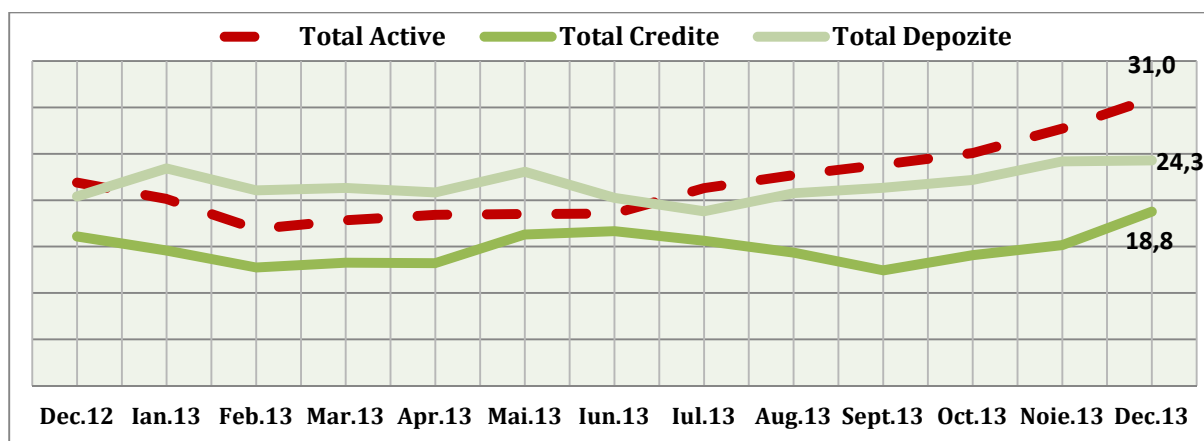

Figura 3.2.1. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare, în anul 2013, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Tabelul 3.2.1. Evoluția activelor bancare după volum și structură, %

Denumirea indicatorilor:	31.12.2012	31.12.2013
	% în total activ	
Total Activ, dintre care:	100	100
1. Numerar și echivalente de numerar	24,6	32,3
2. Active financiare deținute pentru tranzacționare	0,3	0,2
3. Active financiare disponibile pentru vânzare	0,6	0,6
4. Împrumuturi și creanțe	62,3	56,9
5. Investiții păstrate pînă la scadență	5,8	5,2
6. Imobilizări corporale	2,9	2,5
7. Imobilizări necorporale și creanțele privind impozitele	0,6	0,4
8. Alte active	2,8	1,8

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Soldul creditelor în economie a constituit 42690,6 mil. MDL la 31.12.2013 și s-a majorat cu 18,8% față de 31.12.2012. Tendințele de majorare s-au datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 22,9% și, respectiv, a soldului creditelor în valută străină cu 13,2%. La sfârșitul lunii ianuarie 2014, soldul creditelor în economie a constituit 42996,4 mil. MDL, majorându-se cu 19,6% față de finele lunii ianuarie 2013.

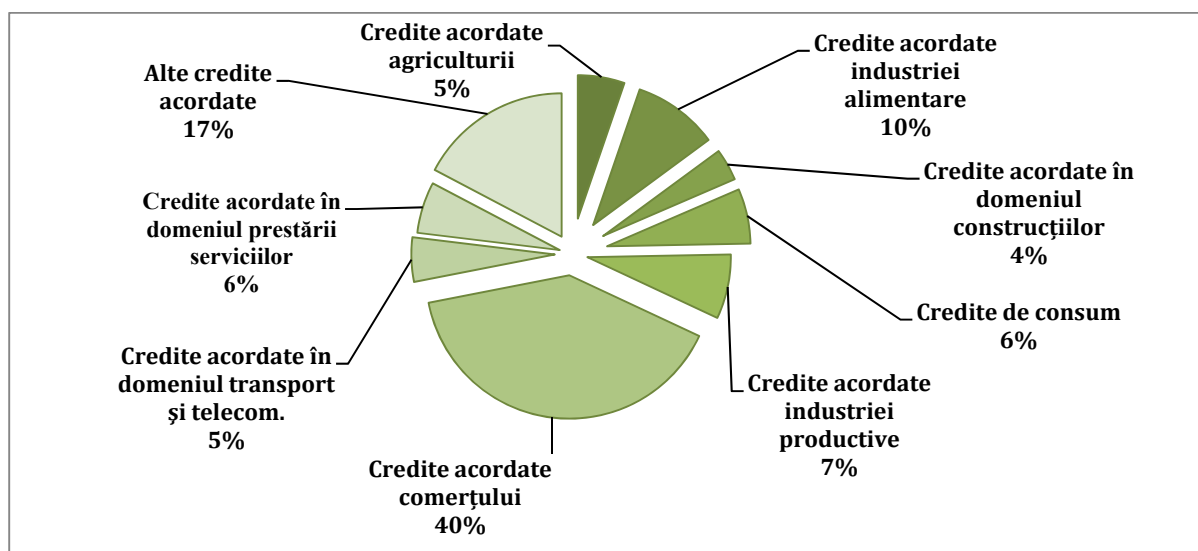
Tabelul 3.2.2. Structura creditelor în economia Republicii Moldova, %

Denumirea indicatorilor:	31.12.2012	31.12.2013
	% în total credite	
Total credite, dintre care:	100	100
1. Întreprinderile de stat	4,2	3,8
2. Sectorul privat	77,9	78,4
3. Mediul fin. nebanca	2,8	3,0
4. Alte sectoare rezidente (persoane fizice), inclusiv:	15,1	14,8
4.1. Împrumuturi de consum	6,3	6,4
4.2. Împrumuturi pentru imobil	4,1	4,2
4.3. Alte împrumuturi	4,7	4,2

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În anul 2013, majorarea soldului creditelor în MDL s-a produs ca urmare a creșterii soldurilor creditelor acordate tuturor sectoarelor economiei, astfel cea mai mare creștere a fost influențată de majorarea soldului creditelor acordate sectorului privat cu 26,2% și împrumuturi pentru imobil cu 24,7%, față de 31.12.2012. Respectiv, soldul creditelor acordate sectorului privat a constituit 76,4%, procent înregistrat la sfârșitul anului 2013.

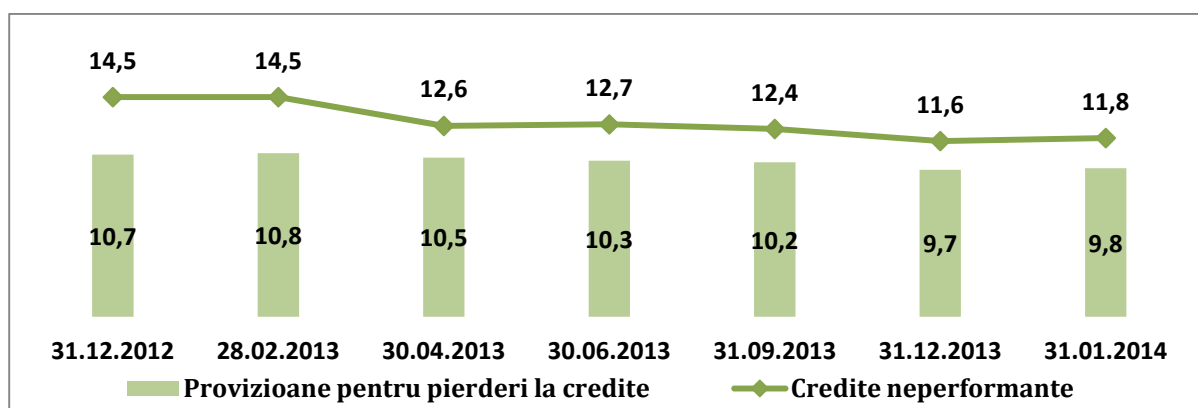
La data de 31.12.2013, ponderea cea mai mare, în total credite, au deținut-o creditele acordate comerțului (40%), urmate de creditele acordate agriculturii și industriei alimentare (10%), credite industriei prelucrătoare (7%) și creditele de consum (6%).

Figura 3.2.2. Structura portofoliului de credite pe ramuri, în anul 2013, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La data de 31.12.2013, suma creditelor neperformante (substandart, compromise și dubioase) în valoare absolută a constituit 4883,0 mil. MDL, cu 3,7% mai puțin față de sfârșitul anului trecut. Ponderea în totalul de credite a constituit 11,6%, diminuându-se cu 2,9 p.p., față de data 31.12.2013. Același volum de credite neperformante, proiectat asupra CNT, constituie 16,6%, la data de 31.12.2013 și s-a redus cu 15,3 p.p. față de 31.12.2012.

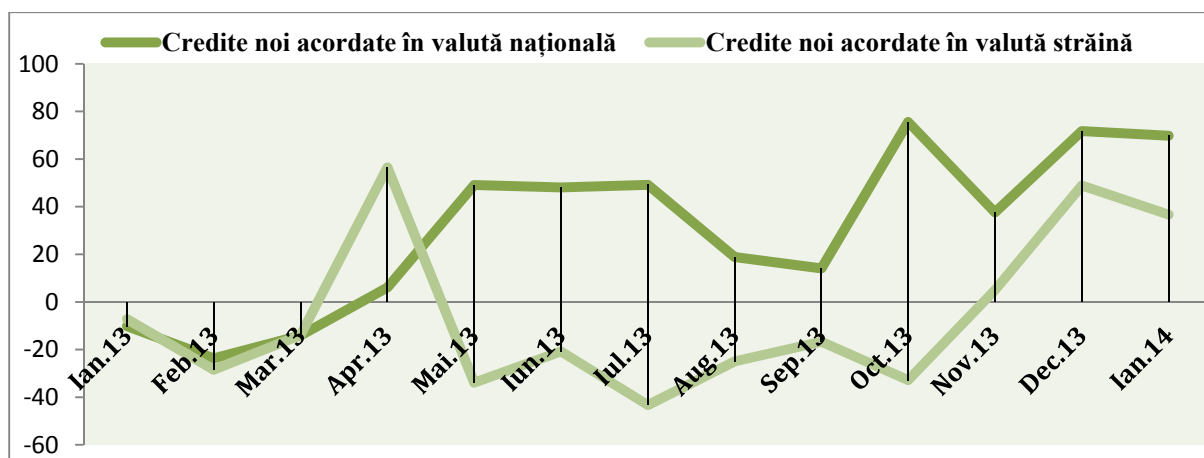

Figura 3.2.3. Evoluția calității creditelor bancare, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna decembrie 2013, rata medie a *dobânzii la creditele* acordate în monedă națională a crescut cu 0,53 p.p., față de decembrie 2012, atingând nivelul de 12,51%, iar în luna ianuarie 2014 aceasta a ajuns la nivelul de 12,29%. Prin urmare, în luna decembrie 2013, rata medie a dobânzii la creditele în valută străină a constituit 8,91%, fiind în creștere cu 0,59 p.p.,

comparativ cu decembrie 2012 (8,32%), iar în luna ianuarie 2014, rata medie a dobânzii la credite în valută străină a ajuns la nivelul de 7,83% puțin în creștere cu 0,31 p.p. față de luna ianuarie 2013.

Figura 3.2.4. Ritmul anual de creștere al creditelor noi acordate în anul 2013,%

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La sfârșitul anului 2013, se observă un trend de creștere la creditele noi acordate de bănci în monedă națională cu 64,4% față de perioada similară a anului precedent. Astfel, în luna decembrie 2013, volumul creditelor noi acordate în moneda națională a crescut cu 1523,4 mil. MDL, sau cu 71,7% față de perioada similară a anului precedent, constituind 2123,9 mil. MDL. Rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în perioada respectivă a constituit 12,51% și a crescut cu 0,53 p.p., comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Tabelul 3.2.3. Evoluția creditelor noi acordate după volum și structură în anul 2011-2013

	Decembrie 2011		Decembrie 2012		Decembrie 2013	
	mil. MDL	Valută străină mil. MDL	mil. MDL	Valută străină mil. MDL	mil. MDL	Valută străină mil. MDL
Până la 1 lună	374,52	60,54	58,42	62,28	392,5	208,9
De la 1-3 luni	53,59	5,88	39,35	10,86	51,3	0,5
De la 3-6 luni	385,21	141,96	200,49	67,44	80,5	26,7
De la 6-12 luni	195,50	198,37	351,63	123,29	513,1	73,9
Peste 12 luni	1370,69	1960,36	1474,02	732,44	2609,9	1173,8
Total	2379,51	2367,11	2123,91	996,31	3647,3	1483,8
Rata medie,%	13,96	7,67	11,98	8,32	12,51	8,91

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna decembrie 2013 volumul creditelor noi acordate în valută străină (exprimate în MDL) s-a majorat cu 487,5 mil. MDL sau cu 48,9% față de decembrie 2012, fiind de 1483,8 mil. MDL. Rata medie ponderată a dobânzii la aceste credite în perioada respectivă a constituit 8,91%, majorându-se cu 0,59 p.p.

Analizând indicele de concentrare a pieței (indicele Herfindahl-Hirschman) conform situației din 31.12.2013, constatăm că, sectorul bancar se încadrează în limitele unei piețe bancare, cu un grad moderat de concentrare (1298,6 puncte) – după valoarea depozitelor și (1385,3 puncte) – după valoarea creditelor (vezi tabelul 3.2.4).

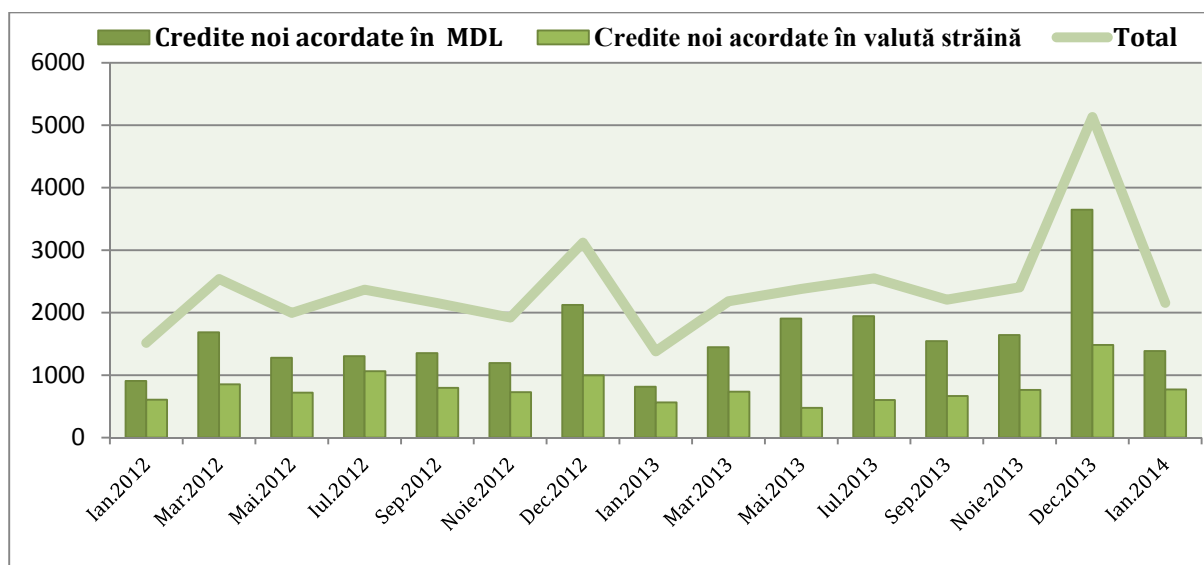

Figura 3.2.5. Evoluția creditelor noi acordate, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Tabelul 3.2.4. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, %

Nr.	Denumirea Băncilor	Cota de piață după valoarea creditelor (%)		Cota de piață după valoarea depozitelor (%)	
		31.12.2012	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2013
1	BC "MOLDOVA - AGROINDBANK" S.A.	21,7	22,8	19,3	18,3
2	B.C. "VICTORIABANK" S.A.	16,8	16,6	20,6	18,2
3	BC "Moldindconbank" S.A.	17,5	18,8	15,6	18,0
4	B.C. Banca de Economii S.A.	6,5	3,7	13,3	11,3
5	B.C. "EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca" S.A.	1,9	2,5	5,2	3,9
6	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	8,7	7,2	5,3	5,8
7	BC "MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale" S.A.	6,4	6,9	5,5	5,7
8	B.C. "UNIBANK" S.A.	6,0	8,3	3,2	8,7
9	B.C. "ProCredit Bank" S.A.	5,6	5,5	2,9	3,1
10	B.C. "ENERGBANK" S.A.	2,8	2,5	3,2	2,6
11	B.C. "FinComBank" S.A.	2,6	2,6	2,7	2,2
12	BCR Chișinău S.A.	1,9	1,2	1,4	0,9
13	B.C. "COMERTBANK" S.A.	1,2	1,0	1,4	1,1
14	BC "EuroCreditBank" S.A.	0,6	0,4	0,4	0,2
Indicatorul HHI (puncte)		1309,8	1385,3	1341,6	1298,6
Indicatorul CR-4 (%)		64,7	66,5	68,8	65,8

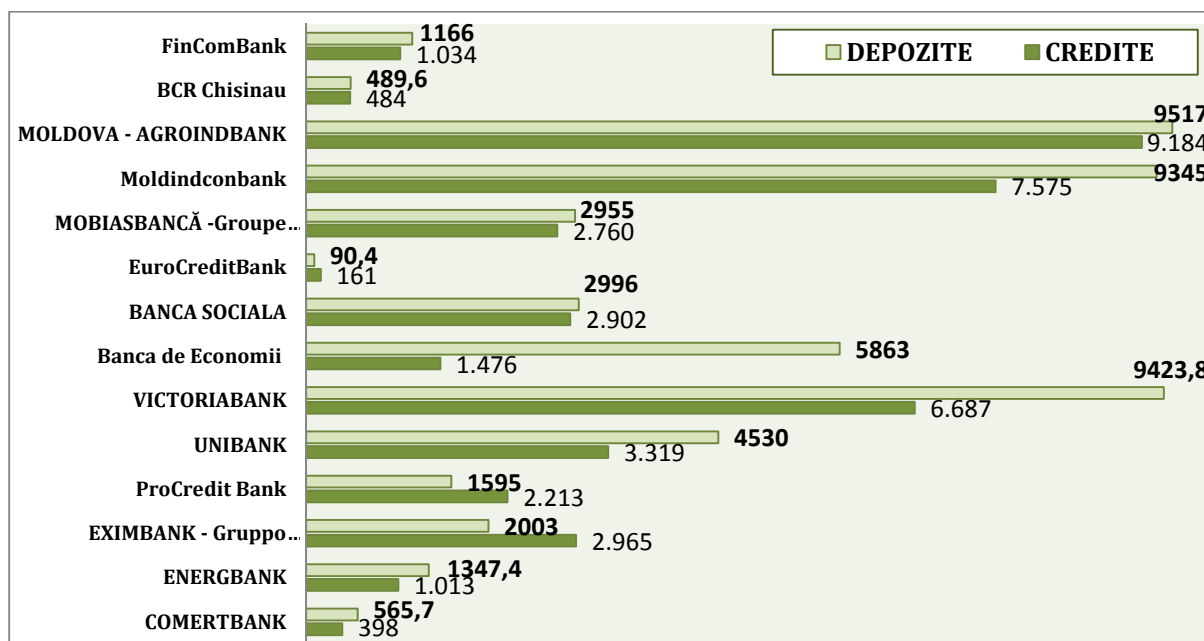
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La finele anului 2013, BC Moldova-Agroindbank menține poziția de lider de piață în funcție de credite cu o cotă de 22,8%, poziție pe care nu și-o poate pierde prea curând (cu un sold total de 9184 mil. MDL, în creștere cu 24% față de decembrie 2012), fiind urmat de BC Victoriabank, care își conservă poziția a doua pe piața creditelor bancare cu o cotă de 16,6% la 31.12.2013.

În ceea ce privește structura depozitelor, la finele anului 2013, Victoriabank pierde poziția de lider pe piața bancară, înregistrând un sold de 9423 mil. MDL depozite atrase, astfel lider după

soldul depozitelor atrase este deținută de BC Moldova-Agroindbank cu un sold total de 9517 mil. MDL, în creștere cu 24% față de decembrie 2012. Cota de piață a băncii BC Moldova-Agroindbank în anul 2013 a scăzut cu 1 p.p. față de 2012, constituind 18,3%.

În perioada analizată, în pofida evenimentelor din anul 2013, *instituția financiară S.A. Banca de Economii*, înregistrează o tendință de scădere la principalii indicatorii (depozite și credite). Astfel, la data de 31.12.2013 după soldul creditelor bancare instituția financiară deține o cotă de piață – 3,7%, mai puțin cu 2,8 p.p. față de 31.12.2012. Prin urmare, la data de 31.12.2013 instituția financiară a acordat mai puține credite (soldul creditelor – 1476 mil. MDL) cu 706 mil. MDL sau 32,3% mai puțin față de 31.12.2012. Tot în această perioadă analizată, instituția a atras mai multe depozite bancare cu 652 mil. MDL sau cu 10,6% mai mult față de 31.12.2012.

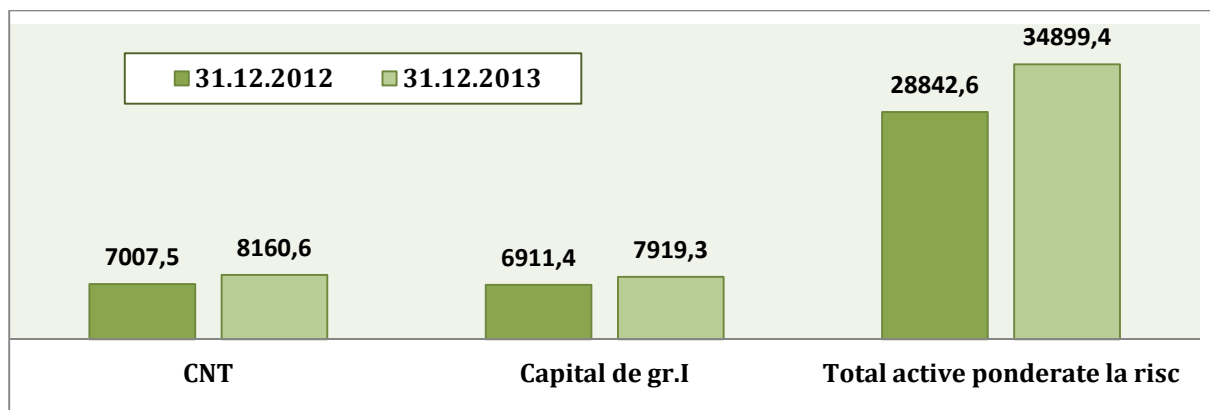
Figura 3.2.6. Depozitele și creditele din sectorul bancar la data de 31.12.2013, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Numărul total de *angajați în sistemul bancar* la data de 31.12.2013 a constituit 10933 persoane, mai puțin cu 240 persoane, comparativ cu 31.12.2012. Respectiv, în medie fiecărui angajat din sectorul bancar i-au revenit active în valoare de 7,0 mil. MDL, mai mult cu 1,8 p.p., comparativ cu 31.12.2012.

Capitalului normativ total, determinant al solvabilității băncilor, la data de 31.12.2013 pe întreg sectorul bancar, a constituit 8160,0 mil. MDL și a crescut cu 16,4% față de 31.12.2012. La sfârșitul lunii ianuarie 2014 *capitalul normativ total*, a constituit suma de 7849,0 mil. MDL, în creștere cu 11,2% față de perioada similară a anului trecut. Astfel, activele ponderate la risc în luna decembrie 2013 au constituit 34899,4 mil. MDL, mai mult cu 21% față de decembrie 2012.

Capitalul de gradul I, la 31.12.2013, a crescut cu 14,5% până la 7919,3 mil. MDL față de 31.12.2012. În luna ianuarie 2014, acest indicator a crescut cu 11,2% față de perioada similară a anului trecut. Prin urmare, toate băncile comerciale din Republica Moldova dispun de un capital bancar de gradul I corespunzător capitalului minim necesar de 200 mil. MDL.

La 31.12.2013, cota investițiilor străine în capitalul social al băncilor a constituit 72,2%, fiind în creștere cu 0,5 p.p. față de 31.12.2012, această situație fiind explicată prin faptul majorării capitalului social din contul investițiilor acționarilor nerezidenți cu 16,9%.

Figura 3.2.7. Evoluția capitalului sistemului bancar, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

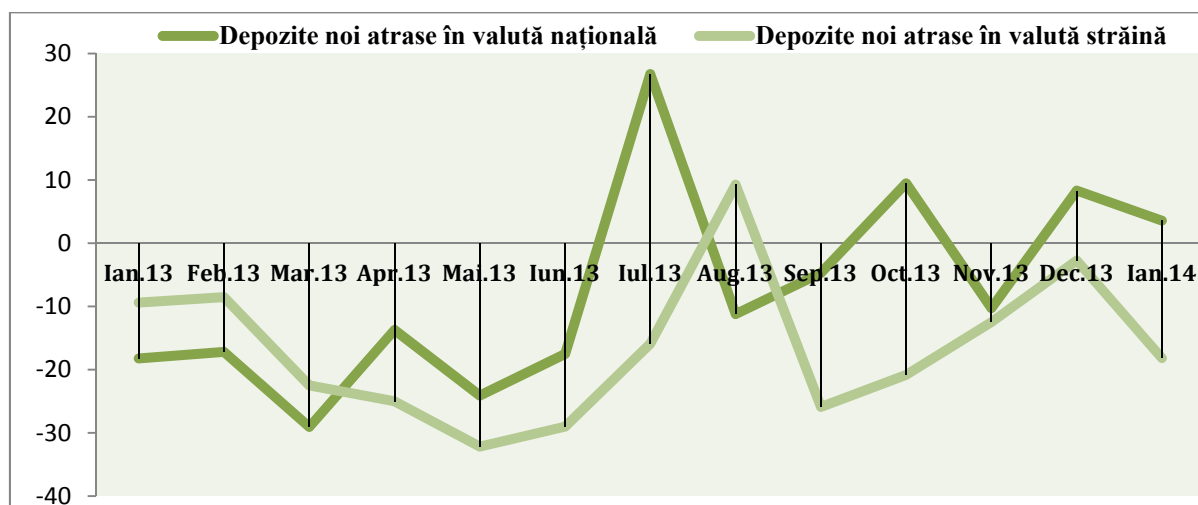
La 31.12.2013, *obligațiunile băncilor* au constituit 64752,9 mil. MDL și s-au majorat cu 34,7% față de perioada similară a anului precedent.

Tabelul 3.2.5. Evoluția obligațiunilor bancare după volum și structură, %

Denumirea indicatorilor:	31.12.2012	31.12.2013
	% în total obligațiuni	
Total Obligațiuni, dintre care:	100	100
1.Datorii financiare evaluate la cost armonizat	98,51	98,6
2.Provizioane	0,17	0,14
3.Datorii privind impozitele	0,69	0,58
4.Alte datorii	0,62	0,66

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

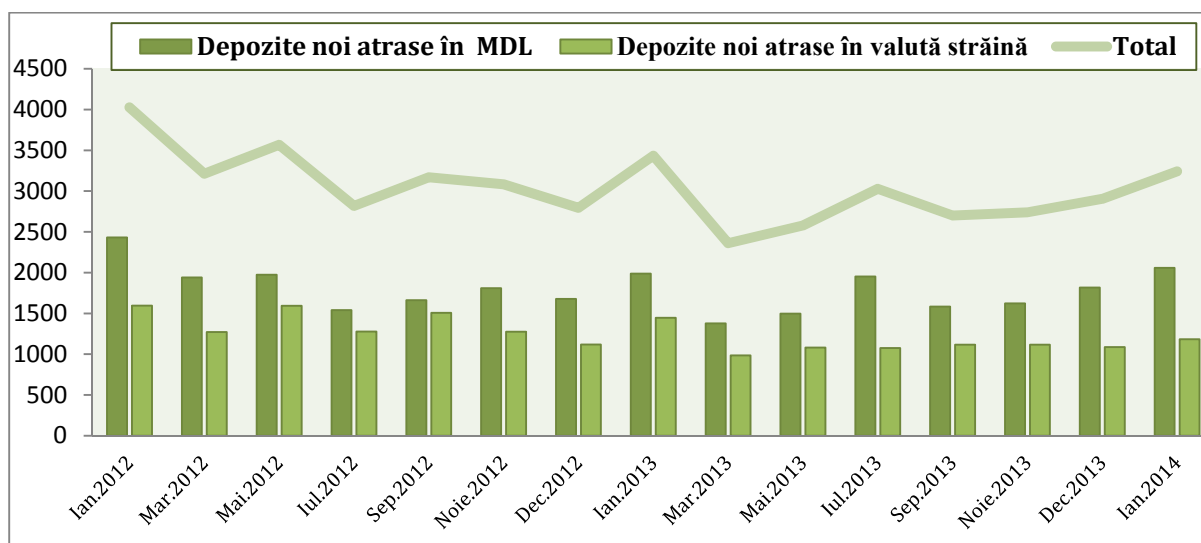
La data de 31.12.2013, *soldul depozitelor* în sistemul bancar a constituit 45081,6 mil. MDL, majorându-se cu 24,3%, față de 31.12.2012, ca rezultat al creșterii soldului depozitelor în monedă națională cu 27,2%, reprezentând o pondere de 61,5% și a depozitelor în valută străină – cu 20%, cu o pondere de 40% din totalul de depozite. Prin urmare, în luna ianuarie 2014 *soldul depozitelor* în sistemul bancar a constituit 45399,2 mil. MDL, a crescut cu 21,6% față de perioada similară a anului precedent.

Figura 3.2.8. Ritmul anual de creștere al depozitelor noi atrase în anul 2013, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

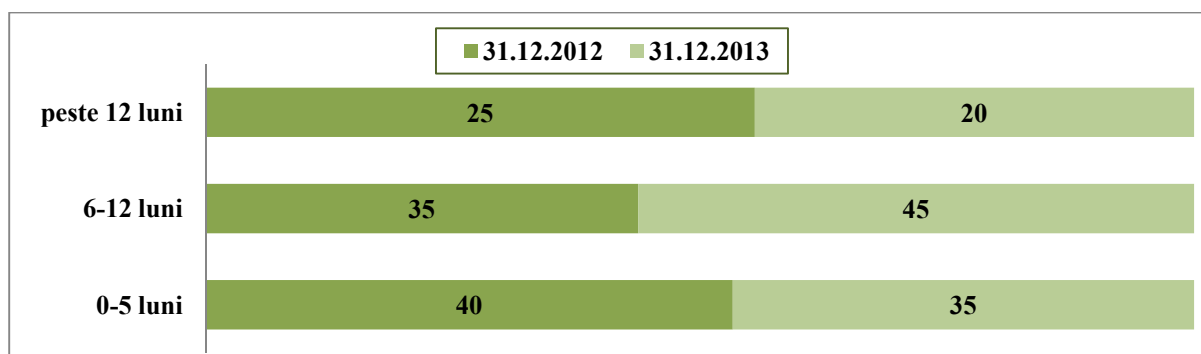
Pe parcursul anului 2013, volumul depozitelor noi atrase se caracterizează printr-o evoluție negativă. O scădere accentuată a fost înregistrată în luna martie 2013, însă în a doua jumătate a anului 2013, se observă o ușoară îmbunătățire. Astfel, *volumul depozitelor noi* atrase la data de 31.12.2013 a constituit suma de 2904,5 mil. MDL, în creștere cu 4%, față de data 31.12.2012.

Figura 3.2.9. Evoluția depozitelor noi atrase, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna decembrie 2013, depozitele noi, la termen atrase în monedă națională au crescut cu 8,3%, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, înregistrând 1816,8 mil. MDL, iar depozitele noi, la termen atrase în monedă străină au scăzut cu 2,7%, față de luna decembrie 2012. Rata medie a dobânzii la depozitele atrase la termen în moneda națională în perioada respectivă a scăzut cu 2,62 p.p., constituind 5,82%.

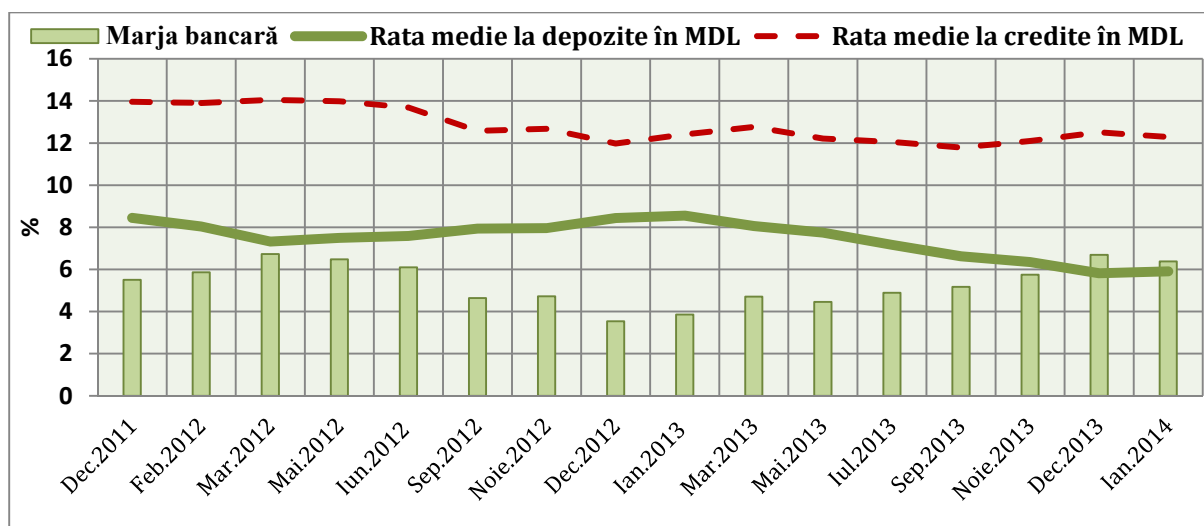

Figura 3.2.10. Structura depozitelor noi atrase după scadență, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Marja bancară la operațiunile în monedă națională în luna decembrie 2013 a înregistrat un nivel minim de 6,38%, cu o creștere de 3,15 p.p. față de decembrie 2012, iar în luna ianuarie 2014 s-a înregistrat un nivel de 6,38%.

De la începutul anului 2013, ratele medii ale dobânzii la credite în monedă națională au crescut de la 12,41% în ianuarie 2013 până la 12,5% în luna decembrie 2013, iar în luna septembrie 2013 a fost înregistrată cea mai scăzută rată de 11,79% pe tot parcursul anului 2013. Respectiv, ratele medii ale dobânzii la credite în monedă străină au crescut de la începutul anului de la 7,52% în luna ianuarie 2013, până la 8,91% în decembrie 2013, în creștere cu 1,39 p.p. Iar ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au scăzut de la 4,79% în luna ianuarie 2013, până la 4,51% în decembrie 2013, în cădere cu 0,28 p.p.

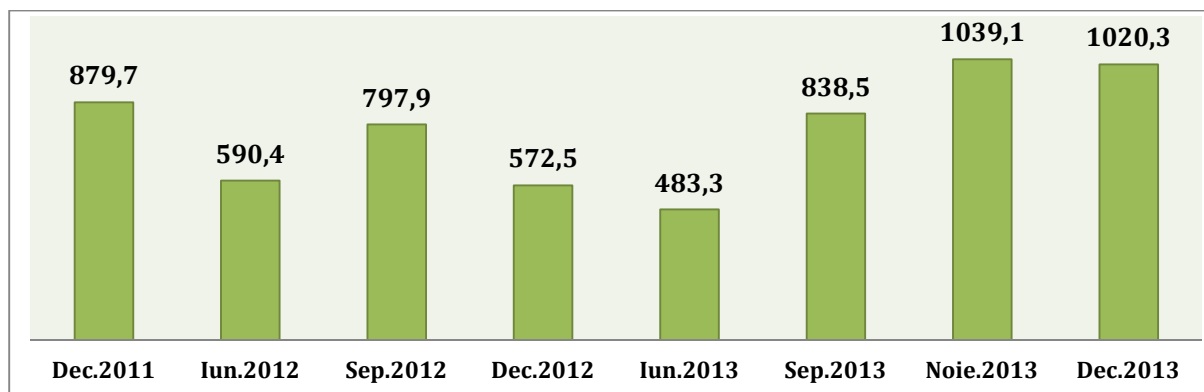

Figura 3.2.11. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii a dobânzii la depozite și la credite în MDL, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

*Notă: Indicatorul Marja bancară a fost calculat ca diferență dintre rata medie la depozite în MDL și rata medie la credite MDL.

La finele anului 2013 venitul net raportat la active (ROA) a constituit 1,6%, cât și raportat la capitalul acționar (ROE) a înregistrat 9,4%. Odată cu creșterea volumului de capital acționar și de active, majorarea ROE și ROA denotă că ritmul de creștere a profitului net este mult mai rapid, fapt destul de încurajator. În acest context, în luna decembrie 2013, profitul băncilor pe întregul sistem a constituit 1020,3 mil. MDL, mai mult cu 40,6 mil. MDL sau cu 78,2%, față de perioada similară anului 2012.

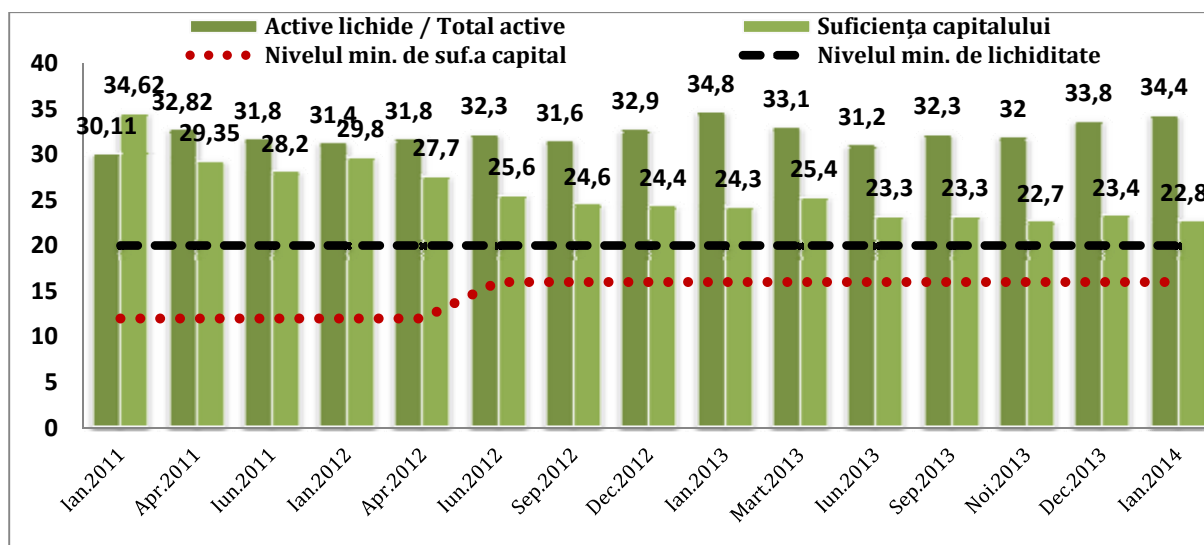
Figura 3.2.12. Evoluția profitului bancar, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Gradul de suficiență a capitalului se menține la un nivel înalt, constituind 23,4% la 31.12.2013. Deși, aflat peste nivelul minim necesar de 16%, (până în mai al anului 2012 suficiența capitalului ponderat la risc a constituit 12%), se observă o scădere a acestui indicator de 0,9 p.p. față de 31.12.2012. Considerăm explicabil faptul că micșorarea nesemnificativă a gradului de suficiență a capitalului bancar, prin creșterea considerabilă a portofoliului de credite, fac parte din activele riscante cu o pondere majoră la risc.

Lichiditatea bancară poate fi privită atât prin prisma ponderii activelor lichide în total active, cât și prin prisma obligațiunilor, pe care banca este obligată să le onoreze. Astfel, la sfârșitul lunii decembrie 2012, ponderea activelor lichide (principiul II al lichidității) înregistrează 32,9%, și la sfârșitul lunii decembrie 2013 a înregistrat 33,8%, mai mult cu 0,9 p.p. Lichiditatea pe termen

lung sau principiul I al lichidității, pe întreg sistemul bancar a înregistrat 0,7%, la 31.12.2013. Aceste valori ale indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiilor.

Figura 3.2.13. Indicatori de lichiditate și suficiența capitalului, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Boxa 3.2.1. Tendințele pieței cardurilor bancare din Republica Moldova, în anul 2013

Evoluția sectorului bancar în ultimii ani a provocat o avalanșă mereu crescândă de servicii. Pe plan internațional, cât și național, plățile electronice au cunoscut o creștere și o diversificare permanentă de dezvoltare. Astfel, plățile electronice, constituie un motor al creșterii economice, acționând în calitate de „canale” ale sistemului bancar reprezentând un segment important al populației, a cărui urmare este creșterea volumului de lichidități din bănci.

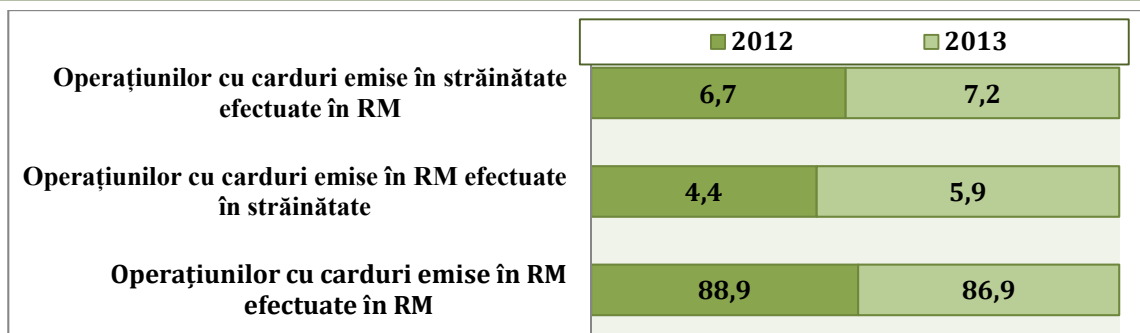
Astfel, Banca Națională a Moldovei are atribuția de bază – supravegherea sistemului de plăți în Republica Moldova și facilitarea funcționării eficiente a sistemului de plăți interbancare stabilită în *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.95.*

În Republica Moldova acest instrument de plată este utilizat în conformitate cu „Regulamentul cu privire la cardurile bancare”, în care noțiunea de card bancar este definită ca „un suport de informație standardizat și personalizat prin intermediul căruia deținătorul, de regulă, cu utilizarea numărului personal de identificare al său și /sau a unor alte coduri care permit identificarea sa, are acces la distanță la contul bancar în vederea efectuării anumitor operațiuni prevăzute de banca emitentă.”

Pe parcursul perioadei 2012-2013 numărul cardurilor bancare în circulație crește, păstrându-se ritmul de creștere existent. Astfel, retragerile de numerar continuă să domine piața operațiunilor cu carduri pe teritoriul Republicii Moldova. Principalii indicatori care atestă acest fapt sunt:

- majorarea numărului de carduri aflate în circulație de la 1011,6 mii. unități la sfârșitul lunii decembrie 2012 la 1150,9 mii. unități la sfârșitul lunii decembrie 2013, în creștere cu 13,8%;
- creșterea numărului de carduri eliberate pe parcursul perioadei analizate a constituit 403,7 mii unități la 31.12.2013, mai mult cu 12,4% față de 31.12.2012.
- reducerea numărului de carduri retrase din circulație cu 2,1% față de aceeași perioadă a anului precedent și a constituit 264,6 mii unități.

Tranzacțiile cu carduri emise în Republica Moldova au crescut esențial. Astfel, în anul 2013 se atestă o cotă de 94,1% din totalul operațiunilor cu carduri efectuate pe teritoriul Republicii Moldova, dintre care 86,9% s-au efectuat operațiuni cu cardul emise și efectuate în Republica Moldova, iar 7,2% reprezintă operațiuni cu carduri emise în străinătate și efectuate în Republica Moldova. Operațiunile cu cardurile bancare emise în Republica Moldova și efectuate în străinătate dețin o cotă de 5,9%.

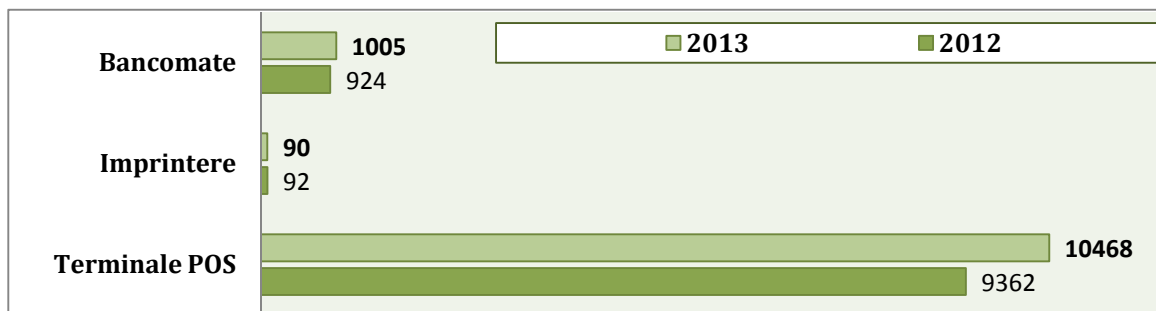
Figura 3.2.14. Evoluția cardurilor bancare după volum și structură, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Valoarea operațiunilor cu carduri emise în Republica Moldova efectuate în Republica Moldova, este în creștere, maxima valoare a fost atinsă în anul 2013 și a constituit 22708,9 mil. lei, ce reprezintă o creștere de 13,3% față de anul 2012, din care 95,2% au constituit retragerile din numerar, iar 4,8% plățile fără numerar. Valoarea operațiunilor cu carduri emise în Republica Moldova efectuate în străinătate a atins suma de 1798,5 mil. lei, ce reprezintă o creștere de 38,7% față de anul 2012, dintre care retragerile de numerar au reprezentat 22,1%, iar plățile fără numerar au avut o pondere de 77,9%.

Valoarea operațiunilor cu carduri emise în străinătate, efectuate pe teritoriul Moldovei au depășit cifra de 2665,2 mil. lei, în creștere cu 11,2% față de anul precedent, din care retragerile de numerar au constituit 66,7%, iar plățile fără numerar au avut o pondere de 33,3%.

În anul 2013 în Republica Moldova s-a extins rețeaua de dispozitive speciale pentru efectuarea operațiunilor cu carduri până la 11563 de unități, dintre care terminalele POS constituie 10468 de unități, imprinterele 90 de unități, iar bancomate 1005 de unități. Astfel, numărul de dispozitive speciale a crescut cu 11,4% față de perioada similară a anului precedent. Această creștere s-a datorat în primul rând extinderii numărului de terminale POS cu 11,8% și a numărului de bancomate, cu 98,8% față de perioada similară a anului precedent.

Figura 3.2.15. Evoluția dispozitivelor speciale, unități

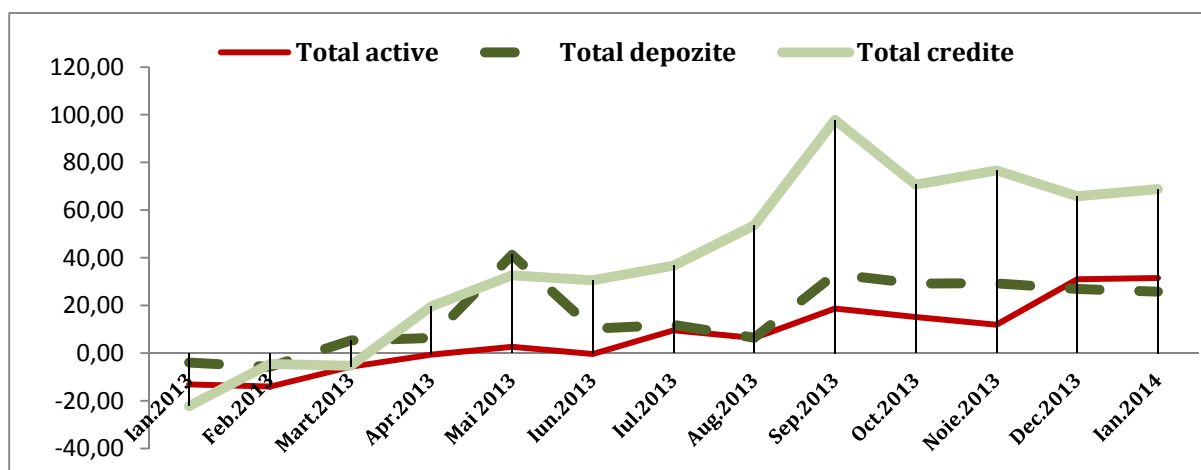
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Băncile comerciale din Republica Moldova emit atât carduri valutare proprii în lei, cât și carduri ale sistemelor de plăți internaționale, cum ar fi VISA, MasterCard, Cirrus Maestro. Utilizarea cardurilor bancare ale sistemelor de plăți internaționale este deosebit de populară în rândul cetățenilor Republicii Moldova. Astfel, cardurile bancare rezolvă cu succes și probleme legate de transfer, stocare și utilizare a fondurilor din Moldova și de peste hotare.

Analiza efectuată demonstrează creșterea ponderii plăților fără numerar și diminuarea retragerilor de numerar în numărul total și valoarea operațiunilor cu carduri. Autorii constată că piața din R. Moldova este dominată preponderent de retragerile de numerar, iar plățile fără numerar sunt înregistrate în cazul operațiunilor în străinătate cu carduri emise în Republica Moldova. Considerăm că o dinamică pozitivă va fi înregistrată pentru plățile fără numerar dacă va fi o dezvoltare mai vertiginoasă a comerțului electronic și a altor aplicații mobile, ce permit efectuarea de plăți electronice.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru. În anul 2013, evoluția sectorului bancar al Transnistriei a înregistrat tendințe pozitive de dezvoltare la principalii indicatori. Activele totale ale sistemului bancar transnistrean la data de 01.01.2014 au însumat 6425,1 mil. ruble, echivalentul a 7564,2 mil. MDL. Comparativ cu data de 01.01.2013, activele au crescut cu 31%, constituind 4905,0 mil. ruble, echivalentul a 5570,6 mil. MDL (la data de 01.01.2014, o rublă transnistreană echivala cu 0,8494 MDL, iar la data de 01.01.2013, o rublă transnistreană echivala cu 0,8805 MDL).

La data de 01.01.2014, capitalul propriu al băncilor a atins valoarea de 1395,9 mil. ruble, mai mult cu 11,2% față de 01.01.2013 (1255,8 mil. ruble). Capitalul acționar al băncilor din regiunea din partea stângă a râului Nistru a constituit la data de 01.01.2014 suma de 1043,18 mil. ruble mai mult cu 8,5% față de 01.01.2013.

Figura 3.2.16. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare Transnistrene în anul 2013, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Transnistrene.

Soldul creditelor acordate sectorului economic a atins la data de 01.01.2014 suma de 4203,9 mil. ruble mai mult cu 65,7% față de 01.01.2013. Creditele persoanelor fizice în această perioadă a constituit 952,4 mil. ruble, mai mult cu 51,1% față de 01.01.2013, iar creditele persoanelor juridice a constituit suma de 3251,6 mil. ruble mai mult cu 70,6% față de perioada similară a anului precedent.

La data de 01.01.2013, soldul depozitelor bancare atrase, au constituit suma de 2506,7 mil. ruble, mai mult cu 27% față de data similară a anului precedent 1975,4 mil. ruble. Respectiv, depozitele atrase de persoanele fizice, la data de 01.01.2014 constituie 1466,2 mil. ruble – o creștere de 7,79% față de data 01.01.2013 (1360,9 mil. ruble).

3.3. Politică monetară

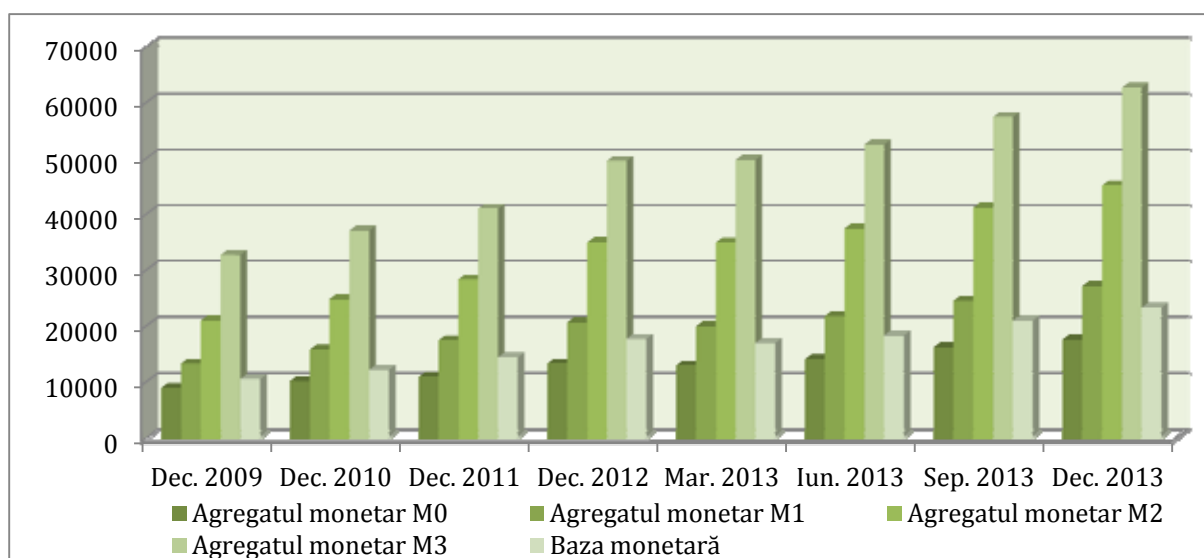
În practica recentă a băncilor centrale, analiza monetară deține un rol important în procesul de formulare și implementare a politicii monetare. Acest tip de analiză se axează pe un orizont de lungă durată dintre masa monetară și prețuri, și servește drept instrument de consolidare a semnalelor de politică monetară.

Anul 2013 a fost marcat de ritmuri înalte de creștere a agregatelor monetare, evoluție ce s-a menținut pe parcursul întregului an. După cum rezultă din datele de la sfârșitul anului 2013 volumul masei monetare a crescut considerabil depășind cu mult nivelul de la sfârșitul anului precedent. Valoarea reprezintă un avans în termeni reali de 9,1% față de sfârșitul lunii septembrie 2013 (trimestrul III, 2013) și de 26,4% față de sfârșitul lunii decembrie a anului 2012 (cel mai mare în ultimii 5 ani).

La 31.12.2013 indicatorii monetari au înregistrat următoarele valori:

- ✓ agregatul monetar M0 a constituit 17,55 mild. MDL (la 31.12.2012 – 13,24 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M1 a fost de 27,11 mild. MDL (la 31.12.2012 – 20,60 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M2 a atins un nivel de 45,11 mild. MDL (la 31.12.2012 – 34,91 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M3 s-a cifrat la 62,63 mild. MDL (la 31.12.2012 – 49,51 mild. MDL);

Pe parcursul anului 2013 indicatorii monetari au cunoscut o evoluție ascendentă și au fost mai mari în comparație cu valorile din 2012.

Figura 3.3.1. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL (la sfârșitul perioadei)

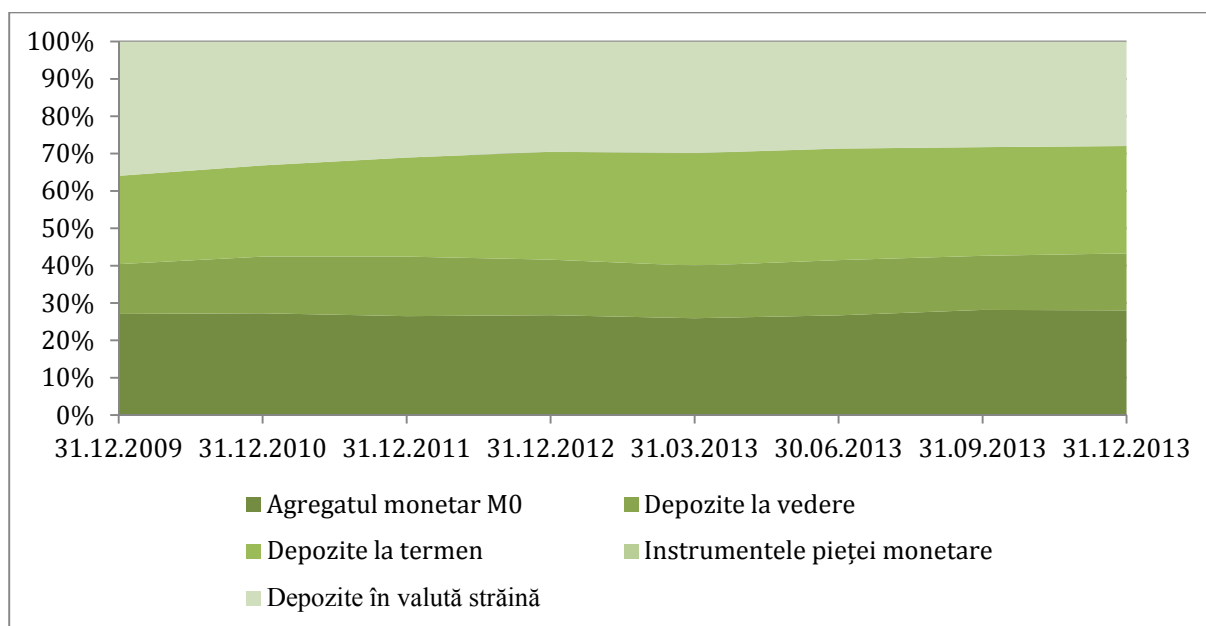
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Baza monetară a crescut cu 31,8%, constituind la 31.12.2013 circa 23,25 mild. MDL față de 17,63 mild. MDL înregistrate în aceeași perioadă a anului trecut.

La sfârșitul anului componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 28,0%; depozite la vedere – 15,3%; depozite la termen – 28,7% și depozite în valută – 28,0%. Pe parcursul anului 2013 s-a produs o ușoară reducere a ponderii depozitelor în valută și depozitelor la termen (la data de 31.03.2013 depozitele în valută constituiau 29,8%, iar depozitele la termen – 30,0%), totodată a crescut ponderea masei monetare în circulație (M0) și depozitelor la vedere (la data de 31.03.2013 banii în circulație constituiau 25,9%, iar depozitele la vedere – 14,1%). Indiferent de modificările intervenite în structura masei monetare, depozitele la termen și-au păstrat ponderea maximă.

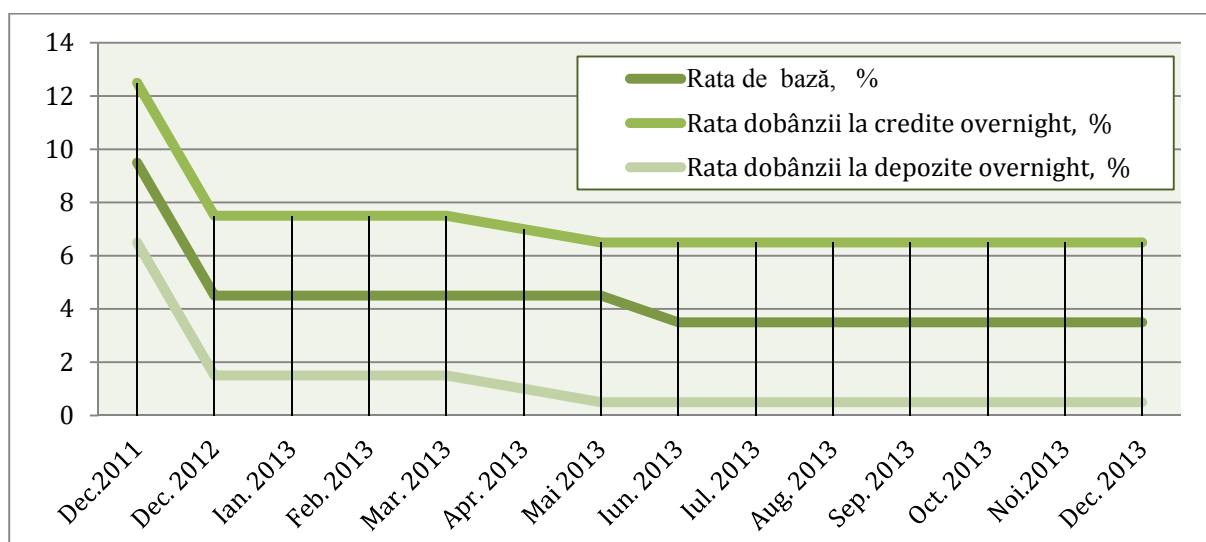
Fluctuația moderată a prețurilor și menținerea ratei anuale a inflației la nivelul anului trecut au contribuit la promovarea continuă a unei politici monetare relaxate de BNM și la diminuarea principalelor instrumente de politică monetară.

În 2013 au fost efectuate unele modificări în nivelul ratelor instrumentelor de politică monetară. În trimestrul II al anului 2013, datorită consolidării tendințelor dezinflaționiste, ratele de dobândă la instrumentele politicii monetare au fost diminuate treptat, iar începând cu luna iunie 2013 nivelul acestora a rămas constant. Așa deci, la sfârșitul anului 2013 rata de bază a constituit 3,5%, rata dobânzii la creditele overnight a fost de 6,5%, iar rata dobânzii la depozitele overnight – 0,5%.

Figura 3.3.2. Structura masei monetare M3

Sursa: Calcule conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

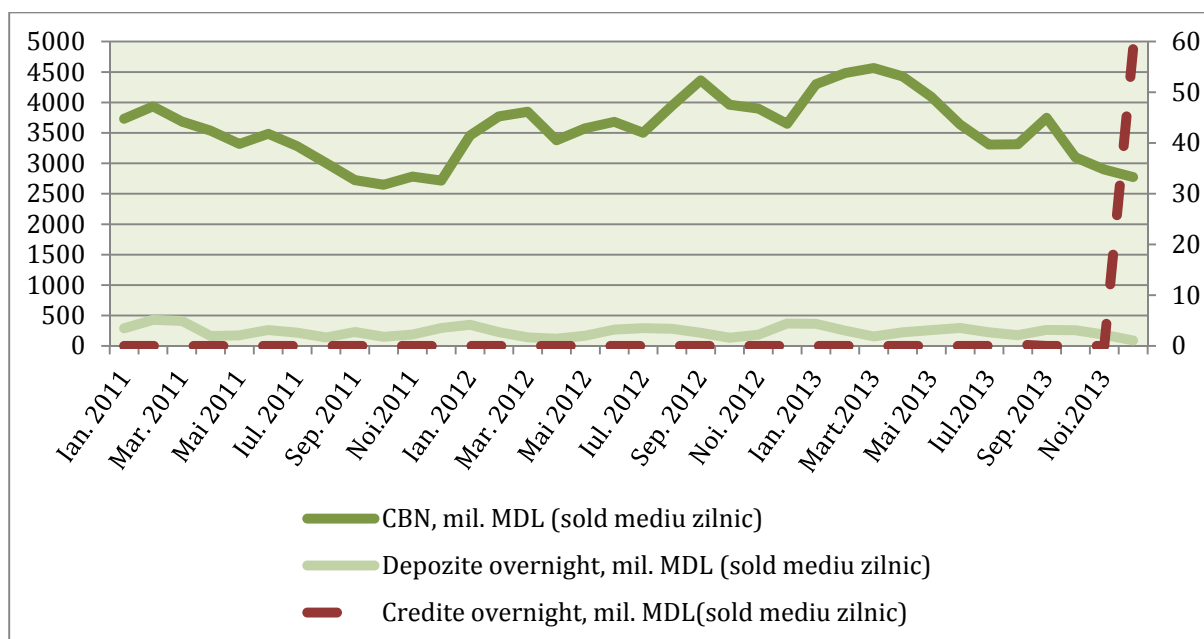

Figura 3.3.3. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei, în perioada 2011-2013

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În anul 2013 evoluția operațiunilor de sterilizare a lichidităților s-a caracterizat printr-un trend descrescător. În decursul anului 2013 solicitarea de depozite "overnight" a cunoscut o dinamică volatilă, soldul mediu zilnic variind între 91 mil. MDL (decembrie 2013) și 363,8 mil. MDL (ianuarie 2013). În aceeași perioadă băncile comerciale au solicitat de la BNM oferirea facilităților de credite "overnight" doar în lunile august și decembrie în sumă de 0,3 mil. MDL și 58,5 mil. MDL, respectiv.

În decursul anului 2013 BNM nu a recurs la modificarea ratei rezervelor obligatorii, nivelul acesteia păstrându-se la 14%, aceeași situație s-a menținut și la începutul anului 2014.

Figura 3.3.4. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În anul 2013 BNM a intervenit activ pe piața valutară. Pentru a deprecia leul moldovenesc în raport cu valutele de referință în trimestrul III, 2013 BNM a majorat esențial procurările de valută. Volumul maxim al procurărilor de valută s-a realizat în luna septembrie, de pe piață fiind cumpărate 147,18 mil. USD. Ulterior BNM și-a diminuat volumul procurărilor pe piața valutară, intervenind în octombrie pentru a atenua fluctuațiile cursului oficial de schimb a valutei naționale.

Tabelul 3.3.1. Procurările de valută efectuate de BNM pe piața interbancară în anul 2013

Luna	Volumul procurărilor, (echivalentul în mil. dolari SUA)
Ianuarie 2013	1,59
Februarie 2013	12,25
Martie 2013	13,04
Aprilie 2013	35,0
Mai 2013	25,0
Iunie 2013	15,0
Iulie 2013	91,78
August 2013	131,98
Septembrie 2013	147,18
Octombrie 2013	21,0
Noiembrie 2013	0
Decembrie 2013	0

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Soldul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul anului 2013 a constituit 2,82 mld. USD, majorându-se cu 12% față de perioada similară a anului 2012. La majorarea activelor oficiale de rezervă au contribuit procurările de valută străină realizate de pe piața valutară de BNM în trimestrul III, precum și recepționarea granturilor acordate Ministerului Finanțelor de Comisia Europeană în trimestrul IV.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

Pe 01.01.2014, masa monetară în regiunea din stânga Nistrului constituia 5946,6 mil. ruble, înregistrând o creștere de 21,3% față de volumul ofertei monetare din aceeași dată a anului precedent. Caracteristic pentru regiunea din stânga Nistrului este gradul înalt de dolarizare – pe 01.01.2014 acest indicator era de 64,5%. Pe parcursul perioadei ianuarie-decembrie 2013 se atestă o majorare a ponderii valutei străine în masa monetară de la 59,7% la 64,5%.

Pe parcursul anului 2013, rata rezervelor obligatorii a crescut cu 2 p.p., ceea ce a condus la majorarea ratei rezervelor obligatorii pentru depozitele constituite în ruble de la 6% la 8% și pentru cele în valută străină de la 12% la 14%, modificare intrată în vigoare din luna mai 2013.

În anul 2013, în condițiile unor procese inflaționiste moderate în regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru, s-a recurs la micșorarea ratei de refinanțare, care a scăzut până la sfârșitul anului în mai multe etape, de la 6,5% până la 4,5%.

Capitolul IV

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Tendința de consolidare a contului curent a continuat și în anul 2013, deficitul contului curent, cifrând 384,7 mil. USD, în scădere cu 22,3%, comparativ cu anul precedent.

Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent în anul 2013 (prezentare sintetică)

Capitol/Subcapitol	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere,%	
	2011	2012	2013	2012/ 2011	2013/ 2012
Contul curent	-784,5	-495,3	-384,7	-36,9	-22,3
<i>Bunuri</i>	-2869,4	-2924,0	-2978,6	1,9	1,9
Export	2277,1	2228,1	2470,2	-2,2	10,9
Import	5146,5	5152,0	5448,8	0,1	5,8
<i>Servicii</i>	-2,6	-21,1	-2,6	710,8	-87,9
Export	881,5	936,3	1028,7	6,2	9,9
Import	884,1	957,4	1031,2	8,3	7,7
<i>Venituri</i>	571,5	839,8	884,7	46,9	5,4
Încasări	926,8	1051,8	1160,1	13,5	10,3
Plăți	355,2	212,0	275,4	-40,3	29,9
<i>Transferuri curente</i>	1516,1	1610,0	1711,8	6,2	6,3
Încasări	1614,7	1711,5	1854,2	6,0	8,3
Plăți	98,7	101,5	142,5	2,9	40,3

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În anul 2013, am putut asista și la o reducere a presiunii exercitată de către deficitul contului curent asupra Produsului Intern Brut cu 2 p.p.

Tabelul 4.2. Ponderea contului curent în PIB, %

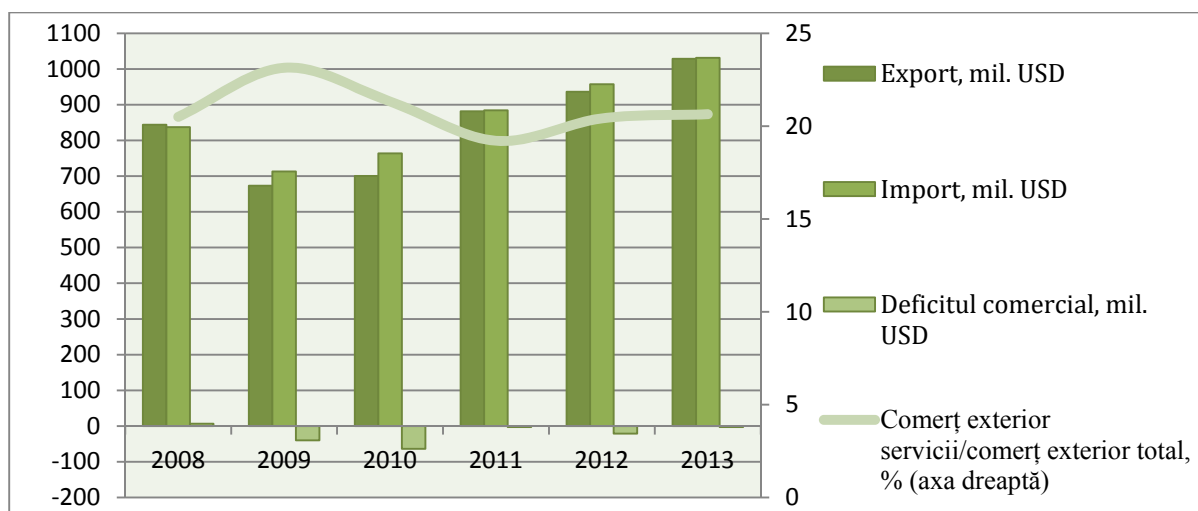
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ponderea contului curent în PIB,%	-16,1	-8,2	-7,8	-11,2	-6,8	-4,8

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Îmbunătățirea situației contului curent s-a produs, preponderent, sub influența creșterii surplusului din contul transferurilor curente și al veniturilor, precum și reducerea deficitului balanței comerciale cu servicii.

Evoluția contului curent poate fi caracterizată prin următoarele tendințe:

- Deficitul aferent balanței comerciale cu bunuri a cifrat 2978,6 mil. USD, sporind cu 1,9%, pe fondul unei creșteri temperate a importului de bunuri;
- Balanța comercială cu servicii a consemnat la finele anului 2013 un deficit de 2,5 mil. USD. Exporturile au constituit 1028,7 mil. USD, iar importurile 1031,2%, în creștere cu 9,9% și, respectiv, 7,7%. După criza din 2009, comerțul exterior cu servicii a urmat o tendință continuă de recuperare, în același timp, ponderea sa în comerțul total exterior se plasează la un nivel ce, ușor, depășește 20%.

Figura 4.1. Evoluția comerțului exterior cu servicii, 2008-2013

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Având o pondere însemnată în comerțul exterior cu servicii – transporturile și călătoriile exercită cea mai mare influență asupra modificării acestuia. O contribuție semnificativă asupra creșterii exporturilor de servicii au avut-o transporturile. La fel, o dinamică înaltă au marcat și serviciile de călătorii de afaceri, de construcții, financiare, de royalti precum și alte servicii prestate nerezidenților.

Importurile au avut o creștere mai modestă, temperând-se, preponderent, sub influența serviciilor de transport și a călătoriilor contractate de rezidenții moldoveni din străinătate.

Tabelul 4.3. Evoluția comerțului extern cu servicii în anul 2013

	Valoarea nominală, mil. USD			Structura, %		Ritmul de creștere, 2013/2012, %	
	Export	Import	Balanța comercială	Export	Import	Export	Import
Total	1028,7	1031,2	-2,5	100,0	100,0	9,9	7,7
Transport	410,3	398,2	12,1	39,9	38,6	13,0	4,4
Călătorii	226,2	346,4	-120,2	22,0	33,6	6,4	4,5
<i>Călătorii de afaceri</i>	63,6	176,2	-112,6	6,2	17,1	11,1	7,7
<i>Călătorii personale</i>	162,6	170,3	-7,6	15,8	16,5	4,7	1,4
Servicii de comunicații	137,8	51,6	86,2	13,4	5,0	-1,6	28,5
Servicii de construcții	35,6	35,4	0,2	3,5	3,4	51,1	21,1
Servicii de asigurări	0,7	3,9	-3,2	0,1	0,4	-22,7	-18,8
Servicii financiare	5,3	6,8	-1,5	0,5	0,7	43,9	-5,0
Servicii de informatică și informaționale	62,5	40,1	22,5	6,1	3,9	12,0	7,9
Servicii royalty și onorarii pentru licențe	6,1	23,0	-16,9	0,6	2,2	34,4	23,0
Alte servicii de afaceri	102,6	77,9	24,7	10,0	7,6	11,9	12,1
Servicii personale, culturale și de recreare	1,6	2,6	-1,1	0,2	0,3	18,0	70,1
Servicii guvernamentale neincluse în altă parte	40,0	45,3	-5,3	3,9	4,4	2,1	25,0

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Împreună cu serviciile de transport, serviciile de călătorie și de comunicații, constituie trei sferturi din valoarea totală a exporturilor de servicii și circa 77,2%.

- Soldul subcontului de venituri a constituit 884,7 mil. USD. Acesta a fost în creștere cu 5,4%, însă a temperat vizibil, în condițiile reducerii ritmului de creștere a încasărilor din străinătate, formate preponderent din veniturile obținute din compensarea muncii rezidenților pe de o parte și a creșterii veniturilor din investiții obținute de către rezidenți repatriate;
- Subcontul transferurilor curente a marcat un surplus de 1711,8 mil. USD, în creștere cu 6,3% față de anul 2012. Creșterea soldului pozitiv al subcontului de transferuri curente a avut loc, în special din contul sporirii transferurilor personale din străinătate cu 11,3%, și a altor transferuri neguvernamentale din străinătate.

Contul de capital a consemnat în anul 2013 un deficit de 44,7 mil. USD, în creștere cu 10,9 mil. USD. Contul financiar a marcat un surplus de 296,2 mil. USD., în scădere cu 24,9% comparativ cu anul 2012. Contractarea surplusului contului financiar s-a produs preponderent din contul creșterii activelor sub formă de valută și depozite, formate în sectorul bancar. Valoarea netă a acestora a constituit 446 mil. USD, față de 93 mil. USD în anul 2012. La fel, în acest sens a influențat și creșterea temperată a pasivelor.

Astfel, în anul 2013, activele externe (creanțele externe) nete au constituit, 421,8 mil. USD, iar pasivele (angajamentele externe) – 762,7 mil. USD, ceea ce reprezintă o creștere cu 48%, și, corespunzător, 3,2%, comparativ cu anul 2012.

**Tabelul 4.4. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar în anul 2013
(prezentare sintetică)**

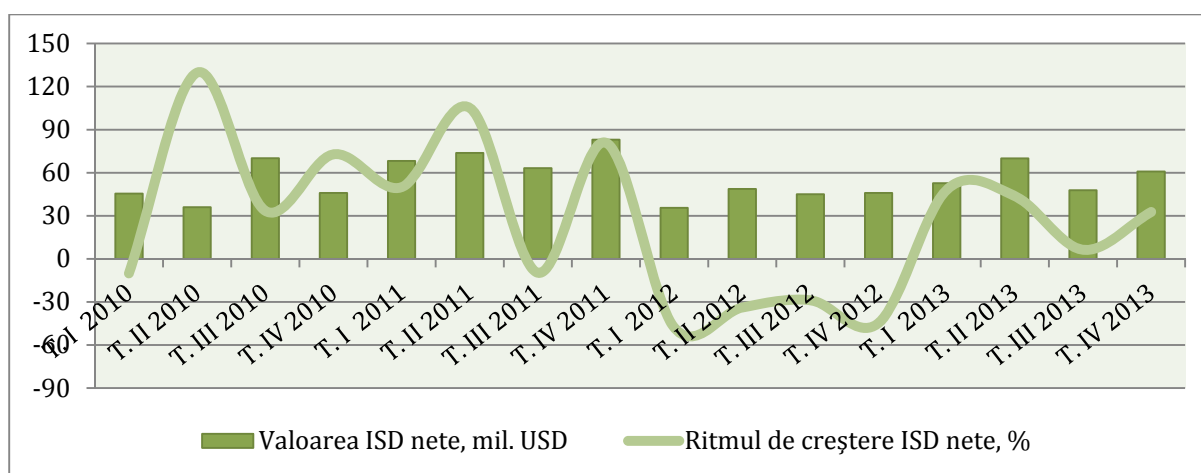
Capitol/Subcapitol	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere,%	
	2011	2012	2013	2012/ 2011	2013/ 2012
Contul de capital și financiar	696,8	420,2	296,2	-39,7	-29,5
Contul de capital	-29,5	-33,8	-44,7	14,6	32,3
<i>Intrări</i>	22,3	16,0	15,4	-28,6	-3,6
<i>Ieșiri</i>	-51,8	-49,8	-60,1	-4,0	20,8
Contul financiar	726,3	454,0	340,9	-37,5	-24,9
<i>ISD</i>	267,6	155,4	203,1	-42,0	30,7
<i>Investiții de portofoliu</i>	0,0	21,3	9,7	de 711 ori	-54,5
<i>Derivate financiare</i>	0,2	-0,2	0,1	-226,3	-145,8
<i>Alte investiții</i>	736,6	775,2	411,9	5,2	-46,9
<i>Active de rezerva</i>	-278,1	-497,6	-283,8	78,9	-43,0
Active	-213,0	-285,1	-421,8	33,8	48,0
<i>ISD</i>	-20,6	-19,8	-28,2	-3,8	42,7
<i>Investiții de portofoliu</i>	-5,2	7,0	-0,4	-235,3	-105,2
<i>Derivate financiare</i>	0,0	-0,2	-0,1	de 24 ori	-50,0
<i>Alte investiții</i>	90,8	225,6	-109,2	148,4	-148,4
<i>Active de rezervă</i>	-278,1	-497,6	-283,8	78,9	-43,0
Pasive	939,3	739,0	762,7	-21,3	3,2
<i>ISD</i>	288,2	175,1	231,3	-39,2	32,1
<i>Investiții de portofoliu</i>	5,1	14,4	10,1	179,9	-29,9
<i>Derivate financiare</i>	0,2	0,0	0,2	-100,0	-
<i>Alte investiții</i>	645,8	549,5	521,1	-14,9	-5,2

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Investițiile străine directe

Activitatea investițională în anul 2013 a început să se restabilească comparativ cu anul precedent. Totodată, luând în considerație scăderea anuală de 39,2% a influxului net de investiții străine directe în anul 2012, ritmul de creștere de 32%, înregistrat în anul 2013, a fost insuficient pentru a atinge cel puțin nivelul anului 2011.

Valoarea influxului net de ISD în anul 2013 a constituit 231,3 mil. USD, ceea ce a determinat la creșterea stocului de investiții străine directe în economie a cărei valoare la finele anului a reprezentat 3668,3 mil. USD sau circa 46,2% din PIB. Conform datelor anului 2013, nivelul ISD efectuate în economia națională pe cap de locuitor a constituit 1030,6 USD, în creștere cu 62,2 USD, comparativ cu anul 2012.

Figura 4.2. Evoluția influxurilor de ISD, 2010-2013

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Fluxul de ISD nete efectuate în economie în anul 2013, a fost format în mărime de circa 70% de investiții în capitalul social. Totodată, comparativ cu anul 2012, au sporit investițiile realizate din veniturile reinvestite și investițiile în alte forme de capital. Investițiile străine directe nete realizate în capital social au constituit 161,5 mil. USD, cel mai înalt nivel atestat în perioada anilor 2010-2013. Au sporit investițiile efectuate în capitalul social în sectorul bancar, comparativ cu anul precedent, dar s-au redus cele în alte sectoare, deși ultimele au format componenta determinantă a acestor categorii de investiții. La fel, au sporit și investițiile nete în alte forme de capital, marcând cel mai înalt record în ultimii cinci ani – 60,4 mil. USD. Investițiile realizate din contul veniturilor realizate reinvestite, deși în creștere au marcat un nivel foarte redus - 9,4 mil. USD dintre care 8,8 mil. USD în sectorul bancar, înregistrându-se în același timp o creștere a dividendelor și profiturilor distribuite ale filialelor companiilor nerezidente.

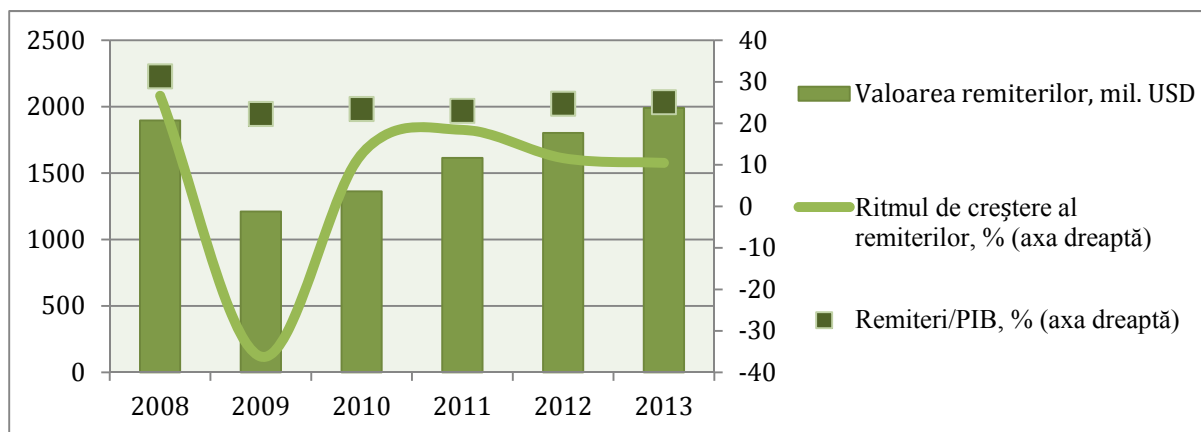
Tabelul 4.5. Evoluția influxurilor nete de ISD pe forme de capital

	Valoarea, mil. USD		Ritm. de creștere, %		Gradul de influență, %	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
ISD nete	175,1	231,3	-39,2	32,1	-39,2	32,1
Capital social	144,6	161,5	0,5	11,7	0,2	9,7
Venit reinvestit	-11,0	9,4	-112,7	-185,6	-33,9	11,7
Alt capital	41,6	60,4	-27,8	45,2	-5,5	10,7

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Remiterile în Republica Moldova

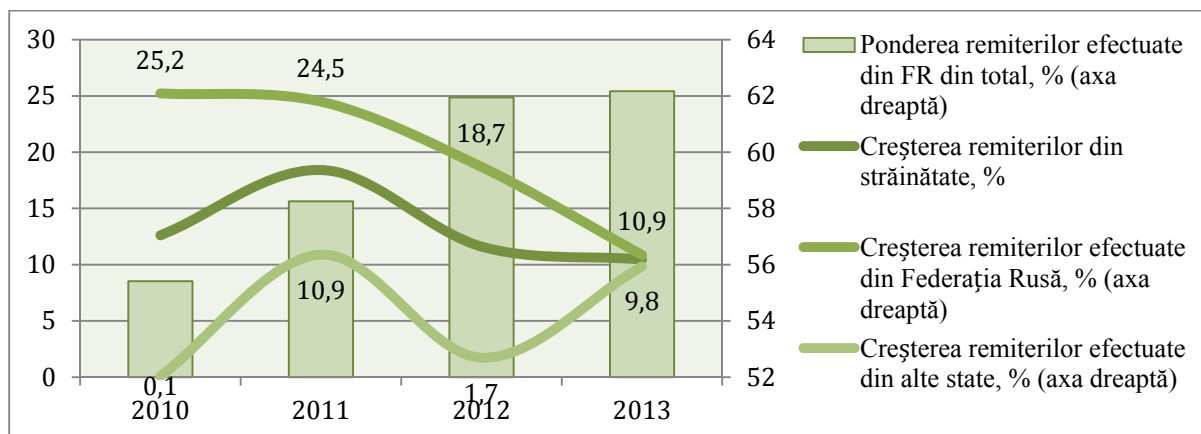
Tendință, relevată deja pe parcursul anului, remiterile efectuate în țară au continuat să tempereze și în anul 2013. Valoarea remiterilor în perioada analizată au constituit 1991 mil. USD, în creștere cu 10,4%, comparativ cu anul 2012. Astfel, conform datelor anului 2013, remiterile efectuate per capita au constituit 559,3 USD, cu 53 USD mai mult comparativ cu anul 2012.

Figura 4.3. Evoluția influxului de remiteri în Republica Moldova

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Deși au fost în creștere, evoluția remiterilor din ultimii ani și caracteristicile acestora accentuează epuizarea caracterului lor de generator principal al creșterii, pe de o parte, dar și rezervele limitate de creștere ale economiei naționale din surse proprii, pe de altă parte, făcând apel spre urgentarea reformelor în vederea consolidării factorilor interni de creștere.

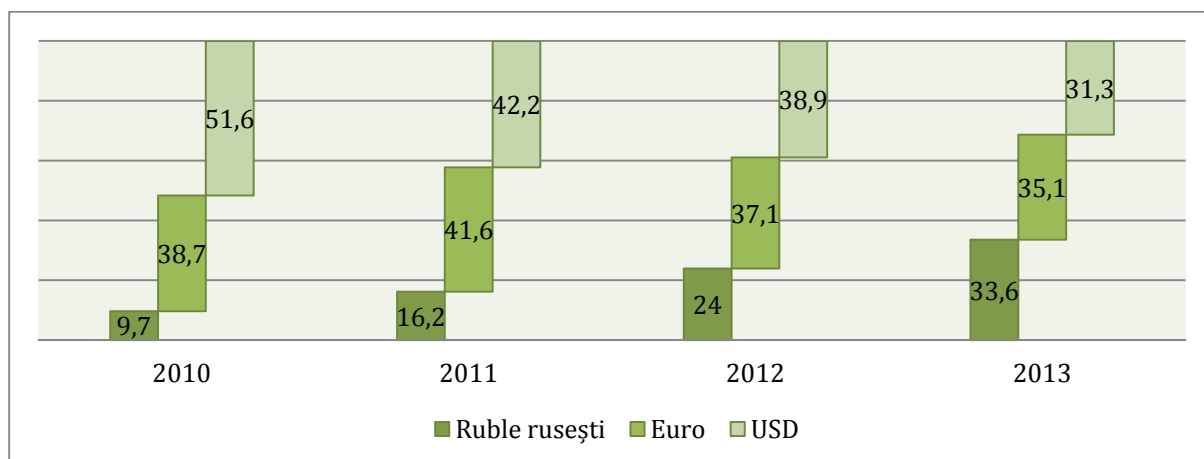
Figura 4.4. Evoluția remiterilor conform surselor de proveniență geografică, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Temperarea remiterilor în ultimii ani s-a produs în condițiile încetinirii ritmului de creștere a transferurilor efectuate din Federația Rusă, dar și a evoluțiilor modeste a celor realizate din alte state. Conform ultimelor date, circa 62,2% din remiteri proveneau din Federația Rusă, iar în conjunctura unui set de factori nefavorabili: prognozele pesimiste de creștere ale economiei rusești, înăsprirea condițiilor de ședere și de muncă ale imigranților în țară și tensionarea relațiilor cu Republica Moldova la finele anului 2013, influxul de remiteri ar putea continua tendința de încetinire.

Reducerea volumului de remiteri ar putea fi afectat și de modificarea structurii sale valutare, reducându-se progresiv transferurile efectuate în USD, sporind în schimb remiterile efectuate în

ruble rusești, care au înregistrat o tendință generală de depreciere comparativ cu dolarul american în anul 2013.

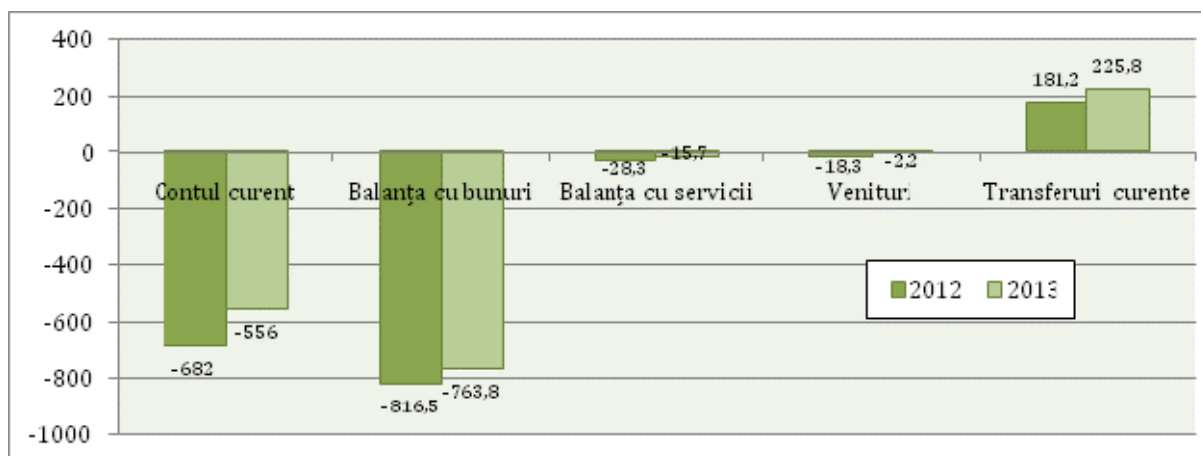

Figura 4.5. Structura valutară a remiterilor efectuate din străinătate

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Regiunea din partea stângă a Nistrului

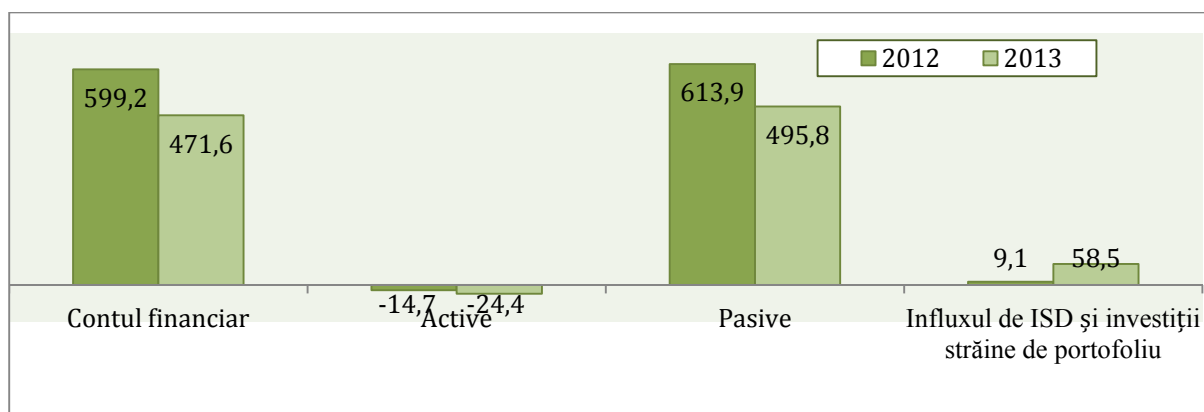
Deficitul contului curent al regiunii din partea stângă a Nistrului a constituit 556 mil. USD în primele trei trimestre ale anului 2013, fiind în descreștere cu 18,5%, comparativ cu perioada similară a anului 2012. Tendința a fost determinată, preponderent de reducerea deficitului balanței comerciale cu bunuri și servicii cu 6,5% și, corespunzător, 44,5%, dar și de sporirea transferurilor curente efectuate de nerezidenți rezidenților din regiune.

Figura 4.6. Contul curent al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului în ianuarie-septembrie 2012-2013, mil. USD

Sursa: Conform datelor Băncii Republicane Transnistrene.
(http://www.cbpmr.net/resource/PB_9m_2012-2013n.pdf)

Contul financiar. Contul financiar în perioada de referință a marcat un surplus de 471,6 mil. USD, în scădere cu 21,3%, comparativ cu perioada similară a anului 2012. Activele nete au marcat o valoare negativă de 24,4 mil. USD, continuând tendința de scădere din anul precedent. Pe componenta pasivelor, în pofida creșterii influxului net de ISD și a investițiilor străine de portofoliu de mai mult de șase ori, valoarea acestora este nesemnificativă, iar volumul total al datoriilor față de nerezidenți a fost în scădere comparativ cu anul 2012 cu circa 24%.

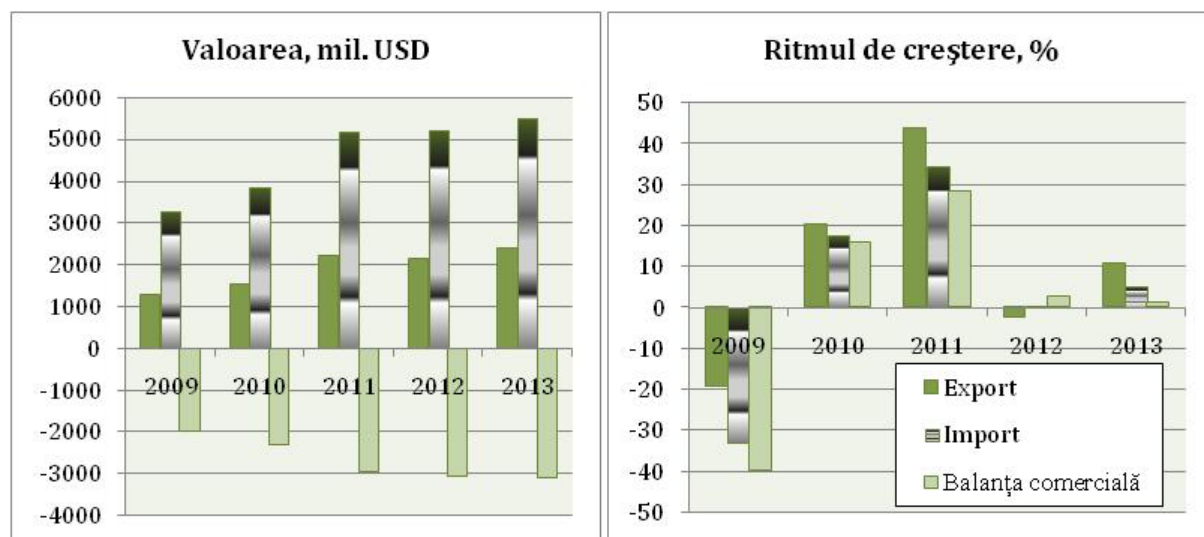
Figura 4.7. Contul financiar al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului în ianuarie-septembrie 2012-2013, mil. USD

Sursa: Conform datelor Băncii Republicane Transnistrene.
(http://www.cbpmr.net/resource/PB_9m_2012-2013n.pdf)

Comerțul exterior

După avântul din 2011, în anii ce au urmat – 2012-2013, evoluția comerțului exterior a fost semnificativ mai modestă. În 2012, reducerea exporturilor, a determinat o scădere a tranzacțiilor comerciale externe cu 0,4%, iar restabilirea acestora în 2013, deopotrivă cu sporirea importurilor au condiționat o creștere a comerțului exterior cu 7%.

Valoarea comerțului exterior cu bunuri a constituit circa 7,9 mil. USD în anul 2013, inclusiv 2399 mil. USD – exportul și 5492,7 mil. USD – importul. Atât importurile cât și exporturile, au înregistrat o dinamică mai înaltă comparativ cu anul precedent. Exporturile au revenit pe un trend crescător, fiind în ascensiune cu 11%, depășind, astfel, ritmul de creștere al importurilor cu 5,6 p.p.

Figura 4.8. Comerțul exterior cu bunuri, 2009-2013

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Creșterea mai lentă a importurilor, comparativ cu exporturile au reținut ritmul de creștere al deficitului comercial, care s-a menținut la un nivel valoric comparabil cu cel al anului 2012. Deficitul comercial în anul 2013 a constituit 3093,7 mil. USD, ceea ce reprezintă, conform datelor preliminare, aproximativ 39% din PIB. În acest context, urmează a fi notat că, valoarea acestui indicator s-a redus cu circa 2,9 p.p., comparativ cu anul 2012.

La fel, în anul 2013, s-a înregistrat cel mai înalt nivel al ratei de acoperire al importurilor prin exporturi pentru perioada 2006-2013, constituind 43,7%. În același timp, luând în considerație dinamica exporturilor țării, comparativ cu cele mondiale, cota Republicii Moldova pe piața mondială rămâne a fi nemodificată.

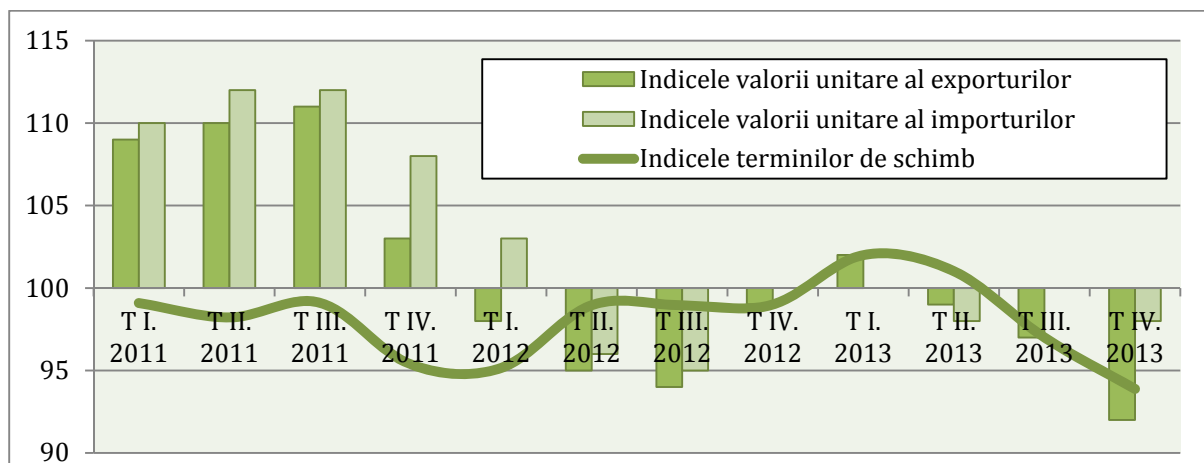
Tabelul 4.6. Principalii indicatori ai comerțului exterior cu bunuri al Republicii Moldova

Indicatorul	2012	2013
Export, mil. USD	2161,8	2399,0
Export, ritmul de creștere, anul precedent=100%	-2,5	11,0
Import, mil. USD	5213,0	5492,7
Import, ritmul de creștere, anul precedent=100%	0,4	5,4
Deficitul comercial, mil. USD	-3051,2	-3093,7
Deficitul comercial, ritmul de creștere, anul precedent=100%	2,6	1,4
Gradul de acoperire al importurilor prin exporturi,%	41,5	43,7
Export pe cap de locuitor, lei	607,3	674,0
Import pe cap de locuitor, lei	1464,5	1543,1
Export/PIB,%	29,7	30,2
Import/PIB,%	71,6	69,2
Export RM/ Export mondial,%	0,01	0,01

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Notă: Indicatorii exportul și importul raportați la PIB sunt prezentați conform datelor preliminare privind nivelul PIB în 2013.

Indicele termenilor de schimb. Atât în cazul exporturilor cât și al importurilor, creșterea valorii acestora s-a produs, preponderent sub influența evoluției volumului de bunuri tranzacționate cu rezidenții altor state. În special, a sporit volumul produselor exportate în ultima jumătate a anului, indicele volumului fizic constituind 122% în trimestrul III și, respectiv, 120% în trimestrul IV. În același timp, necesită a fi menționat faptul că creșterea s-a produs pe fondul bazei de comparație joasă din anul precedent.

Figura 4.9. Indicii termenilor de schimb, 2011-2013

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Continuând tendința anului precedent, valoarea unitară a bunurilor ce au făcut obiectul comerțului transfrontalier a avut o evoluție pală. Totodată, în primele două trimestre ale anului a avut loc o îmbunătățire a termenilor de schimb cu 2% și, corespunzător, 1%. Îmbunătățirea termenilor de schimb reprezintă o creștere a capacității de schimb a produselor exportate prin cele importate. Evoluția modestă a valorii unitare a importurilor poate fi explicată și de deprecierea leului moldovenesc față de principalele valute de referință – Euro și USD, care

determină reducerea puterii de cumpărare a leului și, respectiv, influențează cererea pentru produsele importate, orientând consumatorii autohtoni spre furnizori ce oferă prețuri mai mici.

Exporturile

Deși au revenit în anul 2013 pe un trend pozitiv de creștere, exporturile Republicii Moldova au avansat relativ modest, confruntând o serie de provocări: ce relevă din structura precară a ofertei de bunuri a țării pentru export, evoluția prețurilor mondiale pentru produsele exportate și reducerea cererii din partea unor parteneri comerciali cu o pondere înaltă în export.

Oferta de export a Republicii Moldova. Exporturile Republicii Moldova în anul 2013 au fost reprezentate în mărime de 54,2% de produsele manufacturate nealimentare, 41% de produse agroalimentare, 3,6% de materii brute necomestibile, exclusiv semințele oleaginoase și combustibili și 1,1% de combustibili.

Tabelul 4.7. Structura și evoluția exporturilor pe grupe de produse în anul 2013

Denumirea produsului	Valoarea nominală, mil. USD	Structura, %		Ritmul de creștere, %		Gradul de influență, %	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Total	2399,0	100,0	100,0	-2,5	11,0	-2,5	11,0
Produse agroalimentare	984,5	40,5	41,0	-4,2	12,5	-1,7	5,1
<i>Fruite și legume</i>	292,6	12,9	12,2	-0,3	4,5	0,0	0,6
<i>Băuturi alcoolice și fără alcool</i>	251,6	11,5	10,5	18,8	1,1	1,8	0,1
<i>Semințe și fructe oleaginoase</i>	165,6	4,6	6,9	-45,2	67,6	-3,7	3,1
<i>Uleiuri</i>	44,0	4,2	1,8	15,6	-51,0	0,5	-2,1
Combustibili	26,9	0,7	1,1	-35,5	73,4	-0,4	0,5
Materii brute necomestibile, exclusiv semințele de floarea soarelui și combustibili	87,2	3,1	3,6	-36,0	29,7	-1,7	0,9
Produse manufacturate	1300,4	55,7	54,2	2,5	8,0	1,3	4,5
<i>Îmbrăcăminte și accesorii</i>	260,6	11,8	10,9	-9,0	2,4	-1,1	0,3
<i>Mașini și aparate electrice și părți ale acestora</i>	238,7	8,9	9,9	17,4	23,7	1,3	2,1
<i>Produse farmaceutice</i>	113,3	4,4	4,7	22,1	20,3	0,8	0,9
<i>Mobilă și părți ale acestora</i>	105,9	4,2	4,4	10,0	15,6	0,4	0,7
<i>Fire, țesături și articole textile</i>	78,8	4,3	3,3	17,8	-14,7	0,6	-0,6
<i>Articole prelucrate din metal</i>	54,4	1,3	2,3	-5,0	89,2	-0,1	1,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Producția joasă a **produselor agroalimentare** din anul 2012 s-a reflectat printr-un ritm redus de creștere al exporturilor acestor produse în prima jumătate a anului 2013, care au sporit cu circa 1,5%. Totodată, anul agricol bun și obținerea noii recolte au permis o accelerare a acestora în a doua jumătate a anului, înregistrând o creștere de 12,5%, valoarea exporturilor produselor agroalimentare constituind 984,5 mil. USD. O creștere accentuată au marcat exporturile de cereale și semințe de floarea soarelui, a căror contribuție la creșterea exporturilor a fost de 7%, iar la formarea sa de 12,7%.

Pe de altă parte, o serie de alte produse de origine alimentară, în special, drept consecință tensionării relațiilor economice cu Federația Rusă, au înregistrat o creștere foarte redusă – fructele și legumele (0,6%) și băuturile (0,7).

În pofida embargoului impus de către Federația Rusă vinurilor moldovenești în luna septembrie a anului 2013, care a cauzat o reducere a valorii și volumului anual exportat spre această destinație cu 15%, comparativ cu anul 2012, exportul acestui produs de către Republica Moldova spre toate destinațiile a fost în creștere. În 2013, Republica Moldova a exportat 12,32 mil. dal de vin, în valoare de 148,5 mil. USD, în creștere cu 1% și, respectiv, 4,2% față de anul precedent. În același timp, ponderea acestui produs în structura exporturilor s-a redus cu 0,4 p.p., comparativ cu anul 2012, reprezentând 6.2%.

Piața țărilor CSI rămâne a fi predominantă pentru desfacerea vinurilor moldovenești, totodată în ultimii 2 ani aceasta a fost în continuă descreștere. Principalele 10 destinații către care a fost livrat acest produs au fost: Belarus, Federația Rusă, Kazahstan, Ucraina, Georgia, Polonia, Republica Cehă, România, China și Slovacia.

Tabelul 4.8. Structura geografică a exporturilor de vin ale Republicii Moldova

Grupul de țări	Structura valorică			Structura cantitativă		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Tarile CSI	76,2	74,8	69,9	81,4	77,2	71,5
Tarile Uniunii Europene	15,6	14,7	18,6	12,1	13,3	15,8
Alte tari	8,2	10,5	11,5	6,5	9,6	12,7

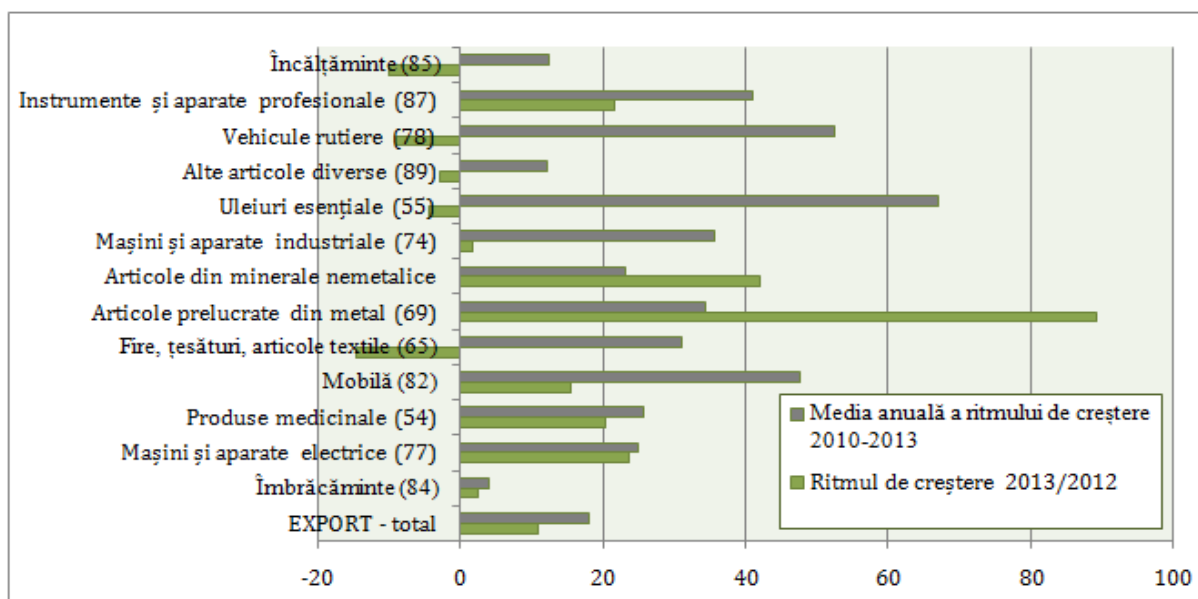
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

O scădere drastică în anul 2013 au avut-o exporturile de uleiuri de floarea soarelui cu circa 48,4%, subiect menționat deja în edițiile anterioare ale publicației TEM. Este îngrijorător faptul că Republica Moldova și-a redus semnificativ exportul acestui produs, livrând în schimb semințe de floarea soarelui țărilor, care dețin cote majore pe piața mondială a uleiurilor de floarea soarelui, de ex. Ucraina și Turcia. În același timp, în anul 2012 uleiurile din semințe de floarea soarelui exportate de către RM asigurau în jur de 3,7% din exportul total al RM și 0,7% din exportul mondial de ulei de floarea soarelui, iar valoarea unitară a unui kg de acest produs, conform datelor anului 2013, depășește de două ori valoarea unitară a semințelor de floarea soarelui exportate.

Evoluțiile modeste ale exporturilor de uleiuri au fost cauzate de reducerea capacităților de producție autohtonă, volumul producției industriale fiind în scădere în anul 2013 comparativ cu anul precedent cu 72,6%.

Produsele manufacturate, exclusiv cele alimentare, în pofida faptului că și-au redus cota, comparativ cu anul 2012, dețin mai mult de jumătate din exporturi. Totodată, structura acestora determină un grad înalt de vulnerabilitate al exporturilor față de evoluțiile produse pe piețele externe.

O componentă impunătoare a acestora este formată din reexporturile, destinate preponderent piețelor principalilor parteneri comerciali estici a căror cerere externă s-a contractat în anul 2013 în condițiile temperării ritmurilor de creștere economică. Ca urmare, Republica Moldova a înregistrat o reducere sau o temperare pentru unele din aceste produse, de exemplu: produsele medicinale, mașini și aparate industriale, vehicule rutiere ș.a. La fel, în ultimii ani o creștere temperată sau chiar o reducere au avut și o serie de produse, care fac obiectul contractelor de prelucrare în Lohn – mobila, îmbrăcămintea, încălțăminte.

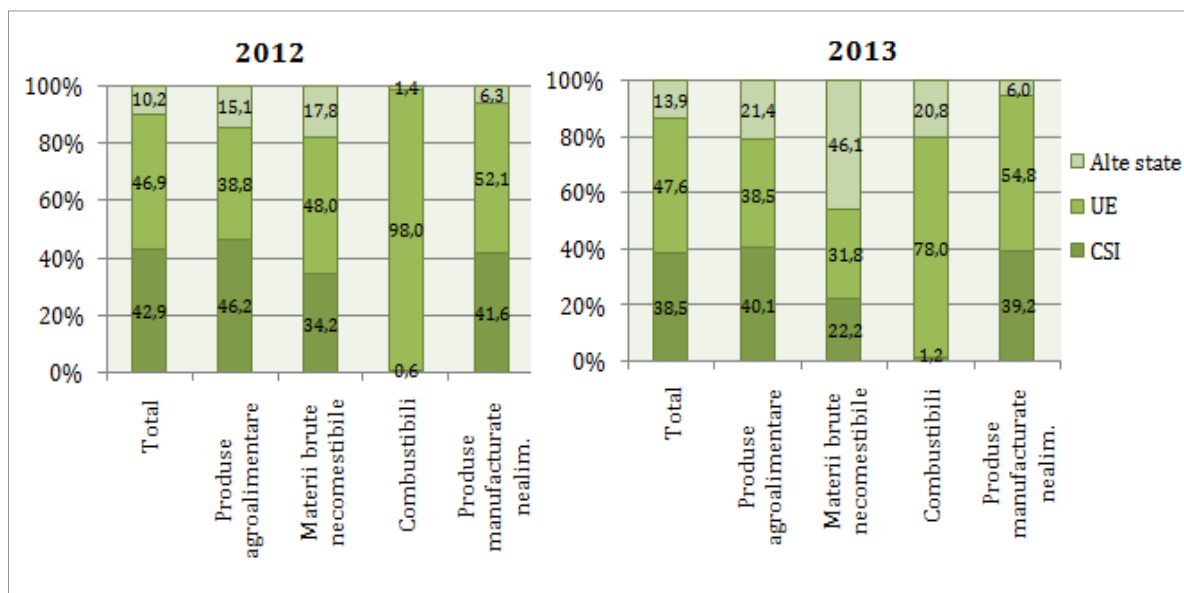
Figura 4.10. Dinamica exporturilor principalelor produse manufacturate nealimentare

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Notă: Graficul include produsele manufacturate nealimentare, care în anul 2013 dețineau o pondere mai mare de 1% și în ansamblu reprezentau 48,1% din exportul total al acestei categorii de produse.

În pofida tendințelor sus-menționate, o dinamică înaltă au marcat exporturile de articole prelucrate din metal și articole din minerale metalifere, a căror pondere în total exporturi a sporit cu 1,4 p.p.

În această ordine de idei, urmează a fi menționat că a sporit și exportul de minereuri metalifere și deșeuri din metale cu 76,2%, ceea ce a contribuit cu 35,4% la sporirea exportului de materiale brute necomestibile (exclusiv combustibilii și semințele oleaginoase).

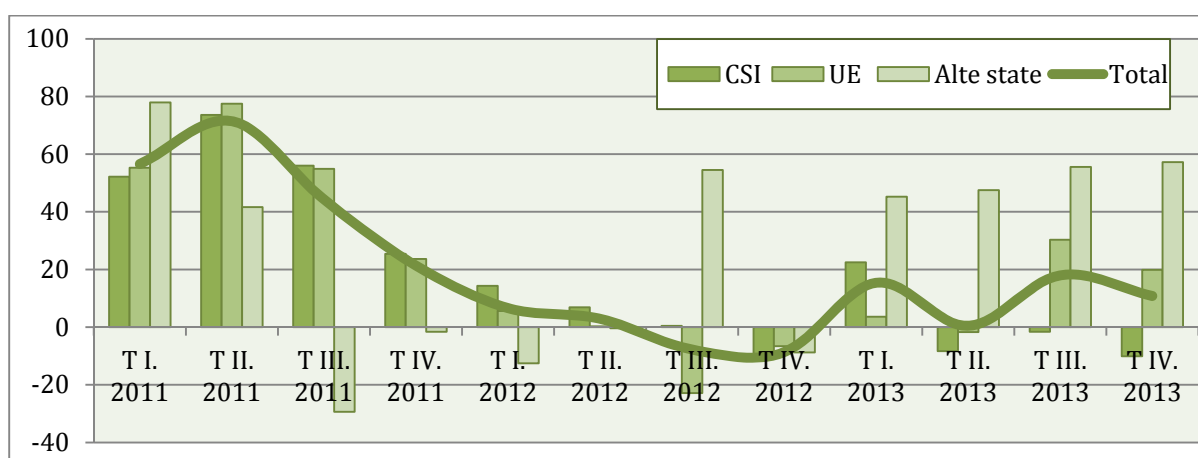

Figura 4.11. Structura produselor exportate conform principalelor destinații geografice de export

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Destinația geografică a exporturilor. În anul 2013 structura geografică a exporturilor a cunoscut modificări oarecum surprinzătoare.

Contribuția cea mai mare asupra creșterii au avut-o exporturile în UE (5,9%), care au accelerat, cu precădere, în a doua jumătate a anului, depășind cu 30% și, aproximativ 20% nivelul exporturilor marcate în trimestrul III și IV ale anului 2012. Astfel la sfârșitul anului 2013, valoarea exporturilor spre UE, a constituit 1140,9 mild. USD, în creștere cu 12,5%, față de anul 2012. Totodată, această creștere este una modestă, ținând cont de reducerea cu 6,4% a exporturilor în anul 2012, comparativ cu 2011. În 2013, tendința de ascensiune au reluat-o livrările spre câteva dintre principalele piețe de pe această destinație care în anul precedent au fost în scădere – România (15,8%), Regatul Unit al Marii Britanii (9,3%), Polonia (15,1%), Germania (61,2%). Creșterea a fost asigurată, preponderent, de sporirea livrărilor de produse vegetale – cereale de 2,6 ori, semințele de floarea soarelui cu 42,6%; mașini, aparate și echipamente electrice cu 26%; produse alimentare și băuturi – sucuri de fructe (inclusiv must de struguri) și sucuri de legume, nefermentate, fără adaos de alcool – 64,7%; vin și must de struguri cu 32% ș.a. În același timp au continuat să scadă exporturile către Italia¹ cu 8,4%, fiind în descreștere și livrările către alte state cum ar fi Bulgaria, Olanda, Belgia, Spania, Ungaria ș.a.

Figura 4.12. Evoluția exporturilor pe destinații geografice, ritmul de creștere f.a.p. 2011-2013

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Cea mai dinamică evoluție în anul 2013 au avut-o însă exporturile **în alte state decât Uniunea Europeană și țările CSI**, care au fost în creștere cu 52%, comparativ cu anul 2012, contribuind, astfel, la creșterea exporturilor cu 5,3%. Exportul către aceste destinații a cifrat în perioada de referință 334 mil. USD. În special au sporit exporturile către Turcia de 2,3 ori, care a intrat în topul primelor cinci piețe de destinație a exporturilor moldovenești, către Elveția de 9,3 ori, Noua Zeelandă cu 21,4%, Georgia cu 52,4%. Pe categorii de produse, creșterea a fost asigurată, în mare parte, de sporirea exporturilor de deșeuri și resturi din fontă, fier sau de oțel (Turcia), semințe de floarea soarelui (Turcia, Elveția), grâu, orz, porumb (Elveția Noua Zeelandă), semințe de floarea soarelui (Elveția), vin de struguri, medicamente (Georgia) ș.a.

Contrar tendințelor urmate de exporturile moldovenești pe piețele sus-menționate, acestea au avut o tendință generală de scădere **către țările spațiului CSI**, începând cu trimestrul II 2013. Astfel, la finele anului 2013, valoarea acestora a cifrat 924 mil. USD, în scădere cu 0,4%, comparativ cu anul 2012. Tendința a fost determinată, preponderent de decelerarea exporturilor către Federația Rusă și Kazahstan cu 3,5% și, corespunzător, 22%. Pe grupe de produse, scăderea a fost determinată atât de contractarea livrărilor de diverse produse agroalimentare și manufacturate nealimentare, cauza principală fiind embargoul impus de către Federația Rusă în toamna anului 2013 pentru băuturi și unele produse de origine vegetală, dar și de contractarea economiei rusești. În același timp, au sporit exporturile către Ucraina, în pofida

¹ În 2013 s-au redus cu 43,7% volumul uleiului din semințe de floarea soarelui exportat către Italia, ceea ce reprezintă 17,9 mii tone în valoare de 27,7 mil. USD.

declinului economic în care țara s-a aflat timp de 5 luni, începând cu trimestrul doi al anului 2012, precum și în Belarus.

Ca urmare evoluțiilor produse, structura exporturilor s-a modificat în defavoarea țărilor CSI (-4,4 p.p.), sporind în schimb cota livrărilor către UE (+0,7%) și alte state (+3,7%), acestea fiind repartizate conform următoarelor proporții: 38,5%, 47,6% și, respectiv, 13,9%.

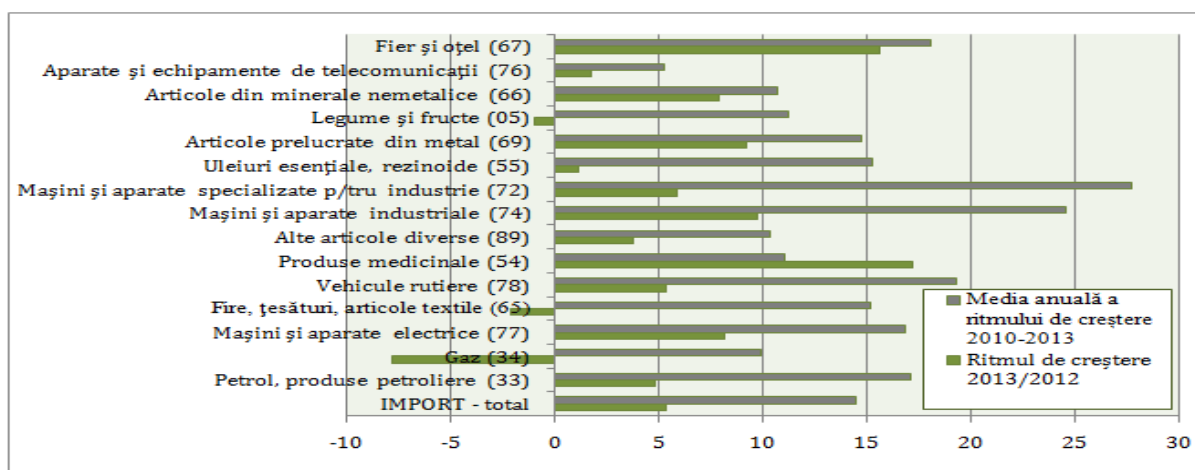
În acest context, necesită a fi menționat că în anul 2013 s-a redus cu 4 p.p. cota exporturilor către principala piață de desfacere – Federația Rusă ceea ce a contribuit la reducerea gradului de concentrare a exporturilor moldovenești din punct de vedere geografic. Indicele de concentrare geografică Herfindal Hirschman în spațiul CSI s-a redus cu 3 p., iar în UE-28 cu 0,1 p., constituind 0,57 și, respectiv, 0,29. Astfel, exporturile către principalele două piețe de desfacere Federația Rusă și România au format 43,5%, iar către top trei piețe, inclusiv Italia – 51,2%, în anul 2012 acestea deținând 46,8% și, corespunzător, 56,2% din total exporturi.

Importurile

În anul 2013, importurile au constituit circa 5,2 mild. USD, depășind cu 279,9 mil. USD nivelul anului precedent.

Contribuția cea mai mare asupra creșterii importurilor au avut-o produsele manufacturate care au sporit cu 6,2%. În același timp, ținând cont de scăderea înregistrată în anul precedent, evoluția acestora poate fi apreciată relativ modest. Același situație se atestă și în cazul materiilor brute necomestibile (exclusiv semințele de floarea soarelui și combustibili), care au sporit cu 8,3%, pe fondul unei descreșteri de 6% în anul 2012, comparativ cu 2011.

Urmare anului agricol favorabil, au temperat și importurile de produse agroalimentare, comparativ cu anul 2012 cu 3,1 p.p. Importul fructelor, legumelor și al produselor de morărit, în special făina de grâu au fost chiar în scădere cu 2,5 p.p., 3,9 p.p. și, corespunzător, 13,2%. Totodată, trebuie de menționat că ponderea produselor agroalimentare în structura importurilor a rămas nemodificată.

Figura 4.13. Dinamica principalelor produse importate

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Notă: Graficul include produsele care în anul 2013 dețineau o pondere mai mare de 2% și reprezentau 65,4% din importul total al Republicii Moldova.

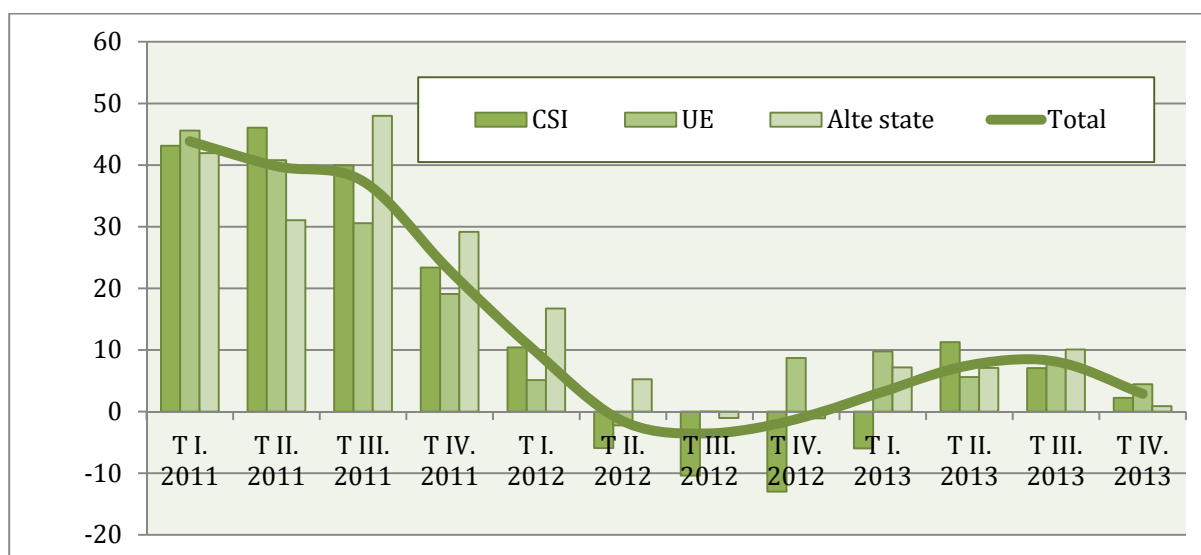
Combustibilii –componentă ce deține o pondere semnificativă în importurile moldovenești au avut, la fel o evoluție temperată, importurile de gaz fiind chiar în descreștere cu 7,8%, comparativ cu anul 2012. Volumul importului de gaz natural s-a redus cu 5,9%, iar în expresie valorică cu 9,3%. Trebuie de menționat că conform datelor, Agenției Naționale pentru

Reglementare în Energetică, volumul gazelor naturale livrat consumatorilor în anul 2013, la fel s-a redus cu 4,5%, constituind 945,3 mil m³.

Tabelul 4.9. Structura și evoluția importurilor pe grupe de produse în anul 2013

Denumirea produsului	Valoarea mil. USD	Structura,%		Ritmul de creștere,%		Gradul de influență,%	
		2012	2013	2012	2013	2012	2013
Total	5492,7	100,0	100,0	0,4	5,4	0,4	5,4
Produse agroalimentare	755,4	13,8	13,8	8,1	5,0	1,0	0,7
<i>Fruite și legume</i>	126,1	2,4	2,3	-3,5	-1,0	-0,1	0,0
<i>Cereale</i>	81,9	1,6	1,5	7,6	-1,5	0,1	0,0
Materii brute necomestibile, exclusiv semințele de floarea soarelui și combustibili	97,4	1,7	1,8	-6,0	8,3	-0,1	0,1
Combustibili	1235,4	23,0	22,5	2,8	3,1	0,6	0,7
<i>Petrol</i>	649,1	11,9	11,8	-2,8	4,8	-0,3	0,6
<i>Gaz</i>	457,8	9,5	8,3	8,4	-7,8	0,7	-0,7
<i>Energie</i>	100,3	1,1	1,8	40,0	75,8	0,3	0,8
Produse manufacturate	3404,6	61,5	62,0	-1,8	6,2	-1,1	3,8
<i>Mașini și aparate electrice</i>	347,5	6,2	6,3	-0,3	8,2	0,0	0,5
<i>Fire, țesături, articole textile necuprinse în altă parte și produse conexe</i>	276,5	5,4	5,0	-0,1	-2,1	0,0	-0,1
<i>Medicamente</i>	260,7	4,3	4,7	2,3	17,2	0,1	0,7
<i>Vehicule</i>	256,3	4,7	4,7	-16,3	5,3	-0,9	0,2
<i>Mașini și aparate industriale</i>	172,6	3,0	3,1	-6,3	9,7	-0,2	0,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Figura 4.14. Evoluția importurilor pe destinații geografice, ritmul de creștere f.p.s.a.p. 2011-2013

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

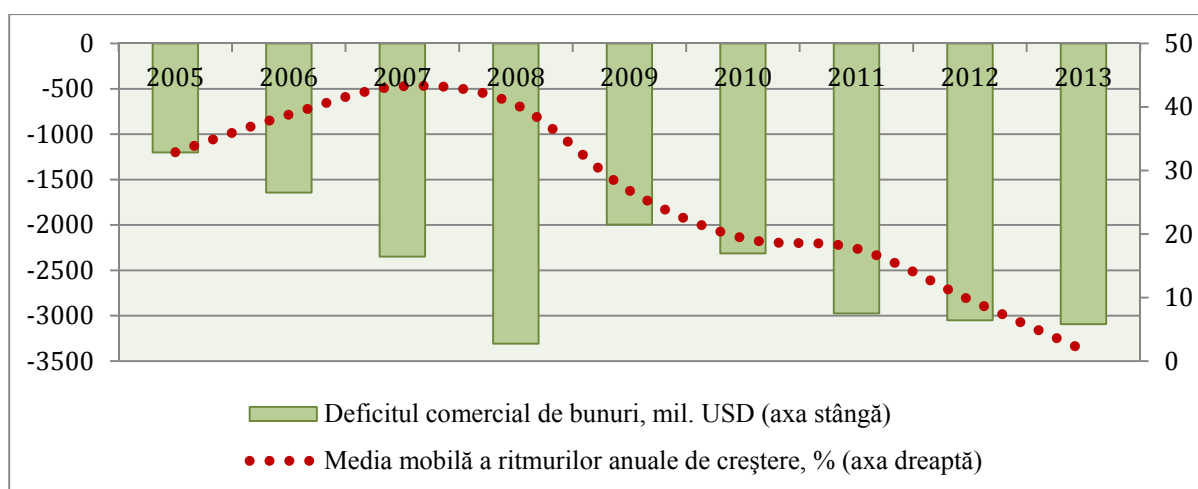
Luând în considerație proveniența produselor importate în Republica Moldova, cea mai mare creștere în 2013 au marcat importurile din Uniunea Europeană. Acestea au sporit cu 6,6%, constituind 2472,8 mil. USD. La fel o contribuție importantă la creșterea importurilor au avut-o și livrările efectuate din alte state decât Uniunea Europeană și țările CSI, care au depășit cu 6,2%

nivelul anului 2012, cifrând 1348 USD. Ritmurile de creștere ale importurilor dinspre aceste două grupe mari de țări, au asigurat o avansare în structura importurilor de la 44,5% la 45% a țărilor Uniunii Europene și de la 24,3% la 24,6% a grupului altor state. Astfel, în ansamblu, acestea au format 69,6% din valoarea totală a importurilor.

Importurile din țările CSI, au avut, însă evoluție foarte modestă, sporind doar cu 3% comparativ cu anul 2012, în timp ce în anul precedent acestea au fost în descreștere cu 5,2%. Influența negativă a fost determinată, preponderent de scăderea importurilor de gaz cu 7,6% și de petrol cu 12%, aceste două categorii tarifare, reprezentând 37% din valoarea totală a importurilor provenite dinspre această destinație.

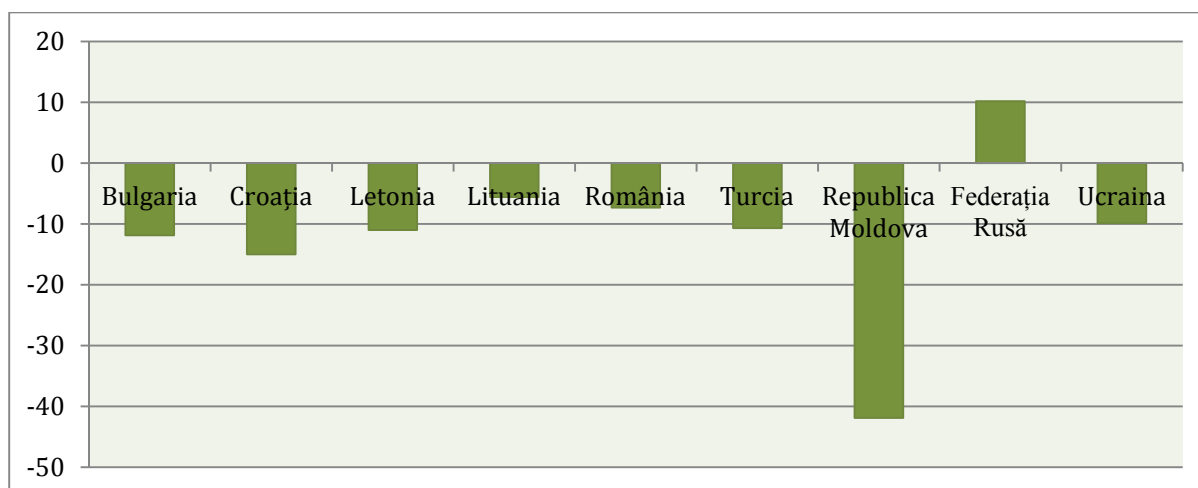
Balanța comercială

Înregistrând o creștere avansată în deceniul precedent, criza economică din 2009 a fost urmată de o turnură, oarecum pozitivă, sporirea deficitului balanței comerciale cu bunuri marcând o tendință generală de temperare, în special vizibilă pe curba mediei mobile a acesteia la 5 ani.

Figura 4.15. Evoluția balanței comerciale cu bunuri 2005-2013

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

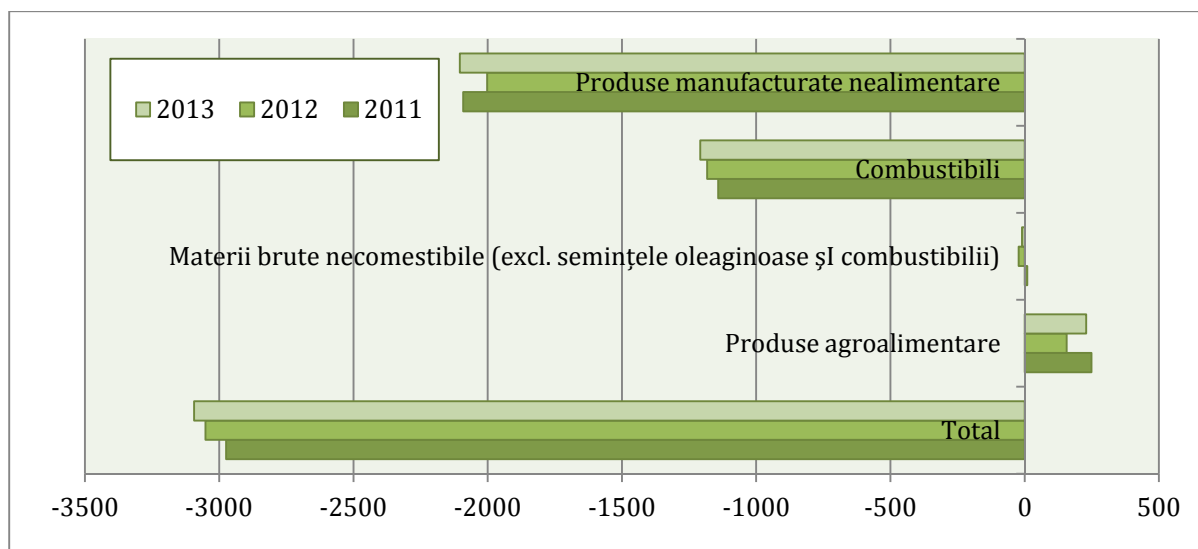
Figura 4.16. Balanța comercială raportată la PIB a Republicii Moldova, comparativ cu țările din regiunea Europei Centrale de Est și din spațiul CSI (2012)

Sursa: Conform datelor FMI și OMC.

În anul 2012 deficitul a fost în creștere cu doar 2,6% față de anul precedent, iar în 2013, temperând la 1,4%. În aceste condiții se reduce presiunea plăților efectuate pentru procurarea

bunurilor din exterior asupra PIB, totodată, conform datelor anului precedent, acest indicator este cu mult peste nivelul altor țări din regiune.

Deficitul comercial al balanței cu bunuri în Republica Moldova este format preponderent din soldul negativ al balanței combustibililor și al diverselor produse manufacturate, care în anul 2013 au constituit 1,2 mild. USD și, corespunzător, 2,1 mild. USD în creștere cu 2,2% în cazul primelor și cu 5,1% în cazul produselor manufacturate. Principalele 5 produse care au avut cea mai mare contribuție la formarea deficitului comercial au fost petrolul, gazul, diverse vehicule rutiere, firele, țesăturile și articolele textile (categorisite la poziția 65 a Clasificatorului Standard de Comerț Internațional) și medicamentele.

Figura 4.17. Deficitul comercial pe categorii de produse, mil. USD

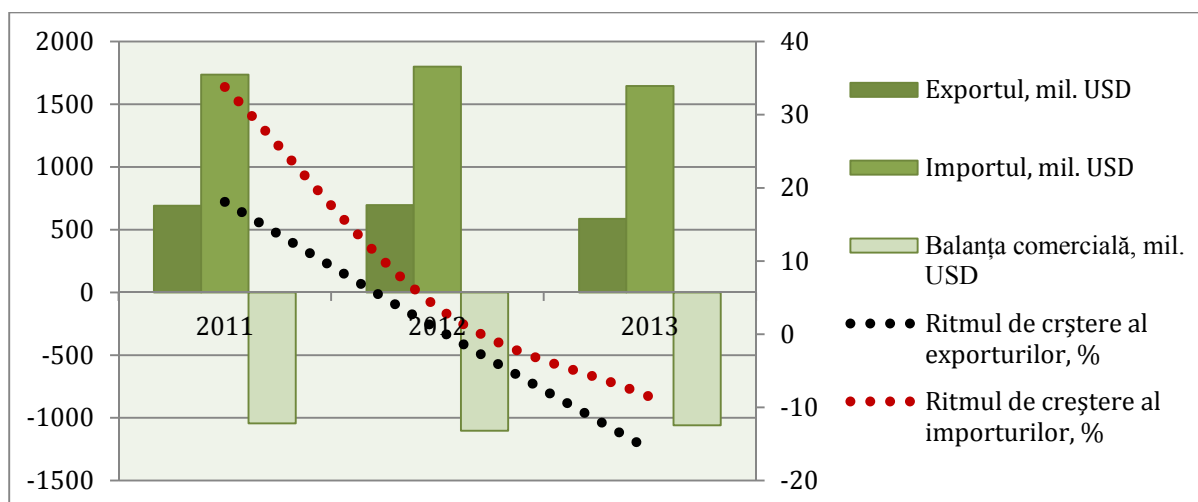
Sursa: Conform datelor FMI și OMC.

În aceeași ordine de idei menționăm că, o contribuție pozitivă în sensul compensării efectelor negative ce au avut loc în balanța acestor produse au avut-o produsele agroalimentare, cu precădere, fructele și legumele, băuturile, semințele oleaginoase, cerealele, uleiurile, dar și unele produse nealimentare cum ar fi îmbrăcămintea, încălțămintea, minereuri metalifere și deșeuri de metale, mobila ș.a.

Comerțul exterior în regiunea din partea stângă a Nistrului

În timp ce Republica Moldova, din partea dreaptă a râului Nistrului, a reușit să revină pe o traiectorie pozitivă de creștere, regiunea din partea stângă a Nistrului în anul 2013 a înregistrat o evoluție negativă în ceea ce privește relațiile comerciale externe. Atât exporturile cât și importurile au fost în scădere, înregistrând valori inferioare cu 15,8% și, respectiv, cu 8,6% nivelului atestat în anul 2012.

Performanța slabă a comerțului exterior și, în special, a exporturilor, sunt, predominant, o reflecție a situației precare în sectorul de producere, unele sectoare de bază: energetic și industria siderurgică, fiind în scădere cu 26% și, corespunzător, 51,5% față de anul precedent. Acestea au reprezentat în anul 2013 – 50,7% din producția totală industrială. Reducerea livrărilor de combustibili și produse energetice și de metale și produse din metale pe piețele externe au influențat scăderea exporturilor cu 7,2% și, corespunzător, 16,3%, ponderea acestora în structura exporturilor reducându-se de la 27,8% la 24,5% și de la 32,8% la 19,5%.

Figura 4.18. Comerțul exterior al Regiunii din partea stângă a Nistrului, 2011-2013
Sursa: Conform datelor Comitetului de stat al regiunii din partea stângă a Nistrului.

În acest context, urmează a fi menționat că s-au redus cel mai mult exporturile către țările CSI, principala piață de desfacere pentru aceste produse.

Reducerea mai accentuată a exporturilor spre această destinație – (-) 17,7% au determinat și o diminuare a cotei deținute de acest bloc în structura exporturilor regiunii, de la 67,9% la 66,4%. Exporturile către alte țări s-au redus în ansamblu cu 11,8%.

Reducerea cu 8,6% a importurilor a fost determinată de contractarea livrărilor de combustibili (17,9%) și metale și produse din acestea (27,3%) din țările CSI. Astfel, importurile dinspre statele menționate s-au redus cu 13,7%.

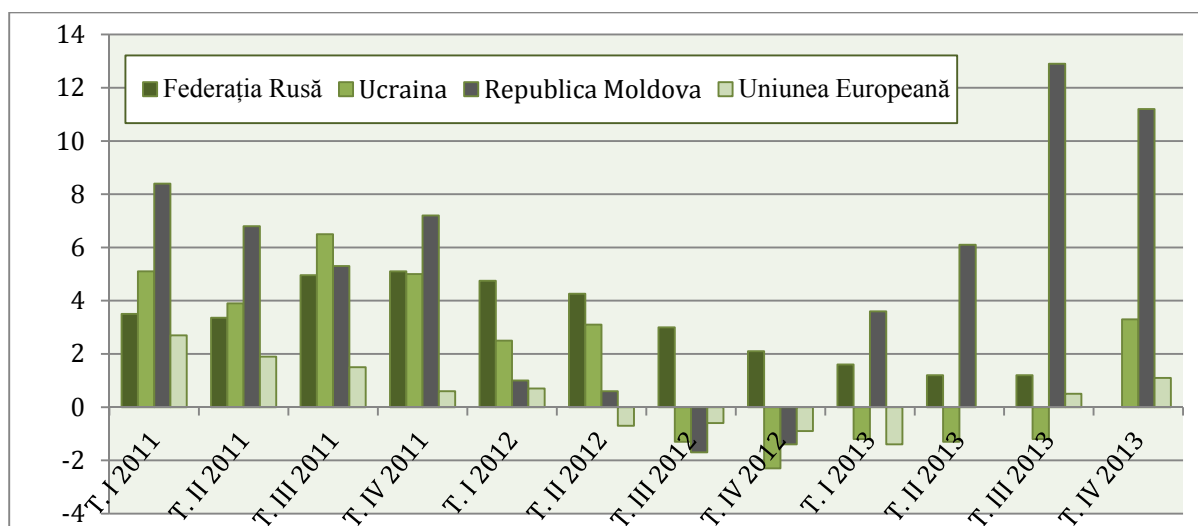
În contextul tendințelor produse în comerțul exterior al regiunii din partea stângă a Nistrului pe parcursul anului 2013, valoarea exporturilor la finele anului a constituit 586,6 mil. USD, iar cea a importurilor 1645,9 mil. USD. Declinul exporturilor a determinat o reducere continuă a gradului de acoperire al importurilor prin exporturi de la 39,8% în anul 2011 și 38,7% în 2012 la 35,6% în anul 2013.

Tendințe și politici în principalele țări-parteneri economici ai Republicii Moldova

Anul 2013 a fost un an plin de incertitudini economice pentru multe țări din întreaga lume, inclusiv partenerii economici din est ai Republicii Moldova. Federația Rusă, în anul 2013 a continuat tendința de temperare din anul 2012. Ucraina, în pofida evenimentelor politice produse la finele anului, abia în ultimul trimestru a reușit să revină pe o traiectorie pozitivă de creștere. Ritmul anual de creștere în T IV a fost de 3,3%, astfel la finele anului creșterea economică a constituit 0%, comparativ cu anul 2012.

Cu toate acestea, în țările Europei Occidentale activitatea economică s-a îmbunătățit ușor pe parcursul anului, fiind preponderent susținută de consolidarea cererii externe, susținând, la rândul său activitatea economică din regiune, în special în țările Europei Centrale și de Est, datorită relațiilor comerciale intense.

Conform estimărilor FMI din ianuarie 2014, economia mondială a sporit în anul 2013 sub nivelul așteptărilor, totodată acestea sunt mai optimiste în ceea ce privește evoluțiile anului 2014.

Figura 4.19. Creșterea economică a Republicii Moldova în profil regional

Sursa: Conform datelor oficiilor naționale de statistică ale UE, Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova.

Tabelul 4.10. Tendințe de dezvoltare ai principalilor parteneri economici ai Republicii Moldova (% f.p.s.a.p.)

Indicatorul/Țara	Perioada	SUA	UE-28	România	Federația Rusă	Ucraina
PIB	T. III 2012	3,1	-0,6	-0,6	3,8	-1,3
	T. IV 2012	2,0	-0,9	0,8	1,7	-2,3
	T. III 2013	2,0	0,5	4,2 ¹	0,6	-1,2
	T. IV 2013	2,5	1,1	5,2 ¹	-	3,3
Rata șomajului	T. III 2012	8,0	10,6	7,1	5,3	8,0 ²
	T. IV 2012	7,8	10,8	7,0	-	8,1 ²
	T. III 2013	7,2	10,9	7,3	5,2	7,6 ²
	T. IV 2013	7,0	10,8	7,3	5,5	-
IPC	Oct. 2012	102,2	102,7	105,0	106,5	100,0
	Noi. 2012	101,8	102,4	104,4	106,5	99,8
	Dec. 2012	101,7	102,4	104,6	106,5	99,8
	Oct. 2013	101,0	100,9	101,2	106,3	99,8
	Noi. 2013	101,2	101,0	101,3	106,5	100,2
	Dec. 2013	101,5	101,0	101,3	106,5	100,5
Exportul de bunuri	T. III 2012	1,1	-8,1	-14,3	-3,5	0,2
	T. IV 2012	2,8	-1,7	-4,3	-3,2	-4,3
	T. III 2013	2,8	6,3	21,6	3,5	-9,1
	T. IV 2013 ³	3,8	6,3	18,9	-0,4	-3,8
Importul de bunuri	T. III 2012	0,0	-9,9	-12,4	2,5	1,2
	T. IV 2012	0,7	-2,4	-6,5	2,8	-3,2
	T. III 2013	1,9	3,0	11,1	0,0	-1,7
	T. IV 2013 ³	1,1	3,5	9,8	1,4	-7,1

Sursa: Conform datelor OECD, Eurostat și oficiilor naționale de statistică ale Federației Ruse și Ucrainei.

Nota: 1 – Date preliminare;

2 – Date prezentate pentru perioada de la începutul anului;

3 – Calculele efectuate în baza datelor lunare privind comerțul internațional ale OMC.

Statele Unite ale Americii

Anul 2013 pentru SUA a fost marcat de o instabilitate economică, resimțindu-se un grad sporit de neîncredere al comunității de afaceri față de guvernul american, inclusiv ca răspuns, înăsprirea politicii fiscale pentru anul de referință.

În același timp, în pofida unei temperări a economiei americane în primele trei trimestre, comparativ cu perioada similară a anului precedent, aceasta pare să-și revină. În trimestrul IV, sub influența pozitivă a investițiilor efectuate în economie și a restabilirii cererii atât externe, cât și interne economia americană a înregistrat o creștere anuală de 2,5%, devansând cu 0,5 p.p. nivelul perioadei similare a anului 2012.

Temperarea consumului final și a formării brute de capital, resimțită pe parcursul anului 2013, comparativ cu anul precedent, și-au regăsit reflectarea în ritmul moderat de creștere al comerțului cu bunuri și servicii. Astfel, exportul a fost în creștere cu 2,7%, iar importul cu 1,4%, moderându-se cu 0,8 p.p., comparativ cu anul 2012.

La fel pe parcursul anului a avut loc și o temperare a prețurilor de consum, conform datelor, OECD, rata anuală a inflației constituind 1,6%, în scădere cu 0,6 p.p. și, respectiv, 1,7 p.p. comparativ cu anii 2012 și 2011.

O tendință de descreștere comparativ cu anul precedent a avut-o și rata șomajului, care a constituit 7,4%, în scădere cu 0,7 p.p. față de anul 2012, însă acest indicator relevă, mai cu seamă o notă de optimism privind situația economică și socială din țară.

Uniunea Europeană

Datele Eurostat pentru anul 2013, indică asupra unei reveniri treptate a economiei Uniunii Europene, începând cu a doua jumătate a anului, însă creșterea este una neuniformă în profil geografic. În timp ce unele țări urmează o recuperare sigură, altele întârzie să resimtă o îmbunătățire a principalilor indicatori macroeconomici. Astfel, datele pentru anul 2013, reflectă o creștere economică de 0,1% în UE-28 și o scădere cu 0,5% pentru Zona Euro, mai multe țări urmând tendința de recesiune – Cipru, Grecia, Italia, Finlanda, Portugalia, Slovenia, Croația, Cehia.

Unul dintre factorii ce a impulsionat creșterea economică în UE a fost restabilirea cererii externe, exporturile de bunuri și servicii contribuind cu 1,3% la creșterea de 1,1% a PIB în ultimul trimestru al anului, calculate conform seriei de date ajustate sezonier. Începând cu trimestrul IV au revenit pe o curbă de creștere și formarea brută de capital, totodată cererea internă rămâne a fi slabă, determinând o creștere moderată a importurilor.

Ca și în SUA, prețurile de consum în UE au urmat o tendință de temperare, rata anuală a inflației în ultimul trimestru atingând nivelul de 0,9%-1,0%. Astfel, în 2013, rata medie anuală a inflației a constituit 1,5%, în scădere cu 1,1 p.p. față de anul precedent.

Rata șomajului în UE-28 a fost de 10,7% în decembrie 2013, în scădere cu 0,1 p.p. față de noiembrie 2013, totodată situația pe piața muncii devine mult mai pesimistă, ținând cont de evoluțiile, care s-au produs comparativ cu anii precedenți. În anul 2013, rata șomajului în UE-28 a sporit cu 0,4 p.p., comparativ cu 2012, decalajul fiind și mai mare față de anul 2011, în care indicatorul a constituit 9,7%. O înrăutățire a ratei de ocupare a populației active în anul 2013 a avut loc în paisprezece state membre, inclusiv Cipru, Grecia, Olanda și Italia ș.a.

România

Prognozele autorităților Române și ale organizațiilor internaționale sunt optimiste în ceea ce privește creșterea economică a țării în anul 2014, anticipându-se o mai mare absorbție a fondurilor europene și o majorare a creditelor acordate sectorului privat. Prognozele optimiste

sunt susținute și de rezultatele anului 2013, România înregistrând cea mai mare creștere economică printre țările membre ale Uniunii Europene. În trimestrul patru al anului 2013, România a avut o creștere economică de 1,7% față de trimestrul precedent și de 5,1% față de aceeași perioadă a anului 2012. Totodată, situație atestată și în cazul Republicii Moldova, creșterea înaltă a fost impulsionată, preponderent de sporirea cu 33,8% a valorii adăugate în agricultură în ultimul trimestru, comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Creșterea prețurilor de consum a temperat pe parcursul anului, inflația medie anuală constituind 3,2%, în scădere cu 0,2 p.p., comparativ cu anul 2012. Concomitent, ca și Estonia, România a înregistrat cea mai mare creștere a prețurilor de consum comparativ cu alte state membre.

Producția de bunuri și servicii în 2013 a fost favorizată de o bună creștere a cererii interne, favorabile fiind și condițiile cererii pe piețele externe. Conform datelor Institutului Național de Statistică al României, în 2013 exportul de bunuri a constituit 219,1 mild. lei românești sumă ce echivala cu aproximativ 49,6 mild. euro. Exportul de bunuri al României a fost în creștere cu 9,1% în 2013, fiind susținut în mare parte de sporirea acestora pe piețele extra-comunitare – cu 12,1%. Cât privește importurile, acestea au avut o evoluție mult mai modestă, înregistrând o creștere de 0,2%, atingând nivelul de 244,3 mild lei românești sau aproximativ 55,3 mild. euro. Iar scăderea importurilor din țările terțe uniunii -7,7%, au determinat transformarea balanței comerciale cu bunuri cu aceste state din negativă în pozitivă. În 2013, circa – 69,6% din exporturi și 75,7% din importuri s-au desfășurat cu parteneri din cadrul Uniunii Europene, în același timp

În luna decembrie 2013, rata șomajului calculată în baza seriei de date ajustată sezonier a constituit 7,1%, fiind în scădere cu 0,2 p.p. față de luna anterioară și în creștere cu 0,4 p.p. față de nivelul înregistrat în luna decembrie 2012.

Federația Rusă

În anul 2013, economia rusească și-a continuat tendința de temperare din anii precedenți, astfel în perioada ce a urmat criza anului 2009 ritmurile de creștere ale PIB nu au mai ajuns să atingă nivelul precriză. Conform estimărilor Băncii Centrale a Rusiei stagnarea economiei din anul 2013 nu mai are un caracter de scurtă durată, creșterea economică fiind reevaluată de câteva ori în jos pe parcursul anului. Această situație a fost explicată de oficialitățile țării prin diminuarea cererii mondiale pentru exporturile rusești de materie primă (petrol, gaze, producție metalurgică) pe fondul temperării economiei globale în anul 2013, dar nefiind neglijată conjunctura factorilor externi.

În contextul acestor evoluții, prognozele sunt pesimiste pentru anul 2014. Creșterea economiei se anticipează să se producă mai rapid decât în anul 2013 – estimativ 1,3%, însă ar putea fi mai scăzută decât prognoza oficială de 2,5%. Pe termen mediu, scenariul puțin optimist, ar putea condiționa sporirea decalajului negativ față de creșterea economiei mondiale.

În a doua jumătate a anului, creșterea prețurilor de consum a temperat, rata anuală a inflației în trimestrele III și IV coborând la 6,4%, comparativ cu 7,1% și, respectiv, 7,2% în primele două trimestre. Totodată, acestea au avut o creștere mai dinamică, comparativ cu anul 2012, rata medie anuală a inflației constituind 6,8% în 2013.

Conform datelor Serviciului federal vamal, în anul 2013 valoarea totală a tranzacțiilor comerciale cu bunuri, atât exporturile, cât și importurile, au rămas la nivelul anului 2012, însumând 844,2 mild. USD. Exporturile, care au cifrat 526,4 mil. USD au fost orientate în mărime de 86% către țările din afara spațiului CSI, fiind formate preponderent (74,5% din combustibili). În spațiul CSI, ponderea combustibililor în total exporturi a constituit 47%, în scădere cu 7,2%, comparativ cu anul precedent.

În pofida stagnării economiei rusești, pe parcursul celor patru trimestre rata șomajului a înregistrat o tendință continuă de cădere de la 5,8% în primul trimestru la 5,5% în trimestrul 4. Totodată, indicatorul a rămas nemodificat comparativ cu anul precedent.

Ucraina

Economia Ucrainei continuă să fie constrânsă de politica fiscal-monetară promovată pe parcursul anului 2013. În aceste condiții și în contextul ultimelor evenimente politice, pronosticurile de creștere ale economiei pentru anul 2014 sunt puțin optimiste.

Urmând cinci trimestre de decelerare, în trimestrul III al anului 2013, economia Ucrainei a atins punctul de inflexiune, iar în trimestrul IV al anului aceasta a revenit pe o traiectorie crescătoare, PIB sporind cu 3,3%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Astfel, ritmul creșterii economice anuale a constituit exact 0%. O contribuție importantă obținerii acestor rezultate a avut-o creșterea valorii adăugate în sectorul agricol cu 13,8%, comparativ cu anul 2012. În același timp mai multe sectoare au fost în declin: industria de prelucrare, producția și distribuția energiei electrice, a apei și gazului, construcțiile, plata serviciilor intermediarilor financiari ș.a.

De menționat că, pe forme de consum, în 2013 s-a produs și o scădere drastică a formării brute de capital, comparativ cu anul precedent – (-)20% și a comerțului exterior cu bunuri și servicii. Exporturile de bunuri și servicii s-au diminuat, comparativ cu anul precedent cu 8,8%, iar importurile cu 5,9%. Consumul final, deși, către finele anului a înregistrat o creștere relativ înaltă – 5,6%, în contextul evoluțiilor din economie, în ultimele trei trimestre ritmurile de creștere au temperat treptat.

Această situație a fost determinată atât de factorii interni, cât și externi – evoluțiile economice ale UE și Rusiei; conflictele politice declanșate spre finele anului; refuzul din partea creditorilor internaționali în acordarea finanțărilor convenite ș.a. În aceste condiții au fost înghețate unele programe sociale, s-a redus volumul rezervelor valutare sub nivelul critic. Timp de un an nivelul rezervelor valutare s-a redus cu 25%.

Creșterea medie anuală a prețurilor pentru mărfuri și servicii în Ucraina în 2013 a constituit - 0,3%. Scăderea prețurilor în anul 2013, comparativ cu anul precedent, s-a produs, preponderent, sub influența unei reduceri puternice a prețurilor produselor alimentare cu 2,2%, în special – fructe (12%), legume (11,7%), ouă (4,7%), zahăr (7,7%); îmbrăcăminte și încălțăminte (-3%) ș.a.

Exportul de mărfuri al Ucrainei în anul 2013 a constituit 63312 mil. USD, fiind în scădere cu 8%, comparativ cu 2012. Structura exportului mărfurilor ucrainene rămâne stabilă, fără modificări radicale, baza structurii marfare a exporturilor constituind-o metalele feroase și articole din acestea – 27,7% din volumul total al exportului. Totodată, s-a resimțit o ușoară reducere a ponderii produselor industriei constructoare de mașini cu 2,3 p.p. și industriei chimice – cu 0,4 p.p. Importul de mărfuri în 2013 a constituit 76964 mil. USD, fiind în descreștere cu 9,1%, comparativ cu anul 2012.

Conform datelor Serviciului de Stat al Ucrainei, ianuarie-septembrie 2013, în condițiile creșterii populației active și a celei angajate, a avut loc o reducere a ratei șomajului cu 0,4 p.p., comparativ cu perioada similară a anului 2012, aceasta atingând nivelul de 7,6%.

Capitolul V

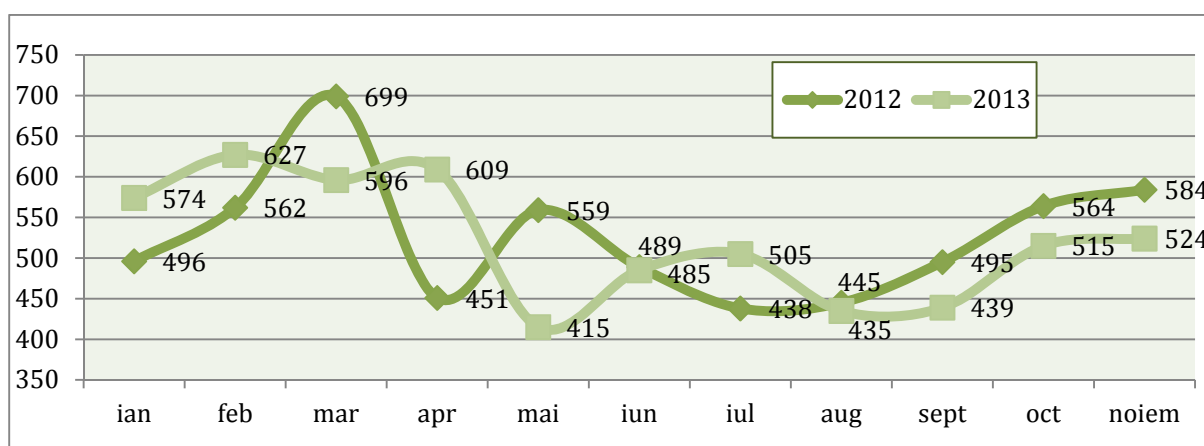
MEDIUL DE AFACERI

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în ianuarie-noiembrie 2013

Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.01.2014 Registrul de stat deținea informații despre 164 566 persoane juridice și întreprinzători individuali.

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat s-a diminuat ne semnificativ în perioada ianuarie-noiembrie 2013, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 98,9%.

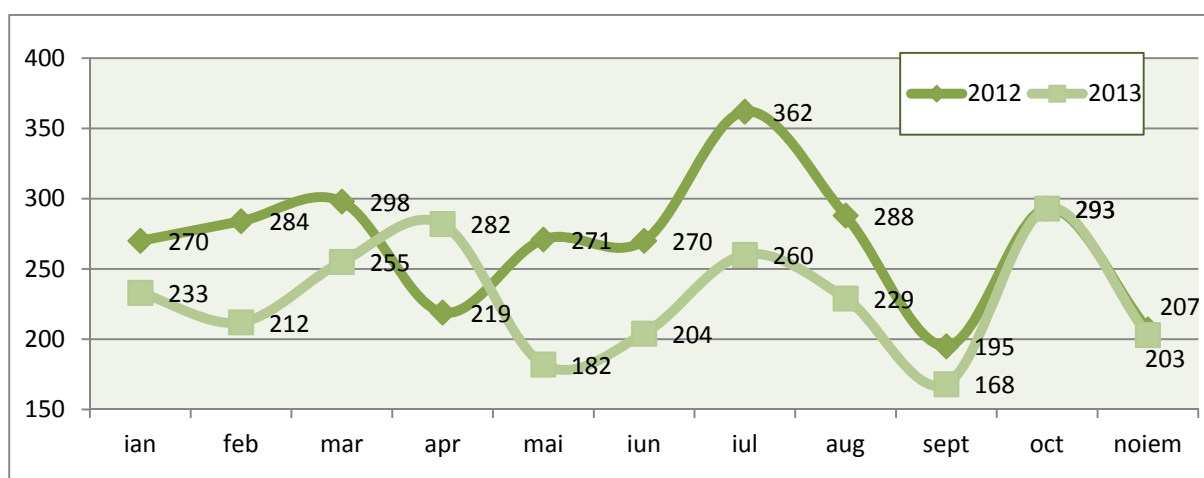
Astfel, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat au fost trecute în perioada ianuarie-noiembrie 2013, 5724 întreprinderi noi.

Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în perioada ianuarie-noiembrie 2012-2013

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat. <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

Numărul întreprinderilor radiate în perioada ianuarie-noiembrie 2013 a constituit 2521 de unități sau cu 14,7% mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent.

Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în perioada ianuarie-noiembrie 2012-2013

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat. <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

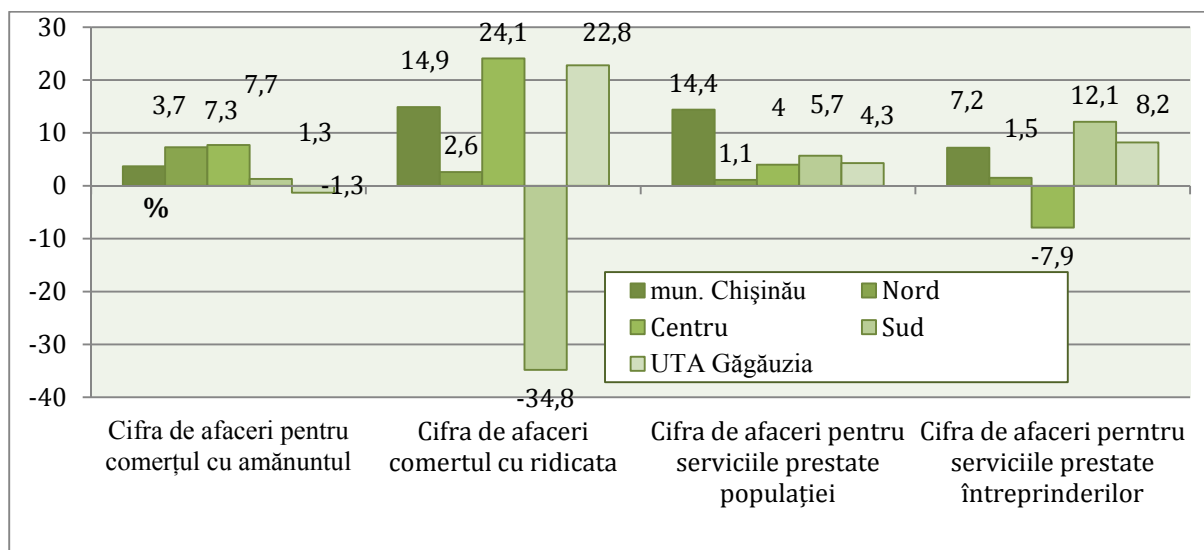
Potrivit datelor privind statistica teritorială a Biroului Național de Statistică în a. 2013 s-a înregistrat o creștere de 4,1% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul¹ față de anul 2012.

În a. 2013, în toate regiunile cu excepția UTA Găgăuzia a fost înregistrată o creștere a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul (o majorare mai mare înregistrându-se în regiunile de Nord și Centru, 7,3%, respectiv 7,7%).

În cazul întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata², în a. 2013 s-a înregistrat o creștere semnificativă a cifrei de afaceri cu 13,8% (în prețuri curente) față de anul 2012. Întreprinderile din regiunea Centru și UTA Găgăuzia au înregistrat o majorare semnificativă a cifrei de afaceri față de anul 2012 (de 24,1%, respectiv 22,8%).

Doar întreprinderile din regiunea Sud au înregistrat o diminuare considerabilă a cifrei de afaceri în domeniul comerțului cu ridicata față de anul 2012 (de 34,8%).

În a. 2013, în regiunea Sud, doar raionul Cantemir a înregistrat o creștere a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata față de perioada precedentă (o majorare cu 7,1%).

Figura 5.3. Evoluția cifrei de afaceri pentru comerț și servicii în a. 2013 în % față de anul 2012 pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În a. 2013, s-a înregistrat o majorare a cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației³ (cu 10,7%) (în prețuri comparabile) față de anul 2012. În această perioadă, întreprinderile din toate regiunile au înregistrat o creștere a cifrei de afaceri, comparativ cu anul 2012.

Cât privește indicele valoric al cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață, prestate în special întreprinderilor⁴, în a. 2013 acesta a înregistrat o creștere cu

¹ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

² Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

³ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate populației, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

⁴ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață, prestate întreprinderilor, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

6,3% (în prețuri curente) față de anul 2012. Doar întreprinderile din regiunea Centru au înregistrat o micșorare a cifrei de afaceri (cu 7,9%).

Boxa 5.1. Moldova în clasamentul Indicelui de libertate economică ("The 2014 Index of Economic Freedom")

În clasamentul libertății economice, Republica Moldova este clasată în anul 2014 pe locul 110. Indicele libertății economice a Moldovei constituie 57,3, cu 1,8 puncte în creștere față de anul precedent.

În corespundere cu clasificarea acestui rating, economia Republicii Moldova este încă „în mare parte neliberă”. La nivel regional, Republica Moldova deține locul al 39-lea din 43 de țări, situându-se sub media globală și regională.

La 6 din 10 indicatori de libertate economică (Libertatea de corupție, Cheltuieli Guvernamentale, Libertatea businessului, Libertatea monetară, Libertatea investițiilor și Libertatea comerțului) situația s-a ameliorat, indicatorii au înregistrat o ușoară creștere. La capitolul Libertatea investițiilor, indicatorul a înregistrat o creștere semnificativă, cu 15 puncte.

La capitolul Libertatea fiscală și Libertatea forței de muncă s-a înregistrat un regres (cu -1,4, respectiv -3,0 puncte).

Pe poziții neschimbate au rămas Drepturile de proprietate (40,0) și Libertatea financiară (50,0).

Clasamentul Indicelui de libertate economică este alcătuit anual de către Fundația Heritage și Wall Street Journal. În a. 2014 la studiu au participat 186 țări. Libertatea economică este evaluată în baza a 10 indicatori, numiți și 10 libertăți economice: 1) Libertatea business-ului; 2) Libertatea comerțului; 3) Libertatea fiscală; 4) Cheltuieli guvernamentale; 5) Libertatea monetară; 6) Libertatea investițiilor; 7) Libertatea financiară; 8) Drepturile de proprietate; 9) Libertatea de corupție; 10) Libertatea forței de muncă.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

În perioada ianuarie-septembrie 2013, în regiunea din partea stângă a Nistrului, 61,1% din organizații și întreprinderi au obținut profit net și, respectiv, 35,4% au înregistrat pierderi (cu excepția întreprinderilor mici, băncilor, organizațiilor bugetare și de asigurări). Dintre organizațiile, care au înregistrat profit net în această perioadă ponderea cea mai mare le revine organizațiilor din comerț și alimentația publică (72,4%). În aspect valoric, la fel ca și în anul precedent, întreprinderile din industrie au înregistrat o pierdere netă mai mare (81,6% din total pierdere netă), cu 25,2% în creștere față de aceeași perioadă a anului precedent.

Tabelul 5.1. Date privind profitul (pierderea) net al organizațiilor din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în perioada ianuarie-septembrie 2013

Genuri de activitate	Numărul organizațiilor care au primit profit net	În % de la numărul total	Numărul organizațiilor cu pierdere netă	În % de la numărul total	Profit net, mii RUB.	Pierdere netă, mii RUB.
A	1	2	3	4	5	6
Total	195	61,1	113	35,4	871242	825926
Industrie	48	59,3	33	40,7	297477	674493
Agricultură	20	66,7	10	33,3	74388	12759
Transport	17	63	10	37	29235	49661
Comunicații	2	22,2	7	77,8	14729	1842
Construcții	9	52,9	8	47,1	9007	11286
Comerț și alimentație publică	71	72,4	25	25,5	415441	20726

Tabelul 5.1 - continuare

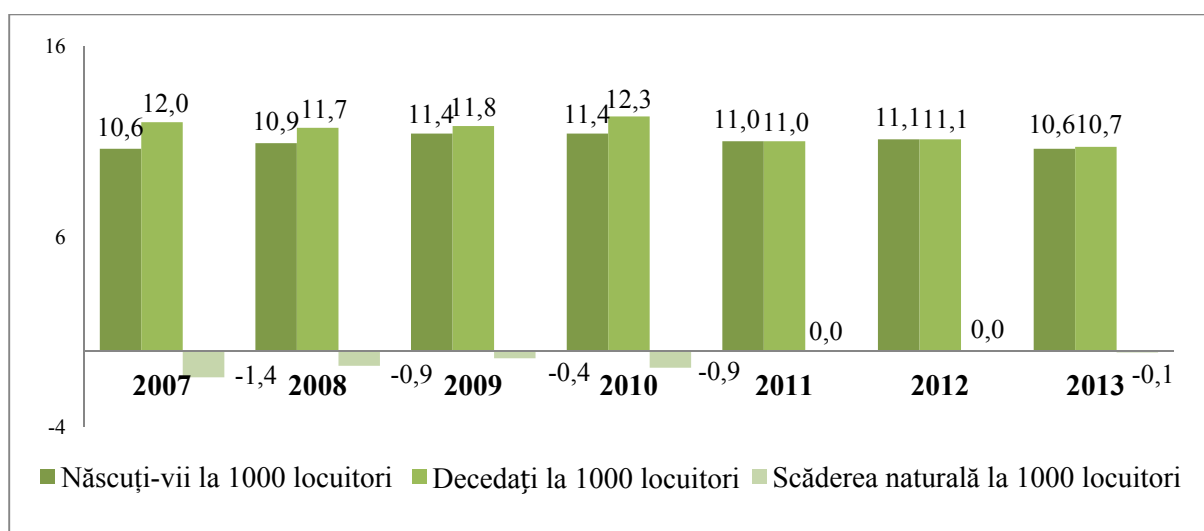
A	1	2	3	4	5	6
Gospodărie de locuințe și deservire comunală	6	24	11	44	4342	5467
Alte ramuri	22	68,8	9	28,1	26623	49692

Sursa: Социально-Экономическое Развитие Приднестровской Молдавской Республики, 2012 (предварительные данные).

Capitolul VI

SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. În anul 2013, numărul *născuților-vii* total pe țară a constituit 37859 pers., fiind în scădere cu 4,0%, comparativ cu anul precedent (în anul 2012 numărul *născuților-vii* total pe țară au fost înregistrați 39435 pers.). Rata natalității a constituit 10,6 născuți-vii la 1000 locuitori. Numărul celor *decedați* a constituit 38060 pers. Mortalitatea generală a înregistrat o scădere de 3,8%, comparativ cu anul trecut (în anul 2012 numărul celor *decedați* au fost înregistrați 39560 pers.). Rata mortalității a constituit 10,7 decedați la 1000 locuitori. Scăderea naturală a constituit 201 pers. în anul 2013. Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* în această perioadă a constituit 358 pers. și s-a micșorat cu 27 pers., comparativ cu anul precedent. Rata mortalității infantile constituind 9,5 decedați în vârstă sub un an la 1000 născuți-vii.

Figura 6.1. Ratele natalității, mortalității și sporul natural al populației în anii 2007-2013, promile

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă că, cele mai multe decese - 58,1% au drept cauză bolile aparatului circulator, tumorile maligne care constituie 15,5%, bolile aparatului digestiv - 8,8%, accidentele, intoxicațiile și traumele - 7,3%, bolile aparatului respirator - 4,5%, alte clase - 5,8%.

Tabelul 6.1. Evoluția proceselor demografice pe regiuni de dezvoltare în anul 2013, mii pers.

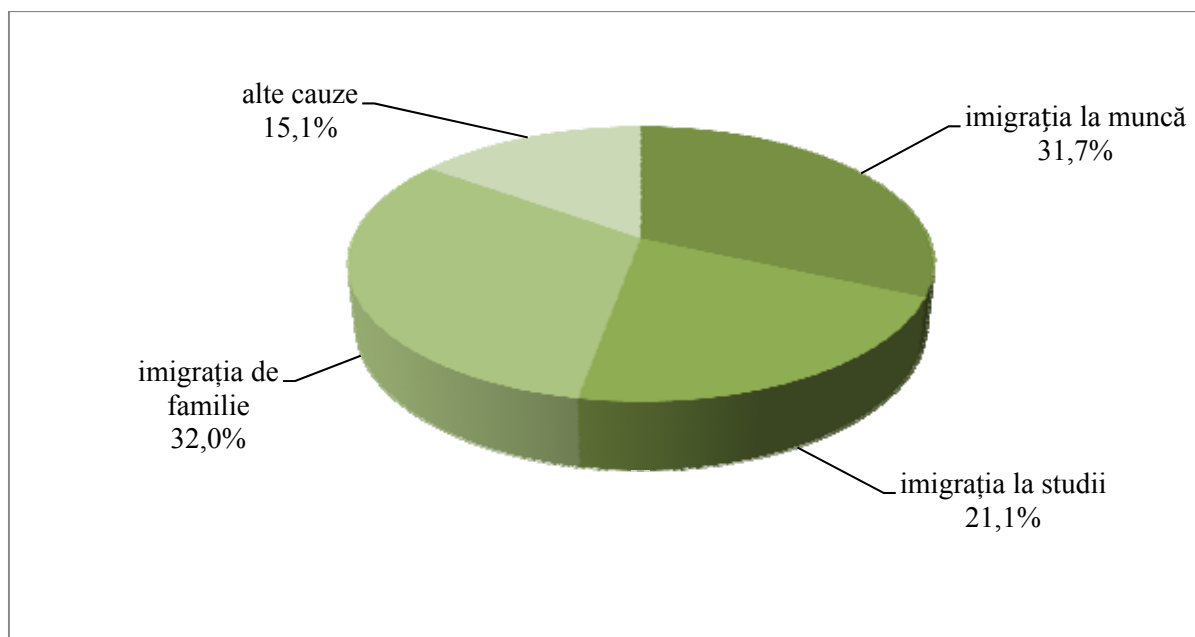
	Născuți-vii, pers.	Decedați, pers.	Decedați copii sub 1 an, pers.	Sporul natural	Numărul căsătoriilor	Numărul divorțurilor
<i>Municipiul Chișinău</i>	7475	6020	81	1455	6202	2443
<i>Nord</i>	10085	12901	100	-2816	6125	2800
<i>Centru</i>	12390	11643	101	747	7585	3406
<i>Sud</i>	5835	5858	56	-23	3293	1413
<i>U.T.A. Găgăuzia</i>	1897	1605	17	292	1114	410

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Numărul *căsătoriilor* total pe republică a constituit 24448, fiind în creștere cu 0,8% față de anul precedent. Rata nupțialității a constituit 6,9 căsătorii la 1000 locuitori. Numărul *divorțurilor* total pe țară constituie 10775, fiind în creștere cu 1,3% față de anul precedent. Rata divorțialității a alcătuit 3,0 divorțuri la 1000 locuitori.

Migrarea populației. În anul 2013, potrivit Ministerului Afacerilor Interne, permis de ședere - permanentă și temporară, au primit 3349 cetățeni străini și 323 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați de familii - 32,0%, la muncă - 31,7%, cetățeni imigrați la studii - 21,1%, din alte cauze - 15,1%.

După țara de emigrare, cetățenii străini sunt imigranți din: România - 600 pers., Israel - 463 pers., Turcia - 445 pers., Ucraina - 394 pers., Federația Rusă - 335 pers., Statele Unite ale Americii - 125 pers., Italia - 117 pers., Siria - 64 pers., Germania - 55 pers., Belarus - 39 pers., China - 38 pers., Irak - 35 pers., alte țări - 639 pers.

Figura 6.2. Distribuția cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în anul 2013,%
Sursa: Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne.

Pe parcursul anului trecut din țară au plecat pentru a se stabili cu domiciliul permanent în străinătate 2585 persoane conform datelor Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor. Cele mai active legături migraționale se mențin cu Ucraina și Rusia - corespunzător 1054 și 684 emigranți. Numărul cetățenilor Republicii Moldova, ce și-au ales noul domiciliu în Germania a constituit 256 pers., Israel - 169, SUA - 160. Majoritatea emigranților, atât femei, cât și bărbați, fac parte din grupele de vârstă de la 20 până la 49 de ani.

Migrația internă. Pe parcursul anului 2013, și-au schimbat locul de trai în interiorul țării 36,7 mii pers. Intensitatea migrației interne poate fi măsurată după numărul de sosiri și plecări la 1000 de locuitori. Indicele de mobilitate al populației, în anul 2013, a înregistrat o valoare de 9,4 pers. la 1000 de locuitori, comparativ cu 10,3 în anul 2012.

Intensitatea de plecări este mai mare în 18 raioane față de media pe țară. Cel mai mare număr relativ de plecări s-a constatat în raioanele: Șoldănești, Călărași, Basarabeasca, Telenești, Cantemir, Rezina, Leova, Florești, Fălești - 9-12 plecați la 1000 locuitori, iar 15 - în raionul Dubăsari. Ca și în anul precedent un număr mai mic de plecări au fost în municipiul Bălți, raionul Taraclia și UTA Găgăuzia - mai puțin de 7 plecați la 1000 locuitori.

Intensitatea de sosiri a fost mai mare în mun. Chișinău – 16 și mun. Bălți – 9 sosiți la 1000 locuitori. În termeni absoluți, cele mai multe sosiri au fost înregistrate în mun. Chișinău – aproape 13 mii pers., mun. Bălți – 1,4 mii pers. și în raionul Cahul – aproape 1,1 mii pers. Soldul pozitiv al migrației interne este întâlnit în municipiile Chișinău și Bălți, și în raioanele Cahul și Ialoveni.

În mare parte, migranții interni - mai mult de 90% sunt persoanele în vârstă aptă de muncă, cu o predominanță a grupei de vârstă 20-49 ani. Fluxul de sosiri/plecări prin prisma de gen, a constituit 57% femei și respectiv 43% bărbați. Aproximativ 2/3 din numărul total al populației, care și-au schimbat locul de trai în anul 2013 provin din mediul rural.

Piața forței de muncă. *Populația economic activă în anul 2013* a Republicii Moldova a constituit 1235,9 mii pers., fiind în creștere cu 1,8% (21,4 mii) față de anul 2012. Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților (51,0%) a depășit ușor ponderea femeilor (49,0%), iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea din mediul urban: respectiv 52,5% și 47,5%. *Rata de activitate a populației de 15 ani și peste* a constituit 41,4%, fiind în creștere față de valoarea anului precedent (40,7%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 44,5%, în comparație cu cea feminină – 38,6%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 45,6% în mediul urban și 38,1% în mediul rural. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea de 30,7%, iar în categoria 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 46,0%. Rata de activitate a populației în vârstă de muncă (16-56 ani pentru femei și 16-61 ani pentru bărbați) a fost de 48,9%.

Populația ocupată a constituit 1172,8 mii pers., în creștere cu 2,3% față de 2012. Ca și în cazul populației economic active, nu au fost înregistrate disparități pe sexe (49,5% femei și 50,5% bărbați). Aceeași situație s-a înregistrat și în repartitia pe medii de reședință (46,9% mediul urban și 53,1% mediul rural). *Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste* a fost de 39,3%, înregistrând aproximativ aceeași valoare ca în 2012 (+0,9 p.p.). Rata de ocupare la bărbați (41,8%) a fost mai înaltă în comparație cu femeile (37,0%). În distribuția pe medii de reședință acest indicator a avut valoarea de 42,8% în mediul urban și 36,6% în mediul rural. Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16-56/61 ani) a fost de 46,3%, a populației în vârstă de 15-64 ani – 43,6% și în categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a înregistrat valoarea de 28,0%.

Din distribuția ocupării după *activitățile din economia națională* rezultă că în *sectorul agricol* au activat 337,9 mii pers. (28,8% din totalul persoanelor ocupate). Față de 2012 numărul populației ocupate în agricultură a crescut cu 34,6 mii, sau cu 11,4%. În *activitățile non-agricole* au fost ocupate 834,9 mii pers., în scădere cu 8,6 mii (-1,0%) față de 2012. Ponderea persoanelor ocupate în *industrie* a constituit 12,1% (13,2% în 2012) și în *construcții*, respectiv, 5,5% (6,1% în 2012). Față de nivelul anului precedent numărul persoanelor ocupate în industrie a scăzut cu 5,6%, iar în construcții – cu 7,3%. În *sectorul servicii* au activat 53,5% din totalul persoanelor ocupate, ponderea acestora fiind aproximativ la nivelul anului precedent (-0,8 p.p.). Totodată, numărul absolut al persoanelor ocupate în sectorul serviciilor a crescut cu 5,1 mii.

În repartizarea după *forme de proprietate* 73,0% din populație a fost ocupată în sectorul privat și 27,0% – în sectorul public. Structura populației ocupate după *statutul profesional* relevă, că ponderea salariaților a constituit 68,8% din total. Marea majoritate a salariaților (92,9%) a fost angajată pe o perioadă nedeterminată de timp. Indicatorul dat a înregistrat valori mai ridicate la femei (cu 2,3 p.p.) față de bărbați.

Numărul șomerilor, estimat conform definiției Biroului Internațional al Muncii a fost de 63,1 mii, fiind cu 4,6 mii mai mic față de 2012. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 60,2% din total șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 58,3%. *Rata șomajului* la nivel de

țară a înregistrat valoarea de 5,1%, fiind mai mică față de 2012 (5,6%). Rata șomajului la bărbați a fost de 6,0% iar la femei – de 4,1%. Disparități semnificative au fost înregistrate între medii: 6,3% în urban, față de 4,1% în rural. În rândul tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 12,2%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea de 8,7%.

Populația inactivă de 15 ani și peste a constituit 1751,2 mii pers., sau 58,6% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind cu 17,0 mii pers. mai mică față de 2012 (-0,7 p.p.). Din punct de vedere al relației cu piața muncii, în cadrul populației inactive distingem două categorii importante: *persoane descurajate* și *persoane care au fost declarate* de către gospodării *plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru*. Persoanele descurajate în a-și mai găsi un loc de muncă au constituit 19,3 mii (27,4 mii în 2012). Numărul persoanelor declarate ca fiind plecate la lucru sau în căutare de lucru peste hotare a alcătuit 332,5 mii pers. (328,3 mii în 2012). Din numărul celor declarați plecați, 65,2% o constituie bărbații. Ponderele persoanelor plecate din localitățile rurale a fost de 71,6%.

Numărul șomerilor oficial înregistrați în ianuarie-decembrie 2013 era de 43463 pers., conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă. Din numărul total de șomeri, 53,4% (23206 pers.) o constituie femeile. Numărul șomerilor oficial înregistrați din care au lucrat în profesii de muncitori – 17632 pers., dintre care 8490 pers. sunt femei. Numărul șomerilor oficial înregistrați dintre care au lucrat în post de funcționar – 6196 pers., din care 3849 pers. sunt femei. Șomeri proveniți din muncă – 14454 pers., dintre care 7575 pers. sunt femei. Șomerii care au revenit pe piața muncii după o întrerupere – 9377 pers., dintre care 4765 pers. sunt femei. Șomerii care pentru prima dată sunt în căutarea unui loc de muncă – 19632 pers., dintre care 10866 pers. sunt femei.

Tabelul 6.2. Numărul șomerilor înregistrați în ANOFM în ianuarie-decembrie 2013, pers.

Indicatori	Înregistrați		Plasați în câmpul muncii	
	Total	Femei	Total	Femei
Numărul șomerilor – total	43463	23296	16722	9482
dintre care au lucrat în profesii de muncitori	17632	8490	13422	7117
dintre care au lucrat în post de funcționar	6196	3849	3300	2365
Șomeri proveniți din muncă	14454	7575	6390	1391
Șomerii care au revenit pe piața muncii după o întrerupere	9377	4765	2530	1391
Șomerii care pentru prima dată sunt în căutarea unui loc de muncă	19632	10866	7802	4563

Sursa: Conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Numărul șomerilor aflați în evidență la începutul anului a fost de 26297 pers., dintre care 14256 pers. sunt femei, 7108 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 17937 pers. sunt locuitori rurali. Numărul șomerilor înregistrați de la începutul anului 43463 pers., dintre care 23206 pers. sunt femei, 15484 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 25163 pers. sunt locuitori rurali. Șomerii plasați în câmpul muncii de la începutul anului au fost de 16722 pers., din care 9482 pers. sunt femei, 6472 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 8334 pers. sunt locuitori rurali. Șomerii ieșiți din evidență de la începutul anului au constituit 32165 pers., dintre care 16518 pers. sunt femei, 10271 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 21264 pers. sunt locuitori rurali. Numărul șomerilor, care stau în evidență la finele perioadei de raportare – 20873 pers., dintre care 11462 pers. sunt femei. Numărul beneficiarilor de ajutor de șomaj – 6351 pers., dintre care 3413 pers. sunt femei.

Potrivit datelor rezultate din declarațiile agenților economici privind locurile de muncă vacante, în evidență la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă la data de 13.01.2014 sunt înregistrate 4913 locuri vacante. Potrivit datelor înregistrate de agențiile teritoriale numărul

Tabelul 6.3. Evoluția numărului șomerilor în ianuarie-decembrie 2013, pers.

Indicatori	Total	Din total:		
		Femei	Tineri 16-29 ani	Locuitori rurali
Aflați în evidență la începutul anului	26297	14256	7108	17937
Înregistrați de la începutul anului	43463	23206	15484	25163
Plasați în câmpul muncii de la începutul anului	16722	9482	6472	8334
Ieșiți din evidență de la începutul anului	32165	16518	10271	21264
Stau în evidență la finele perioadei de raportare	20873	11462	5849	13502
Numărul beneficiarilor de ajutor de șomaj	6351	3413	x	3230

Sursa: Conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă.

locurilor de muncă vacante, disponibile în fiecare AOFM pe raioanele țării, constituie: mun. Chișinău – 1723 locuri vacante, mun. Bălți – 852, Ungheni – 359, Orhei – 185, UTA Găgăuzia – 177, Călărași – 135, Cahul – 132, Căușeni – 131, Șoldănești – 114, Sîngerei – 78, Hîncești – 72, Cantemir – 70, etc. Principalele profesii sunt: medic, manager, inspector, casier, consultant, lucrător social, contabil, inginer, agent comerț, taxator, funcționar public, mecanic, electrician, programator, maistru, agent asigurare, laborant, secretar, agronom, jurisconsult, tehnolog, etc. La nivel național pentru persoanele cu studii superioare și medii de specialitate sunt oferite 1793 locuri de muncă, ce constituie 36% din numărul total de locuri de muncă vacante. Pentru persoanele cu studii medii generale și secundar profesionale Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă oferă 3120 locuri de muncă, ce constituie 64% din numărul total de locuri de muncă vacante. Sunt oferite locuri de muncă pentru muncitori necalificați cu meseriile: muncitor auxiliar, îngrijitor încăperi de producție și serviciu, sortator, măturător, hamal, infirmieră, paznic (portar), stivuitor, spălător vehicule, curățător teritorii, etc.

Remunerarea muncii. În anul 2013, câștigul salarial nominal mediu brut din economia națională (unitățile sectorului real cu numărul de 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare, indiferent de numărul de salariați) a constituit 3765,1 MDL și s-a mărit față de anul 2012 în valoare nominală cu 8,3%, salariul real (ajustat la indicele prețurilor de consum) crescând cu 3,5%.

Tabelul 6.4. Câștigul salarial mediu nominal brut în anul 2013 pe activități economice, MDL

Sectoare	Media anuală 2013
A	1
Total economie	3765,1
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	2475,2
Piscicultura	2050,7
Industrie – total:	4044,3
- industria extractivă	3860,2
- industria prelucrătoare	3669,6
- energia electrică și termică, gaze și apă	5848,6
Construcții	3862,3
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	3162,9
Hoteluri și restaurante	2573,4
Transporturi și comunicații	4440,9
Activități financiare	7382,5

Tabelul 6.4 – continuare

A	1
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor	4899,4
Administrație publică	4758,7
Învățământ	3007,7
Sănătate și asistență socială	3622,3
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	3595,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În luna *decembrie* 2013, câștigul salarial mediu a fost de 4278,7 MDL, înregistrând o creștere cu 10,0% față de luna decembrie 2012 și cu 12,8% față de luna precedentă (noiembrie 2013). Indicele câștigului salarial real pentru luna decembrie 2013 față de luna decembrie 2012 a fost de 104,6%. În sfera bugetară câștigul salarial mediu a constituit în luna decembrie a anului trecut 3496,8 MDL (+7,0% față de decembrie 2012), în sectorul economic (real) – 4603,2 MDL (+10,0% față de decembrie 2012).

Protecția socială a populației. Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2014 a constituit 659,6 mii pers. sau cu 9,7 mii pers. mai mult, comparativ cu 1 ianuarie 2013 conform datelor preliminare ale Casei Naționale de Asigurări Sociale. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2014 a constituit 1020,6 MDL, fiind în creștere cu 6,6% față de 1 ianuarie 2013.

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în anul 2013 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1612,3 MDL, fiind în creștere față de anul precedent cu 6,9%.

Delimitarea minimului de existență pe medii de reședință relevă diferențe semnificative, cea mai mare valoare fiind înregistrată pentru populația din orașele mari (mun. Chișinău și Bălți) – 1747,0 MDL sau cu 6,4% mai mult comparativ cu minimul de existență pentru alte orașe – 1641,7 MDL și cu 12,8% mai mult comparativ cu mediul rural – 1549,4 MDL.

Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă – 1710,0 MDL și în special bărbaților – 1855,5 MDL. Cea mai mare valoare a minimului de existență a fost înregistrată în semestrul II pentru bărbați în vârstă aptă de muncă din orașele mari – 2066,0 MDL.

Minimul de existență pentru copii constituie în medie 1534,4 MDL lunar, cu o diferențiere a acestui indicator în dependență de vârsta copilului, de la 611,2 MDL pentru un copil în vârstă de până la 1 an până la 1726,3 MDL pentru un copil în vârstă de 7-17 ani. În funcție de mediu de reședință, minimul de existență pentru copii din orașele mari este cu 12,6% mai mare comparativ cu mediul rural, iar în cazul copiilor în vârstă de 1-6 ani această diferență constituie 17,0%. În cazul copiilor cel mai mare decalaj în valoarea minimului de existență se atestă în semestrul II pentru copiii din orașe mari și sate – 17,1%, iar pentru copiii în vârstă de 1-6 ani această diferență este de 22,9%.

Pentru pensionari minimul de existență a constituit 1326,9 MDL și reprezintă 82,3% din valoarea medie pentru total populație. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2014 a constituit 1020,6 MDL, ce respectiv face posibilă acoperirea minimului de existență pentru această categorie de populație la nivel de 76,9%. Dacă considerăm pensia medie pentru limită de vârstă co-raportul respectiv este de 79,1%.

În condițiile în care indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor în vârstă de până la 3 ani constituie în medie 997,9 MDL pentru persoanele asigurate, aceste plăți acoperă valoarea minimului de existență pentru copiii în vârstă de 1-6 ani în proporție de 75,5%. În cazul

persoanelor neasigurate mărimea indemnizațiilor lunare pentru îngrijirea copiilor (300 MDL) asigură doar 22,7% din necesarul minim pentru copiii în vârstă de 1-6 ani.

Veniturile disponibile ale populației. În anul 2013 veniturile disponibile ale populației au constituit în medie pe o persoană pe lună 1681,4 MDL, fiind în creștere cu 11,4% față de anul precedent, conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) veniturile populației au înregistrat o creștere de 6,5%. Cea mai importantă sursă de venit a populației sunt câștigurile salariale, cu o pondere de 41,6% din total venituri disponibile. Comparativ cu anul 2012 se atestă o reducere a contribuției plăților salariale în total venituri cu 1,1 p.p., dat fiind nivelul mai mic al ponderii salariaților în totalul populației ocupate în T. IV al anului 2013.

Activitățile pe cont propriu reprezintă 16% din veniturile medii lunare ale unei persoane, preponderente fiind activitățile individuale agricole cu o pondere de 9,1%. Totodată, veniturile obținute din activitatea individuală non-agricolă au contribuit la formarea veniturilor populației în proporție de 6,9%.

În funcție de mediul de reședință, se constată că veniturile populației din mediul urban au fost în medie cu 640,2 MDL sau de 1,5 ori mai mari comparativ cu mediul rural. Pentru populația din mediul urban principalele surse de venituri sunt activitatea salariată, care a asigurat veniturile populației în proporție de 53,8% (55,4% în anul 2012) și prestațiile sociale – 18,6% (16,2% în anul 2012). În cazul populației din mediul rural, activitatea salariată la fel este cea mai importantă sursă de venit (28,3%), dar contribuția acesteia este practic de 2 ori mai mică decât în mediul urban. Totodată, veniturile obținute din activitatea individuală agricolă au asigurat 17,8% din totalul veniturilor disponibile.

Populația rurală în comparație cu cea urbană este dependentă într-o proporție mai mare de transferurile din afara țării, ponderea acestora în venituri fiind de 22,9% față de 12,3% în cazul populației din mediul urban. În afară de aceasta, pentru populația rurală este caracteristică și o contribuție mai mare a prestațiilor sociale, 21,3% din total venituri comparativ cu 18,6% în mediul urban.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în anul 2013 au constituit în medie pe o persoană 1775,8 MDL, fiind în creștere față de anul precedent cu 11,1%. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) populația a cheltuit în medie cu 6,2% mai mult comparativ cu anul 2012.

Cea mai mare parte a cheltuielilor rămâne a fi destinată necesarului de consum alimentar – 42,8%, sau cu 0,4 p.p. mai puțin comparativ cu anul 2012. Pentru întreținerea locuinței o persoană în medie a alocat 19,2% din cheltuielile totale de consum (+ 0,7 p.p.), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte – 10,3% (- 0,3 p.p.). Celelalte cheltuieli au fost direcționate pentru sănătate (5,7% față de 5,6% în anul 2012), transport (4,7% față de 4,2%), comunicații (4,2% față de 4,4%), dotarea locuinței (3,6% față de 3,5%), învățământ (0,8% față de 1,0%), etc.

Dat fiind că populația din mediul urban dispune de venituri mai mari, respectiv și cheltuielile de consum a acestei categorii de populație sunt cu 607,3 MDL sau de 1,4 ori mai mari față de cheltuielile populației din mediul rural. În mediul urban, pentru asigurarea consumului de produse alimentare, populația a alocat 40,9% din cheltuielile lunare de consum (40,6% în anul 2012), iar în rural – 44,9% (46,0%). Totodată, populația urbană comparativ cu cea rurală cheltuie mai mult pentru întreținerea locuinței (20,3% față de 18,0%), transport (5,3% față de 4,0%), servicii de comunicații (4,5% față de 3,9%), servicii de agrement (2,1% față de 0,9%), hoteluri și restaurante (2,5% față de 0,6%).

În structura cheltuielilor de consum ale populației, predomină *cheltuielile bănești* – 90,2%, celor în natură le revine respectiv 9,8%. În gospodăriile urbane cheltuielile în natură constituie 3,6% și de regulă reprezintă consumul produselor alimentare primite gratis din afara gospodăriei

(rude, ajutor social, etc.). În cazul gospodăriilor rurale cheltuielile în natură sunt mai semnificative (16,3%), dat fiind necesitatea acoperirii cerințelor de consum alimentar din contul produselor obținute din activitatea agricolă pe cont propriu.

Învățământ. *Activitatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general în anul de studii 2013/14.* La începutul anului de studii 2013/14 rețeaua instituțiilor de învățământ primar și secundar general este constituită din 1374 școli, gimnazii și licee, inclusiv 1372 de zi și 2 școli serale. Majoritatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general (98,7%) reprezintă proprietatea publică. În același timp, în țară funcționează 18 licee nestatale care sunt amplasate doar în mediul urban.

Tabelul 6.5. Instituții de învățământ primar și secundar general în anii de studiu 2012/13 și 2013/14, unități

	2012/13		2013/14	
	Total	inclusiv instituții de stat	Total	inclusiv instituții de stat
Total	1397	1379	1374	1356
<i>De zi</i>	1394	1377	1372	1354
- școli primare	108	108	112	112
- gimnazii	767	767	771	771
- licee	491	474	466	448
- școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică	28	28	23	23
<i>Serale</i>	3	2	2	2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Numărul instituțiilor de învățământ primar și secundar general s-a micșorat cu 22 unități, comparativ cu anul de studii precedent. Rețeaua instituțiilor de învățământ primar și secundar general de zi este următoarea: 112 școli primare, 771 gimnazii, 466 licee și 23 școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică. Din total instituții de învățământ primar și secundar general, 335 de instituții funcționează în mediul urban (cu 8 unități mai puțin), iar 1037 instituții în mediul rural (cu 14 unități mai puțin). Totodată, din total instituții din mediul urban 69% sunt liceele, în cazul mediului rural, prevalează gimnaziile cu o pondere de 68%.

La începutul anului de studii 2013/14, în învățământul primar și secundar general de zi au fost cuprinși 352,0 mii elevi prezentând o micșorare cu 3,8% față de anul de studii precedent. Majoritatea elevilor din învățământul primar și secundar general (98,8%) studiază în școli publice. Numărul elevilor în școlile private este de 4,2 mii pers. sau cu 2,4% mai mult față de anul de studii 2012/13. În medie la 10 mii locuitori revin 989 elevi, față de 1028 în anul de studii precedent. În profil teritorial, cei mai mulți elevi sunt concentrați în zona Centru (1019 la 10 mii locuitori), iar cei mai puțini în zona Nord (936 la 10 mii locuitori).

Distribuția elevilor din învățământul primar și secundar general pe nivele de învățământ este următoarea: 138,6 mii (39,4%) reprezintă elevii din învățământul primar, 166,8 mii (47,4%) – din învățământul gimnazial și 46,6 mii (13,2%) din cel liceal. Comparativ cu anul de studii 2005/06 se atestă reducerea ponderii elevilor din învățământul gimnazial și liceal, respectiv, cu 4,3 și 1,5 p.p. și o majorare cu 5,8 p.p. în cazul învățământului primar.

În anul 2013, numărul de *absolvenți* în învățământul gimnazial a constituit 35,2 mii pers., cu 8,3% mai puțin față de anul 2012. Numărul de absolvenți în licee a rămas la nivelul anului 2012, fiind de 18,8 mii pers. Din total absolvenți ai gimnaziilor, 63% sunt din mediul rural, iar în cazul absolvenților liceelor, situația este inversă, 64% din absolvenți sunt din mediul urban. Totodată,

80,6% din numărul total de absolvenți au susținut examenele de bacalaureat față de 96,9% în 2012.

La începutul anului de studii 2013/14, în cele 2 instituții cu profil *seral* studiau 1154 pers. sau 0,3% din numărul total al elevilor din învățământul primar și secundar general. Numărul absolvenților care au primit certificat de studii gimnaziale a constituit 83 pers., iar numărul celor care au primit diploma de bacalaureat este de 551 pers.

Învățământul secundar profesional. În anul de studii 2013/14 numărul instituțiilor de învățământ secundar profesional constituie 67 unități. Numărul elevilor din învățământul secundar profesional este în continuă descreștere, la începutul anului de studii 2013/14 înregistrând 18,2 mii elevi, comparativ cu 19,6 mii în anul de studii precedent.

În anul de studii 2013/14, în instituțiile de învățământ secundar profesional au fost înmatriculate 11,2 mii pers., sau cu 5,9% mai puțin, comparativ cu anul de studii precedent. Majoritatea elevilor au fost înmatriculați în baza studiilor gimnaziale – 9,4 mii pers. (83,9% din total înmatriculați). Cele mai solicitate profesii/meserii sunt următoarele: bucătar (11,2% din total înmatriculați față de 11,8% în 2012/13), lăcătuș la repararea automobilelor (11,2% față de 11,0%), tencuitor (8,3% față de 9,0%), electrogazosudor-montator (6,0% față de 6,1%), cusătoreasă în industria confecțiilor (5,2% față de 5,3%), operator la calculatoare (4,7% față de 5,3%), tâmplar (3,5% față de 3,1%), tractorist (3,4% față de 3,3%), etc.

Învățământul mediu de specialitate. În anul de studii 2013/14 învățământul mediu de specialitate este organizat în 45 colegii, inclusiv 41 colegii de stat și 4 nestatale (cu 2 unități mai puțin, comparativ cu anul de studii 2012/13). La începutul anului de studii 2013/14 numărul de elevi a constituit 29,3 mii pers., fiind înregistrată o reducere cu 4,6% față de anul de studii 2012/13. Majoritatea elevilor își fac studiile în colegiile de stat (94,4%).

În anul de studii 2013/14, în colegii au fost înmatriculate 8,2 mii pers. sau cu 6,8% mai puțin față de anul de studii precedent. Cele mai solicitate profiluri sunt: economie (14,3% din total înmatriculați față de 11,9% în 2012/13), medicina (13,6% față de 12,7%), transporturi (9,8% față de 9,4%), servicii (6,8% față de 6,5%), mecanică (5,5% față de 5,2%), construcții (5,4% față de 5,3%), informatică (5,3% față de 5,0%) etc.

Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2013/14. Rețeaua instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2013/14 era formată din 32 unități, inclusiv 19 instituții de stat și 13 – nestatale (cu 2 unități mai puțin, comparativ cu anul de studii precedent). Două din cele 19 instituții de stat au doar Ciclul II – studii superioare de masterat.

La începutul anului de studii 2013/14, numărul de studenți a constituit 97,3 mii pers. (exclusiv cei străini), din care 78,9 mii (81,1%) își fac studiile în instituțiile de stat. Tendința de diminuare a numărului de studenți în învățământul superior a continuat, în acest nivel fiind înscriși cu 5,2 mii de studenți mai puțin în comparație cu anul de studii 2012/13. Reducerea numărului de studenți a fost determinată de scăderea contingentului de studenți la zi, atât în instituțiile de stat (cu 4,3 mii pers.), cât și în cele nestatale (cu 1,6 mii pers.). Totodată, în instituțiile de stat mai semnificativ a scăzut numărul de studenți în bază de contract (cu 4,0 mii pers.). În medie la 10 mii locuitori revin 273 studenți din instituțiile de învățământ superior, comparativ cu 288 studenți în anul de studii precedent.

Studenții cu frecvență redusă dețin o pondere de 33,9% sau cu 2,5 p.p. mai mult, comparativ cu anul de studii 2012/13. Pe sexe, se menține o preponderență a femeilor – 56,6% din total studenți. Ponderea studenților, care urmează studiile în bază de contract în instituțiile de stat este de 64,4% față de 65,9% în anul de studii 2012/13. Pe forme de învățământ situația se prezintă astfel: la frecvență redusă majoritatea studenților sunt înscriși pe bază de contract (92,2% față de 92,5% în anul de studii 2012/13), iar în cazul învățământului de zi, respectiv, 51,3% față de 54,4%.

Tabelul 6.6. Studenți în învățământul superior în anii de studii 2012/13-2013/14, pers.

	2012/13			2013/14		
	Total studenți	dintre care:		Total studenți	dintre care:	
		femei	în bază de contract		femei	în bază de contract
Total	102458	57371	74118	97285	55067	69187
la zi	70253	39851	43794	64352	36852	38223
frecvență redusă	32205	17520	30324	32933	18215	30964
Instituții de stat	83008	47639	54668	78919	45586	50821
la zi	57982	33511	31523	53656	31084	27527
frecvență redusă	25026	14128	23145	25263	14502	23294
Instituții nestatale	19450	9732	19450	18366	9481	18366
la zi	12271	6340	12271	10696	5768	10696
frecvență redusă	7179	3392	7179	7670	3713	7670

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Absolvenți. În anul 2013, Ciclul I au absolvit 17,7 mii pers., înregistrând o scădere cu 11,9%, comparativ cu anul 2012. În cazul Ciclului II numărul absolvenților este în creștere cu 7,4% și constituie 6,3 mii pers. Totodată, constatăm o majorare cu 10% și în cazul studiilor superioare medicale/farmaceutice. Conform distribuției numărului de absolvenți pe domenii generale de studiu, remarcăm o pondere superioară a absolvenților din domeniul științelor economice și a educației, comparativ cu ponderea absolvenților din domeniul drept și activități ingineresti (respectiv, 28,8% și 15,4% din total licențiați, față de 11,6% și 10,9%).

La începutul anului de studii 2013/14, numărul studenților străini a constituit 2,1 mii pers. sau cu 5,4% mai mult față de anul de studii precedent. Cei mai mulți studenți sunt din Israel – 72,5%, Ucraina – 7,7%, România – 5,1%, Rusia – 3,8% și Turcia – 3,3%.

Personalul didactic. În instituțiile de învățământ superior și-au desfășurat activitatea didactică 5,7 mii pers. (personal de bază) sau cu 4,4% mai puțin, comparativ cu anul precedent de studii. Personalul didactic cu grad științific a constituit 2,8 mii pers., inclusiv 2,4 mii doctori în științe și 0,4 mii doctori habilitați.

Boxa 6.1. Tranziția de la școală la muncă în Republica Moldova

Conform cercetărilor Biroului Național de Statistică în cadrul Proiectului „Programul Biroului Internațional al Muncii Ocuparea Tinerilor”, care este un modul complementar, atașat Anchetei Forței de Muncă și s-a realizat în luna martie 2013, în Republica Moldova 223,9 mii sau 31,7% din totalul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15-29 ani desfășurau o activitate economică aducătoare de venit, adică erau persoane ocupate în economie. Distribuția acestora după tipul unităților de producție în care activau/lucrau a fost următoarea: 4 din 5 (82,6%) erau ocupați în sectorul formal, 12,9% – în sectorul informal, restul (4,5%) – în sectorul gospodării casnice. 7 din 10 tineri (71,5%) aveau ocupații formale și, respectiv, 3 din 10 (28,5%) – ocupații informale.

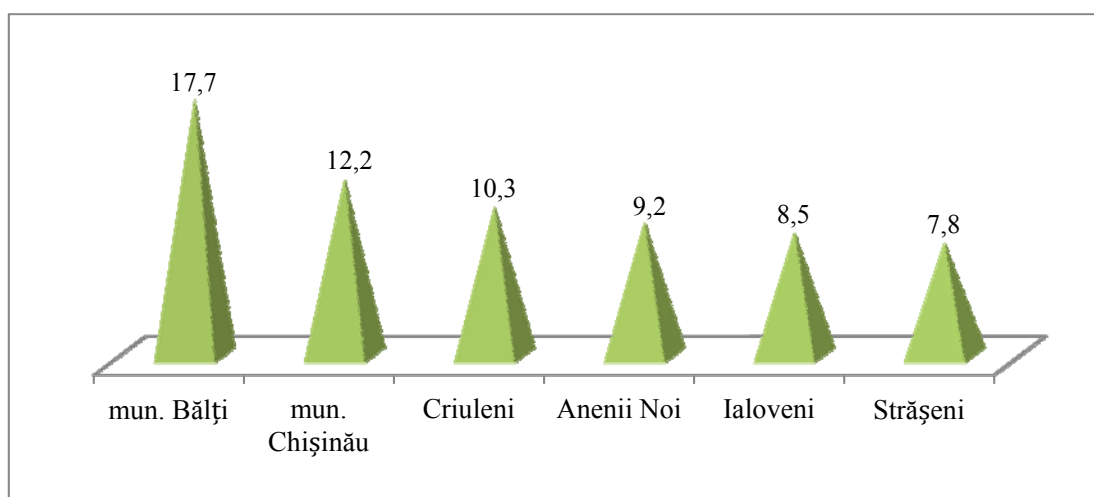
În repartizarea după activitatea economică (activități economice în conformitate cu Clasificatorul Activităților Economice din Moldova) s-a constatat, că 3 din 10 tineri erau ocupați în comerț cu ridicata și cu amănuntul, hoteluri și restaurante, 2 din 10 – în administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială, 13,8% – în sectorul agricol, 11,1% – în industrie, 7,0% – în transporturi și comunicații și 6,9% în construcții.

În distribuția după ocupația (grupe majore de ocupații în conformitate cu Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova) avută (funcția deținută sau profesia exercitată) la locul actual de muncă predomină grupa lucrători din servicii, comerț și asimilați (23,6%), urmată de grupa specialiștilor cu

nivel superior de calificare (21,7%) și cea a muncitorilor necalificați (19,7%). Disparități importante se înregistrează în segregarea ocupațională în funcție de sexe și medii. La bărbați cea mai înaltă pondere a fost înregistrată în grupa muncitorilor necalificați (1 din 4 sau 24,4%), urmată de specialiștii cu nivel superior de calificare, specialiștii cu nivel mediu de calificare, lucrătorii din servicii, comerț și asimilați și grupa muncitori calificați în industrie, construcții, transporturi, telecomunicații (ponderile acestor grupe de ocupații variază între 13,2%-15,5%). La femei se evidențiază grupa lucrătorilor din servicii, comerț și asimilați (3 din 10, sau 32,3%), la fel și grupa specialiștilor cu nivelul superior de calificare (27,9%). În mediul urban cea mai înaltă pondere s-a înregistrat la grupa specialiștilor cu nivel superior de calificare (28,0%) pe când în mediul rural – la grupa muncitorilor necalificați (36,3%). În rândul celor din urmă, 3/4 activează în agricultură. Conform statutului profesional, 4 din 5 tineri (80,1%) lucrează în calitate de salariați, 18,0% – lucrători pe cont propriu și 1,9% sunt lucrători familiali neremunerați. Tinerii-salariați preponderent (86,9%) au fost angajați în baza unui contract individual de muncă. În același timp, fiecare al optulea tânăr a lucrat doar în baza unei înțelegeri verbale, fără a avea un contract individual de muncă, munca nedeclarată constituind astfel 13,1%. În dependență de durata contractului de muncă/înțelegerii verbale, majoritatea salariaților (9 din 10 sau 89,0%) au fost angajați pe o durată nedeterminată iar fiecare al zecelea (11,0%) - pe o perioadă determinată de timp. Motivele principale pentru care tinerii au fost angajați pe o durată determinată au fost înlocuirea lucrătorilor temporar absenți (18,1%) și stabilirea perioadei de probă la angajare (17,6%).

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației pe unele boli infecțioase în anul 2013 se caracterizează prin majorarea cazurilor de morbiditate prin gripă și a cazurilor de hepatită conform informației preliminare a Ministerului Sănătății. Totodată, pe parcursul anului 2013 au fost înregistrate mai multe cazuri de infecții acute ale căilor respiratorii – 259,9 mii cazuri, față de 199,1 mii cazuri în anul 2012.

În structura bolilor infecțioase cele mai răspândite rămân a fi infecțiile respiratorii acute. În anul 2013 la 100 mii populație revin în medie 7,3 mii cazuri de morbidității prin infecții respiratorii acute, cel mai mare nivel al incidenței fiind înregistrat în municipiile Bălți și Chișinău, respectiv 17,7 mii cazuri și 12,2 mii cazuri la 100 mii populație. În aspect teritorial, se evidențiază raioanele: Criuleni – 10,3 mii cazuri la 100 mii populație, Anenii Noi – 9,2 mii, Ialoveni – 8,5 mii, Strășeni – 7,8 mii cazuri etc.

Figura 6.3. Cazurile morbidității prin infecții respiratorii acute în anul 2013, mii cazuri la 100 mii populație

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2013 la 100 mii populație revin în medie 448 cazuri de infecții intestinale acute, 86 cazuri de tuberculoză a organelor respiratorii, 7 cazuri de hepatite virale și 250 cazuri de boli „social determinate”. Pe parcursul ultimilor cinci ani s-a înregistrat o scădere semnificativă a

cazurilor de dizenterie bacteriană de la 592 cazuri în anul 2009 (17 cazuri la 100 mii populație) până la 355 cazuri în anul 2013 (10 cazuri la 100 mii populație). Numărul cazurilor de hepatite virale a variat, fiind în scădere până la 163 cazuri în anul 2012 (circa 5 cazuri la 100 mii populație) și, crescând în anul 2013, până la 242 cazuri (7 cazuri la 100 mii populație).

La fel s-a micșorat și numărul cazurilor de tuberculoză a organelor respiratorii, de la 3,3 mii cazuri în anul 2009 (93 cazuri la 100 mii populație) până la 3,1 mii cazuri în anul 2013 (86 cazuri la 100 mii populație). Vaccinarea și măsurile corespunzătoare de profilaxie au contribuit la diminuarea continuă a cazurilor de parotidită epidemică: dacă în anul 2009 la 100 mii populație reveneau 7 cazuri de parotidită epidemică, atunci în anul 2013 au fost înregistrate doar 1,5 cazuri la 100 mii populație.

Numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane (HIV) în anul 2013 a constituit 467 pers. sau cu 15 cazuri mai puțin, comparativ cu anul 2012, iar la 100 mii populație revin în medie 13,1 cazuri de HIV. Totodată, au fost înregistrate 176 cazuri de boală a Sindromului Imunodeficienței Dobândite (SIDA).

Infrațiuni. Pe parcursul ultimilor ani se remarcă o tendință de creștere a infracțiunilor înregistrate de la 25,7 mii în anul 2009 până la 38,2 mii în anul 2013 conform informației Ministerului Afacerilor Interne. Din numărul total de infracțiuni înregistrate, 3,3% sau aprox. 1,3 mii cazuri revin celor excepțional de grave și deosebit de grave, 6,5 mii cazuri (17,0%) – celor grave, iar cea mai mare parte revine celor puțin grave – 21,2 mii cazuri sau 55,5%. În ultimii 5 ani numărul infracțiunilor ușoare s-a triplat. Numărul infracțiunilor înregistrate la 10 mii locuitori a constituit 107 crime față de 72 crime în anul 2009. În mun. Chișinău, rata infracționalității a constituit 176 de crime la 10 mii populație, ceea ce depășește nivelul mediu pe țară de 1,6 ori. Un nivel înalt al criminalității a fost înregistrat de asemenea și în mun. Bălți – 124 crime la 10 mii locuitori.

În general, anul 2013 au fost înregistrate tendințe de creștere a numărului de infracțiuni contra familiei și minorilor (de 1,5 ori), îndeosebi s-a majorat numărul cazurilor de violență în familie de 1,6 ori. De asemenea a crescut numărul infracțiunilor contra patrimoniului cu 8,7%, precum cazurile de pungășii, șantaj, escrocherii și furturi. Totodată, au fost înregistrate mai puține cazuri de infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, privind viața sexuală, contra sănătății publice și conviețuirii sociale, infracțiuni economice.

Fiecare a noua infracțiune a fost săvârșită în locuri publice, iar cu aplicarea armelor de foc, explozivelor și grenadelor pe parcursul anului 2013 au fost săvârșite 84 de cazuri, inclusiv 28 cazuri de vătămări intenționate, 16 cazuri de huliganism, 10 cazuri de tâlhării și 6 cazuri de omor. În urma infracțiunilor săvârșite pe parcursul anului 2013 au decedat 698 persoane sau cu 52 persoane mai mult comparativ cu anul 2012. Principale cauze de deces fiind accidentele rutiere (31,7%), omorurile (21,3%) și vătămrile intenționate (15,9%).

Din numărul total de infracțiuni înregistrate, 19,0% sunt săvârșite de persoane în vârstă aptă de muncă, dar fără ocupație. Ponderea infracțiunilor săvârșite de către minori sau cu participarea acestora a constituit 3,0% în total infracțiuni. La 10 mii locuitori în vârstă de până la 18 ani revin în medie 22 infractori.

În anul 2013 au fost înregistrate 2603 accidente rutiere, numărul acestora fiind în descreștere cu 4,1% față de anul precedent. În fiecare zi, în medie s-au produs circa 7 accidente rutiere, în urma cărora și-au pierdut viața 295 persoane, inclusiv 21 copii; paralel fiind înregistrate 3221 persoane traumatizate, dintre care 545 copii.

Conform datelor Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale a Ministerului Afacerilor Interne, numărul incendiilor în anul 2013 s-a micșorat cu 12,0%, comparativ cu anul precedent, constituind 1746 cazuri. În rezultatul incendiilor au fost înregistrate 126 cazuri de deces, inclusiv 11 copii.

Regiunea din partea stângă a Nistrului

Conform datelor Serviciului Statistic al Transnistriei:

Situația demografică. Numărul calculat al populației la 01.01.2014 a fost de 505,2 mii pers. În același timp, numărul populației în localitățile urbane a constituit 349,2 mii pers., iar numărul populației rurale - 155,9 mii pers. *Scăderea naturală a populației* în anul 2013 a fost de 2061 pers., comparativ cu anul 2012 s-a micșorat cu 2,2%. S-au înregistrat 4806 născuți-vii, dar numărul decedaților a atins 6867 pers. *Mortalitatea infantilă* a copiilor sub un an, în anul 2013 a constituit 34 pers., comparativ cu anul precedent a scăzut cu 33,3%. Cauzele principale ale mortalității infantile sunt: starea apărută în perioada perinatală (12 cazuri), anomaliile congenitale (7 cazuri), intoxicațiile (4 cazuri).

Scăderea migrațională a populației în anul 2013, luând în considerație migrațiunea internă și externă, a fost de 2225 pers., comparativ cu anul precedent, s-a majorat cu 19,9%. În anul 2013, în regiune *au sosit* 7588 de pers., ceea ce constituie 99,6% din numărul celor sosiți în anul 2012, dintre acestea copii cu vârsta sub 16 ani - 1572 sau 20,7% din numărul total de sosiri. Au plecat 9813 de pers. sau 103,6% din numărul celor plecați în anul 2012, inclusiv copiii cu vârsta sub 16 ani - 1573 pers. sau 16,0% din numărul total de plecări. Din numărul total de sosiți în regiune 45,5% sunt bărbați (3454 pers.), din numărul celor plecați bărbații constituie - 46,2% (4533 pers.). În anul 2013, în localitățile urbane au venit 5177 de pers., au plecat 7184 de pers., sau față de anul 2012 constituie 97,6% și 103,6% respectiv. În localitățile rurale au venit 2411 și au plecat 2629 de pers., comparativ cu anul precedent - 104,4% și 103,6%, respectiv.

Numărul *căsătoriilor* înregistrate a fost de 3546 și, comparativ cu anul 2012, s-a majorat cu 2,2%. Numărul de *divorturi* a atins cifra de 2053, comparativ cu anul 2012, s-a micșorat cu 0,2%.

Piața forței de muncă. La 01.01.2014 *populația ocupată* a constituit 104,0 mii pers., micșorându-se cu 496 pers. sau cu 0,5% față de anul 2012. La finele anului 2013, numărul cetățenilor înregistrați la agențiile de ocupare a forței de muncă, care nu sunt angajați în nici o activitate, a constituit 4279 pers. și comparativ cu finele anului 2012, s-a micșorat cu 13,5%. Din numărul total cetățenilor înregistrați - 2540 pers. sau 59,4% sunt femei. În total, în anul 2013, prin intermediul Agenției Transnistrene pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost angajați 2018 pers. În anul 2013 au fost efectuate consultări profesionale cu studenții: consultații în grup - 252, care au inclus 4348 pers., și consultații individuale - 1277, care au cuprins 1256 pers., cu populația adultă: consultații individuale - 6161, care au inclus 5923 pers. Pentru formarea profesională s-au cheltuit 499,3 mii de ruble, inclusiv pentru achitarea bursei - 236,5 mii de ruble. Pentru prestațiile de șomaj s-au cheltuit 16493,8 mii de ruble. Mărimea medie a *ajutorului de șomaj* în anul 2013 a constituit 410,6 ruble.

Remunerarea muncii. În anul 2013, *salariul nominal mediu lunar* calculat la un lucrător, cu excepția subiecților antreprenoriatului mic, a constituit 3813 ruble sau 111,5% față de anul 2012 (la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului - 344 dolari SUA sau 112,1% față de anul 2012)¹.

În perioada analizată, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător a fost mai mare decât salariul mediu pe regiune în următoarele ramuri economice: „Electro- și radio-comunicații” (8993 ruble sau 810 dolari SUA), „Bănci și credite” (8102 ruble sau 730 dolari SUA), „Asigurări” (6339 ruble sau 571 dolari SUA), „Industria” (4876 ruble sau 439 dolari SUA), „Cultura fizică, agrement și turism” (4618 ruble sau 416 dolari SUA), „Comerț și alimentare publică” (4756 ruble sau 428 dolari SUA), „Activitatea comercială generală” (4269 ruble sau 385 dolari SUA), „Construcții” (4449 ruble sau 401 dolari SUA), „Transport” (4141 ruble sau 373 dolari SUA), „Tranzacții imobiliare” (3734 ruble sau 336 dolari SUA).

¹ Cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului mediu pe anul 2013: 1 dol. SUA=11,1000 ruble; 1 MDL=-0,8647 ruble.

La fel, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător a fost mai mic decât salariul mediu pe regiune în următoarele ramuri economice: „Geologie și meteorologie” (1732 ruble sau 156 dolari SUA), „Silvicultura” (2037 ruble sau 184 dolari SUA), „Asistență socială” (1973 ruble sau 178 dolari SUA), „Comunicații poștale” (2084 ruble sau 188 dolari SUA), „Cultură și artă” (2331 ruble sau 210 dolari SUA), „Organele de administrare” (2494 ruble sau 225 dolari SUA), „Sănătate” (2507 ruble sau 226 dolari SUA), „Învățământ” (2466 ruble sau 222 dolari SUA), „Știință” (2719 ruble sau 245 dolari SUA), „Agricultură” (3063 ruble sau 276 dolari SUA).

În industrie, cel mai mare salariu mediu nominal lunar în anul 2013 a fost înregistrat pentru lucrătorii următoarelor subramuri: energia electrică – 5403 ruble sau 487 dolari SUA, ceea ce este mai mult decât salariul mediu pe regiune cu 41,7%; siderurgia – 5668 ruble sau 511 dolari SUA sau 148,6% din salariul mediu pe economie; industria alimentară – 4632 ruble sau 417 dolari SUA sau cu 21,5% mai mult decât salariul mediu pe economie; industria chimică - 3898 ruble sau 351 dolari SUA sau cu 2,2% mai mult decât salariul mediu pe economie. Cel mai mic salariu nominal mediu lunar, calculat pentru anul 2013, l-au avut lucrătorii următoarelor subramuri ale industriei: alte ramuri industriale – 2357 ruble sau 212 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune cu 61,8%; industria de prelucrare a lemnului – 2715 ruble sau 245 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu cu 28,8%; industria poligrafică – 3456 ruble sau 311 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune – 9,4%.

Protecția socială a populației. Numărul mediu al pensionarilor la sfârșitul anului 2013 îl constituie 140804 pers., ceea ce este mai mult cu 1,2% comparativ cu anul 2012. Din numărul total al pensionarilor – pensie de muncă primesc – 135851 pers. și pensie socială – 4357 pers. Mărimea medie a pensiilor stabilite a fost de 1310,51 ruble (la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului – 118,06 dolari SUA sau 1515,57 MDL). Pensia de muncă a fost 1332,89 ruble, pensia socială – 612,70 ruble, ceea ce este mai mult cu 10,3% comparativ cu perioada similară a anului precedent

Tabelul 6.7. Numărul mediu al pensionarilor și mărimea medie a pensiilor în Regiunea din partea stângă a Nistrului în anul 2013

	Numărul mediu al pensionarilor, pers.				Mărimea medie a pensiilor, ruble			
	ianuarie - martie	aprilie - iunie	iulie - septembrie	octombrie - decembrie	ianuarie - martie	aprilie - iunie	iulie - septembrie	octombrie - decembrie
Beneficiarii de pensii - Total	138745	138959	139342	140208	1233,09	1249,01	1263,77	1310,51
inclusiv:								
pensii de muncă	134374	134616	135002	135851	1254,28	1270,32	1285,29	1332,89
pensii sociale	4371	4342	4340	4357	581,48	588,52	594,19	612,70

Sursa: Conform datelor Serviciu Statistic al Transnistriei.

Minimul de existență. În anul 2013, mărimea minimului de existență a constituit în medie pentru o persoană 1230,17 ruble pe lună, ceea ce este mai mult cu 5,9% comparativ cu anul 2012 (la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului – 110,83 dolari SUA sau 1422,66 MDL).

În luna decembrie 2013 mărimea minimului de existență a constituit în medie pentru o persoană 1247,09 ruble pe lună. Pe categorii de populație, valoarea minimului de existență revine populației aptă de muncă: bărbaților – 1364,24 ruble pe lună, femeilor – 1296,51 ruble pe lună. Minimul de existență al pensionarilor a constituit 1021,94 ruble pe lună, copiii cu vârsta sub 6 ani – 1129,34 ruble pe lună, copiii de la 7 până la 15 ani – 1382,27 ruble pe lună.

Tabelul 6.8. Minimul de existență al Regiunii din partea stângă a Nistrului în anul 2013 (medie pe o persoană, ruble pe lună)

	Total populație	Inclusiv:				
		Aptă de muncă		Pensionari	Copii	
		Bărbați	Femei		cu vârsta sub 6 ani	de la 7 până la 15 ani
<i>Ianuarie</i>	1207,29	1324,68	1251,53	988,16	1091,92	1340,72
<i>Februarie</i>	1224,98	1343,02	1271,98	1004,66	1103,22	1354,92
<i>Martie</i>	1223,12	1340,44	1270,60	1003,60	1100,75	1352,02
<i>Aprilie</i>	1228,40	1346,24	1275,41	1008,12	1103,47	1361,53
<i>Mai</i>	1241,11	1359,82	1285,77	1017,69	1118,97	1386,47
<i>Iunie</i>	1256,36	1375,52	1300,19	1030,45	1135,22	1409,57
<i>Iulie</i>	1229,80	1348,69	1275,41	1007,99	1105,30	1368,07
<i>August</i>	1208,00	1324,86	1256,07	989,05	1085,37	1335,01
<i>Septembrie</i>	1221,64	1338,63	1270,56	999,87	1099,25	1353,23
<i>Octombrie</i>	1234,25	1350,29	1282,91	1011,06	1117,18	1370,09
<i>Noiembrie</i>	1239,95	1355,93	1289,59	1015,82	1123,65	1374,39
<i>Decembrie</i>	1247,09	1364,24	1296,51	1021,94	1129,34	1382,27

Sursa: Conform datelor Serviciu Statistic al Transnistriei.

Învățământ. La începutul anului de studii 2013/2014 în republică au funcționat 173 instituții de învățământ general de zi de stat și nestatale (în anul 2012 – 178 instituții), în care au fost cuprinși 46165 pers., ceea ce este cu 1,4% mai puțin decât în anul precedent. Din numărul total de școli, la începutul anului de studii curent, 9 școli erau specializate pentru copii cu dizabilități mentale și fizice, în care au fost cuprinși 1045 pers. În 167 de instituții de învățământ general de zi de stat din sistemul Ministerului Educației Transnistrene erau 45128 pers. Numărul de elevi în comparație cu începutul anului de studii precedent s-a redus cu 525 pers., inclusiv cu 591 pers. în localitățile rurale și s-a mărit cu 66 pers. în cele urbane. Ponderea elevilor care învață în instituțiile de învățământ general de diverse tipuri (fără școlile specializate pentru copiii cu dizabilități mentale și fizice) s-a schimbat nesemnificativ, comparativ cu anul de studii precedent. La începutul anului de studii 2013/2014, ponderea celor care învățau în licee s-a mărit de la 5,2% până la 5,4%; ponderea elevilor școlilor cu clase liceale s-a majorat de la 8,0% până la 8,1%. Ponderea elevilor gimnazii a crescut de la 9,0% până la 9,1%; ponderea elevii școlilor cu clase gimnaziale s-a redus de la 1,8% până la 1,6%.

Tabelul 6.9. Repartizarea elevilor pe instituții de învățământ general ale Regiunii din partea stângă a Nistrului în anul 2013/2014

A	Numărul instituții de învățământ general la începutul anului de studii 2013/2014, unități			Elevii, pers.		
	Total	inclusiv:		Total	inclusiv:	
		urban	rural		urban	rural
	1	2	3	4	5	6
Total	167	79	88	45128	33784	11344
inclusiv:						
școli primare	3	1	2	191	179	12
școli cu studii medii general	26	2	24	1841	225	1616
școli-internat de învățământ general	1	-	1	95	-	95
școli medii de învățământ general	79	46	33	28713	21483	7230

Tabelul 6.9 – continuare

A	1	2	3	4	5	6
școli-internat de învățământ mediu general	3	1	2	584	190	394
școli de învățământ general - grădinițe de copii	26	1	25	1823	19	1804
licee	6	6	-	2359	2359	-
gimnazii	6	6	-	3992	3992	-
școli cu clase de liceu	5	5	-	3590	3590	-
școli cu clase de gimnaziu	2	2	-	726	726	-
școli internet de cadeți	1	1	-	169	169	-
școli pentru copiii cu dizabilități mintale și fizice	9	8	1	1045	852	193

Sursa: Conform datelor Serviciu Statistic al Transnistriei.

Infrațiuni. În anul 2013, organele de ocrotire a ordinii publice au înregistrat 11447 cereri și rapoarte cu privire la crime sau cu 8,6% mai mult decât în anul 2012. Au fost înregistrate 4897 de crime, cu 9,6% mai puțin față de anul precedent. Din acestea au fost înregistrate: 53 – omoruri, 52 – vătămări intenționate grave, 275 de crime ce țin de traficul ilegal de arme, 134 de crime comise cu utilizarea armelor, munițiilor și explozivului, 458 – infrațiuni contra ordinii publice, 524 – infrațiuni legate de droguri, 138 – escrocherii, 1264 – furturi, 178 – jafuri, alte crime – 1217, etc. În rezultatul infrațiunilor efectuate au suferit 2837 pers., dintre care au decedat 90 pers. (3,2%), li-au fost pricinuite grave vătămări ale sănătății la 75 pers. (2,6%).

Capitolul VII

PROGNOZA PENTRU ANUL 2014

Prezenta prognoză a evoluției economiei naționale a fost elaborată în baza modelului macroeconomic al INCE, concomitent luând în considerație opiniile experților din domeniu. Prognoza este elaborată într-un singur scenariu, considerat la moment ca fiind cel mai veridic, pornind de la situația reală atât din interiorul țării cât și din exterior. La fel, s-a ținut cont și de unii factori de influență asupra economiei naționale, atât pozitivi cât și negativi. În acest context se preconizează că economia națională în anul 2014 va avea o evoluție moderată de creștere cu o majorare a PIB de 3,7% față de anul precedent.

Ipotezele prognozei

Evoluția economiei naționale în anul 2014 se bazează pe următoarele premise ipotetice:

- Cursul de schimb al monedei naționale va avea o medie anuală de 13,2 MDL/USD. În anul 2013 leul moldovenesc a consemnat o depreciere de la 12,6 lei la începutul anului până la 13,04 la sfârșitul anului. Această tendință se păstrează și în 2014 (13,06 lei la 3 ianuarie și 13,4 lei la 25 martie), înregistrând pe parcursul perioadei și deprecierea maximală – 13,7 lei/dolarul american (27 februarie);
- Rata medie a dobânzii la creditele acordate pentru anul 2014 se preconizează că va atinge nivelul de 11,3%, ceea ce constituie o descreștere de 8% față de 2013. În luna februarie 2014 rata medie a dobânzii la credite a fost de 11,96%, fiind în descreștere cu 0,33 puncte procentuale față de luna ianuarie.
- Remiterile (transferurile bănești de peste hotare) se presupune că vor crește cu 3%. În anul 2013 aceste transferuri au înregistrat o creștere de circa 10% față de anul 2012 și au constituit 1609 mil. USD. O asemenea creștere va fi greu de menținut și în 2014. Transferurile efectuate în prima lună a anului 2014 au constituit 91,68 mil. USD sau cu 7% mai puțin decât în perioada respectivă a anului trecut. În cazul în care Federația Rusă, unde se află majoritatea emigranților moldoveni, ar impune sancțiuni dure, inclusiv și expulzarea lor, remiterile nu numai că nu vor crește, acestea ar putea să se reducă semnificativ;
- Factorii externi, în ansamblu, vor influența pozitiv evoluția economiei naționale, dar nu sunt excluși și unii factori de influență negativă. Conform estimărilor experților FMI, în anul 2014, PIB-ul mondial va crește cu 3,6% sau chiar cu 3,7% conform ultimelor precizări. Se prognozează o creștere a indicelui prețului de consum cu 3,8%, dar în același timp și o descreștere a prețului la gazele naturale cu 1,9% precum și la produsele minerale – cu 6,1%. Parafarea Acordului de Asocierie cu Uniunea Europeană va conduce la trecerea unui alt nivel de integrare economică pe piața europeană. Condițiile optime pentru dezvoltarea economică vor fi liberalizarea comerțului, libera concurență și reducerea barierelor netarifare;
- Concomitent, factorul extern poate avea și influențe negative. Destabilizarea situației politice și economice în Ucraina, cu care Republica Moldova deține legături comerciale strânse, ar putea conduce la contractarea volumului de export-import cu această țară (în 2013 ponderea Ucrainei a constituit 6% la exporturi și 12% – la importuri);

Printre factorii interni cu impact pozitiv asupra economiei se consideră a fi:

- **Promovarea intensă a exporturilor.** Deși creșterea exporturilor adesea depinde de contextul politicii externe (exemplu poate servi embargoul impus de Rusia la importul de vinuri moldovenesti din toamna anului precedent) se prognozează o majorare a volumului de export cu

mărfuri cu 10,7%, datorită creșterii producției industriale cu 6,5% și a calității și competitivității produselor autohtone. Se va păstra tendința de creștere mai rapidă a producției destinată exportului în comparație cu ritmurile de creștere ale producției în ansamblu;

- **Dezvoltarea și susținerea business-ului, continuarea reformelor structurale.** În această direcție se prevede simplificarea procedurii de inițiere a afacerilor, facilitarea fluxului de credite, înlăturarea barierelor neargumentate pentru comerț, etc. În acest scop Guvernul a elaborat un șir de strategii și legi de natură să descătușeze economia națională, să sporească competitivitatea întreprinderilor locale pe piața europeană. Printre acestea se numără Strategia de dezvoltare a sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii, Strategia energetică până în anul 2030, Foaia de parcurs privind ameliorarea competitivității Republicii Moldova precum și altele;

- **Dezvoltarea sectorului real al economiei naționale.** Acest obiectiv va fi realizat, inclusiv prin atragerea investițiilor străine directe în economia națională, fapt ce implică înfăptuirea unor acțiuni cu impact pe termen lung asupra creării unui mediu de afaceri favorabil pentru investitorii străini. Atragerea investițiilor străine rămâne în continuare o prioritate în vederea asigurării dezvoltării economiei naționale. Una din principalele premise pentru atragerea investițiilor străine directe va servi aderarea Republicii Moldova la regimul liberalizat de vize și semnarea de curând a Acordului de asociere cu Uniunea Europeană.

În contextul dezvoltării sectorului real al economiei naționale se presupune atingerea unui nivel relativ înalt al producției agricole, însă se estimează că acesta poate fi cu cca. 5% sub cel al anului 2013 din următoarele considerente: anul 2013 a fost un an cu condiții climatice excepțional de favorabile pentru agricultură, iar din practica anilor precedenți se știe că după un an foarte bogat, ca de obicei, urmează altul mai puțin reușit, ba chiar și dezastruos. La moment este încă prea devreme de a face careva prognoze mai precise în privința sectorului agrar.

Prognoza indicatorilor principali ai evoluției economiei naționale se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul 7.1. Evoluția principalilor indicatori macroeconomici pentru anii 2011-2013 (în baza modelului macro-econometric al INCE)

A	Unitatea de măsură	2012	2013	2014
		Efectiv		Prognoza
	1	2	3	4
PIB nominal	mild. lei	88,2	99,9	107,7
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	99,3	108,9	103,7
Indicele prețului de consum	%	104,6	104,6	105,5
Cursul mediu de schimb al leului	MDL/USD	12,11	12,59	13,18
Export de bunuri	mil. USD	2162	2399	2656
Față de anul precedent	%	97,5	111	110,7
Import de bunuri	mil. USD	5213	5492,7	5758
Față de anul precedent	%	100,4	105,4	104,8
Soldul balanței comerciale	mil. USD	-3051	-3093,7	-3102
Producția industrială în prețuri curente	mild. lei	36	38	41
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	98,1	106,8	106,5
Producția agricolă în prețuri curente	mild. lei	20	24,5	24,7
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	77,6	138,3	95,0

Tabelul 7.1 - continuare

<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Investiții în active materiale pe termen lung	mild. lei	16,6	18,5	20,7
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	95,8	102,3	105,2
Salariul nominal mediu lunar	lei	3386,2	3765,1	4152
Față de anul precedent				
<i>nominal</i>	%	111,3	108,3	110,3
<i>real</i>	%	106,4	103,5	104,6
Fondul de remunerare a muncii	mild. lei	39,7	44,6	46,6
Populația economic activă	mii pers.	1215	1236	1224
Populația ocupată	mii pers.	1147	1173	1166
Rata șomajului	mii pers.	5,6	5,1	5,1

PROVOCĂRI DEMOGRAFICE ȘI POLITICI NECESARE

**GAGAUZ Olga, dr. habilitat în sociologie,
Șef Centru de Cercetări Demografice al INCE al AȘM**

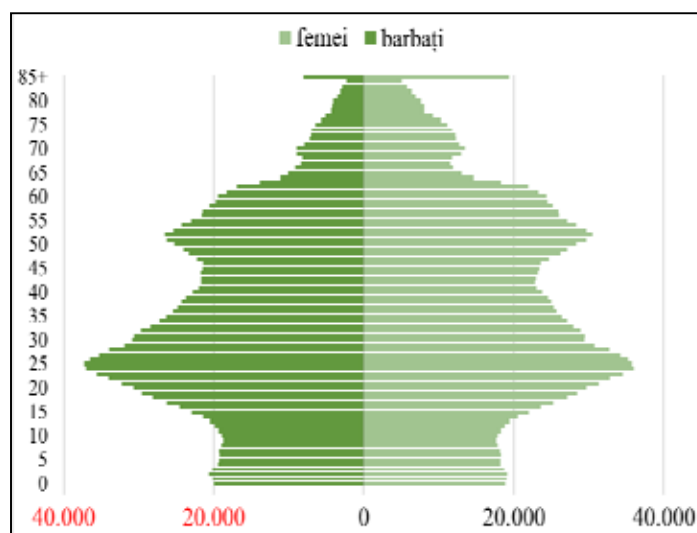
Fiind o parte componentă a politicii sociale a statului, politica demografică include un șir de măsuri juridice, economice, organizaționale care se intersectează și au drept scop de a modifica comportamentul demografic al populației. Totodată, reproducerea populației este determinată de situația socioeconomică a țării, politica economică și socială a statului. Caracterul relațiilor *economia-populație* este destul de complex, caracterizându-se printr-o strânsă legătură existențială. Sintagma „*populație și dezvoltare*”, care a intrat în circuitul științific și sociopolitic relativ recent, accentuează rolul primordial al populației pentru existența societății înșăși, al cărei rol economic se concretizează prin faptul că este un suport al factorului de producție primar și, care reprezintă destinatarul și consumatorul rezultatelor oricărei activități economice. Pe de altă parte, satisfacerea nevoilor umane, deci ale populației, constituie scopul general, ultim al activităților socioeconomice, în timp ce producerea și distribuția bunurilor reprezintă doar mijlocul concret prin care se asigură cele necesare atingerii scopului demonstrat. Populația totală, pe de o parte, și populația activă și ocupată, pe de altă parte, se află la baza relației dintre scopul ultim al producției și mijloacele folosite pentru atingerea lui. Astfel, în dezvoltarea socioeconomică populația este un factor endogen (intern), care, la rândul său, este determinat de procesele socioeconomice. Dubla poziție a populației în sistemul de relații *economia-populație* constituie un argument puternic în favoarea aprecierii factorului demografic ca variabilă endogenă a creșterii și dezvoltării economice, toate politicile statelor europene, fiind conjugate cu schimbările demografice.

În prezent, necesitatea de promovare a politicii demografice este recunoscută în toate țările din lume, indiferent de situația demografică și tempoul de creștere a populației. În cadrul conferinței regionale organizate de Fondul ONU pentru Populație (UNFPA) și UNECE la 1-2 iulie 2013 (Geneva, Elveția) cu privire la continuitatea Programului de Acțiuni de la Cairo pentru Populație și Dezvoltare din 1994, în baza evaluării generale a tendințelor demografice de lungă durată și a politicilor în toate cele 56 de state din spațiul UNECE, inclusiv Republica Moldova, au fost determinate politicile prioritare în domeniul populației pentru următoarele decenii. Una dintre cele mai importante concluzii ale conferinței, ce își găsește confirmare în rezultatele cercetărilor științifice, a fost recunoașterea faptului că *o societate poate să obțină prosperitate socio-economică și în condiții de creștere demografică scăzută, sau chiar în lipsa acesteia*.¹ Nu contează numărul populației, ci caracteristicile calitative ale acesteia. Creșterea continuă a duratei medii a vieții populației și a proporției vârstnicilor în ansamblul populației accentuează necesitatea valorificării potențialului uman al acestora, în special a celor care posedă un grad înalt de educație și experiență profesională, poate contribui esențial la dezvoltarea societății în cazul în care s-ar oferi asemenea oportunități.

În pofida tendințelor demografice comune pentru țările europene există și specificul național al Republicii Moldova, ceea ce determină necesitatea elaborării și implementării politicilor, care s-ar conjuga cu principiile și prioritățile regionale (investiții în capitalul uman, promovarea continuă a egalității de gen, educație calitativă continuă pe tot parcursul vieții și accesul la servicii de sănătate, sănătatea reproductivă și sexuală) și s-ar accentua pe domeniile, care afectează dezvoltarea cantitativă și calitativă a populației, prezintă un impediment pentru dezvoltarea socioeconomică durabilă a țării.

¹ UNECE. Regional Report: ICPD Beyond 2014, p.55.

<http://www.unece.org/Population/Population/Paupubwelcome/Ageing/2013/Regionalnyi-Doklad-Eehk-Oon-Mknr-Posle-2014-Goda/Docs.Html>

Figura 1. Piramida pe vârste și sexe a populației Republicii Moldova, populația stabilă, anul 2013

Sursa: BNS.

În prezent situația demografică în Republica Moldova este determinată de dinamica proceselor demografice (natalitatea, mortalitatea, migrația) și de structura populației, se caracterizează prin modificări negative în reproducerea generală a populației, fiind oficial recunoscută ca un declin demografic¹, care ascunde semne de criză demografică latentă.

Piramida pe vârste și sexe a Republicii Moldova s-a format sub influența modificărilor evoluționiste ale mortalității și natalității, precum și a impactului cataclismelor sociale și economice din secolul XX. Aceasta încă este marcată de scăderea notabilă a numărului de nașteri în anii 1942-1945 și de "ecoul" acestei reduceri peste 20 de ani, consolidat de scăderea fertilității în anii 1960. Apoi se observă și scăderea numărului de nașteri la sfârșitul anilor 1980 ("cel de-al doilea ecou" al războiului), precum și creșterea numărului de nașteri de la mijlocul anilor 1980 ca rezultat al politicilor familiale promovate în această perioadă. În piramida anului 2013 își găsește reflectare și scăderea numărului de nașteri după anul 1990 și creșterea lor după 2002.

Structura pe vârste a populației, la momentul actual și pentru următoarele decenii s-a format, iar schimbarea semnificativă a acesteia este practic imposibilă. Refluxul migrațional sporește procesul de îmbătrânire a structurii pe vârste, având un impact considerabil asupra modificării raportului între trei grupuri mari de vârstă: copii, adulți și vârstnici. În așa mod, există unele premise obiective de manifestare a tendințelor negative în dinamica sporului natural, care pot fi stopate numai prin schimbări pozitive radicale în regimurile de fertilitate și mortalitate.

Piramida pe vârste și sexe ne permite să prevedem când, în condițiile regimului constant de reproducere a populației, va avea loc următoarea îngustare a bazei piramidei și îngroșarea vârfului acesteia. Trebuie să constatăm că procesul s-a declanșat: în următorul deceniu reducerea numărului absolut al nașterilor este inevitabilă, dat fiind faptul că în cea mai activă vârstă de reproducere vor intra generațiile puțin numeroase născute după anii '90, pe când în vârsta de pensionare vor intra generațiile numeroase născute la sfârșitul anilor '50 – începutul anilor '60, ceea ce va determina și majorarea sporului natural negativ.

Însă nu numai depopularea, dar și fluctuațiile numerice ale generațiilor (valorile demografice) în structura pe vârste a populației au implicații negative pentru dezvoltarea socioeconomică a țării. Printre consecințele evidente: fluctuațiile cererii pentru serviciile instituțiilor de învățământ și a

¹ Programul Național Strategic în domeniul Securității Demografice a Republicii Moldova (2011-2025). Hotărârea Guvernului RM Nr.768 din 12.10.2011. În: Monitorul Oficial Nr. 182-186 din 28.10.2011.

celor de asistență medicală în condițiile reducerii constante a contingentului de copii (Tabelul 1), ceea ce invocă necesitatea întreprinderii unor măsuri ce ar asigura eficiența investițiilor în aceste două sectoare.

Tabelul 1. Dinamica numărului populației în vârstă de 0-15 ani, anii 2014-2030

Anii	Numărul populației în vârstă 0-15 ani (mii)	Scădere în raport cu anul precedent		% în raport cu populația totală
		(mii)	(%)	
2014	607.7			17.1
2015	605.6	-2.1	0.3	17.1
2016	603.8	-1.8	0.3	17.0
2017	602.0	-1.9	0.3	17.0
2018	599.9	-2.1	0.3	17.0
2019	596.8	-3.1	0.5	16.9
2020	591.3	-5.5	0.9	16.8
2021	584.7	-6.6	1.1	16.7
2022	576.7	-7.9	1.4	16.6
2023	568.0	-8.7	1.5	16.4
2024	557.8	-10.1	1.8	16.2
2025	544.7	-13.1	2.4	15.9

Sursa: Centrul de Cercetări Demografice al INCE, prognoza populației.

Dividendul demografic prezintă o oportunitate pentru creșterea economică accelerată, ca rezultat al declinului fertilității și mortalității și, ulterior, al modificării structurii pe vârste a populației.

Cu reducerea numerică a nașterilor pe parcursul anului într-o țară tânără efectivul populației dependente crește mai lent în raport cu populația în vârstă de muncă. Cu mai puține persoane care necesită suport, o țară are o fereastră de oportunitate pentru creștere economică rapidă pe contul beneficiilor apărute ca urmare a scăderii sarcinii demografice (se consideră că populația în vârstă aptă de muncă produce mai mult, decât consumă, iar diferența se repartizează între persoanele întreținute – copii și vârstnici). Având condiții egale în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, șomajul, productivitatea muncii etc., asemenea situații duc la creșterea produsului intern brut pe cap de locuitor, astfel oferind populațiilor "*dividendul demografic*". Însă beneficiile nu se produc în mod automat, ci apar atunci când se implementează politicile economice și sociale adecvate, cum ar fi investiții în sectorul de producere, creșterea ocupării forței de muncă, dezvoltarea infrastructurii sociale, investiții suplimentare în ocrotirea sănătății, educație etc.

Mai puțin vizibile sunt oscilațiile ofertei pe piața muncii și raportului dintre populația ocupată și cea neocupată (sarcina demografică). De menționat că, scăderea numărului populației nu a avut până acum efecte economice negative semnificative și vizibile, ci invers, reducerea numerică a populației a diminuat presiunea asupra sistemelor de învățământ, sănătate, asigurări sociale și protecție socială. În plus, în ultimele decenii structura populației, pe lângă îmbătrânirea demografică a cunoscut și unele modificări pozitive cu semnificație importantă pentru asigurarea creșterii economice (*dividendul demografic*). Astfel, numărul absolut al populației în vârstă aptă de muncă a fost în creștere continuă, majorându-se în perioada anilor 2000-2013 cu circa 244 mii, pe când ponderea în ansamblul populației a atins valori maxime – circa 66%. În plus a avut loc întinerirea forțelor de muncă, datorită faptului că pe piața muncii au intrat generațiile numeroase născute în anii '80 cu un nivel de studii relativ înalt, cunoștințe avansate, constituind un potențial valoros pentru sectorul economic. Însă acest dividend demografic nu a fost valorificat în măsura cuvenită. Posibilități reduse de angajare în economia națională

conform preferințelor personale, dar și lipsa oportunităților de a obține venituri adecvate pentru trai impun tinerii să emigreze. Astfel, 76,5% din migranții de muncă au indicat ca motiv principal al plecării peste hotare prezintă *salariile mici în Moldova*. Printre alte motive au fost invocate *lipsa locurilor de muncă conform competențelor/calificărilor avute (8,8%) și condițiile de muncă proaste (6,0%)*¹.

În Republica Moldova perioada "ferestrei oportunităților" încă nu s-a epuizat, însă această etapă este foarte aproape. În prezent, se încheie etapa depopulării cu dividendul demografic, când reducerea numărului populației este însoțită de majorarea contingentului în vârstă aptă de muncă. În viitorul apropiat, începe altă etapă – depopularea fără dividendul demografic: populația în vârstă aptă de muncă se va reduce continuu.

Factorul dominant în modificarea efectivului populației în vârstă aptă de muncă prezintă raportul dintre impactul pozitiv al "efectului de cohorta" și impactul negativ al mortalității excesive, în special al bărbaților. Rolul migrației în acest proces se reduce la accentuarea influenței acestor două componente.

Cu toate că în următorul deceniu potențialul forței de muncă se va menține la un nivel destul de înalt (Tabelul 2), reducerea anuală oscilându-se în limitele unui procent, o parte semnificativă din acest contingent muncesc peste hotare, ocupând locuri de muncă necalificate care nu corespund pregătii profesionale, ceea ce duce nu numai la reducerea cantitativă a potențialului forței de muncă, ci și provoacă schimbări calitative nefavorabile.

Tabelul 2. Dinamica numărului populației în vârstă aptă de muncă, anii 2014-2030

Anii	Numărul populației în vârstă aptă de muncă (16-56/61, mii)	Reducerea în raport cu anul precedent		% în raport cu populația totală
		(mii)	(%)	
2014	2333.4			65.7
2015	2315.6	-17.8	0.8	65.2
2016	2293.6	-22.0	0.9	64.7
2017	2271.8	-21.9	1.0	64.2
2018	2250.7	-21.1	0.9	63.8
2019	2229.1	-21.6	1.0	63.3
2020	2210.3	-18.8	0.8	63.0
2021	2190.9	-19.4	0.9	62.7
2022	2174.3	-16.6	0.8	62.5
2023	2158.1	-16.2	0.7	62.3
2024	2144.3	-13.8	0.6	62.2
2025	2133.5	-10.7	0.5	62.3

Sursa: Centrul de Cercetări Demografice al INCE, prognoza populației.

Modificarea raportului dintre contingentul care va intra și va ieși pe piața muncii, va avea consecințe semnificative în ceea ce privește oferta forței de muncă, productivitatea muncii și cererea forței de muncă.

Cu toate acestea, schimbările de pe piața muncii, nu sunt în mod hotărâtor determinate de efectele demografice. Dinamica negativă a locurilor de muncă în continuare influențează negativ productivitatea muncii, creșterea economică și bunăstarea populației, deoarece salariile au cea mai mare pondere în formarea veniturilor populației. Funcționarea pieței muncii în Republica Moldova este afectată de fenomene cum ar fi proporția înaltă a locurilor de muncă cu

¹ Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova, 2007-2012.
<http://demografie.md/?pag=news&opa=view&id=384&tip=noutate&start=&l=>

productivitate joasă și nivel de salarizare redus; nivelul ridicat al șomajului de lungă durată și șomajul înalt în rândul tinerilor; pondere înaltă a activităților informale într-o serie de sectoare și ramuri de producție; lipsa unui sistem adecvat de monitorizare și prognozare a pieței forței de muncă; etc.

Este cunoscut că în deceniile viitoare îmbătrânirea demografică a populației va avea o expansiune rapidă. În numeroase lucrări și rapoarte, se manifestă îngrijorarea cu privire la îmbătrânirea populației și majorarea sarcinii economice asupra populației active, astfel pe prim-plan fiind înaintate efectele negative ale procesului dat. Această tratare unilaterală a îmbătrânirii populației plasează pe plan secundar una din cele mai importante realizări obținute în urma progresului social – creșterea duratei medii a vieții, care deschide noi orizonturi și posibilități pentru dezvoltarea potențialului uman. Cu toate că în ultimii ani se înregistrează o evoluție pozitivă în dinamica valorilor speranței de viață la naștere, în comparație cu alte țări europene Republica Moldova se înscrie în grupa statelor cu un nivel comparativ scăzut al acesteia: 67 ani pentru bărbați și 75 pentru femei (în anul 2012), pe când media europeană constituie 72 de ani pentru bărbați și 80 de ani pentru femei.

În prezent cetățenii Republicii Moldova au o durată medie a vieții mai scăzută, precum și durata activității economice mai scăzută, vârsta de pensionare fiind la fel mai mică, decât în alte țări. În următorul deceniu formarea efectivului populației în vârsta de pensionare va fi sub influența efectului de cohortă. Datorită faptului că în vârsta de pensionare vor intra generațiile numeroase născute la sfârșitul anilor `50 - începutul anilor `60, se va înregistra o creștere impunătoare a acestui contingent de populație, în special în următorii trei ani, rata anuală de creștere constituind 2,5-2,9% (Tabelul 3).

Tabelul 3. Dinamica numărului populației în vârstă de pensionare, anii 2014-2030

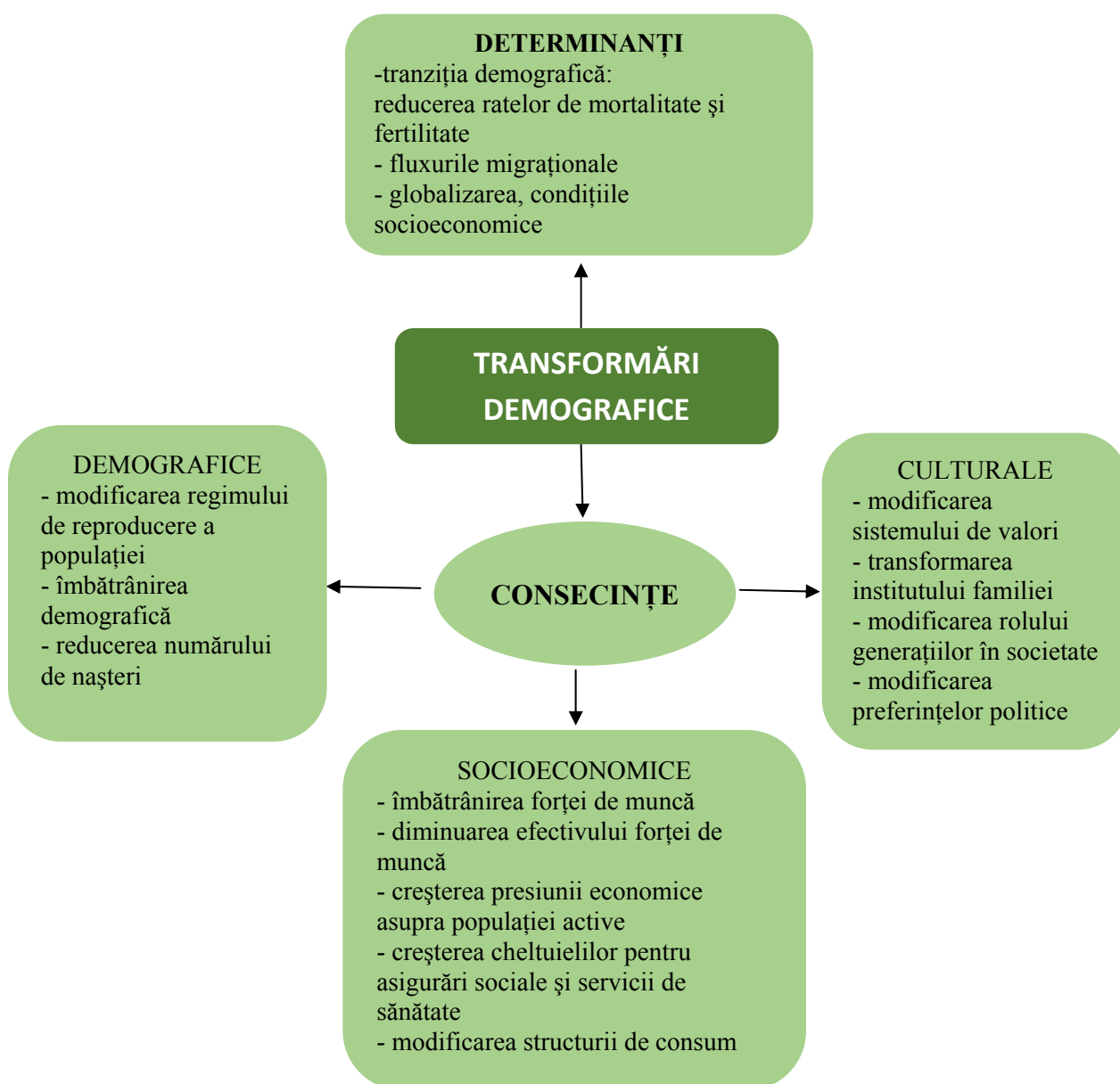
Anii	Numărul populației în vârstă de pensionare (57+/62+), mii	Creștere în raport cu anul precedent		% în raport cu populația totală
		(mii)	(%)	
2014	611,8			17,2
2015	627,7	15,9	2,5	17,7
2016	646,2	18,5	2,9	18,2
2017	663,3	17,1	2,6	18,8
2018	678,2	14,9	2,2	19,2
2019	693,0	14,7	2,1	19,7
2020	705,7	12,7	1,8	20,1
2021	718,4	12,8	1,8	20,6
2022	728,1	9,7	1,3	20,9
2023	736,5	8,4	1,1	21,3
2024	742,5	6,0	0,8	21,6
2025	747,0	4,5	0,6	21,8

Sursa: Centrul de Cercetări Demografice al INCE, prognoza populației.

Totodată contingentul de pensionari se completează cu persoanele care s-au retras de pe piața muncii pe motivul invalidității, ceea ce mărește semnificativ numărul de pensionari. De remarcat, că pe parcursul ultimelor decenii, peste 20% din numărul total de pensionari constituie invalizii. Dinamica acestui contingent este destul de stabilă, mai mult de atât se înregistrează majorarea pensiilor de invaliditate nou-stabilite ¹.

¹ Raportul social anual, 2012. / Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.
http://www.mmprsf.gov.md/file/2014/RAPOARTE/MMPSF_RS_2012.pdf

Transformările demografice ce s-au produs și ce se prefigurează prezintă rezultatul modificărilor macrosociale globale, inclusiv al tranziției demografice – tranziției de la nivelurile ridicate ale mortalității și fertilității la nivelurile scăzute ale acestora, având consecințe multiple din perspectiva dezvoltării demografice, socioeconomice și culturale a societății (fig. 2). Aceste consecințe, de regulă, au un caracter de lungă durată, căpătând proporții sporite sau reducându-se la unele etape ale dezvoltării demografice în funcție de tipul structurii de vârstă. De menționat că deseori consecințele modificării structurii pe vârste a populației se tratează superficial, fiind reduse numai la problemele legate cu îmbătrânirea populației. Însă acestea au un spectru cu mult mai larg și cuprind toate grupele de vârstă lăsându-și amprenta asupra multiplelor procese sociale. Modificările în structura de vârstă a populației implică schimbarea structurii generale a necesităților sociale.

Figura 2. Transformări demografice: determinanți și consecințe ale acestora

Transformările inevitabile în structura pe vârste a populației urgentează necesitatea unor reforme mai ample astăzi pentru a ajuta țara să evite probleme potențiale de mâine. Revizuirea politicilor economice și determinarea acțiunilor strategice în domenii-cheie vor contribui la

diminuarea impactului cauzat de schimbările demografice actuale, și vor asigura consolidarea integrării sociale, crearea condițiilor favorabile pentru tineri și pentru populația în vârstă.

Modificarea structurii pe vârste a populației afectează condițiile de bază ale funcționării pieței muncii, provocând schimbări structurale ale acesteia. Creșterea în viitorul apropiat a efectivului grupului de vârstă de 50–64 ani sporește problema îmbătrânirii active. Acest segment de vârstă implică aspecte legate de politicile de ocupare și reforma sistemului de pensionare, crearea oportunităților pentru prelungirea activității economice, astfel contribuind la reducerea raportului de dependență. Partea mai în vârstă a populației active va crește sensibil, atât din cauza tendințelor demografice stabilite, cât și din motivul că pe termen lung este puțin probabil să poată continua recurgerea la pensionarea anticipată. Necesitatea de a menține pe piața muncii un număr crescut de lucrători mai în vârstă reclamă o nouă abordare a tuturor problemelor legate de raportul între vârstă și piața muncii (educație continuă, recalificare, crearea locurilor de muncă speciale cu orar de muncă flexibil etc.) Învățarea și recalificarea populației pe întreaga durată a vieții va deveni tot mai importantă pe măsura creșterii duratei medii de viață și dinamicii economice în deceniile următoare.

Schimbările demografice vor exercita presiune asupra sistemului de educație în două moduri. Pe de o parte, reducerea contingentului de elevi va provoca scăderea cererii pe piața forței de muncă pentru cadre didactice, ceea ce va face posibilă economisirea unor resurse bugetare. Pe de altă parte, pentru a spori capacitatea de continuare a activității economice a persoanelor vârstnice va fi necesar de a organiza sistemul de educație continuă (pe toată durata vieții active), precum și de a elabora noi forme de instruire, ce în prezent lipsesc în Republica Moldova.

O educație de bază de calitate înaltă, în condițiile dinamice ale societății contemporane, dezvoltării rapide a tehnologiilor informaționale, urmează să constituie acel fundament pe care anagajații își vor putea sprijini noile calificări.

Consolidarea capacităților sistemului de învățământ (infrastructura și personalul) pentru a veni în întâmpinarea schimbărilor considerabile în structura contingentului de "elevi" prin extinderea programelor educaționale, promovarea și încurajarea educației pe toată durata vieții pentru a răspunde oscilațiilor de înscriere la învățământ la anumite nivele. Încurajarea angajatorilor să ofere instruire/recalificare personalului propriu și altor persoane, promovarea relațiilor reciproc avantajoase între instituțiile de învățământ și angajatori, dezvoltarea sectorului privat în domeniul învățământului (cursuri de pregătire profesională, recalificare).

Dupa cum a fost menționat, în prezent Republica Moldova dispune de o populație aptă de muncă relativ tânără, astfel având un potențial însemnat pentru asigurarea creșterii economice. Este important ca acțiunile în acest domeniu să nu fie axate pe măsurile ce se vor impune când se va resimți insuficiența forței de muncă, ci este necesar ca eforturile să fie concentrate asupra creării locurilor de muncă pentru generațiile economic active: atât pentru tinerii care intră pe piața forței de muncă, cât și pentru persoanele mai în vârstă, care doresc să-și prelungească activitatea economică. Astfel, efectele îmbătrânirii populației pot fi contracarate de creșterea ratei de ocupare.

Creșterea productivității muncii este al doilea factor esențial în menținerea și îmbunătățirea contribuției forței de muncă la dezvoltare. Schimbările pe piața muncii nu sunt determinate în mod decisiv de efectele demografice. Situația țărilor economic dezvoltate, cu un nivel de îmbătrânire mult mai mare decât în Republica Moldova, indică faptul că în ultimii ani sporirea productivității muncii a fost singurul factor major care a influențat creșterea venitului pe cap de locuitor¹. Creșterea productivității muncii ar putea să minimalizeze efectele cantitative ale

¹ De la roșu la gri: "A treia tranziție" a populațiilor în curs de îmbătrânire din Europa de Est și din fosta URSS. http://www.unfpa.md/images/stories/pdf/De_la_rosu_la_gri.pdf

micșorării efectivului forței de muncă. Inovațiile și schimbările tehnologice sunt o parte indispensabilă în realizarea acestui deziderat.

Dezvoltarea pieței muncii, stimularea ocupării în sectorul formal al economiei va contribui la creșterea încasărilor fiscale și posibilităților pentru lărgirea unor programe sociale destinate persoanelor în etate. Pe lângă acestea, adaptarea pieței muncii la îmbătrânirea populației include astfel de măsuri ca preîntâmpinarea pensionării precoce, eliminarea discriminării pe piața muncii a persoanelor vârstnice, creșterea competitivității profesionale a persoanelor vârstnice, precum și crearea condițiilor favorabile pentru muncă decentă (iluminare, grafic de lucru etc.)

Creșterea numărului populației în vârstă de pensionare provoacă problema asigurării stabilității fondurilor de pensionare și creșterii cheltuielilor pentru formarea acestora. Pentru Republica Moldova problema se complică prin faptul că majoritatea persoanelor în vârstă de pensionare beneficiază de pensii, dar populația în vârstă aptă de muncă nu participă integral la completarea fondurilor sociale. Cauzele sunt multiple: șomajul, intensitatea proceselor migrației nereglementate în scop de muncă peste hotare, proporțiile considerabile ale economiei tenebre ș.a. care, per ansamblu, reduc capacitățile Bugetului Asigurărilor Sociale.

Din motive economice, pur și simplu din cauza constrângerilor bugetare inevitabile, majorarea vârstei de pensionare, probabil, va fi inevitabilă. Dar din punctul de vedere al premiselor demografice, Republica Moldova încă nu posedă condițiile necesare pentru realizarea reformei respective. Experiența mai multor țări arată că îmbătrânirea populației se derulează în paralel cu întinerirea acesteia, în sensul că se deplasează hotarele bătrâneței. Oamenii nu doar trăiesc mai mult, dar, de asemenea, ajung la vârste mai înaintate, menținându-și starea de sănătate mai bună, existând astfel motive obiective pentru extinderea perioadei de activitate economică a acestora. În Republica Moldova situația fiind cu totul alta, sănătatea populației caracterizându-se prin niveluri înalte de morbiditate și invaliditate. În aceste condiții, creșterea vârstei de pensionare poate fi însoțită de multiple consecințe economice și sociale. În prezent, acest segment al pieței forței de muncă (angajații în vârstă de pensionare) funcționează pe baza de auto-reglementare. Cine poate, dorește și își găsește de lucru muncește, restul – nu. Nici guvernul, nici angajatorii nu au obligațiuni față de ei, lucrătorii ineficienți, inclusiv pe motiv de sănătate, sunt în mod natural eliminați de pe piața forței de muncă. În anii următori, oferta brațelor de muncă, odată cu intrarea pe piața forței de muncă a generațiilor puțin numeroase născute după anii 1990, va fi cu mult mai redusă, și, în aceste condiții, menținerea activității economice a pensionarilor va fi foarte actuală. Cu toate acestea, cuprinderea largă a persoanelor vârstnice, care deseori au probleme de sănătate, în activitatea economică, poate constitui o piedică în calea dezvoltării economice, provocând creșterea șomajului din contul aceluiași persoane vârstnice, care nu-și pot găsi locuri de muncă în funcție de posibilitățile lor, ceea ce la rândul său va determina creșterea obligațiilor sociale ale statului față de acest segment al populației, etc.

În acest context, urmează să mai menționăm că aproximativ peste zece ani, Republica Moldova va avea mulți rezidenți în vârstă de pensionare, care nu vor avea dreptul la asigurare socială, dat fiind faptul că nu au contribuit la formarea fondului social (migranții de muncă și alte categorii de angajați neasigurați social). Aceste persoane urmează să fie susținute prin măsurile asistenței sociale, iar sistemul actual al pensiilor și asistența socială va trebui să fie extins, astfel încât să asigure persoanelor dreptul la protecția socială din partea statului.

Modernizarea sistemului de pensionare este o problemă care necesită soluționare cât mai rapidă, având drept scop creșterea treptată a vârstei de pensionare, egalarea acesteia dintre bărbați și femei, precum și introducerea unui format definit de contribuții prin dezvoltarea unei scheme pe mai mulți piloni, care pe lângă sistemul public de pensii de tip PAYG va include fondurile de pensii cu contribuții obligatorii și benevole. Reformarea sistemului de pensii nu va rezolva în mod automat problema garanției venitului pentru persoanele vârstnice, dat fiind

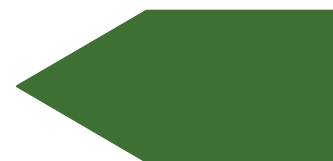
faptul că sistemul actual de pensii (PAYG) și cel cumulativ (multipilon) nu sunt perfecte, stabilitatea lor fiind determinată de mai mulți factori.¹ În condițiile instabilității economice, veniturilor scăzute ale populației, nivelului înalt al sărăciei ambele sisteme provoacă inegalitatea economică: sistemul de pensii PAYG, al cărui eficiența depinde de factorul demografic (ponderea populației în vârstă aptă de muncă), sporește dezvoltarea inegalității între generații, iar sistemul cumulativ – în cadrul pensionarilor (în condițiile actuale o proporție nesemnificativă a populației dispune de venituri pentru a face acumulări în fonduri de pensionare). Pe lângă acestea introducerea sistemului cumulativ de pensii poate constitui un factor suplimentar pentru reducerea natalității, dat fiind faptul că apariția copilului în familie micșorează nivelul acumulărilor, respectiv, și volumul contribuțiilor posibile. Dacă își va găsi confirmare ipoteza economistului francez din secolul al XIX-lea Jean-Baptist Say "că e mai bine să faci acumulări, decât să naști copii", atunci procesul de îmbătrânire a populației va accelera.

De menționat că, rezolvarea obiectivelor ce țin de asigurarea vieții sănătoase și active a persoanelor vârstnice, al căror număr va fi în creștere continuă, oferirea posibilităților de a obține un loc de muncă decent, în virtutea necesității sau dorinței de a rămâne economic activ, precum și accesului la serviciile medicale și asistența socială corespunzătoare, va fi un lucru dificil. Dacă în țările economic dezvoltate generațiile persoanelor vârstnice actuale și cele care urmează, în condițiile stabilității economice și nivelului de trai înalt, au avut posibilitate să-și acumuleze resurse materiale de rezervă și pot achita, de exemplu, unele servicii de asistență socială, îngrijire la domiciliu etc., atunci în Republica Moldova vârstnicii actuali și generațiile următoare ale vârstnicilor sunt cei care au fost șomeri sau au muncit în sectorul agricol, având salarii extrem de mici și, respectiv, alocări reduse în fondul social sau au muncit peste hotare și n-au contribuit la formarea fondurilor sociale. Dacă nu va fi obținută o creștere economică și nu vor fi majorate ritmurile acesteia, atunci pentru rezolvarea problemelor ce țin de îmbătrânirea populației va fi necesar de a majora sarcina asupra populației în vârstă aptă de muncă (majorarea impozitelor sau altor contribuții).

Sistemul actual al instituțiilor socioeconomice s-a format în condițiile populației tinere și nu corespunde necesităților societății ce se află în procesul de îmbătrânire demografică rapidă. Astfel, reformarea sistemului instituțional prezintă o necesitate obiectivă, iar ignorarea acestui fapt sau tergiversarea reformelor va conduce la creșterea costurilor acestora. Totodată, în promovarea politicilor demografice și socioeconomice urmează să ținem cont de caracterul intersectorial al problemelor existente și a celor care pot apărea în procesul de modificare a structurii pe vârste a populației. Identificarea soluțiilor în acest domeniu înseamnă că trebuie întreprinse reforme consecutive pe piața muncii, în sistemul de pensii, de educație, de sănătate, precum și o dirijare mai bună a proceselor migraționale. Activitatea sau lipsa activității în una din domeniile enumerate va avea un efect de bumerang asupra altor sfere (reforma sistemului de pensionare nu va fi eficientă fără dinamica pozitivă în sănătatea populației, dezvoltarea pieței muncii etc).

¹ Spre un sistem sustenabil de pensii în Republica Moldova / V. Antonov, V. Frunzaru, O. Poalelungi. Chișinău, 2012, p.17.

ANEXE STATISTICE

Utilizări PIB											
PIB (utilizări)	PIB		Consum final		Formarea bruta de capital fix		Variatia stocurilor		Export net		
	mil.lei preț. curente	% fata de an preced.	mil.lei preț. curente	% fata de an preced.	mil.lei preț. curente	% fata de an preced.	mil.lei preț. curente	% fata de an preced.	mil.lei preț. curente	% fata de an preced.	
2009	60429,8	94,0	68574	69,1	13655	329,7	9,5	-22128,8	67,6		
2010	71885,5	107,1	83240,3	117,2	16262,6	648,1	157,9	-28265,5	114,8		
2011	82348,7	106,8	96090,5	113,0	19178,8	725,2	x	-33645,8	x		
2012	88227,8	99,3	103062,6	101,8	20864,1	-3,2	x	-35695,7	x		
2013	99879,1	108,9	113303,2	103,3	22566,8	1737,6	x	-37728,4	x		
T. I 2011	16784,3	108,4	21476,2	124,9	2078,1	497,3	177,8	-7267,3	120,4		
T. II 2011	19843,3	106,8	23967,4	127,1	4736,9	-398,8	-59,1	-8462,2	105,8		
T. III 2011	23869	105,3	27872,4	94,8	3753,8	677,8	86,4	-8435	106,7		
T. IV 2011	21677,5	105,7	22595	107,7	8461,7	318,1	-31,4	-58026,1	109,5		
T. I 2012	18095,8	101	23464,8	101	2439	272,2	105,3	-8080,2	x		
T. II 2012	21199,4	100,6	24687,8	99,1	5001	74,3	x	-8563,7	x		
T. III 2012	26106,8	98,3	30085,8	100,8	4538,7	504	x	-9021,6	x		
T. IV 2012	22445,3	97,5	27514,7	100,5	5493,2	-196,4	x	-10366,1	x		
T. I 2013	19672,7	103,5	23400,8	106,6	4219,7	-85,3	x	-7862,5	x		
T. II 2013	23703,3	106,1	27408,2	103,0	5576,7	627,7	x	-9909,3	x		
T. III 2013	29936,4	112,9	32009,0	101,2	6667,3	716,9	x	-9456,7	x		
T. IV 2013	26566,7	111,2	30485,2	103,6	6103,1	478,2	x	-10499,9	x		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

PIB (resurse)	Resurse PIB												Impozite nete pe produs						
	PIB			VAB			Agricultura			Industria			Constructii			Alte activitati		%	
	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent.	% pondere in PIB	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent.	% fata de an preced.	
2009	60429,8	94,0	50809,2	84,1	5134,5	90,1	8030,8	80,1	2108,7	73,2	35535,2	99,5	9620,6	95,8					
2010	71885,5	107,1	59920,7	83,4	8657,4	107,4	9534,8	108,9	2437,5	112,7	39291	105,1	11964,8	111,7					
2011	82348,7	106,8	68390	106,3	10095	105,2	11518	110,2	2720	101,9	45831	101,3	13959	109,6					
2012	88227,8	99,3	73686	99,0	9896	79,9	12314	100,8	3041	101,8	50178	103,2	14542	100,8					
2013	99879,1	108,9	83078,1	109,4	12167	141	13825	107,4	3434,1	105,1	55400	103,9	16801	106,0					
T. I 2011	16784,3	108,4	13916,5	82,9	684	106,4	2493,6	108,8	399,5	104	10339,3	106,2	2867,8	117,9					
T. II 2011	19843,3	106,8	16694,3	84,1	2108,9	102,1	2492,2	109,8	987,3	124,9	11105,9	106,1	3149	105,2					
T. III 2011	23869	105,3	20189,8	84,6	3873,2	102,4	3218,7	111,9	962,4	94,6	12135,5	105,3	3679,2	105,2					
T. IV 2011	21677,5	105,7	17424,4	80,4	3404,8	108,9	3091,4	98,5	451,8	93,2	10476,4	86,5	4253	114,6					
T. I 2012	18095,8	101	15268	84,4	821	101,6	2771	97,9	395,0	109,8	11698,0	102,4	2828	98,4					
T. II 2012	21199,4	100,6	17821,6	84,1	1929,6	92,5	2914,5	104,3	1105,0	100,9	12277,7	101,2	3377,8	101,3					
T. III 2012	26106,8	98,3	22026,6	84,4	3923,3	69,2	3389,6	102,3	1059,2	100,0	14092,5	104,4	4080,2	103,4					
T. IV 2012	22445,3	97,5	18203,5	81,1	2911,3	70,8	3232,9	96,5	482,1	101,8	12109,6	104,6	4241,8	101,4					
T. I 2013	19672,7	103,5	16201	102,9	824,8	102,3	2960	102,2	522,5	110,5	12283,7	102,5	3471,8	106,6					
T. II 2013	23703,3	106,1	19649	105,9	2064,3	103,8	2961,7	113,4	1182,5	100,8	13388,1	104,6	4054,4	106,7					
T. III 2013	29936,4	112,9	25436,1	114,2	5847,4	159,8	3836	107,5	1128,7	102,2	15117,7	104,3	4500,3	105,6					
T. IV 2013	26566,7	111,2	21792,1	112,5	3430,7	152,2	3633,8	107,4	600,4	116,0	14610,8	104,5	4774,6	105,2					

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Prețurile de consum				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2009	0	-5,6	-0,3	8,2
2010	7,4	5,7	7,3	9,1
2011	7,6	8,4	5,8	8,8
2012	4,6	3,8	4,2	6,2
2013	4,6	6,6	4,3	2,6
T. I 2011	6,1	5,4	5,6	7,4
T. II 2011	7,1	7,8	5,1	8,6
T. III 2011	8,8	12,1	6,2	7,8
T. IV 2011	8,5	8,6	6,1	11,5
T. I 2012	6,2	4,7	5	9,2
T. II 2012	4,2	1,9	4,5	6,3
T. III 2012	4,4	3,6	3,7	6,4
T. IV 2012	3,9	4,9	3,6	3,1
T. I 2013	4,4	5,9	4	3,1
T. II 2013	5,2	5,7	4,1	2,6
T. III 2013	4,0	5,0	4,5	2,1
T. IV 2013	4,9	7,1	4,5	2,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

	Prețurile de consum			
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2012	6,9	5	5	11,8
Februarie 2012	6,1	5	4,9	8,9
Martie 2012	5,4	4,1	5,3	7,1
Mai 2012	4,7	2,9	4,9	6,3
Aprilie 2012	4,1	2	4,5	6,1
Iunie 2012	3,7	0,9	4,1	6,4
Iulie 2012	4	2,1	3,8	6,4
August 2012	4,4	3,5	3,7	6,4
Septembrie 2012	4,9	5,1	3,5	6,3
Octombrie 2012	3,9	4,8	3,6	3,3
Noiembrie 2012	3,7	4,5	3,6	2,9
Decembrie 2012	4,1	5,4	3,6	3
Ianuarie 2013	4,7	6,8	4	3,1
Februarie 2013	4,4	5,5	4,2	3,1
Martie 2013	4,2	5,5	3,8	3,2
Aprilie 2013	4,5	6,1	3,7	3,4
Mai 2013	5,7	10,0	4,0	2,4
Iunie 2013	5,5	9,2	4,5	2,0
Iulie 2013	4,3	5,9	4,6	2,0
August 2013	3,7	4,2	4,5	2,1
Septembrie 2013	3,9	5,0	4,3	2,1
Octombrie 2013	4,7	6,9	4,4	2,1
Noiembrie 2013	4,9	6,8	4,6	2,9
Decembrie 2013	5,2	7,6	4,6	2,9

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

Prețurile producției industriale						
	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2009	-3	-4,5	-3,9	14	-11,1	-18,5
2010	7,9	0,7	6,2	16,1	2,3	42,9
2011	6,8	2,6	6,3	10,5	9	10
2012	5,7	3,8	5,1	9,2	10	17,7
2013	3,2	1,6	3,8	-0,4	8,3	-22,2
T. I 2011	4,7	3,6	3,8	9,2	4,3	17,3
T. II 2011	6,3	3,6	5,7	10,1	5,3	21,1
T. III 2011	7,9	3,4	7,6	9,6	8,1	20,3
T. IV 2011	8,4	0	7,8	13,1	9,3	1,9
T. I 2012	7,1	-0,5	6,4	11,8	9,4	-0,4
T. II 2012	5,8	1,3	5,3	9	10,6	-6,9
T. III 2012	5	5,1	4,1	9,9	11,3	22,3
T. IV 2012	4,8	9,5	4,4	6,5	8,7	22,7
T. I 2013	2,6	4,7	2,6	2,0	10,6	10,4
T. II 2013	3,2	1,7	3,6	0,7	8,0	2,7
T. III 2013	3,4	1,2	4,1	-1,6	7,8	-26,4
T. IV 2013	3,7	-0,2	4,6	-2,4	8,1	-28,9

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

	Prețurile producției industriale			
	Ritmul de creștere al IPP1, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2012	10,4	-1,6	9,8	14,8
Februarie 2012	6,6	1,1	6	10,4
Martie 2012	6,5	-1,1	5,9	10,4
Aprilie 2012	5,8	-1,1	5,7	7,3
Mai 2012	5,7	-0,1	5	9,9
Iunie 2012	6,0	5,2	5,3	9,9
Iulie 2012	5,0	4,3	4,1	9,9
August 2012	4,8	5,4	3,9	9,9
Septembrie 2012	5,3	5,7	4,4	9,9
Octombrie 2012	5	10	4,1	9,7
Noiembrie 2012	5	7,8	4,9	4,9
Decembrie 2012	4,5	10,6	4,3	4,9
Ianuarie 2013	1,6	6,2	1,5	1,9
Februarie 2013	2,8	3,5	2,9	2,0
Martie 2013	3,4	4,5	3,5	2,0
Aprilie 2013	3,7	2,4	3,9	2,0
Mai 2013	3,0	1,7	3,5	0,0
Iunie 2013	2,9	1,1	3,4	0,0
Iulie 2013	3,3	1,4	3,8	0,0
August 2013	3,4	1,1	4,2	2,4
Septembrie 2013	3,4	1,1	4,2	-2,4
Octombrie 2013	4,1	0,6	5,1	-2,4
Noiembrie 2013	3,0	1,1	3,8	-2,4
Decembrie 2013	4,0	-2,4	5	-2,4

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

Cursul valutar						
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2009	11,1	15,5	6,9	1,4	6,6	1,8
2010	12,4	16,4	11,3	5,8	5,3	0,2
2011	11,7	16,3	-5,1	-0,4	-9,1	-4,9
2012	12,1	15,6	3,2	-4,7	0,7	-6,6
2013	12,6	16,7	3,9	7,4	0,5	4,9
T.I.2011	12,1	16,5	-4,0	-5,3	-7,7	-8,6
T.II.2011	11,6	16,7	-8,3	3,5	-11,6	-0,7
T.III.2011	11,5	16,3	-6,7	2,5	-11	-3,3
T.IV.2011	11,8	15,9	-1,2	-1,9	-5,9	-7
T.I.2012	11,8	15,5	-1,8	-5,9	-4,7	-8,9
T.II.2012	11,9	15,3	2,5	-8,6	0,6	-10,0
T.III.2012	11,9	15,3	8,0	-4,6	5,4	-6,1
T.IV.2012	12,4	15,5	4,2	0,2	2,3	-1,2
T.I.2013	12,2	16,1	2,9	3,7	0,2	1,4
T.II.2013	12,4	16,4	3,9	5,7	0,2	2,2
T.III.2013	12,8	16,9	2,8	8,9	-0,6	7,6
T.IV.2013	13,0	17,7	6,1	11,3	2,1	8,5

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele INCE.

	Cursul valutar					Ritmum de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmum de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmum de creștere al cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmum de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmum de creștere al cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)		
Ianuarie 2012	11,8	15,2	-3,3	-6,7	-7	-10,4	
Februarie 2012	11,8	15,7	-1,1	-4,4	-4,1	-7,4	
Martie 2012	11,9	15,6	-0,8	-6,5	-3,5	-9	
Mai 2012	11,8	15,5	0,9	-8,1	-1,3	-9,7	
Aprilie 2012	11,9	15,2	2,7	-8,7	0,1	-10,1	
Iunie 2012	12,1	15,1	4,4	-9,3	2,4	-10,2	
Iulie 2012	12,4	15,2	7,4	-7,8	4,7	-8,8	
August 2012	12,5	15,5	9,9	-5,1	7,1	-6,6	
Septembrie 2012	12,4	15,9	7	-0,7	4,2	-2,7	
Octombrie 2012	12,3	15,9	3,9	-1,6	2,2	-2,8	
Noiembrie 2012	12,3	15,8	5,2	-0,6	3,3	-2	
Decembrie 2012	12,2	16	3,4	2,8	1,1	1,2	
Ianuarie 2013	12,1	16,1	2,8	5,9	-0,2	3,2	
Februarie 2013	12,1	16,2	2,5	3,1	-0,4	1,0	
Martie 2013	12,3	16	3,5	2,2	1,3	0,0	
Aprilie 2013	12,3	16	4,6	3,3	1,3	0,5	
Mai 2013	12,3	16	4,2	5,4	0,0	1,5	
Iunie 2013	12,4	16,4	3,0	8,4	-0,6	4,6	
Iulie 2013	12,6	16,5	2,6	8,7	0,3	7,5	
August 2013	12,4	17,0	-1,0	9,7	-3,2	8,6	
Septembrie 2013	12,9	17,2	3,7	8,0	1,0	6,5	
Octombrie 2013	13,0	17,8	6,4	11,8	2,5	9,2	
Noiembrie 2013	13,0	17,5	5,1	10,6	1,1	7,8	
Decembrie 2013	13,0	17,9	7,0	11,6	2,8	8,4	

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele INCE.

Perioada	Finanțe publice						Presiunea fiscală, %
	Veniturile la BPN, mil. MDL	Cresterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Cresterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)		
2009	23517,7	-8%	27354,3	5%	3836,6	32%	
2010	27550,9	17%	29328,9	7%	1778	31%	
2011	30150,5	9%	32117	10%	1958,5	31%	
2012	33526,1	11%	35364	10%	1837,9	31%	
2013	36908,5	10%	38673,1	9%	1764,6	37%	
T. I 2011	6122	10%	6640,5	3%	518,5		
T. II 2011	7524,5	10%	8368,6	15%	1362,6		
T. III 2011	7598	13%	7643,3	11%	1407,9		
T. IV 2011	8906	6%	9464,6	9%	1407,9		
T. I 2012	6582,7	8%	7363,5	11%	780,8		
T. II 2012	8744,5	16%	8898,9	6%	935,2		
T. III 2012	8613,5	13%	8486	11%	807,7		
T. IV 2012	9585,4	8%	10615,6	12%	1837,9		
T. I 2013	7521,8	14%	7598,5	3%	76,7		
T. II 2013	9196,3	5%	9569,9	8%	578,1		
T. III 2013	9090,1	6%	9283	9%	642,5		
T. IV 2013	11099,6	16%	12221,7	15%	1764,6		

Sursa: Conform datelor Ministerului finanțelor.

Perioada	Finanțe publice				
	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
Ianuarie 2012	1990,9	8%	2087,6	11%	96,7
Februarie 2012	1951,2	3%	2514,7	10%	660,2
Martie 2012	2640,6	11%	2761,2	12%	23,9
Aprilie 2012	2909,8	31%	2735,9	1%	606,9
Mai 2012	2845,6	15%	3104,4	16%	865,7
Iunie 2012	2989,1	6%	3058,6	2%	935,2
Iulie 2012	2950,3	28%	3078	8%	1062,9
August 2012	2656,8	14%	2813,5	21%	1219,6
Septembrie 2012	3006,4	1%	2594,5	5%	807,7
Octombrie 2012	3030,6	19%	3108,2	16%	885,2
Noiembrie 2012	3053,8	21%	3126	16%	957,5
Decembrie 2012	3501	-9%	4381,4	7%	1837,9
Ianuarie 2013	2179,2	9%	2199,4	5%	20,2
Februarie 2013	2350,2	20%	2588,6	3%	258,6
Martie 2013	2992,4	13%	2810,5	2%	76,7
Aprilie 2013	3172,6	9%	3173,6	16%	77,7
Mai 2013	2715,6	-5%	3005,1	-3%	367,2
Iunie 2013	3308,1	11%	3391,2	11%	450,3
Iulie 2013	3177,6	8%	3305,4	7%	578,1
August 2013	2836,6	7%	2943,7	5%	685,2
Septembrie 2013	3075,9	2%	3033,9	17%	642,5
Octombrie 2013	3608,9	19%	3397,5	9%	431,8
Noiembrie 2013	3290,6	8%	3310,5	6%	451,7
Decembrie 2013	4200,1	20%	5513,7	26%	1764,6
Ianuarie 2014	2359,7	8%	2395,3	9%	35,6

Sursa: Conform datelor Ministerului finanțelor.

	Datoria de stat									
	Datoria de stat	Datoria de stat internă după maturitate	Pe termen lung	Pe termen mediu	Pe termen scurt	Datoria de stat externă după maturitate	Pe termen lung	Pe termen mediu	Pe termen scurt	Pe termen scurt
Ianuarie 2012	19536,52	5898,49	0,00	597,74	5300,75	13638,03	13638,03	0,00	0,00	0,00
Februarie 2012	19536,52	5898,49	0,00	597,74	5300,75	13638,03	13638,03	0,00	0,00	0,00
Martie 2012	19479,04	5929,32	0,00	544,82	5384,50	13549,71	13549,71	0,00	0,00	0,00
Aprilie 2012	19434,08	5947,73	0,00	545,87	5401,86	13486,34	13486,34	0,00	0,00	0,00
Mai 2012	19561,80	5973,64	0,00	546,04	5427,60	13588,16	13588,16	0,00	0,00	0,00
Iunie 2012	19905,05	5926,15	0,00	523,46	5402,69	13978,90	13978,90	0,00	0,00	0,00
Iulie 2012	20226,20	5941,60	0,00	538,70	5402,90	14284,60	14284,60	0,00	0,00	0,00
August 2012	20330,80	5982,40	0,00	534,80	5447,60	14348,40	14348,40	0,00	0,00	0,00
Septembrie 2012	20529,00	6049,80	0,00	528,00	5521,80	14479,20	14479,20	0,00	0,00	0,00
Octombrie 2012	20481,90	6075,80	0,00	530,60	5545,20	14406,10	14406,10	0,00	0,00	0,00
Noiembrie 2012	20712,10	6135,60	0,00	545,50	5590,10	14576,50	14576,50	0,00	0,00	0,00
Decembrie 2012	21184,73	6158,93	0,00	323,86	5835,07	15025,79	11314,63	3002,16	709,00	709,00
Ianuarie 2013	21290,60	6224,30	0,00	318,50	5905,80	15066,30	11539,70	2835,90	690,70	690,70
Februarie 2013	21212,55	6275,04	0,00	316,18	5958,86	14937,51	11608,65	2636,85	692,01	692,01
Martie 2013	21163,71	6228,04	0,00	290,50	5937,54	14935,67	11640,37	2592,14	703,16	703,16
Aprilie 2013	21136,80	6269,56	0,00	286,12	5983,44	14867,24	11545,73	2673,76	647,76	647,76
Mai 2013	21493,72	6341,74	0,00	286,17	6055,58	15151,97	11818,57	2679,71	653,69	653,69
Iunie 2013	21740,99	6390,89	0,00	260,89	6130,00	15350,10	11765,22	2909,98	674,89	674,89
Iulie 2013	22110,10	6388,00	0,00	264,00	6124,10	15722,70	12419,80	2621,60	681,20	681,20
August 2013	22419,49	6464,24	0,00	265,53	6198,71	15955,24	12983,45	2332,50	639,30	639,30
Septembrie 2013	22822,66	6535,47	0,00	236,33	6299,14	16287,19	13220,65	2382,53	684,01	684,01
Octombrie 2013	22907,04	6596,28	0,00	231,81	6364,48	16310,76	13264,59	2412,12	634,04	634,04
Noiembrie 2013	23307,39	6647,09	0,00	221,11	6425,99	16660,30	13554,74	2460,18	645,38	645,38
Decembrie 2013	23521,54	6675,79	0,00	198,43	6477,36	16845,75	13677,69	2514,26	653,80	653,80
Ianuarie 2014	24200,80	6899,30	0,00	211,99	6687,31	17301,51	14053,56	2573,95	674,00	674,00

Sursa: Conform datelor Ministerului finanțelor.

Perioada	Sectorul bancar														
	Indicatori				Structura depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la credite, %			
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
2009	39915,0	33008,3	14246,5	23834,0	62,33	30,33	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
2010	42269,5	35010,8	23429,8	26942,4	63,28	33,96	48,45	0,47	2,61	0,67	34,18	7,56	3,42	16,25	9,91
2011	47707,8	39613,5	30963,0	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	7,54	3,69	14,37	8,75
2012	58304,4	48058,4	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	7,59	4,3	13,34	8,28
2013	76183,9	64752,9	42632,7	45081,0	65,8	34,2	44,7	1,6	9,4	0,7	33,8	7,23	4,41	13,62	12,26
Trimestrul I 2011	43494,2	36039,5	27481,8	27950,8	65,43	32,54	47,98	1,73	10,07	0,7	33,2	7,88	3,38	14,6	9,09
Trimestrul II 2011	44837,3	37354,2	28833,4	29063,6	66,04	31,78	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,28	3,58	14,2	8,9
Trimestrul III 2011	46322,9	33483,1	30076,6	29794,2	64,51	32,96	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86
Trimestrul IV 2011	47707,8	39613,5	30963,0	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	8,45	3,83	13,96	7,67
Trimestrul I 2012	50878,8	40711,2	31952,8	30675,6	65,3	30,7	45,8	2,7	13,4	0,7	31,8	7,23	3,92	14,25	8,6
Trimestrul II 2012	53572,2	43421,0	32945,6	31962,1	63,4	31,3	45,7	2,3	11,6	0,7	32,3	7,59	3,79	13,69	7,92
Trimestrul III 2012	55791,1	45476,7	34736,0	27287,1	64	31,9	44,4	2	10,5	0,7	31,6	7,94	4,97	12,58	7,78
Trimestrul IV 2012	58168,4	48155,6	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	8,44	4,68	11,98	8,32
Trimestrul I 2013	59948,3	49275,5	36190,7	36812,1	67,2	32,8	43,6	1,9	10,9	0,7	33,1	8,06	4,4	12,77	8,03
Trimestrul II 2013	63516,1	52817,9	38435,9	38434,2	67,1	32,9	42,0	1,6	9,3	0,8	31,2	6,79	4,36	12,03	7,59
Trimestrul III 2013	69094,0	57949,1	39631,3	41238,0	67,6	32,4	43,1	1,8	10,5	0,7	32,3	6,62	4,36	11,79	7,07
Trimestrul IV 2013	76183,9	64752,9	42632,7	45081,0	66,8	33,2	46,1	1,0	6,9	0,7	34,4	5,91	4,60	12,29	7,83

Sursa: Conform datelor Bancii Naționale a Moldovei.

Perioada	Sectorul bancar														
	Indicatori				Structura depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil.MDL(sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
Ianuarie 2012	49915,2	39953,8	31380,0	30245,9	63,3	32,3	46,3	3,1	16,8	0,7	31,5	7,06	4,03	14,71	8,36
Februarie 2012	50710,7	40598,2	31999,3	30483,8	64,4	31,2	46	3,6	17,8	0,7	32,1	8,04	4,2	13,9	9,86
Martie 2012	50878,8	40711,2	31952,8	30342,8	65,3	30,7	45,4	2,9	14,6	0,7	31,8	7,32	4,2	14,05	9,36
Aprilie 2012	51338,5	41039,7	32265,5	30675,6	65,3	30,7	45,8	2,7	13,4	0,7	31,8	7,23	3,92	14,25	8,6
Mai 2012	51821,9	41540,0	32081,8	30921,5	64,4	31	44,6	2,6	13	0,7	32,3	7,5	3,92	13,98	8,09
Iunie 2012	53572,2	43421,0	32945,6	31962,1	63,4	31,3	45,7	2,3	11,6	0,7	32,3	7,59	3,79	13,69	7,92
Iulie 2012	54806,6	44542,4	33797,5	32991,7	63	32,7	45,9	2,3	11,8	0,7	32,3	7,4	4,19	13,38	7,74
August 2012	55152,6	44887,1	34335,5	33663,2	63,6	32,5	44,7	2,2	11,1	0,7	31,9	7,15	4,53	12,82	7,64
Septembrie 2012	55791,1	45476,7	34736,0	33985,7	64	31,9	44,4	2	10,5	0,7	31,6	7,94	4,97	12,58	7,78
Octombrie 2012	56099,4	45693,2	34858,2	34622,5	64,7	31,4	44,3	2	10,5	0,7	32	7,72	4,5	13,00	7,64
Noiembrie 2012	56946,7	46387,8	35537,3	35243,0	67,7	32,3	43,6	1,9	10,1	0,7	31,6	7,96	4,62	12,68	7,73
Decembrie 2012	58168,4	48155,6	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	8,44	4,68	11,98	8,32
Ianuarie 2013	59960,8	49620,3	35955,6	37328,4	66,7	33,3	44,4	1,8	10,5	0,7	34,8	8,55	4,79	12,41	7,52
Februarie 2013	59270,1	49058,0	36077,0	36906,0	66,9	33,1	43,8	1,9	10,9	0,7	34,2	8,56	4,41	13,23	8,13
Martie 2013	59948,3	49275,5	36190,7	36812,1	67,2	32,8	43,6	1,9	10,9	0,7	33,1	8,06	4,4	12,77	8,03
Aprilie 2013	60798,2	50047,6	36529,4	37069,5	67,3	32,7	43,1	1,8	10,4	0,7	32	7,33	4,22	12,4	7,27
Mai 2013	61416,6	51713,6	37310,6	38050,5	66,4	33,6	42,8	1,8	10,5	0,7	32,2	7,75	4,22	12,21	7,62
Iunie 2013	63516,1	52817,9	38435,9	38434,2	67,1	32,9	42,0	1,6	9,3	0,8	31,2	6,79	4,36	12,03	7,59
Iulie 2013	66481,7	55643,4	39079,5	39198,1	67,6	32,4	40,3	1,7	9,9	0,8	30,2	7,16	4,29	12,05	7,37
August 2013	67673,8	56713,5	39263,0	40652,8	66,3	33,8	42,3	1,8	10,5	0,8	32,1	7,18	4,64	12,09	7,45
Septembrie 2013	69094,0	57949,1	39631,3	41238,0	67,6	32,4	43,1	1,8	10,5	0,7	32,3	6,62	4,36	11,79	7,07
Octombrie 2013	70177,5	58921,1	40229,3	42306,0	67,3	32,7	42,2	1,8	10,5	0,7	32,5	6,54	4,16	11,94	7,33
Noiembrie 2013	72734,3	61381,1	41242,1	43769,9	67,0	33,0	43,2	1,8	10,5	0,7	32,0	6,35	4,29	12,10	7,74
Decembrie 2013	76183,9	64752,9	42630,7	45081,0	65,8	34,2	44,7	1,6	9,4	0,7	33,8	5,82	4,51	12,51	8,91
Ianuarie 2014	77327,9	65795,0	42996,4	45399,2	66,8	33,2	46,1	1,0	6,9	0,7	34,4	5,91	4,60	12,29	7,83

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Politica monetară					
	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2009	8849	13206,8	20942	32684,4	10456,3
2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115
2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
2012	13240,8	20607,3	34914,6	49513,2	17633,5
2013	17550,5	21119,4	45177,1	62631,5	23254,2
Ianuarie 2012	10280,2	16169,4	27617,0	40526,7	13643,6
Februarie 2012	10476,6	16422,4	27900,1	40960,8	13843,7
Martie 2012	10673,6	16613,3	28275,1	41016,6	14074,3
Aprilie 2012	10960,7	16742,9	28601,4	41636,4	15005,9
Mai 2012	10858,8	16903,8	28958,4	41780,4	14765,1
Iunie 2012	11243,9	17400,3	29541,1	43206,1	15082,8
Iulie 2012	11760,9	18263,2	30692,8	44752,8	15668,6
August 2012	12417,4	19124,9	32196,0	46080,8	16284,4
Septembrie 2012	12784,9	19616,7	32936,2	46770,7	16840,7
Octombrie 2012	12537,4	19443,1	33024,0	47160,0	17155,6
Noiembrie 2012	12670,7	19531,3	33590,2	47913,9	16947,5
Decembrie 2012	13240,8	20607,3	34914,6	49513,2	17633,5
Ianuarie 2013	12772,2	20180,2	35120,9	50100,8	17251,7
Februarie 2013	12902,8	20183,1	35189,5	49808,9	17437,4
Martie 2013	12892,8	19878,5	34882,4	49705,1	16914,1
Aprilie 2013	13293,0	20437,1	35740,5	50362,7	17994,7
Mai 2013	13523,0	21302,8	36690,3	51573,6	17928,0
Iunie 2013	13997,7	21746,4	37417,5	52432,0	18254,7
Iulie 2013	14867,3	22653,2	38801,1	54065,5	19309,5
August 2013	15626,0	23823,7	40454,4	56278,9	20526,6
Septembrie 2013	16155,8	24488,3	41185,2	57393,9	20887,1
Octombrie 2013	19899,0	25616,2	42843,9	59205,0	22019,9
Noiembrie 2013	16937,9	25721,9	43327,3	60707,8	22149,0
Decembrie 2013	17550,5	21119,4	45177,1	62631,5	23254,2

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Politica monetară							
	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
Ianuarie 2012	9,5/8,5	3456,7	12,5/11,5	-	6,5/5,5	347,3	14
Februarie 2012	8,5/6,5	3771	11,5/9,5	-	5,5/3,5	226,3	14
Martie 2012	6,5/4,5	3847,7	9,5/7,5	-	3,5/1,5	139,6	14
Aprilie 2012	4,5	3377,6	7,5	-	1,5	118,5	14
Mai 2012	4,5	3576,9	7,5	-	1,5	169,6	14
Iunie 2012	4,5	3682,4	7,5	-	1,5	268,7	14
August 2012	4,5	3503,2	7,5	-	1,5	293,3	14
Septembrie 2012	4,5	3943,2	7,5	-	1,5	282,1	14
Octombrie 2012	4,5	4362,6	7,5	-	1,5	217,6	14
Noiembrie 2012	4,5	3961,7	7,5	-	1,5	135,4	14
Decembrie 2012	4,5	3900,5	7,5	-	1,5	184,6	14
Ianuarie 2013	4,5	3650,8	7,5	-	1,5	368,9	14
Februarie 2013	4,5	4298,4	7,5	-	1,5	363,8	14
Martie 2013	4,5	4480,7	7,5	-	1,5	252,8	14
Aprilie 2013	4,5	4563,3	7,5	-	1,5	156,6	14
Mai 2013	4,5	4426,6	7,5\6,5	-	1,5/0,5	225,5	14
Iunie 2013	4,5	4092,6	6,5	-	0,5	262,1	14
August 2013	3,5	3637,3	6,5	-	0,5	295,6	14
Septembrie 2013	3,5	3308,6	6,5	-	0,5	224,5	14
Octombrie 2013	3,5	3312,9	6,5	0,3	0,5	176,3	14
Noiembrie 2013	3,5	3746,6	6,5	-	0,5	262,4	14
Decembrie 2013	3,5	3096,8	6,5	-	0,5	257,4	14

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Perioada	Sectorul extern												Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD	
	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD					Exportul net, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
2009	4561,3	1632,2	2088,6	840,6	1283,0	490,4	667,4	125,3	3278,3	1141,8	1421,2	715,3	-1995,3	39,1
2010	5396,8	1880,9	2433,1	1082,8	1541,5	624,0	728,9	188,6	3855,3	1256,9	1704,2	894,2	-2313,8	40,0
2011	7408,1	2632,7	3339,3	1436,1	2216,8	919,3	1083,0	214,5	5191,3	1713,4	2256,3	1221,6	-2974,5	42,7
2012	7374,8	2551,8	3332,1	1490,9	2161,8	928,0	1013,4	220,4	5213,0	1623,8	2318,7	1270,5	-3051,2	41,5
2013	7891,7	2595,9	3613,6	1682,2	2399,0	924,0	1140,8	334,2	5492,7	1671,9	2472,8	1348,0	-3093,7	43,7
T. I 2011	1571,8	587,1	684,2	300,5	473,6	175,9	238,8	58,9	1098,2	411,2	445,4	241,6	-624,6	43,1
T. II 2011	1798,0	579,2	865,9	352,9	521,9	212,7	255,1	54,1	1276,1	366,5	610,8	298,8	-754,2	40,9
T. III 2011	1868,8	651,8	862,7	354,3	549,4	237,8	276,2	35,4	1319,4	414,0	586,5	318,9	-770,0	41,6
T. IV 2011	2169,5	814,6	926,5	428,4	671,9	292,9	312,9	66,1	1497,6	521,7	613,6	362,3	-825,7	44,9
T. I 2012	1709,0	655,1	720,4	333,5	504,8	201,1	252,2	51,5	1204,2	454,0	468,2	282,0	-699,4	41,9
T. II 2012	1793,5	572,1	853,0	368,4	537,0	227,3	255,8	53,9	1256,5	344,8	597,2	314,5	-719,5	42,7
T. III 2012	1779,5	609,8	799,4	370,3	506,6	238,8	213,1	54,7	1272,9	371,0	586,3	315,6	-766,3	39,8
T. IV 2012	2092,8	714,8	959,3	418,7	613,4	260,8	292,3	60,3	1479,4	454,0	667,0	358,4	-866,0	41,5
T. I 2013	1825,4	673,2	775,2	377,0	582,4	246,3	261,3	74,8	1243,0	426,9	513,9	302,2	-660,6	46,9
T. II 2013	1890,5	592,1	882,1	416,3	539,3	208,4	251,4	79,5	1351,2	383,7	630,7	336,8	-811,9	39,9
T. III 2013	1973,9	632,1	909,3	432,5	597,7	234,9	277,7	85,1	1376,2	397,2	631,6	347,4	-778,5	43,4
T. IV 2013	2201,9	698,5	1047,0	456,4	679,6	234,4	350,4	94,8	1522,3	464,1	696,6	361,6	-842,7	44,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

Perioada	Sectorul extern														Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD		
	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD				
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		Total		CSI	UE
													Total				
Ian 2012	486,4	193,9	191,0	101,5	147,5	54,3	74,8	18,4	338,9	139,6	116,2	83,1	-191,4	43,5			
Feb 2012	546,9	228,0	228,8	90,1	157,9	65,9	77,0	15,0	389,0	162,1	151,8	75,1	-231,1	40,6			
Mar 2012	675,7	233,2	300,6	141,9	199,4	80,9	100,4	18,1	476,3	152,3	200,2	123,8	-276,9	41,9			
Apr 2012	608,2	196,6	282,4	129,2	181,6	77,8	84,3	19,5	426,6	118,8	198,1	109,7	-245,0	42,6			
Mai 2012	604,6	187,7	293,0	123,9	176,5	72,5	85,7	18,3	428,1	115,2	207,3	105,6	-251,6	41,2			
Iun 2012	580,7	187,8	277,6	115,3	178,9	77,0	85,8	16,1	401,8	110,8	191,8	99,2	-222,9	44,5			
Iul 2012	579,6	198,5	271,6	109,5	163,0	79,0	69,1	14,9	416,6	119,5	202,5	94,6	-253,6	39,1			
Aug 2012	563,2	194,5	250,6	118,1	156,6	75,8	63,4	17,4	406,6	118,7	187,2	100,7	-250,0	38,5			
Sept 2012	636,7	216,8	277,2	142,7	187,0	84,0	80,6	22,4	449,7	132,8	196,6	120,3	-262,7	41,6			
Oct 2012	707,2	230,7	333,6	142,9	210,2	94,8	97,4	18,0	497,0	135,9	236,2	124,9	-286,8	42,3			
Noi 2012	693,8	234,7	329,0	130,1	215,9	91,2	103,3	21,4	477,9	143,5	225,7	108,7	-262,0	45,2			
Dec 2012	691,8	249,4	296,7	145,7	187,3	74,8	91,6	20,9	504,5	174,6	205,1	124,8	-317,2	37,1			
Ian 2013	510,3	192,8	209,3	108,2	162,1	63,7	82,8	15,6	348,2	129,1	126,5	92,6	-186,1	46,6			
Feb 2013	605,4	220,2	262,9	122,3	198,8	79,0	90,3	29,5	406,6	141,2	172,6	92,8	-207,8	48,9			
Mar 2013	709,7	260,2	303,0	146,5	221,5	103,6	88,2	29,7	488,2	156,6	214,8	116,8	-266,7	45,4			
Apr 2013	676,8	207,9	315,9	153,0	190,7	70,7	88,0	32,0	486,1	137,2	227,9	121,0	-295,4	39,2			
Mai 2013	575,5	173,3	272,7	129,5	165,6	62,6	77,9	25,1	409,9	110,7	194,8	104,4	-244,3	40,4			
Iun 2013	638,2	210,9	293,5	133,8	183,0	75,1	85,5	22,4	455,2	135,8	208,0	111,4	-272,2	40,2			
Iul 2013	678,1	217,6	316,1	144,4	202,1	79,5	95,0	27,6	476,0	138,1	221,1	116,8	-273,9	42,5			
Aug 2013	644,3	209,1	291,5	143,7	199,9	76,7	94,0	29,2	444,4	132,4	197,5	114,5	-244,5	45,0			
Sept 2013	651,5	205,4	301,7	144,4	195,7	78,7	88,7	28,3	455,8	126,7	213,0	116,1	-260,1	42,9			
Oct 2013	705,2	220,6	343,6	141,0	224,8	79,2	116,5	29,1	480,4	141,4	227,1	111,9	-255,6	46,8			
Noi 2013	739,7	225,3	362,8	151,6	252,7	84,6	131,9	36,2	487,0	140,7	230,9	115,4	-234,3	51,9			
Dec 2013	757,0	252,6	340,6	163,8	202,1	70,6	102,0	29,5	554,9	182,0	238,6	134,3	-352,8	36,4			

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

Perioada	Sectorul extern					
	Indicii valoricii ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valoricii ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %
2009	80,6	66,9	87,0	89,0	93,0	75,0
2010	120,1	117,6	103,0	103,0	117,0	114,0
2011	143,8	134,7	107,0	110,0	134,0	122,0
2012	97,5	100,4	97,0	99,0	101,0	101,0
T. I 2011	158,2	144,0	109,0	110,0	145,0	131,0
T. II 2011	171,5	139,8	110,0	112,0	156,0	125,0
T. III 2011	144,3	137,4	111,0	112,0	130,0	123,0
T. IV 2011	121,3	122,9	103,0	108,0	118,0	114,0
T. I 2012	106,7	109,7	98,0	103,0	109,0	106,0
T. II 2012	102,9	98,5	95,0	96,0	108,0	103,0
T. III 2012	92,2	96,5	94,0	95,0	98,0	102,0
T. IV 2012	91,3	98,8	99,0	100,0	92,0	99,0
T. I 2013	115,4	103,2	102,0	100,0	113,0	103,0
T. II 2013	100,4	107,5	99,0	98,0	101,0	110,0
T. III 2013	118,0	108,1	97,0	100,0	122,0	108,0
T. IV 2013	101,8	102,9	92,0	98,0	120,0	105,0

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	Sectorul extern																	
	Exportul principalilor parteneri comerciali, mld. USD					Importul principalilor parteneri comerciali, mld. USD					Exportul net al principalilor parteneri comerciali, mil. USD							
	Mondial	SUA	UE 27	Romania	Federația Rusă	Ucraina	Mondial	SUA	UE 27	Romania	Federația Rusă	Ucraina	Mondial	SUA	UE 27	Romania	Federația Rusă	Ucraina
2009	12414,0	1056,0	1527,8	40,7	303,4	39,8	12711,0	1605,3	1722,4	54,5	191,8	45,5	-297,0	-549,3	-194,7	-13,8	111,6	-5,7
2010	15163,0	1278,5	1791,3	49,5	400,6	51,5	15449,0	1969,2	2028,9	62,0	248,6	60,9	-286,0	-690,7	-237,6	-12,5	152,0	-9,4
2011	18163,0	1480,3	2162,3	63,0	522,0	68,5	18429,0	2265,9	2404,1	76,5	323,8	82,6	-266,0	-785,6	-241,8	-13,5	198,2	-14,1
2012	18190,0	1545,7	2170,8	57,9	529,3	68,5	18520,0	2335,5	2312,0	70,2	335,4	84,6	-330,0	-789,8	-141,2	-12,4	193,8	-16,1
2013	18382,0	1567,1	2299,8	63,9	510,2	63,1	18634,0	2327,9	2209,5	71,3	334,1	73,0	-418,0	-732,2	97,3	-7,3	178,3	-9,9
T.I 2011	4266,0	351,4	512,6	15,2	113,2	15,4	4334,0	523,1	582,7	17,3	65,1	18,5	-68,0	-171,7	-70,1	-2,1	48,2	-3,1
T.II 2011	4630,0	371,2	546,1	15,9	133,7	17,5	4693,0	573,6	618,6	20,3	83,0	19,9	-63,0	-202,4	-72,5	-4,4	50,7	-2,4
T.III 2011	4663,0	374,0	547,3	16,2	130,4	17,1	4737,0	588,2	615,7	19,6	85,2	21,1	-74,0	-214,2	-68,5	-3,4	45,2	-4,0
T.IV 2011	4604,0	383,7	556,3	15,6	144,7	18,5	4665,0	581,0	587,0	19,4	90,5	23,1	-61,0	-197,3	-30,7	-3,7	54,2	-4,6
T.I 2012	4490,0	381,7	533,3	14,5	131,7	16,2	4584,0	566,9	594,7	16,8	73,0	19,1	-94,0	-185,3	-61,4	-2,3	58,7	-2,9
T.II 2012	4587,0	391,3	543,0	14,5	131,8	17,5	4640,0	595,0	570,0	18,2	82,1	21,8	-53,0	-203,7	-27,0	-3,7	49,7	-4,3
T.III 2012	4474,0	378,2	534,2	13,9	125,7	17,1	4582,0	588,4	567,8	17,2	87,3	21,4	-108,0	-210,2	-33,6	-3,3	38,4	-4,2
T.IV 2012	4639,0	394,5	560,3	15,0	140,1	17,7	4714,0	585,2	579,5	18,1	93,1	22,4	-75,0	-190,6	-19,2	-3,1	47,0	-4,7
T.I 2013	4500,0	383,4	554,4	15,3	125,2	15,9	4565,0	552,0	556,5	16,7	76,9	17,9	-65,0	-168,6	-2,1	-1,4	48,3	-2,0
T.II 2013	4635,0	397,5	588,5	15,8	127,4	15,8	4682,0	588,2	547,7	17,7	85,0	17,0	-131,0	-190,7	39,6	-1,9	42,5	-1,2
T.III 2013	4612,0	388,6	568,4	16,9	130,1	15,6	4705,0	599,4	557,5	19,1	87,3	21,0	-91,0	-182,3	20,2	-2,1	45,1	-5,4
T.IV 2013	4361,0	409,4	590,7	17,8	139,5	17,0	4452,0	591,7	570,5	19,9	94,4	20,8	-91,0	-182,3	20,2	-2,1	45,1	-3,7

Sursa: Conform datelor OMC.

Perioada	Sectorul extern																	
	Exportul principalilor parteneri comerciali, mld. USD						Importul principalilor parteneri comerciali, mld. USD						Exportul net principalilor parteneri comerciali, mld. USD					
	Mondial	SUA	UE 27	Romania	Federația Rusă	Ucraina	Mondial	SUA	UE 27	Romania	Federația Rusă	Ucraina	Mondial	SUA	UE 27	Romania	Federația Rusă	Ucraina
Ian 2012	1301,0	123,6	176,0	4,7	45,2	5,0	1386,0	176,2	194,5	5,3	24,9	6,8	-85,0	-52,6	-18,5	-0,7	20,2	-1,8
Feb 2012	1458,0	140,2	195,0	5,4	46,8	5,9	1520,0	202,3	207,1	6,4	28,7	6,9	-62,0	-62,1	-12,1	-1,0	18,1	-1,1
Mar 2012	1341,0	127,4	173,2	4,7	45,1	5,8	1408,0	194,4	191,8	5,9	26,9	7,3	-67,0	-67,0	-18,7	-1,2	18,2	-1,5
Apr 2012	1409,0	131,3	185,0	5,1	45,7	6,2	1484,0	203,6	193,0	6,4	28,2	7,6	-75,0	-72,3	-8,0	-1,3	17,5	-1,3
Mai 2012	1377,0	132,5	182,9	4,7	40,9	5,5	1405,0	196,9	184,9	5,9	27,0	7,0	-28,0	-64,4	-2,0	-1,2	13,9	-1,5
Iun 2012	1342,0	121,4	182,9	4,6	41,3	5,8	1410,0	198,0	181,7	5,6	29,7	7,2	-68,0	-76,6	1,2	-0,9	11,5	-1,4
Iul 2012	1313,0	128,6	173,2	4,4	41,3	5,8	1397,0	200,0	191,5	5,6	30,0	7,3	-84,0	-71,4	-18,3	-1,3	11,3	-1,4
Aug 2012	1374,0	128,2	176,0	4,9	43,2	5,5	1434,0	190,5	194,8	6,0	27,6	6,9	-60,0	-62,3	-18,9	-1,1	15,6	-1,4
Sept 2012	1435,0	133,6	196,1	5,4	46,1	6,2	1510,0	203,9	209,4	6,9	31,6	7,7	-75,0	-70,3	-13,2	-1,4	14,5	-1,5
Oct 2012	1400,0	130,2	187,9	5,4	45,4	6,0	1474,0	199,5	191,7	6,0	30,1	6,9	-74,0	-69,3	-3,8	-0,5	15,4	-0,9
Noi 2012	1349,0	130,8	174,1	4,1	48,6	5,6	1376,0	181,8	177,3	5,3	31,4	7,8	-27,0	-51,0	-3,1	-1,2	17,1	-2,2
Dec 2012	1346,0	123,4	175,1	4,9	38,9	5,0	1449,0	190,4	198,6	5,3	21,7	5,1	-103,0	-67,0	-23,5	-0,4	17,2	-0,1
Ian 2013	1272,0	123,6	179,7	5,2	41,9	5,1	1317,0	175,0	178,7	5,5	26,5	6,3	-45,0	-51,4	0,9	-0,3	15,3	-1,2
Feb 2013	1433,0	136,4	197,9	5,2	44,5	5,1	1457,0	186,6	179,6	5,9	28,7	6,5	-24,0	-50,2	18,3	-0,7	15,8	-1,4
Mar 2013	1402,0	129,7	196,2	5,3	44,5	5,8	1471,0	196,2	185,8	6,1	30,2	6,7	-69,0	-66,4	10,4	-0,8	14,3	-0,9
Apr 2013	1409,0	133,0	200,7	5,2	41,0	4,9	1456,0	202,0	182,1	5,9	26,4	5,1	-47,0	-69,0	18,6	-0,6	14,6	-0,1
Mai 2013	1384,0	134,8	191,0	5,3	41,9	4,8	1399,0	190,0	180,5	5,7	28,3	5,3	-15,0	-55,2	10,6	-0,5	13,6	-0,5
Iun 2013	1411,0	127,6	203,1	5,9	43,8	5,2	1485,0	203,2	189,4	6,6	30,5	6,8	-74,0	-75,6	13,7	-0,7	13,3	-1,6
Iul 2013	1350,0	132,3	177,7	5,1	42,6	5,2	1405,0	198,9	181,3	5,9	28,6	6,9	-55,0	-66,6	-3,6	-0,9	14,0	-1,7
Aug 2013	1411,0	128,7	188,3	5,9	44,8	5,2	1470,0	197,3	189,1	6,5	28,9	7,5	-59,0	-68,6	-0,8	-0,6	15,9	-2,4
Sept 2013	1503,0	141,8	209,6	6,4	43,6	5,6	1546,0	210,7	204,0	7,3	30,9	7,3	-43,0	-68,9	5,6	-0,9	12,7	-1,7
Oct 2013	1450,0	136,6	192,1	6,1	46,7	5,6	1472,0	193,8	188,5	6,6	30,2	6,4	-22,0	-57,1	3,5	-0,5	16,6	-0,8
Noi 2013	1408,0	130,9	189,1	5,3	49,2	5,9	1434,0	187,2	178,0	6,0	33,4	7,1	-26,0	-56,2	11,2	-0,7	15,8	-1,2
Dec 2013	1407,0	130,9	189,1	5,3	49,2	5,9	1431,0	187,3	178,2	6,0	33,4	7,1	-24,0	-56,5	11,2	-0,7	15,8	-1,2

Sursa: Conform datelor OMC.

Perioada	Sectorul extern													
	Creșterea exportului principalilor parteneri comerciali, p.s.a.p.=100%							Creșterea importului principalilor parteneri comerciali, p.s.a.p.=100%						
	Mondial	SUA	UE 28	Romania	Federația Rusa	Ucraina	Mondial	SUA	UE 28	Romania	Federația Rusa	Ucraina		
2009	-22,5	-18,0	-20,7	-18,2	-35,7	-40,6	-22,9	-26,0	-26,2	-35,4	-34,3	-46,8		
2010	22,1	21,1	17,2	21,8	32,1	29,4	21,5	22,7	17,8	13,9	29,6	33,9		
2011	19,8	15,8	20,7	27,2	30,3	33,0	19,3	15,1	18,5	23,4	30,2	35,6		
2012	0,1	4,4	0,4	-8,2	1,4	0,1	0,5	3,1	-3,8	-8,2	3,6	2,5		
2013	1,1	1,4	5,9	10,4	-3,6	-7,9	0,6	-0,3	-4,4	1,5	-0,4	-13,8		
T. I 2011	22,9	18,3	26,1	38,6	22,8	48,8	22,6	18,8	24,2	25,2	42,5	56,9		
T. II 2011	25,0	17,8	28,1	34,9	37,3	37,0	24,3	16,7	26,5	32,5	42,9	43,9		
T. III 2011	22,3	17,4	19,6	29,3	33,7	29,6	20,7	13,7	20,2	28,3	24,7	29,9		
T. IV 2011	10,3	10,3	11,0	10,2	27,4	21,9	10,8	11,8	5,2	9,8	18,3	21,3		
T. I 2012	5,3	8,6	4,0	-4,6	16,3	5,1	5,8	8,4	2,1	-2,9	12,1	3,1		
T. II 2012	-0,9	5,4	-0,6	-9,1	-1,5	0,3	-1,1	3,7	-7,9	-10,4	-1,2	9,9		
T. III 2012	-4,1	1,1	-2,4	-14,3	-3,5	0,2	-3,3	0,0	-7,8	-12,4	2,5	1,2		
T. IV 2012	0,8	2,8	0,7	-4,3	-3,2	-4,3	1,1	0,7	-1,3	-6,5	2,8	-3,2		
T. I 2013	0,2	0,5	4,0	5,5	-4,9	-1,5	-0,4	-2,6	-6,4	-0,3	5,4	-6,2		
T. II 2013	1,0	1,6	8,4	9,4	-3,3	-9,8	0,9	-1,1	-3,9	-2,5	3,5	-21,9		
T. III 2013	3,1	2,8	6,4	21,6	3,5	-9,1	2,7	1,9	-1,8	11,1	0,0	-1,7		
T. IV 2013	-6,0	3,8	5,4	18,9	-0,4	-3,8	-5,6	1,1	-1,6	9,8	1,4	-7,1		

Sursa: Calculele INCE în baza datelor OMC

Perioada	Sectorul extern													
	Cresțerea exportului, p.s.a.p.=100%							Cresțerea importului, p.s.a.p.=100%						
	Mondial	SUA	UE 28	Romania	Federatia Rusa	Ucraina	Mondial	SUA	UE 28	Romania	Federatia Rusa	Ucraina		
Ian 2012	9,1	12,8	3,4	-3,4	15,1	5,0	12,1	9,8	7,4	-0,8	14,1	5,8		
Feb 2012	0,6	6,5	1,1	-7,8	7,3	-2,2	1,0	6,0	-2,6	-9,8	6,5	-1,6		
Mar 2012	-1,1	2,7	-2,0	-5,9	-1,7	3,4	-0,6	6,2	-5,5	-7,5	-0,8	15,3		
Apr 2012	0,1	5,9	-2,2	-7,7	4,7	9,5	-0,5	5,0	-8,7	-11,0	0,0	12,0		
Mai 2012	-2,5	7,7	1,4	-13,6	-7,3	-11,1	-4,6	0,2	-9,4	-12,4	-2,7	2,7		
Iun 2012	-4,1	1,0	-1,6	-15,1	-1,7	7,5	-2,2	3,0	-10,7	-13,3	8,2	10,3		
Iul 2012	-5,3	1,5	-1,4	-12,5	-7,3	0,9	-5,7	-0,7	-8,6	-10,1	-0,5	0,9		
Aug 2012	-3,8	0,9	-5,2	-15,0	-1,5	-7,1	-3,4	-2,1	-3,8	-13,5	0,0	-6,5		
Sept 2012	2,9	1,9	4,7	-4,2	0,0	7,2	3,6	3,6	3,6	2,0	7,3	1,7		
Oct 2012	-0,2	3,6	0,0	-4,1	-4,0	-5,2	-0,4	2,2	-5,1	-13,6	-1,0	-10,4		
Noi 2012	-0,9	3,0	-3,9	-4,7	-5,4	-13,6	-1,1	-3,9	-3,0	-8,0	2,4	-1,0		
Dec 2012	7,6	4,7	9,2	10,1	-2,2	-6,0	7,6	1,1	2,7	5,1	11,9	-4,8		
Ian 2013	-2,2	0,0	2,1	11,1	-7,3	3,0	-5,0	-0,7	-8,1	2,3	6,5	-7,1		
Feb 2013	-1,7	-2,7	1,5	-3,2	-4,9	-12,8	-4,1	-7,7	-13,3	-6,7	0,1	-6,1		
Mar 2013	4,5	1,8	13,3	14,8	-1,4	-0,4	4,5	0,9	-3,1	4,3	12,3	-8,4		
Apr 2013	0,0	1,3	8,5	2,3	-10,2	-21,4	-1,9	-0,8	-5,7	-8,8	-6,3	-33,3		
Mai 2013	0,5	1,7	4,5	11,8	2,4	-12,6	-0,4	-3,5	-2,4	-2,2	4,9	-23,4		
Iun 2013	5,1	5,1	11,0	27,3	6,1	-9,7	5,3	2,6	4,2	19,6	2,5	-5,2		
Iul 2013	2,8	2,9	2,6	16,6	3,1	-10,9	0,6	-0,5	-5,3	5,9	-4,7	-5,7		
Aug 2013	2,7	0,4	7,0	20,6	3,9	-6,9	2,5	3,6	-2,9	8,2	4,9	9,1		
Sept 2013	4,7	6,2	6,8	18,5	-5,4	-9,5	2,4	3,3	-2,6	6,5	-2,2	-4,7		
Oct 2013	3,6	5,0	2,2	12,8	2,8	-6,4	-0,1	-2,8	-1,7	11,4	0,3	-6,7		
Noi 2013	4,4	0,1	8,6	27,3	1,2	5,4	4,2	3,0	0,4	12,5	6,1	-9,7		
Dec 2013	4,5	6,0	8,0	6,7	26,5	17,7	-1,2	-1,6	-10,3	11,5	54,1	37,5		

Sursa: Calculele INCE în baza datelor OMC.

Perioada	Sectorul extern										Influxul de remiteri, mil. USD
	Capital social	Venit reinvestit	Alt capital	Influxul de USD, mil. USD	Compensare pentru muncă	Transferuri personale	Alte transferuri				
2009	161,6	-11,6	-4,7	145,3	563,4	635,2	12,1			1210,8	
2010	157,0	14,6	25,9	197,4	743,0	608,5	12,1			1363,5	
2011	143,9	86,7	57,6	288,2	899,0	701,4	14,3			1614,7	
2012	144,6	-11,0	41,6	175,1	1012,5	773,8	15,9			1802,3	
2013	161,5	9,4	60,4	231,3	1114,8	861,0	15,3			1991,0	
T. I 2011	31,6	8,5	28,1	68,2	164,4	146,0	3,0			313,4	
T. II 2011	22,4	38,0	13,4	73,8	229,7	175,7	3,5			408,8	
T. III 2011	36,3	21,8	5,1	63,2	258,9	191,9	3,7			454,4	
T. IV 2011	53,6	18,4	11,0	83,0	246,1	187,8	4,3			438,1	
T. I 2012	39,1	3,6	-7,1	35,6	190,7	164,7	3,9			359,3	
T. II 2012	56,5	-4,1	-3,7	48,7	253,9	192,6	3,8			450,4	
T. III 2012	-4,2	1,7	47,5	45,0	280,7	208,6	4,0			493,3	
T. IV 2012	53,1	-12,2	4,9	45,9	287,2	207,8	4,2			499,2	
T. I 2013	50,6	-0,3	2,3	52,7	214,2	184,7	3,7			402,5	
T. II 2013	28,0	13,6	28,4	70,0	281,5	207,5	3,8			492,7	
T. III 2013	34,5	1,1	12,2	47,8	315,6	231,4	3,6			550,7	
T. IV 2013	48,3	-5,0	17,5	60,8	303,5	237,4	4,2			545,1	

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Perioada	Mediul de afaceri	
	Inregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
2011	6740	3430
2012	6273	3218
Trimestrul I 2011	1931	797
Trimestrul II 2011	1629	965
Trimestrul III 2011	1543	861
Trimestrul IV 2011	1637	807
Trimestrul I 2012	1757	852
Trimestrul II 2012	1499	760
Trimestrul III 2012	1378	845
Trimestrul IV 2012	1639	761
Trimestrul I 2013	1797	700
Trimestrul II 2013	1509	668
Trimestrul III 2013	1379	657
Ian 2013	574	233
Feb 2013	627	212
Mar 2013	596	255
Apr 2013	609	282
Mai 2013	415	182
Iun 2013	485	204
Iul 2013	505	260
Aug 2013	435	229
Sep 2013	439	168
Oct 2013	515	293
Noi 2013	524	203

Sursa: Datele Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

Indicatorii Sectorului Social		Situația demografică															
		Numărul populației prezente (mii locuitori) la începutul anului		Numărul populației stabile (mii locuitori) la începutul anului		Născuți-vii		Decedați		Decedați în vârstă sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri	
		la 1000 locuitori		la 1000 locuitori		la 1000 locuitori		la 1000 locuitori		la 1000 locuitori		la 1000 locuitori		la 1000 locuitori		la 1000 locuitori	
		Numărul născuți-vii - total (pers.)		Numărul decedați - total (pers.)		Numărul decedați în vârstă sub 1 an - total (pers.)		Sporul natural (pers.)		Sporul natural (pers.)		Numărul căsătoriilor - total (numărul)		Numărul divorțurilor - total (numărul)		divorțuri la 1000 locuitori	
2009		3567,5	3419,4	40803	42139	11,8	493	12,1	-1336	-0,4	26781	7,5	11884	3,3			
2010		3563,7	3415,6	10474	43631	12,3	476	11,6	-3157	-0,9	26483	7,4	11504	3,2			
2011		3560,4	3560,4	39162	39234	11,0	430	11,0	-72	0,0	25889	7,3	11119	3,1			
2012		3559,5	3559,5	39435	39560	11,1	385	9,8	-125	0,0	24262	6,8	10637	3,0			
	Ianuarie			3371	4089	13,5	35	10,4	-718	-2,3	1229	4,1	1115	3,7			
	Februarie			6177	7405	12,9	66	7,9	-1228	-2,2	2409	4,2	1854	3,2			
	Martie			8974	10859	12,4	92	8,4	-1885	-2,2	3899	4,4	2919	3,3			
	Aprilie			11744	14169	12,1	122	9,6	-2425	-2,1	4615	3,9	3726	3,2			
	Mai			14732	17285	11,7	152	9,8	-2553	1,7	6646	4,5	4768	3,2			
	Iunie			17779	19936	11,3	178	10,1	-2157	1,2	9014	5,1	5506	3,1			
	Iulie			21204	22592	10,9	209	9,9	-1388	-0,6	10927	5,3	6331	3,1			
	August			24632	25105	10,6	232	9,4	-473	-0,2	14406	6,1	7097	3,0			
	Septembrie			27960	27907	10,5	266	9,5	53	0,0	18039	6,8	7794	2,9			
	Octombrie			31880	31416	10,6	294	9,2	464	0,2	21038	7,1	8644	2,9			
	Noiembrie			35030	34724	10,7	325	9,3	306	0,1	23369	7,2	9745	3,0			
	Decembrie			37859	38060	10,7	358	9,5	-201	-0,1	24448	6,9	10775	3,0			
	TOTAL 2013	3557,6	3557,6	37859	38060	10,7	358	9,5	-201	-0,1	24448	6,9	10775	3,0			

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Piața forței de muncă																		
Indicatorii Sectorului Social	Numărul persoanelor economic activă (mii pers.)	Rata de activitate a populației, %				Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)	Rata de ocupare a populației, %				Rata șomajului, %							
		bărbați		femei			bărbați		femei		Total	bărbați	femei	rural				
		urban	rural	urban	rural		urban	rural	urban	rural								
		Total	urban	rural	Total	urban	rural	Total	urban	rural	Total	urban	rural					
2009	1265,3	42,8	46,2	39,7	47,4	39,3	40,0	42,6	37,7	43,6	37,4	81,0	6,4	7,8	4,9	8,0	5,0	
2010	1235,4	41,6	45,0	38,6	47,2	37,5	38,5	40,9	36,4	42,7	35,4	92,0	7,4	9,1	5,7	9,6	5,4	
2011	1257,5	42,3	45,6	39,3	48,0	38,0	39,4	42,1	37,1	44,1	36,0	84,0	6,7	7,7	5,6	8,2	5,2	
2012																		
T1	1103,7	37,0	38,8	35,3	45,6	30,5	1023,9	34,3	35,2	41,9	28,6	79,8	7,2	9,5	5,0	8,1	6,2	
Februarie																		
Martie																		
T2	1266,9	42,5	45,6	39,6	46,3	39,6	1209,3	40,5	43,1	38,2	38,6	57,6	4,5	5,4	3,6	6,8	2,6	
Mai																		
Iunie																		
T3	1286,9	43,1	46,0	40,5	46,5	40,7	1224,7	41,1	43,3	39,0	43,1	62,2	4,8	5,9	3,7	7,3	2,8	
August																		
Septembrie																		
T4	1200,7	40,3	43,6	37,2	49,6	33,3	1129,3	37,9	40,6	35,4	46,2	71,4	5,9	7,0	4,9	7,0	4,8	
Octombrie																		
Noiembrie																		
Decembrie																		
TOTAL 2012	1214,5	40,7	1214,5	40,7	43,5	38,2	47,0	36,0	1146,8	38,4	40,6	43,6	34,6	67,7	5,6	6,8	4,3	
2013																		
T1	1121,0	37,5	39,7	35,6	45,8	31,5	1030,2	34,5	35,7	33,4	42,0	90,8	8,1	10,2	6,0	8,2	8,0	
Februarie																		
Martie																		
T2	1288,4	43,1	47,2	39,5	45,0	41,7	1227,6	41,1	44,5	38,0	42,1	60,8	4,7	5,6	3,8	6,4	3,3	
Mai																		
Iunie																		
T3	1328,2	44,5	47,7	41,6	46,0	43,3	1276,8	42,7	45,7	40,1	43,5	51,4	3,9	4,1	3,6	5,3	2,7	
Iulie																		
August																		
Septembrie																		
T4	1205,8	40,4	43,4	37,6	45,8	36,2	1156,5	38,7	41,3	36,4	43,5	49,3	4,1	4,8	3,3	5,2	3,0	
Octombrie																		
Noiembrie																		
Decembrie																		
TOTAL 2013	1214,5	40,7	1235,9	41,4	44,5	38,6	45,6	38,1	1172,8	39,3	41,8	42,8	36,6	63,1	5,1	6,0	4,1	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

		Remunerarea muncii										
		Câștigul salarial mediu lunar - Total					Indicele câștigului salarial nominal lunar (față de anul precedent), %					Indicele câștigului salarial real lunar (față de anul precedent), %
		MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR		
2009	2747,6	247,2	177,0	108,6	101,5	107,0	108,6	101,5	107,0	108,6		
2010	2972,2	240,4	181,2	108,2	97,3	102,4	108,2	97,3	102,4	100,7		
2011	3193,9	272,1	195,5	111,6	113,2	107,9	111,6	113,2	107,9	103,7		
Ianuarie	3139,0	265,8	206,1	110,7	114,5	118,6	110,7	114,5	118,6	103,5		
Februarie	3166,0	266,5	201,9	109,8	111,0	114,8	109,8	111,0	114,8	103,4		
Martie	3273,5	276,3	209,6	109,7	110,6	117,3	109,7	110,6	117,3	104,1		
Aprilie	3350,3	283,8	215,6	106,9	105,9	116,0	106,9	105,9	116,0	102,1		
Mai	3489,8	294,2	229,1	108,5	106,1	118,8	108,5	106,1	118,8	104,2		
Iunie	3913,5	323,8	258,4	110,0	105,5	121,0	110,0	105,5	121,0	106,1		
Iulie	3574,9	289,2	234,8	109,6	102,3	118,6	109,6	102,3	118,6	105,4		
August	3503,6	280,4	226,4	110,4	100,5	116,3	110,4	100,5	116,3	105,7		
Septembrie	3421,5	275,7	215,1	108,3	101,2	109,1	108,3	101,2	109,1	103,2		
Octombrie	3482,3	284,2	219,1	110,1	106,0	111,9	110,1	106,0	111,9	106,0		
Notembrie	3527,8	286,1	222,9	109,2	103,8	109,8	109,2	103,8	109,8	105,3		
Decembrie	3888,8	318,9	243,1	104,9	101,4	102,0	104,9	101,4	102,0	100,8		
Ianuarie	3413,5	281,3	212,0	108,7	105,8	102,9	108,7	105,8	102,9	104,0		
Februarie	3380,1	279,5	208,8	106,8	104,9	103,4	106,8	104,9	103,4	102,4		
Martie	3638,7	295,4	227,8	111,2	106,9	108,7	111,2	106,9	108,7	106,7		
Aprilie	3739,7	302,9	232,9	111,6	106,7	108,0	111,6	106,7	108,0	106,8		
Mai	3758,5	304,2	234,0	107,7	103,4	102,1	107,7	103,4	102,1	101,9		
Iunie	3859,0	309,9	235,4	98,6	95,7	91,1	98,6	95,7	91,1	93,5		
Iulie	3908,5	308,3	235,7	109,3	106,6	100,4	109,3	106,6	100,4	104,8		
August	3832,4	300,5	225,8	109,4	107,2	99,7	109,4	107,2	99,7	105,5		
Septembrie	3758,5	292,0	218,8	109,8	105,9	101,7	109,8	105,9	101,7	105,7		
Octombrie	3785,4	290,3	213,0	108,7	102,1	97,2	108,7	102,1	97,2	103,8		
Notembrie	3793,6	292,7	216,7	107,5	102,3	97,2	107,5	102,3	97,2	102,5		
Decembrie	4278,7	328,1	239,7	110,0	102,9	98,6	110,0	102,9	98,6	104,6		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

		Minimul de existență					TOTAL, MDL		
		Minimul de existență - medie, Total, MDL		Populația aptă de muncă - Total	Pensionari	Copii			
						Total	până la 1 an	în vârstă 1-6 ani	în vârstă 7-16 ani
2009		1187,8		1251,1	1022,8	1112,0	451,0	964,3	1228,3
2010		1373,4		1453,1	1184,3	1258,1	498,8	1095,9	1409,3
2011		1503,0		1582,8	1305,6	1391,4	590,6	1238,3	1550,1
2012		1511,9		1591,3	1303,2	1413,7	602,0	1261,8	1578,0
Ianuarie		1455,7		1524,9	1256,7	1384,6	601,2	1254,7	1528,2
Februarie									
Martie									
Aprilie									
Mai		1455,1		1531,1	1259,7	1357,5	568,5	1217,9	1512,7
Iunie									
Iulie									
August		1456,9		1531,9	1259,5	1364,3	577,4	1208,7	1528,5
Septembrie									
Octombrie									
Noiembrie		1511,9		1591,3	1303,2	1413,7	602,0	1261,8	1578,0
Decembrie									
Ianuarie									
Februarie									
Martie		1608,3		1700,3	1341,4	1533,9	591,4	1328,4	1724,2
Aprilie									
Mai									
Iunie									
Iulie									
August									
Septembrie		1616,2		1719,8	1312,5	1534,7	631,0	1316,0	1728,5
Octombrie									
Noiembrie									
Decembrie									
2013		1612,3		1710,0	1326,9	1534,3	611,2	1322,2	1726,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

		Veniturile disponibile ale populației						
		Structura veniturilor disponibile ale populației, %						
Veniturile disponibile ale populației MDL		activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestății sociale	alte surse	
	2008	1188,6	42,9	10,5	7,5	0,3	14,9	23,9
	2009	1166,1	45,3	8,9	6,5	0,2	17,5	21,7
	2010	1273,7	42,6	9,8	6,8	0,1	18,7	22,0
	2011	1444,7	44,7	10,0	6,8	0,4	18,1	20,1
	2012	1508,8	42,7	9,6	7,2	0,2	19,2	21,2
	Ianuarie							
T1	Februarie	1439,3	43,9	10,1	5,9	0,1	18,4	21,6
	Martie							
	Aprilie							
T2	Mai	1523,1	43,7	9,8	6,3	0,6	19,0	20,7
	Iunie							
	Iulie							
T3	August	1507,3	41,4	9,1	8,5	0,0	20,6	20,4
	Septembrie							
	Octombrie							
T4	Noiembrie	1572,5	41,7	9,3	8,0	0,1	18,8	22,1
	Decembrie							
	Ianuarie							
T1	Februarie	1559,8	42,5	9,1	6,4	0,3	19,4	22,3
	Martie							
	Aprilie							
T2	Mai	1667,2	43,7	10,0	6,4	0,1	18,8	21,0
	Iunie							
	Iulie							
T3	August	1755,7	41,8	8,8	7,2	0,2	20,3	21,7
	Septembrie							
	Octombrie							
T4	Noiembrie	1743,0	38,7	8,4	7,5	0,2	20,9	24,3
	Decembrie							
	TOTAL 2013	1681,4	41,6	9,1	6,9	0,2	19,9	22,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Cheltuielile de consum ale populației		Structura cheltuielilor de consum ale populației, %												
		Cheltuielile de consum ale populației MDL	produse alimentare	hidratare alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii
	2009	1217,4	40,8	1,8	12,2	16,2	3,9	6,2	4,7	5,0	2,0	0,5	2,5	4,1
	2010	1371,7	40,8	1,8	10,8	17,8	3,9	6,4	4,9	4,6	1,7	1,3	2,2	3,8
	2011	1534,1	42,5	1,8	10,4	18,1	3,6	5,4	5,2	4,4	1,7	1,1	1,9	4,0
	2012	1598,6	43,2	1,7	10,6	18,5	3,5	5,6	4,2	4,4	1,4	1,0	1,7	4,1
	Ianuarie													
T1	Februarie	1510,8	43,7	1,6	10,9	18,3	3,0	6,2	3,8	4,5	1,1	1,1	2,1	3,7
	Martie													
	Aprilie													
T2	Mai	1582,6	43,7	1,6	11,2	18,5	3,3	4,8	4,5	4,5	1,4	0,9	1,8	3,8
	Iunie													
	Iulie													
T3	August	1675,3	42,0	1,7	10,3	19,0	4,1	6,5	4,3	4,3	1,9	1,0	1,3	3,6
	Septembrie													
	Octombrie													
T4	Noiembrie	1624,4	43,3	1,7	10,2	18,3	3,7	5,0	4,4	4,2	1,4	1,0	1,8	5,0
	Decembrie													
	Ianuarie													
T1	Februarie	1656,1	43,4	1,7	9,6	18,3	3,2	6,7	4,6	4,5	1,3	0,8	1,8	4,1
	Martie													
	Aprilie													
T2	Mai	1762,0	44,3	1,5	10,6	19,0	3,2	4,7	4,9	4,3	1,0	0,9	1,5	4,1
	Iunie													
	Iulie													
T3	August	1888,0	40,9	1,3	10,2	20,2	3,8	5,8	5,1	4,0	1,9	0,8	1,7	4,0
	Septembrie													
	Ianuarie													
T4	Februarie	1798,5	43,0	1,6	10,9	19,1	4,2	5,5	4,1	4,1	1,8	0,8	1,2	3,8
	Martie													
	TOTAL 2013	1775,8	42,8	1,5	10,3	19,2	3,6	5,7	4,7	4,2	1,5	0,8	1,5	4,0

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

		Infrapecțiuni																					
		Infrapecțiuni înregistrate - total (cauze)		Infrapecțiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)			Infrapecțiuni privind viața sexuală (cauze)		Infrapecțiuni contra patrimoniului (cauze)							Infrapecțiuni contra sănătății publice și convecuirii sociale (cauze)		Infrapecțiuni contra familiei și minorilor (cauze)		Infrapecțiuni economice (cauze)		Infrapecțiuni contra securității publice și a ordinii publice (cauze)	
		Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Total	Viol	Total	Furt	Tălhărie	Jaț	Escrocherie	Pungășie	Șantaj	Total	Infrapecțiuni legate de droguri	Total	Trafic de copii	Total	Contrabandă	Fabricarea banilor falși	Total	Huliganism	
2009		25655	1667	240	369	402	264	12222	9136	205	1003	1066	118	52	2065	1879	168	42	2452	251	292	927	767
2010		33402	1892	265	416	557	368	18104	13646	185	1204	1841	395	64	1983	1794	204	23	1053	170	376	1122	955
2011		35124	1799	216	360	461	291	19340	15060	152	1151	1574	554	44	1810	1658	597	24	1384	211	681	1342	1152
2012		36615	1755	223	325	617	360	18751	14294	167	1175	1651	540	64	1785	1575	953	20	1928	163	1156	1514	1284
	Ianuarie																						
	Februarie	7791	362	49	67	141	82	3988	3012	49	297	354	102	7	468	386	192	6	464	46	296	315	263
	Martie																						
	Aprilie																						
	Mai	16852	762	96	145	287	179	8619	6587	81	587	757	205	24	893	760	409	10	888	89	569	691	585
	Iunie																						
	Iulie																						
	August	26012	1222	151	228	448	273	13239	10128	127	872	1136	339	43	1336	1169	668	15	1416	127	933	1054	888
	Septembrie																						
	Octombrie																						
	Noiembrie	36615	1755	223	325	617	360	18751	14294	167	1175	1651	540	64	1785	1575	953	20	1928	163	1156	1514	1284
	Decembrie																						
	Ianuarie	8250	326	55	66	154	91	4630	3535	47	267	424	182	17	308	274	317	7	224	30	84	383	341
	Martie																						
	Aprilie																						
	Mai	18098	767	114	140	306	172	10004	7563	83	550	1002	378	39	568	496	663	14	492	68	188	784	694
	Iunie																						
	Iulie																						
	August	27320	1175	150	220	455	258	14624	11037	121	829	1513	494	67	951	850	1067	17	724	103	256	1151	1025
	Septembrie																						
	Octombrie																						
	Noiembrie	38157	1647	215	324	608	349	20391	15378	146	1144	2065	741	88	1305	1166	1474	20	1002	151	344	1625	1444
	Decembrie																						
	TOTAL 2013	38157	1647	215	324	608	349	20391	15378	146	1144	2065	741	88	1305	1166	1474	20	1002	151	344	1625	1444

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

	Învățământ																							
	Învățământ primar și secundar general						Învățământ secundar profesional																	
	Instituții de zi, un.			Elevi în instituții de învățământ primar și secundar general pe clase, mii elevi			Numărul de instituții, un.		Numărul de elevi, mii pers.		Înmatriculați, mii pers.		Absolvenți, mii pers.											
	De zi - total	școli primare	gimnazii	licee	școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică	Instituții serale, un.	Total	Clasele pregătitoare	Clasele 1-4	Clasele 5-9	Clasele 10-12	Total	școli de meserii	școli profesionale	Total	școli de meserii	școli profesionale	Total	școli de meserii	școli profesionale	Total			
2009/2010	1512	1505	91	708	492	35	7	413,7	2,2	141,2	207,5	62,8	75	23	52	22,2	2,5	19,6	13,4	2,5	10,9	12,8	2,8	10,0
2010/2011	1489	1484	85	763	495	33	5	395,1	2,1	138,4	193,1	61,4	75	23	52	21,4	2,6	18,8	14,2	2,6	11,6	13,2	2,3	10,9
2011/2012	1460	1457	83	829	497	29	3	380,2	1,7	138,1	181,9	58,5	70	21	49	20,3	2,4	17,9	13,0	2,3	10,7	12,0	2,2	9,8
2012/2013	1397	1394	108	767	491	28	3	366,0	1,6	138,3	171,9	54,2	67	21	46	19,6	2,4	17,2	11,9	2,3	9,6	10,4	2,0	8,4
2013/2014	1374	1372	112	771	466	23	2	352,0	0,2	138,4	166,8	46,6	67	21	46	18,2	2,3	16,0	11,2	2,2	9,0	10,4	2,0	8,4

	Învățământ							
	Învățământ mediu de specialitate			Învățământ superior				
	Numărul de instituții, un.	Numărul de elevi, mii pers.	Înmatriculați, mii pers.	Absolvenți, mii pers.	Numărul de instituții, un.	Numărul de elevi, mii pers.	Înmatriculați, mii pers.	Absolvenți, mii pers.
2009/2010	47	32,2	9,5	7,1	33	109,9	27,1	26,6
2010/2011	48	32,2	9,1	6,8	33	107,8	27,9	28,4
2011/2012	48	31,4	9,0	7,2	34	103,9	28,2	27,8
2012/2013	47	30,7	8,8	7,4	34	102,5	28,1	26,7
2013/2014	45	29,3	8,2	7,4	32	97,3	26,4	24,8

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor: Lucia CUTASEVICI
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacției: Complexul Editorial, INCE, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: (+373-22) 50-11-30, fax: (+373-22) 74-37-94
web: www.ince.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 03.04.2014. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 9,2. Coli editoriale 11,1. Com. 7.
Complexul-Editorial al INCE, 2014